

УКРАЇНЬСЬКА НАУКОВА СТОМАТОЛОГІЧНА ШКОЛА

ІСТОРИЧНІ НАРИСИ

За редакцією:

професора І.П. Мазур, професора О.В. Павленка, доцента І.Л. Скрипник

Кропивницький
ПОЛІУМ
2020

УДК 616.31:378.096](477)

У45

Рекомендовано Координаційною радою громадської організації «Асоціація стоматологів України»
(протокол засідання № 1 від 22 травня 2019 року)

Авторський колектив: Батіг В.М., Біденко Н.В., Білоклицька Г.Ф., Бойценюк С.І., Бургонський В.Г., Вахненко О.М., Возний О.В., Гризодуб В.І., Гриновець В.С., Деньга О.В., Дорошенко О.М., Дорошенко С.І., Зубачик В.М., Ковач І.В., Копчак О.В., Костенко Є.Я., Куцевляк В.І., Куцевляк В.Ф., Лахтін Ю.В., Леоненко П.В., Лихота А.М., Лісова І.Г., Макєєв В.Ф., Маланчук В.О., Манухіна О.М., Новошицький В.Є., Ожоган З.Р., Петрушанко Т.О., Рибачук А.В., Романова Ю.Г., Рябоконт Є.М., Скиба В.Я., Смоляр Н.І., Удод О.А., Хлебас С.В., Шінкарук-Диковицька М.М., Шнайдер С.А., Юнакова Н.М.

Рецензенти:

Кульбашина Я.А., д. мед. наук, професор, Національний медичний університет імені О.О. Богомольця

Рейзвіх О.Є., д. мед. наук, професор, ДУ «Інститут стоматології та щелепно-лицевої хірургії НАМН України»

У45

Українська наукова стоматологічна школа: історичні нариси. / За ред.: І.П. Мазур, О.В. Павленка, І.Л. Скрипник. – Кропивницький: Поліум, 2020. – 224 с.

ISBN 978-966-8559-72-3

Науково-популярне видання присвячено століттю Української наукової стоматологічної школи. У хронологічній послідовності висвітлено етапи формування, становлення і розвитку школи, визначено події стоматологічної спільноти України. Представлено основні складові частини Української наукової стоматологічної школи – стоматологічна освіта, фундаментальні наукові дослідження, система надання стоматологічної допомоги та об'єднанча діяльність громадських професійних організацій.

Для організаторів охорони здоров'я, істориків, викладачів закладів вищої медичної освіти, лікарів-стоматологів, студентів стоматологічних факультетів.

УДК 616.31:378.096](477)

ISBN 978-966-8559-72-3

© Асоціація стоматологів України, 2020

© Мазур І.П., Павленко О.В., Скрипник І.Л., 2020

© ПП «Поліум», 2020

*Час краще за нас обміркує й оцінить і наші
переконання, і наші дії. І якщо ми вірно служили
ідеї, яка вела нас до істини шляхом життя,
науки і школи, то будемо сподіватися,
що плин часу не забере її разом з нами.*

М.І. Пирогов

Минає століття історії Української наукової стоматологічної школи. Час підведення певних підсумків та роздумів про майбутнє стоматології.

При підготовці цього видання були використані архівні матеріали початку ХХ століття. Коли ми вчитуємося в тексти «доповідних», наказів, розпоряджень та інших архівних документів, яскраво постає минуле – хвилювання і прагнення людей, перші спроби організації нової системи охорони здоров'я та стоматологічної допомоги. Однією постановою визначено основні принципи реформування зуболікарської освіти: стоматологія є невід'ємною частиною

медицини, а отже, навчання майбутніх стоматологів потрібно проводити в університетах.

Сьогодні в Україні відбувається реформування медичної та стоматологічної галузей, розвиток приватного сектору в стоматології та суттєве зменшення частки комунальної стоматології. Зміна формацій зумовлює і зміни нашого життєвого устрою, поглядів. Однак, є глибоке переконання, що протягом наступного століття маятник історії змінить свій вектор руху в бік соціальної медицини, оскільки розвинене суспільство не може бути байдужим до хворих і бідних людей. Здоров'я людини є найбільшою цінністю суспільства.

Століття розвитку стоматології в Україні мало свої закономірності, періоди революційних змін, формування нових форм організації, становлення та розбудови галузі. Історичний розвиток ґрунтується на безперервності традицій, повазі до історії і пам'яті особистостей, які робили цю історію. Оскільки сьогоднішня – це і є поєднання минулого та обрисів майбутнього!

Вітер змін перегорне сторінки історії, і сьогоднішні випускники медичних університетів стануть творцями майбутньої системи, буде збудовано нову високорозвинену модель охорони здоров'я, але напрацювання минулого століття залишаться на сторінках цієї книги. Саме це і спонукало до створення книги, де описується розвиток стоматології в Україні протягом 1919–2019 років.

Пішла в історію епоха соціалізму, але принципи милосердя, допомоги ближньому, які формувалися ще за часів Миколи Пирогова, є одвічними для лікарів.

Мазур І.П.,

доктор медичних наук, професор, Президент громадської організації «Асоціація стоматологів України»

ПЕРЕДМОВА

Вітчизняна стоматологія за 100 коротких років
Пройшла чимало необхідних кроків.
Від простої стоматологічної допомоги
До використання найсучасніших технологій.

Громадська організація «Асоціація стоматологів України»,
Як фахова дружна велика сім'я,
Що до хати покликала мати.
А щоб лад був у хаті цій,
Трохи треба й самим подбати,
Історію свою не забувати.

Раніше зуби лікували, а в більшості, то видаляли.
Бездипломні гастролери, циркульники на базарі.
Та ось не так давно, лише у дев'ятнадцятім сторіччі,
У Києві та Харкові, й Одесі,
У зуболікарських найперших школах
Навчались справжні лікарі – дантисти.

Вітер змін історії сторінки перекине,
А пам'ять в столітнє минуле поплине.
І милосердя, допомога ближньому,
Що сформувались за Миколи Пирогова, з тих часів
Були і є одвічними для наших лікарів.

Так швидко минає за віком вік.
Прийшов 1919 рік.
Створено Державний одонтологічний інститут –
Вищий учбово-науковий заклад, ось новина,
Початок розвитку стоматології як спеціалізованої медицини!

Йде 1932 рік, про покращення допомоги населенню,
В Одесі І-й Всеукраїнський стоматологічний з'їзд.
Ось Харків, 1936 рік. Тема: «Пульпіт і періодонтит...» –
Це ІІ-ий Український з'їзд...
Відданість праці, служіння науці
Властиві стоматологам під час війни і дотепер.
Одеса, 1962, ІІІ-й З'їзд стоматологів УРСР.

А потім рік за роком, рік за роком,
Дніпро, Одеса, Полтава, Львів –
Четвертий, п'ятий, шостий, сьомий стоматологічний з'їзд.
Після війни відкрилися у Львові, Одесі,
Донецьку, Дніпрі, Івано-Франківську, Криму –
При медичних інститутах чи університетах
Стоматологічні факультети.

На сході виник науково-методичний
Центр підготовки стоматологів – спеціалістів.
1967 рік. Полтава. Такі новини –
Медична стоматологічна академія України.

Рік 1994-й. Очолює стоматологію професор Данилевський.
Для співпраці науки і практики,

Щоб зберегти пацієнтам здоров'я й красу
Республіканське наукове товариство реорганізовано в АСУ.

І знову нові стоматфакультети при медичних університетах
У Вінниці, Луганську, Тернополі, Ужгороді і Чернівцях;
Готують стоматологічні кадри у Запоріжжі і Сумах.

З 1998 року Асоціація стоматологів України, не забувай,
Постійний член Всесвітньої федерації стоматологів (FDI).
Настав 1999 рік. Уже АСУ організовує свій Перший,
(XIII-й) стоматологічний з'їзд.

Потім стоматологів приймає Київ, Полтава, Донецьк,
Знову Київ, Одеса і Львів...
Рік тому Київ знов стоматологів звів.
АСУ співпрацює з фаховими асоціаціями
Німеччини, Австрії, Білорусії та іншими країнами і Казахстану,
Польщі, Грузії, Туреччини, Литви,
Молдови, Вірменії та Азербайджану.
Вже третій рік й донині є президентом АСУ України –
Мазур Ірина Петрівна – доктор, професор, жінка чарівна.

А час спливає так невпинно, приходять нові покоління
Студентів, вчених, лікарів. Цілеспрямованих, талановитих,
Таких, щоб науки в них вогник горів.
І притаманний їм професіоналізм високий,
Щоб вистачило і енергії, й сил – на сто наступних років.

Науково-педагогічними працівниками
Стоматфакультетів вузів медичних,
Йде безперервний професійний розвиток
Лікарів-стоматологів, в науці ненаситних.

А майстер-класи, семінари, конференції,
А конкурси найкращих по професії.
Стоматлекторії і виставки в процесі;
А ще – проведення вже чотирьох конгресів.

Шановний лікар-стоматолог!
Ти художник, науковець, будівничий!
І бормашина слухається, чує тепло твоїх долонь,
І знаєш ти предивні таємниці,
І розум твій розпалює вогонь.

Проникаючи в зоряні далі
В таємниці мозку, кори,
Ми вас всіх закликаєм, шановні,
Фантазуйте, міркуйте, творіть!

Ми віримо – знаєм, настане година
Розквітне в нас наука й медицина,
Як доля і правда свята.
І впевнені: світ врятує любов, милосердя і доброта!

Кочубей Л. І.,
лікар-стоматолог-терапевт вищої кваліфікаційної категорії,
КНП «Уманська стоматологічна поліклініка»

ПЕРЕДМОВА ДО КНИГИ ПРОВІДНИХ ФАХІВЦІВ

Минуле століття, зокрема, його початок, було ознаменовано появою перших в Україні зубних лікарів – дантистів, які навчалися у зуболікарських школах Києва, Харкова і Одеси, організованих наприкінці XIX століття.

До цього хвороби зубів «лікували» гастролери на базарах, цирульники і банщики. Основним методом було видалення.

XX століття характеризується організацією підготовки зубних лікарів при медичних училищах і медичних школах, що працювали у великих містах України.

Визначною подією у 1919 році стало відкриття вищого науково-навчального закладу на базі системи зуболікарської освіти – Державного одонтологічного інституту. Це був початок розвитку стоматології як медичної спеціальності.

Почалась підготовка стоматологічних кадрів і організація виробництва сучасних стоматологічних виробів.

Минуле століття – це період становлення стоматології як спеціальності, швидкого розвитку системи навчання спеціалістів та виробництва стоматологічного обладнання і матеріалів.

Особливо інтенсивний розвиток стоматології почався в післявоєнні роки XX століття, коли був виданий Наказ Міністерства охорони здоров'я від 02.08.1946 р. «Про розширення мережі зуболікар-

ських закладів у містах і сільській місцевості».

Почали організовувати стоматологічні факультети при медичних вищих навчальних закладах, інтенсивний розвиток отримали наукові школи вчених-стоматологів.

Визначено пріоритети стоматологічної служби минулого століття: профілактика стоматологічних захворювань, розроблення і виробництво матеріалів та інструментів для стоматології, надання якісної стоматологічної допомоги населенню України, впровадження нових методів надання стоматологічної допомоги.

Основним акцентом майбутньої стоматології є наукові розробки та впровадження їх у практику з метою профілактики і лікування стоматологічних захворювань: трансформація стоматологічних захворювань у загальну медицину; нові методи діагностики стоматологічних захворювань; широке використання в лікуванні стоматологічних захворювань цифрових технологій; поступове вивільнення ручної праці зубних техніків при виготовленні зубних протезів, впровадження методів сканування; впровадження нових технологій при наданні стоматологічної допомоги населенню, поступове витіснення борів при лікуванні каріозної хвороби; широко увійдуть у практику стоматологічні косметичні протези, складні щелепно-лицеві реставрації на основі досягнень науки XXI століття.

Коваленко І.О.,

головний лікар КНП «Черкаська обласна стоматологічна поліклініка Черкаської обласної ради», головний позаштатний стоматолог Управління охорони здоров'я Черкаської ОДА, заслужений лікар України

Сьогодні і майбутнє стоматології знаходяться у просторі превентивних та профілактичних заходів. Відома теза про те, що тільки 20% успіху залежить від медичних втручань, а решта від соціальних заходів, – актуальна і зараз. Тому, чим багатшою буде держава, тим скоріше з'являться економічні ресурси на охорону здоров'я. І стоматологія не є винятком. Форми реалізації можуть бути різними, але залишається аксіомою теза: «Профілактика – коректна діа-

гностика стоматологічного стану здоров'я». Результатом компетентності стоматологічної допомоги має стати можливість отримання цієї послуги.

При цьому «гроші мають бути у пацієнта, а не десь поруч». Вітчизняна науково-практична стоматологічна школа має всі можливості реалізувати цей досвід за умови, що потреба в ньому стане Державною програмою допомоги населенню України!

Павленко О.В.,

доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри стоматології НМАПО імені П.Л. Шупика

ПЕРЕДМОВА

За визначенням Всесвітньої організації охорони здоров'я: «Здоров'я – це стан повного фізичного, душевного і соціального благополуччя, а не відсутність хвороб або фізичних дефектів». Стоматологічне здоров'я є частиною загального, тому воно багато в чому зумовлене впливом на організм людини чинників, що формують загальний статус, і залежить від способу життя людини, спадковості, стану довкілля, а також якості надання стоматологічної допомоги.

Стоматологія потребує всебічного підходу до питань профілактики і лікування основних стоматологічних захворювань, які у жителів нашої планети зустрічаються більше ніж у 90% випадків. Майбутнє стоматології базуватиметься на даних, отриманих попередніми поколіннями, з використанням досягнень сучасних технологій, які дадуть змогу повному подивитися на основи нашої спеціальності і використати їх для найвищої мети – поліпшення якості надання стоматологічної допомоги.

Шнайдер С.А.,

*доктор медичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України,
директор ДУ «Інститут стоматології та щелепно-лицевої хірургії НАМН України»*

Вітчизняна стоматологія на зламі століть зазнала майже революційних змін у лікувально-діагностичних технологіях та матеріалознавстві. Не менш суттєвим виявилось і створення лікувальних закладів недержавних форм власності. Зважаючи на нові умови та виклики часу, профільні кафедри і стоматологічні факультети медичних університетів країни мають готувати висококваліфікованих конкурентоспроможних фахівців за новітніми педагогічними технологіями, які наслідують найкращі світові новації. Майже безмежні можливості щодо академічної мобільності та безперервної освіти відкривають нові освітні стандарти й уніфікацію освітніх програм в єдиному європейському освітньому просторі. Водночас сучасні новації ґрунтуються на традиціях вітчизняної наукової стоматологічної школи, які були започатковані та розвинені видатними діячами, науковцями, педагогами і лікарями, яскравими, харизматичними

та неповторними особистостями, які були, є і завжди будуть нашими вчителями. Саме вони творили історію, саме вони є уособленням високого професіоналізму, наукової ерудиції та принциповості, послідовності, оригінальності й парадоксальності, вміння відстоювати свою точку зору і сприймати іншу позицію та погляди, не втрачаючи людяності, духовності, щедрості та доброти, шляхетності й інтелігентності у справжньому її розумінні.

Невпинно спливає час, приходять нові покоління студентів і лікарів, талановитих, цілеспрямованих, прагматичних та безкомпромісних, разом з ними повертають собі молодість, оновлюються кафедри та факультети, зберігаючи на довгі роки традиції, досвід і добру пам'ять. Дивлячись у майбутнє, будемо гідними своєї історії, своїх вчителів й Alma Mater! Amata nobis quantum amabitur nulla!

Удод О.А.,

*професор кафедри стоматології №1 Донецького національного медичного університету,
доктор медичних наук, професор, декан із двадцятирічним досвідом*

Процес становлення і розвитку української стоматології проходив у тяжких економічних умовах, що не завадило їй сформуватися в одну з найкращих галузей у світі. Нестача обладнання, інструментарію компенсувалася самовідданістю та любов'ю до професії.

Сьогодні стоматологічна галузь, як і вся система охорони здоров'я, перебуває у стані реформування. Процес цей нелегкий, тривалий, але необхідний. Маємо надію, що це сприяє підвищенню рівня вітчизняної стоматології, зміцненню ролі науково-педагогічних та лікувально-профілактичних

них закладів у наданні практичної високоякісної стоматологічної допомоги, підготовки висококваліфікованих спеціалістів, підтримки та розвитку української стоматологічної науки.

Стратегічним завданням і кінцевим результатом

має стати відновлення превентивної та профілактичної стоматології.

Бажаю Вам здоров'я, витримки, мирного неба і Божого благословення.

Батіг В.М.,

кандидат медичних наук, доцент, завідувач кафедри терапевтичної стоматології

Вищого державного навчального закладу України «Буковинський державний медичний університет»

Розвиток і становлення вітчизняної стоматологічної служби відбувалися в складні часи і за тяжких економічних умов, але завдяки самовідданості спеціалістів, любові до людей і професії, творчому підходу та нестандартним методикам роботи вона сформувалася в одну з найкращих у світі.

На сьогодні стоматологічна галузь, як і вся система охорони здоров'я, перебуває у стані реформування. Процес цей дуже тривалий, але необхідний. Маємо надію, що українська стоматологія вийде на новий поліпшений рівень розвитку і буде впевнено

рухатися в напрямку міжнародного співтовариства. Ефективно впроваджуватимуться новітні технології, протоколи лікування, які довели свою ефективність не тільки в Україні, а й в усьому світі. Сподіваємося на підвищення рівня української стоматологічної служби, поліпшення розвитку та фінансування стоматологічної науки, підготовки висококваліфікованих спеціалістів.

Головною метою розвитку стоматологічної галузі має стати відновлення профілактичної стоматології.

Усім колегам бажаю витримки, терпіння та миру!

Ляшенко А.С.,

*головний лікар КНП «Обласна клінічна стоматологічна поліклініка КОР»,
голова ГО «Кіровоградський обласний осередок Асоціації стоматологів України»*

За 100 років вітчизняна стоматологія пройшла величезний шлях від простої зуболікарської допомоги до медичної стоматологічної допомоги з використанням сучасних технологій та мультидисциплінарних підходів у лікуванні стоматологічної патології.

Сьогодні стоматологія має величезні можливості для надання медичної стоматологічної допомоги завдяки сучасним технологіям та стрімкому розвитку технічних можливостей, але стає все більш дорогою і менш доступною для широких верств населення.

Подальший розвиток медичної стоматологічної допомоги має орієнтуватися на забезпечення насе-

лення України доступною та якісною стоматологічною допомогою, яка ґрунтується на системі профілактики основних стоматологічних захворювань.

Здійснення цієї мети можливе завдяки впровадженню державних фінансових гарантій, загального державного медичного страхування, у рамках якого державні фінансові гарантії працюватимуть як страхові програми та гарантії. Причому, за програмами медичного страхування матиме право працювати вся стоматологічна служба, незалежно від форми власності та підпорядкування.

Вахненко О.М.,

кандидат медичних наук, віцепрезидент ГО «Асоціація стоматологів України»

ПЕРЕДМОВА

Стан стоматологічного здоров'я слугує не лише підставою для оцінки ефективності діючої системи охорони здоров'я, а й передумовою визначення мети у сфері соціальної політики, яка реалізовується державою на регіональному рівні чи загалом у країні. Відомо, що Концепція функціональної стоматології полягає у науково-практичному підході, досліджуючи організм як цілісну систему, де всі процеси взаємопов'язані та збалансовані. Доведено, що зубо-щелепна система еволюціонує й досі і науковці виявляють окремі морфологічні зміни, проте проблематика та сама – вплив на етіопатогенетичні чинники карієсу.

Утім, навіть якщо ми навчимося відновлювати тканини зубів, все одно доведеться уникати основної загрози сучасної цивілізації – рафінованих цукрів, продуктів метаболічних перетворень, які негативно впливають на тверді тканини зубів. Тому першочер-

гові напрями як державної політики, з урахуванням потреб сучасного реформування галузі, так і власне суспільної свідомості, – будуть спрямовані на профілактику стоматологічних захворювань. Адже методи профілактики є найбільш дієвими, соціально доступними та економічно обґрунтованими.

Із розвитком технологій у комп'ютерній сфері стрімко зростатиме цифрова стоматологія: золоте століття діагностики та лікування, що забезпечить високу точність, швидкість, доступність і прецизійність результатів та малоінвазивність маніпуляцій, водночас підвищуючи комфорт під час стоматологічного лікування.

За допомогою існуючих технологій та прогресу майбутнього ми принесемо гармонію, поліпшуючи якість життя, розкриваючи потенціал здорового організму вже сьогодні.

Ошурко А.П.,

голова ГО «Асоціація стоматологів Рівненської області», член експертної групи за напрямом «Стоматологія» ОУОЗ РДА, головний лікар, хірург-стоматолог медичного центру «Дантист»

Стоматологія – одна із найважливіших ланок медичної галузі, в якій усе взаємопов'язано. Навряд чи сьогодні хтось візьметься спростувати твердження, що стан здоров'я людини значною мірою залежить від того, які в неї зуби, як, власне, і зовнішній вигляд.

Незважаючи на те, що у другій половині ХХ століття стоматологічні послуги стали доступними для широких мас населення, стан зубів у громадян колишнього СРСР залишався незадовільним. Протягом останніх десятиліть в Україні відбулися значні зрушення у забезпеченні стоматологічної галузі сучасним обладнанням та якісними витратними матеріалами, розширенні фахових послуг у безболісному лікуванні, справжнім проривом в імплантації. Однак ці позитивні зміни в наближенні стоматологічного обслуговування населення України до європейського рівня, на жаль,

не є синонімами доступності пересічних громадян до нових методів лікування через значне відставання рівня їх матеріальної забезпеченості від життєвого рівня європейців. Тому в ХХІ столітті це питання потребує комплексного вирішення. Найголовнішу роль, як на мою думку, має відігравати профілактичний напрям сучасної стоматології, який дасть змогу без зайвих витрат значно поліпшити стоматологічний та загальний стан здоров'я дітей і дорослих. Ніхто не заперечуватиме, що відповідно до світових стандартів в основу поступального розвитку української стоматології має бути покладений принцип госпрозрахунку, який, однак, не повинен виключати принцип її широкої доступності.

Отже, три «кити», на яких має базуватися новітня українська стоматологія, – високий фаховий рівень послуг, профілактичний напрям, доступність.

Рокуль А.Г.,

головний лікар КНП «Березнівська стоматологічна поліклініка»

Українська наукова стоматологічна школа: етапи формування, становлення і розвитку

Наприкінці XIX – на початку XX століття у великих містах України, де були медичні факультети університетів, приватні зуболікарські школи, почали організовувати медичні та одонтологічні наукові товариства.

Впровадження нових технологій у стоматології, застосування в практичній діяльності нових методів діагностики та лікування стало поштовхом до активної професійної взаємодії між фахівцями, організації одонтологічних товариств, видання збірників наукових статей. Перші зуболікарські товариства були засновані у Києві (1899), Одесі (1897), Харкові (1902). За ініціативи одонтологічних та медичних товариств обговорювалися питання освіти, наукових підходів до лікування зубів та порожнини рота, нових технологій протезування зубів. Активна діяльність цих товариств була значним стимулом розвитку стоматологічної практики й освіти.

Важливим аспектом їх діяльності був випуск наукової друкованої продукції. Під егідою одонто-

логічних товариств в Одесі видавали три наукових журнали, а саме «Практическое зубоврачевание», «Зубоврачебный ежемесячник», «Зубоврачебный посредник». Одонтологічні товариства були організаторами наукових засідань, з'їздів, де обговорювалися питання зуболікарської освіти, надання стоматологічної допомоги, нові ефективні методи профілактики карієсу в дітей.

У 1919 році з відкриттям першого вищого науково-навчального закладу з підготовки зуболікарських спеціалістів на території України починається новий історіографічний період формування та становлення Української наукової стоматологічної школи. Стоматологія в Україні стала галуззю медицини, яка використовує її наукові та практичні досягнення, застосовує нові науково обґрунтовані методи діагностики, профілактики та лікування захворювань порожнини рота. І саме з цього моменту йде відлік часу формування та становлення Української наукової стоматологічної школи.

Довоєнний період формування Української наукової стоматологічної школи (1919–1941)

Основні події:

13 серпня 1919 р. Затверджено Положення про вищий науково-навчальний заклад з підготовки зуболікарських спеціалістів – Київський державний одонтологічний інститут. правонаступник з 18 жовтня 1920 року – одонтологічний факультет Інституту охорони здоров'я (Правонаступник: Національний медичний університет імені О.О. Богомольця).

10 квітня 1920 р. Видано Наказ Народного комісаріату охорони здоров'я України № 4 від 10.04.1920 «Про організацію державної зуболікарської допомоги».

1921 р. Засновано одонтологічний факультет Харківського медичного інституту.

Правонаступники: з 1931 р. – Харківський стоматологічний інститут, з 1967 р. – Українська медична стоматологічна академія.

1921 р. Засновано Одонтологічну спілку під керівництвом К.П. Тарасова.

1926 р. Засновано кафедру одонтології у Всеукраїнському інституті удосконалення лікарів. Правонаступник: Харківська медична академія післядипломної освіти.

1 квітня 1928 р. Засновано Державний інститут зуболікування в Одесі (ДУ «Інститут стоматології та щелепно-лицевої хірургії НАМН України»).

1931 р. Засновано кафедру щелепно-лицевої хірургії та стоматології Київського клінічного інституту удосконалення лікарів. Правонаступник: Національна медична академія післядипломної освіти імені П.Л. Шупика.

1931 р. Реорганізація стоматологічного факультету у самостійний Київський стоматологічний інститут.

1932 р. I Всеукраїнський стоматологічний з'їзд «Покращення стоматологічної допомоги населенню України», м. Одеса.

1935 р. Засновано кафедру стоматології Одеського інституту удосконалення лікарів. Правонаступник – Запорізька медична академія післядипломної освіти.

1936 р. II Український стоматологічний з'їзд «Патологія і терапія захворювань пульпи, періодонту і щелеп. Поліпшення мережі і кадрів стоматологічних закладів», м. Харків.

Делегати II Українського з'їзду стоматологів

«Одне колесо не крутиться» – написано у славнозвісній книзі «Артхашастра або наука політики». Так і для становлення Української наукової стоматологічної школи головними складниками були освіта, у тому числі післядипломна, розвиток фундаментальних наукових досліджень, створення системи надання стоматологічної допомоги та об'єднана діяльність громадських організацій. У довоєнний період було закладено підвалини для формування усіх цих складників.

Реформування в галузі освіти. У цей період історії Української наукової стоматологічної школи відбувається становлення стоматології як самостій-

ної дисципліни наукової медицини. Реформування стоматологічної освіти, прийняття Постанови про реформу зуболікарської освіти у жовтні 1918 року змінило концепцію професійної підготовки фахівців у галузі стоматології. Запроваджувалася вища медична освіта з навчанням у державних медичних університетах за затвердженими програмами і з посиленою загальномедичною підготовкою, подовженою тривалістю навчання. Створення Одонтологічного інституту в 1919 році в Києві та одонтологічного факультету в 1921 році в Харкові стало підґрунтям подальшої підготовки висококваліфікованих фахівців у зуболікувальній галузі й науково-педагогічних пра-

цівників. У створенні таких закладів значну роль відігравали одонтологічні товариства, які брали активну участь в обговоренні питань створення, визначенні навчальних програм, матеріально-технічних баз для навчання, а також надавали перших викладачів для цих закладів.

Запровадження післядипломної освіти лікарів-стоматологів як складової частини професійного розвитку лікаря. Незважаючи на вкрай складну ситуацію, в країні вирішувалося питання про організацію післядипломної освіти. Перехід від організації «повторительних курсов» до заснування державних вищих навчально-наукових закладів освіти, які діють і сьогодні, був нетривалим.

Зусиллями медичної спільноти у 1918 році організовано Київський клінічний інститут удосконалення лікарів, який спеціалізувався на післядипломній освіті. Із 1931 року підвищення кваліфікації стоматологів у цьому навчальному закладі проводила кафедра щелепно-лицевої хірургії та стоматології. У 1923 році на Слобожанщині організовано Харківський клінічний інститут удосконалення лікарів, де було відкрито першу в Україні кафедру одонтології під егідою професора Л.М. Лінденбаума (1926), яка займалася підвищенням фахової підготовки стоматологів. У квітні 1926 року в Одесі засновано Клінічний інститут удосконалення лікарів, у стінах якого з 1935 року викладачі кафедри стоматології підвищували професійний рівень лікарів-стоматологів.

Розвиток наукових досліджень у галузі стоматології. Другою складовою частиною Української наукової стоматологічної школи є розвиток фунда-

ментальних досліджень у галузі стоматології, наукове обґрунтування нових ефективних методів діагностики, профілактики та лікування основних стоматологічних хвороб. У 1928 році було відкрито Державний інститут зуболікування в Одесі. Активна діяльність Одонтологічного товариства, зосередження фахівців, проведення наукових засідань, випуск друкованих видань зі стоматології стали підґрунтям для створення наукової установи саме в Одесі.

Створення системи стоматологічної служби. Наказами Народного комісаріату охорони здоров'я України № 3 від 05.04.1920 року «Про організацію зуболікарських секцій при губернських відділах охорони здоров'я» та № 4 від 10 квітня 1920 року «Про організацію державної зуболікарської допомоги» запроваджено нову організаційно-економічну модель стоматологічної допомоги, що була невід'ємною частиною медицини і побудована на принципах безоплатності, доступності, кваліфікованості, комплексності та профілактики захворювань.

Об'єднавча діяльність громадських стоматологічних організацій. Роль громадських організацій у формуванні Української наукової стоматологічної школи складно переоцінити. У 1921 р. професором К.П. Тарасовим у Києві організовано Одонтологічну спілку, яка проводила наукові засідання. Саме за участю громадських організацій обговорювалися питання реформування освіти і створення навчальних закладів, було визначено роль післядипломної освіти в професійному розвитку лікаря, організовувалися з'їзди. За цей період проведено два з'їзди в Одесі (1932) та Харкові (1936).

Післявоєнний період становлення Української наукової стоматологічної школи (1943–1991)

Основні події:

1 лютого 1955 р. Реорганізація Київського медичного стоматологічного інституту в стоматологічний факультет Київського медичного інституту імені академіка О.О. Богомольця.

1956 р. Створення Республіканського наукового товариства стоматологів України.

1958 р. Засновано стоматологічний факультет Львівського національного медичного університету імені Д. Галицького, в якому з 1894 року викладався курс стоматології, а з 1905 року – підготовку лікарів проводили на кафедрі стоматології (А. Цешинський) медичного факультету.

1960 р. Засновано стоматологічний факультет Одеського національного медичного університету.

1962 р. III З'їзд стоматологів України «Результати наукової і практичної діяльності стоматологічної служби в Україні. Проблеми пародонтозу», м. Одеса.

1963 р. Засновано стоматологічний факультет у Донецькому національному медичному університеті.

1965 р. Засновано стоматологічний факультет Дніпропетровської медичної академії.

1967 р. Засновано Українську медичну стоматологічну академію (м. Полтава).

1970 р. IV З'їзд стоматологів України «Організація стоматологічної допомоги в Україні. Проблеми пародонтозу та захворювань слизової оболонки порожнини рота. Проблеми хірургічного та ортопедичного лікування хворих з дефектами та деформаціями обличчя і щелеп», м. Дніпропетровськ.

1978 р. V З'їзд стоматологів України «Стан стоматологічної допомоги населенню і методи її подальшого вдосконалення. Впровадження наукових досягнень у практику стоматологічних закладів республіки. Диспансеризація населення із захворюваннями пародонта. Надання планової стоматологічної допомоги дітям», м. Одеса.

1978 р. Засновано стоматологічний факультет Івано-Франківського національного медичного університету.

1978 р. Засновано стоматологічний факультет Кримського державного медичного університету імені С.І. Георгієвського.

1984 р. VI З'їзд стоматологів України «Загальна диспансеризація населення і комплексна профілактика стоматологічних захворювань. Програма підготовки стоматологічних кадрів і розвитку сітки стоматологічних закладів», м. Полтава.

1989 р. VII З'їзд стоматологів України «Профілактика стоматологічних захворювань, пропаганда гігієнічних знань і навиків за доглядом порожнини рота. Програма профілактики карієсу зубів у дітей і планова санація їх. Профілактика вроджених захворювань щелепно-лицевої ділянки. Попередження запальних процесів вогнищевої інфекції у дітей і дорослого населення», м. Львів.

У післявоєнний період розширюється мережа стоматологічної допомоги в Україні, відкриваються стоматологічні факультети на базі медичних інститутів в обласних містах України – Львові (1958), Одесі (1960), Донецьку (1963), Дніпропетровську (1965). У 1967 році в м. Полтава заснована Українська медична стоматологічна академія, яка стає науково-методичним центром переддипломної підготовки спеціалістів у галузі стоматології. У 1970-х роках відкриваються стоматологічні факультети в Івано-Франківську (1978), Криму (1978).

Співпраця науковців у галузі стоматології і лікарів-практиків необхідна для впровадження нових й ефективних наукових розробок у практичну охорону здоров'я. Цей зв'язок здійснюють науково-практичні товариства стоматологів, які діють у кожній області України.

У 1956 році науково-практичні товариства були об'єднані в Республіканське наукове товариство сто-

матологів України, першим головою якого став професор І.Й. Новик. Деякий час його очолював Ю.Й. Бернадський, а з 1970 року головою товариства був професор М.Ф. Данилевський. За координації Республіканського наукового товариства стоматологів України організовано п'ять з'їздів стоматологів – в Одесі (1962), Дніпропетровську (1970), Одесі (1978), Полтаві (1984), Львові (1989). На цих форумах науковці разом з лікарями практичної охорони здоров'я обговорювали питання організації та надання стоматологічної допомоги, розширення мережі лікувально-профілактичних стоматологічних закладів, охоплення населення України щорічними професійними оглядами (диспансеризація) для зменшення стоматологічної захворюваності. Активні дискусії викликали питання запровадження нових та ефективних профілактичних заходів основних стоматологічних захворювань – карієсу, хвороб пародонта і слизової оболонки порожнини рота. Обговорювалися питання освіти та підготовки стоматологічних кадрів.

Розвиток Української наукової стоматологічної школи в незалежній Україні (1991–2019).

Основні події:

1993 р. Засновано стоматологічний факультет приватного вищого навчального закладу «Київський медичний університет».

23 жовтня 1994 р. Реорганізація Республіканського наукового товариства стоматологів України в Асоціацію стоматологів України (президент – професор М.Ф. Данилевський), м. Одеса.

1994 р. Засновано стоматологічний факультет Вінницького національного медичного університету імені М.І. Пирогова.

1995 р. Засновано кафедру щелепно-лицевої хірургії та стоматології Української військово-медичної академії Міністерства оборони України.

1998 р. Прийняття Асоціації стоматологів України постійним членом Всесвітньої федерації стоматологів (FDI).

1998 р. Засновано стоматологічний факультет Луганського державного медичного університету.

1999 р. I (VIII) З'їзд Асоціації стоматологів України «Реформування роботи державного та впорядкування діяльності приватного сектору стоматологічної служби. Новітні технології в стоматології», м. Київ.

2003 р. Засновано Інститут стоматології Національної медичної академії післядипломної освіти імені П.Л. Шупика.

2004 р. II (IX) З'їзд Асоціації стоматологів України «Сучасні технології профілактики та лікування в стоматології», м. Київ.

2004 р. Засновано стоматологічний факультет Тернопільського державного медичного університету імені І.Я. Горбачевського.

2006 р. Засновано стоматологічний факультет Ужгородського національного університету МОН України.

2007 р. Розпочато підготовку стоматологічних кадрів у складі 3-го медичного факультету в Запорізькому державному медичному університеті.

2008 р. III (X) З'їзд Асоціації стоматологів України «Інноваційні технології – в стоматологічну практику», м. Полтава.

2008 р. Засновано стоматологічний факультет Буковинського державного медичного університету.

2010 р. IV (XI) З'їзд Асоціації стоматологів України «Стан стоматологічної допомоги населенню України. Перспективи розвитку та організації стоматологічної допомоги в Україні в сучасних економічних умовах», 14–15 жовтня, м. Донецьк.

Делегати IV (XI) З'їзду Асоціації стоматологів України

5 вересня 2012 р. V (XII) З'їзд Асоціації стоматологів України «Стоматологія в Україні: реальність та перспективи», м. Київ.

6–7 вересня 2012 р. 1 Національний український стоматологічний конгрес «Стоматологія в Україні: реальність та перспективи», м. Київ.

4–6 вересня 2013 р. 2 Національний український стоматологічний конгрес «Стоматологія в Україні – інновації і перспективи розвитку», м. Київ.

4 вересня 2014 р. Перший з'їзд стоматологів України «Стоматологія в Україні: інновації та перспективи», м. Київ.

23 жовтня 2014 р. VI (XIII) З'їзд Асоціації стоматологів України «Стоматологія в Україні». Науково-практична конференція «Досягнення науки і практики в стоматології», присвячена пам'яті професора К.М. Косенка, м. Одеса.

22–23 жовтня 2015 р. 3 Національний український стоматологічний конгрес «Міжнародні стандарти профілактики та лікування і їх впровадження в практику лікаря-стоматолога», м. Київ.

21 жовтня 2016 р. VII (XIV) З'їзд Асоціації стоматологів України «Стандарти стоматологічної допомоги – реалії практики та перспективи впровадження», м. Львів.

24 листопада 2016 р. VIII (XV) Позачерговий з'їзд Асоціації стоматологів України, м. Київ.

2017 р. Створено кафедру стоматології Сумського державного університету МОН України.

20–21 жовтня 2017 р. 4 Національний український стоматологічний конгрес «Мультидисциплінарний підхід в діагностиці, лікуванні та профілактиці стоматологічних захворювань», м. Київ.

18–19 жовтня 2018 р. IX (XVI) З'їзд ГО «Асоціація стоматологів України» «Національна програма профілактики основних стоматологічних захворювань як складова державної системи охорони здоров'я України». Науковий симпозіум «Актуальні питання стоматології. Сучасні аспекти стоматологічної допомоги в Україні», м. Київ.

8–9 лютого 2019 р. I Український стоматологічний конгрес з міжнародною участю «Інтегрована медицина та стоматологія», м. Київ.

18–19 жовтня 2019 р. 5 Національний український стоматологічний конгрес «Стоматологічне здоров'я – інтегральна складова здоров'я нації», м. Київ.

Делегати IX (XVI) З'їзду ГО «Асоціація стоматологів України»

Значні зміни у професійній організації стоматологів відбулися після проголошення України самостійною державою. Республіканське наукове товариство стоматологів прийняло рішення про реорганізацію його в Асоціацію стоматологів України (АСУ). Цей крок зумовлений необхідністю інтеграції в світове співтовариство стоматологів на засадах його постійного члена. А це було можливим після створення та законодавчого затвердження об'єднання стоматологів у професійну Асоціацію. 23 жовтня 1994 року засновано Асоціацію стоматологів України, яка стала правонаступницею Республіканського наукового товариства стоматологів України. Вона об'єднала лікарів-стоматологів і зубних техніків із 27 регіональних (обласних) асоціацій, професорів і викладачів усіх вищих навчальних медичних закладів України, наукових співробітників науково-дослідного Інституту стоматології.

Визначною подією для розвитку стоматологічної спільноти було прийняття у 1998 році Асоціації стоматологів України до Всесвітньої федерації стоматологів (FDI). Завдяки президенту Асоціації стоматологів України, професору М.Ф. Данилевському, Українська наукова стоматологічна школа отримала офіційне міжнародне визнання світовим співтовариством стоматологів. Асоціація як член Всесвітньої федерації стоматологів представляє досягнення вітчизняної науки та практики світовому співтовариству: бере участь у вирішенні важливих питань щодо здоров'я порожнини рота, які розглядаються на засіданнях Генеральної асамблеї FDI, інформує світову спільноту про поширеність основних стоматологічних захворювань, особливості освіти та організації стоматологічної допомоги, освітньо-інформаційні заходи для стоматологів.

Подальшого розвитку набуває стоматологічна освіта. Стоматологічні факультети Міністерства охорони здоров'я України відкриваються в медичних університетах Вінниці (1994), Луганську (1998), Тернополя (2004), Чернівців (2007). Підготовку стоматологічних кадрів починають в Ужгородському національному (2006) і Сумському державному (2017) університетах Міністерства освіти та науки України.

Стоматологічні факультети створюються і в приватних закладах освіти, що підпорядковуються Міністерству освіти та науки і готують фахівців згідно із затвердженими освітніми стандартами. У 1993 році засновано стоматологічний факультет приватного вищого навчального закладу «Київський медичний університет».

Збільшення кількості закладів вищої освіти в Україні, що мають у своєму складі стоматологічні факультети, зумовлено підготовкою іноземних студентів. Викладання стоматологічних дисциплін відбувається українською, англійською та російською мовами. Навчання проходять студенти із різних країн світу – Індії, Китаю, Ірану, Росії, Білорусі, Азербайджану, Грузії та багатьох інших.

Набули подальшого розвитку післядипломна освіта та безперервний професійний розвиток лікарів. У 2003 році організовано Інститут стоматології в Національній медичній академії післядипломної освіти імені П.Л. Шупика з метою координації професійного розвитку стоматологів в Україні.

Започаткована нова медична дисципліна – «Військова стоматологія», за програмою якої здійснюються підготовка та підвищення кваліфікації фахівців, які спеціалізуються на лікуванні поранень щелепно-лицевої ділянки і надають стоматологічну допомогу військовослужбовцям Збройних сил України. У 1995 році відкрито кафедру щелепно-лицевої хірургії та стоматології Української військово-медичної академії.

Разом із тим, основним об'єднавчим майданчиком для лікарів-стоматологів України є Асоціація стоматологів України, де вирішуються спільні питання організації стоматологічної допомоги, стоматологічної освіти, науки та практичної діяльності. Із 1999 по 2018 рік в Україні проведено дев'ять з'їздів Асоціації стоматологів України. Наукові досягнення та нові технології для практичної охорони здоров'я обговорюються на науково-практичних конференціях, симпозіумах. Збільшення наукової інформації, обґрунтування вітчизняних та світових технологій для практичного використання лікарями в Україні зумовило необхідність організації та проведення на-

ціональних українських стоматологічних конгресів. З 2012 року проведено п'ять національних конгресів, в рамках яких висвітлено сучасні наукові напрями розвитку української стоматології, ключові досягнення в наукових розробках та практичній стоматології. Стоматологічна спільнота провела 5 Національний український стоматологічний конгрес «Стоматологічне здоров'я – інтегральна складова здоров'я нації», присвячений століттю формування Української наукової стоматологічної школи та 25-й річниці заснування громадської організації «Асоціація стоматологів України».

Таким чином, стоматологічна спільнота, об'єднана громадською організацією «Асоціація стоматологів України», є дієвою організацією, яка забез-

печує координацію роботи лікарів-стоматологів між собою, міжпрофесійну комунікацію з лікарями загальної практики через Національну Лікарську Раду України, з державними установами – Міністерством охорони здоров'я, Комітетом з охорони здоров'я Верховної Ради України. Під час проведення фундаментальних наукових досліджень, розроблення вітчизняних стоматологічних засобів стоматологічна спільнота співпрацює з Національною академією медичних наук України та Національною академією наук України. Асоціація стоматологів України співпрацює із Всесвітньою федерацією стоматологів, активно взаємодіє із Всесвітньою організацією охорони здоров'я та Організацією Об'єднаних Націй.

Мазур І.П.,

доктор медичних наук, професор,

Президент громадської організації «Асоціація стоматологів України»

СТОМАТОЛОГІЧНА ОСВІТА В УКРАЇНІ

В Україні сформована система підготовки стоматологічних (лікарів-стоматологів), науково-педагогічних (викладачі вищих навчальних медичних закладів) і наукових (співробітники науково-дослідних інститутів) кадрів.

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 року № 266 (зі змінами від 1 лютого 2017 р. № 53), підготовка здобувачів вищої освіти відбувається за спеціальністю «Стоматологія», галузь знань 221, шифр галузі 22 «Охорона здоров'я». Протягом 5 років здобувач отримує вищу освіту та спеціальність – лікар-стоматолог.

У 2018 році за фахом «Стоматологія» переддипломне п'ятирічне навчання проводив 21 заклад вищої освіти (ЗВО). Підготовку спеціалістів стоматологічного профілю здійснюють 13 вищих навчальних медичних закладів системи охорони здоров'я МОЗ України, а саме Буковинський ДМУ, Вінницький НМУ, Дніпропетровська медична академія, Донецький ДМУ, Запорізький ДМУ, Івано-Франківський НМУ, Луганський ДМУ, Львівський НМУ, Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, Одеський НМУ, Тернопільський ДМУ, Українська медична стоматологічна академія, Харківський НМУ. Також підготовку спеціалістів стоматологічного профілю здійснюють два навчальні заклади Міністерства освіти та науки України, а саме: Ужгородський національний університет і Сумський державний університет. Окрім цього підготовку лікарів-стоматологів здійснюють 6 приватних вищих навчальних закладів, а саме Київський медичний університет, Львівський медичний інститут, Міжнародний гуманітарний університет (м. Одеса), Київський міжнародний університет, Дніпровський медичний інститут традиційної та нетрадиційної медицини, Міжнародна академія екології та медицини.

Післядипломну підготовку в інтернатурі про-

тягом 2 років за навчальними програмами спеціалізації (інтернатура) за фахом «Стоматологія» у 2018 році проводили 18 закладів вищої освіти: 13 закладів вищої освіти МОЗ України та 2 заклади післядипломної освіти (НМАПО імені П.Л. Шупика, Харківська МАПО), 1 заклад вищої освіти МОН України (Ужгородський національний університет), 1 заклад вищої освіти Міністерства оборони України (Українська військово-медична академія) та 1 приватний заклад вищої освіти (Київський медичний університет).

Фахову спеціалізацію проходять на циклах спеціалізації в закладах післядипломної медичної освіти, тривалість спеціалізації варіює від 3 міс. до 10 міс. у лікарів-ортодонтів.

Безперервну професійну освіту на передатестаційних курсах і курсах тематичного удосконалення лікарі-стоматологи проходять протягом п'ятирічного звітного періоду й накопичують певну кількість балів (80 балів за 5 років) на факультетах післядипломної освіти ЗВО та у закладах післядипломної медичної освіти.

В Україні працюють 3 академії післядипломної медичної освіти: Національна медична академія післядипломної освіти імені П.Л. Шупика, до складу якої входить Інститут стоматології, Харківська медична академія післядипломної освіти та Запорізька медична академія післядипломної освіти.

Підготовку військових лікарів-стоматологів і щелепно-лицевих хірургів в умовах воєнних дій здійснюють в Українській військово-медичній академії.

Наукові дослідження в галузі стоматології проводять на стоматологічних факультетах, інститутах ЗВО і в науково-дослідному інституті ДУ «Інститут стоматології та щелепно-лицевої хірургії НАМН України», що входить до складу Національної академії медичних наук України.

СУЗІР'Я СТОМАТОЛОГІЧНИХ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ

Київ: Національний медичний університет імені О.О. Богомольця (НМУ)

Національна медична академія післядипломної освіти імені П.Л. Шупика (НМАПО)

Українська військово-медична академія (УВМА)

ПЗВО Київський медичний університет (КМУ)

АСОЦІАЦІЯ СТОМАТОЛОГІВ УКРАЇНИ

Харків: Харківський національний медичний університет (ХНМУ)

Харківська медична академія післядипломної освіти (ХМАПО)

Одеса: ДУ «Інститут стоматології та щелепно-лицевої хірургії НАМН України» (ІС)

Одеський національний медичний університет (ОНМУ)

Полтава: Українська медична стоматологічна академія (УМСА)

Дніпро: Дніпропетровська медична академія (ДМА)

Запоріжжя: Запорізький державний медичний університет (ЗДМУ)

Запорізька медична академія післядипломної освіти (ЗМАПО)

Львів: Львівський національний медичний університет імені Д. Галицького (ЛНМУ)

Івано-Франківськ: Івано-Франківський національний медичний університет (ІФНМУ)

Тернопіль: Тернопільський державний медичний університет (ТДМУ)

Чернівці: Буковинський державний медичний університет (БДМУ)

Вінниця: Вінницький національний медичний університет (ВНМУ)

Краматорськ: Донецький національний медичний університет (ДНМУ)

Рубіжне: Луганський державний медичний університет (ЛДМУ)

Суми: Сумський державний університет (СДУ)

Ужгород: Ужгородський національний університет (УНУ)

Сімферополь: Кримський державний медичний університет (КДМУ)

СТОМАТОЛОГІЧНА ОСВІТА – РУШІЙНА СИЛА РОЗВИТКУ СТОМАТОЛОГІЧНОЇ ГАЛУЗІ

Формування Української наукової стоматологічної школи тісно пов'язано з процесами реформування стоматологічної освіти і становлення стоматології як самостійної дисципліни наукової та клінічної медицини. Стоматологічна спільнота святкує століття формування Української наукової стоматологічної школи. Історичні нариси розвитку стоматологічної дисципліни підготовлені на основі вивчення архівних документів, а саме Центрального державного історичного архіву України в м. Києві. Впровадження вищої освіти було визначальним у створенні нової системи підготовки стоматологічних кадрів, формуванні вітчизняної стоматології як науково-навчальної медичної дисципліни, створенні умов для підготовки науково-педагогічних кадрів і розвитку вітчизняної стоматологічної науки.

Питанню історичного розвитку стоматологічної науки в Україні присвячено значну кількість статей, монографій, ювілейних збірок, історичних оглядів. К.А. Пашков запропонував періодизацію історії розвитку стоматології в Росії. Протягом тривалого часу розвиток української стоматології був пов'язаний з історією Російської імперії та Радянського Союзу. Методологічні підходи до проведення наукової періодизації розвитку і становлення науково-навчальної медичної дисципліни – стоматології – мають враховувати історико-культурні, соціально-економічні чинники, основні хронологічні події, що відбувалися в стоматологічному та медичному суспільстві, спиратись на архівні документи як первинний матеріал для наукового обґрунтування історичних етапів. Гортаючи поживклі сторінки наказів, інструкцій, доповідних у матеріалах Державного історичного архіву України, уявляєш цілу епоху, людей, їхні роздуми та зусилля, спрямовані на розвиток стоматології.

Формування стоматології як самостійної спеціальності

Питання щодо створення зуболікарської справи дискутувались, починаючи із середини XIX століття. Поштовхом для цього стали війни, які вела Російська імперія, та значна кількість поранених з ушкодженнями щелепно-лицевої ділянки.

Оперативні втручання у щелепно-лицевій ділянці проводив професор М.І. Пирогов під час Кримської війни в м. Севастополі (1853–1854). Він оперував переломи щелеп та вогнепальні поранення обличчя,

проводив планові втручання у щелепно-лицевій ділянці. Згодом, ґрунтуючись на власному досвіді та спираючись на підготовлений ним анатомічний атлас «Топографічна анатомія, ілюстрована розтинами, проведеними через заморожене тіло людини в трьох напрямках», він викладав у своїх лекціях особливості проведення оперативних втручань у щелепно-лицевій ділянці. Разом із тим, методиці видалення зубів, проведенню деяких амбулаторних операцій навчали дантистів і зубних лікарів у приватних зуболікарських клініках Києва, Одеси, Харкова.

У 1879 році професор Університету Св. Володимира М.В. Скліфосовський на з'їзді лікарів і природознавців виступив з доповіддю про стан зубів у жителів Києва та його зв'язок із загальним станом і харчуванням. Одна з його пропозицій – розпочати викладання хвороб зубів та порожнини рота на медичних факультетах. Ідея включення освіти зубних лікарів і дантистів до курсу навчання медичних університетів була висловлена та підтримана О.К. Лімбергом. Слід зазначити, що у Львівському медико-хірургічному інституті професор Карл-Прокоп Каліґа у 1828 році організував кафедру з лікування зубів і дантистики.

На засіданнях одонтологічних та медичних товариств обговорювались не тільки питання наукових підходів до лікування зубів та порожнини рота, нових технологій протезування зубів, а й освіти.

Наприкінці XIX століття відповідним наказом Російської імперії «О преобразовании обучения зубо-врачебному искусству» було затверджено два типи спеціалістів, які надавали зуболікарську допомогу,

– зубні лікарі й дантисти. Останні не мали загально-медичної освіти і не вважалися лікарями. Зубні лікарі навчалися в приватних зуболікарських школах протягом 2,5 років за затвердженими програмами, після чого складали іспит на медичному факультеті. Дантисти навчалися за індивідуальною програмою в приватних зуболікувальних кабінетах з наступним складанням іспиту комісії при університеті. Дантисти мали право лікувати тільки зуби, а зубні лікарі – ще й захворювання порожнини рота. Разом із тим, на той час допомогу надавали лікарі з вищою освітою, які спеціалізувалися на зуболікарській допомозі, щелепно-лицевій хірургії: їх називали лікарями-одонтологами. Підготовка одонтологів відбувалася на медичних факультетах протягом 4 років, потім вони проходили навчання в приватній зуболікарській школі.

Перші зуболікарські школи в Україні було засновано наприкінці XIX століття, в Одесі у 1893 році Т.О. Тичинським та І.І. Марголіним (1896), у 1898 році в Києві лікарями Л. Головчинером, С. Лур'є, О. Плінером. Згодом відкрилися перша Київська зуболікарська школа Л.С. Бланка, Київська зуболікарська школа приват-доцента Київського університету Св. Володимира М.М. Жука. Приватні зуболікарські школи відкривалися в Харкові, Катеринославі, Львові. Після проходження навчання в приватних школах студенти складали іспити на право займатися зуболікарською практикою в медичних університетах. Викладання стоматології у зуболікарських школах було на високому рівні, оскільки педагогічний процес організовували переважно фахівці, які отримали вищу медичну освіту. Лікар Ісак Ілліч Марголін, засновник одеської зуболікарської школи, був за освітою лікарем-одонтологом, закінчив медичний факультет Київського Імператорського університету Св. Володимира. Свою викладацьку діяльність він поєднував із просвітницькою, протягом тривалого часу очолював Одеське одонтологічне товариство.

Каталізаторами наукового та практичного розвитку зуболікування в Україні, центрами консолідації наукових думок спеціалістів у галузі стоматології були зуболікарські наукові товариства, організовані в Києві (1899), Одесі (1897), Харкові (1902). Періодична наукова друкована продукція, а саме «Практичес-

кое зубоврачевание», «Зубоврачебный ежемесячник», «Зубоврачебный посредник», що видавалися Одеським товариством одонтологів, популяризували нові методи діагностики, профілактики і лікування зубів та порожнини рота.

Зуболікарська освіта надавалася в приватних школах під керівництвом одонтологів та мала «приватно-підприємницький характер зуболікарських шкіл».

Основним питанням реформування стоматологічної освіти в Україні була організація державних одонтологічних факультетів на базі медичних факультетів. За ініціативи одонтологічних товариств на наукових засіданнях, з'їздах обговорювалися питання необхідності запровадження фундаментальної загальномедичної підготовки для одонтологів, що можливо лише за умов здобуття зуболікарської освіти в університетах.

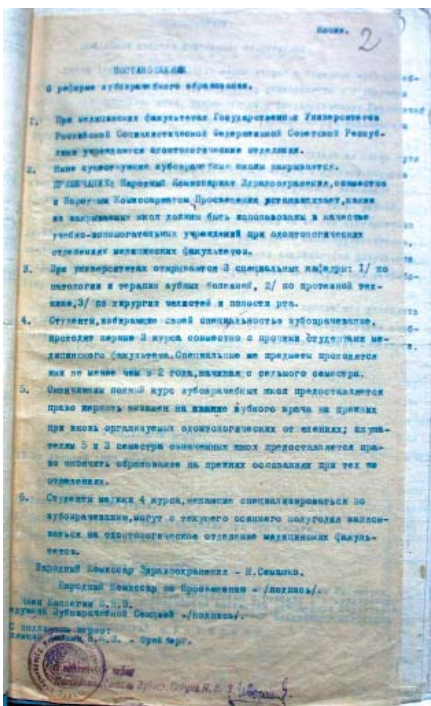
Такий крок був необхідний для підвищення фахової підготовки зубних лікарів за єдиними уніфікованими програмами з метою створення державної системи надання зуболікарської допомоги для всіх верств населення.

Воєнні події 1914–1917 років загальмували цей процес на деякий час. Разом із тим, необхідність здобуття вищої освіти зубними лікарями підтвердила Перша світова війна. Тяжкі поранення щелепно-лищевої ділянки у солдатів й офіцерів потребували поєднання зусиль і знань зубних лікарів та загальних хірургів. У великих військових шпиталях були виділені ліжка для бійців із пораненнями обличчя і щелеп; їх лікували дантисти разом із загальними хірургами, бо перші знали, як працювати із зубами, а другі – як лікувати вогнепальні рани.

Становлення стоматології як самостійної дисципліни наукової медицини. Формування Української наукової стоматологічної школи

Становлення стоматології як самостійної дисципліни наукової медицини відбувалося за часів Української Радянської Соціалістичної Республіки. Після Жовтневої революції запроваджувалась нова радян-

ська система охорони здоров'я. Важливим акцентом у ній було питання підготовки медичних кадрів. Визначальним у розвитку стоматологічної освіти було прийняття 1 жовтня 1918 року Постанови про реформу зуболікарської освіти, яку підписав народний комісар охорони здоров'я Микола Семашко при погодженні з народним комісаром просвіти Михайлом Покровським і керівником зуболікарської підсекції П. Дауге. Відповідно до цієї Постанови, при медичних факультетах державних університетів засновувалися одонтологічні відділення, а існуючі зуболікарські школи закривалися та використовувалися як учбово-допоміжні заклади при одонтологічних відділеннях медичних факультетів. Студенти, які спеціалізувалися на зуболікарській справі, перші 3 роки навчання мали проходити разом зі студентами медичних факультетів, і тільки починаючи із 7-ого семестру їм викладали спеціальні предмети. При університетах відкривалися спеціальні зуболікарські кафедри, а саме: з патології і терапії зубних хвороб, техніки протезування, хірургії щелеп та порожнини рота.

Постанова про реформу зуболікарської освіти,
1 жовтня 1918 року

Постанова «Про реформу зуболікарської освіти» від 1 жовтня 1918 року

1. При медичних факультетах Державних Університетів засновуються одонтологічні відділення.

2. Існуючі зуболікарські школи закриваються та використовуються як учбово-допоміжні установи при одонтологічних відділеннях медичних факультетів.

3. При університетах відкриваються три спеціальні кафедри а) з патології і терапії зубних хвороб, б) з техніки протезування, в) з хірургії щелеп та порожнини рота.

4. Студенти зі спеціальності зуболікування перші три роки навчання проходять разом зі студентами медичних факультетів, викладання спеціальних предметів розпочинається із 7 семестру.

5. Особам, що закінчили повний курс зуболікарських шкіл, дозволяється складати іспити у новоутворених одонтологічних відділеннях.

6. Студенти-медики 4 курсу мають право спеціалізуватися в одонтологічних відділеннях медичних факультетів.

Народний комісар охорони здоров'я
М.Семашко

Народний комісар з просвіти Мих. Покровський

Керівник зуболікарської підсекції
П. Дауге

В Україні 2 лютого 1919 року було прийнято Положення та створено Народний комісаріат охорони здоров'я України як центральний орган, що керує усією медико-санітарною справою в країні. Питання впровадження Постанови про реформу зуболікарської освіти активно обговорювалися як в Університеті Св. Володимира, так і на засіданнях Одонтологічного товариства, а також керівниками приватних зуболікарських шкіл. З однієї сторони, керівництво університету та медичного факультету

не поспішало з прийняттям рішення, посилаючись на відсутність досвідчених фахівців для викладання зуболікарських дисциплін, недостатність аудиторій; з іншої сторони, одонтологічна спільнота негативно сприймала закриття приватних зуболікарських шкіл, оскільки це руйнувало її звичне життя, змінювало світогляд.

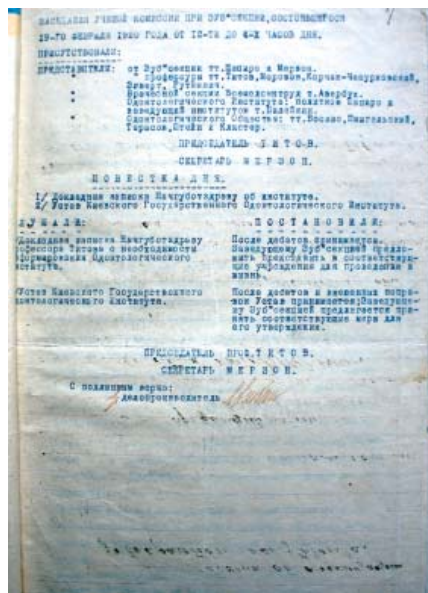
Створення першого Державного одонтологічного інституту в Україні

13 серпня 1919 року виконуючим обов'язки народного комісара охорони здоров'я України М.А. Костом було затверджено Положення про Державний одонтологічний інститут і виділено аванс 100 тисяч рублів на відкриття закладу новопризначеному завідувачу Л.А. Білейкіну. Однак, бурхливі політичні та воєнні події в Україні віддаляли процес його організації.

20 лютого 1920 року, після звільнення від денікінських військ, було відновлено діяльність Народного комісаріату охорони здоров'я України. Напередодні, 19 лютого 1920 року на засіданні вченої комісії зуболікарської секції губернського відділу охорони здоров'я за головуванням професора Титова і за участі професорів Шапіро, Мерзона, Морозова, Корчак-Чепурковського, Зіверта, Руткевича, лікарської секції (Авербух), Одонтологічного інституту (завідувач Білейкін) та представників Одонтологічного товариства (Воскіс, Шмигельський, Тарасов, Штейн, Клістер) було розглянуто доповідну записку начальника губернського відділу охорони здоров'я і затверджено Статут Київського державного одонтологічного інституту.

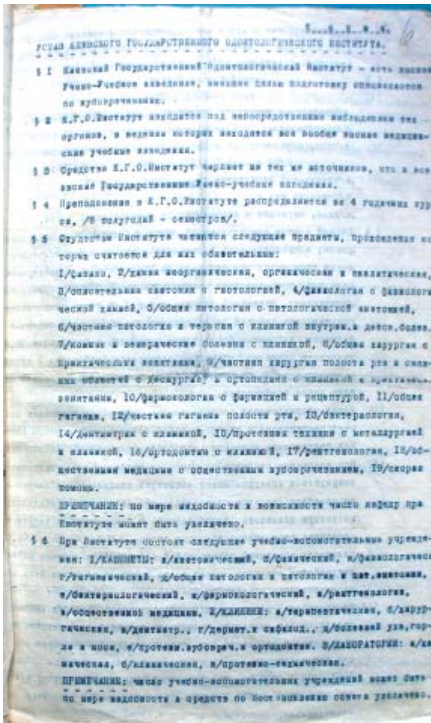
У доповідній записці вченої комісії зуболікарської секції губернського відділу охорони здоров'я за підписом голови комісії професора Титова і секретаря Мерзона йшлося про впровадження прийнятого влітку 1919 року декрету про закриття зуболікарських шкіл та відкриття одонтологічного відділення при Університеті. Разом із тим, виникали певні складнощі заснування такого відділення в Університеті Св. Володимира, а саме: неготовність і перевантаження медичного факультету – неможливість прийняти додатково 200–300 студентів на одонтологічне від-

ділення, відсутність викладачів з одонтології, недостатність приміщень для проведення занять, клінік, необхідність пошуку нових приміщень та відкриття паралельних кафедр. Комісією було прийнято рішення реформувати приватні зуболікарські школи в окремий вищий науково-навчальний заклад – Одонтологічний інститут, в якому викладання стоматологічних дисциплін проводилося б на високому рівні й мало відповідну специфіку.

Протокол засідання вченої комісії зуболікарської секції 19 лютого 1920 р.

У затвердженому Статуті зазначалося, що Київський державний одонтологічний інститут є вищим науково-навчальним закладом з підготовки зуболікарських спеціалістів і підпорядковується відповідним державним органам, як й інші медичні навчальні заклади. Навчання проводиться протягом 4 років – 8 семестрів. Студенти мали навчатися таким дисциплінам: фізика, хімія, анатомія, гістологія, фізіологія, патологічна анатомія, патологія і терапія внутрішніх та дитячих хвороб, шкірні та венеричні хвороби, загальна хірургія, хірургія порожнини рота, фармакологія, загальна гігієна, гігієна порожнини рота, бактеріологія, дентиатрія, протезування, ортодонція, рентгенологія, питання організації медицини та зубо-

Статут Київського державного одонтологічного інституту

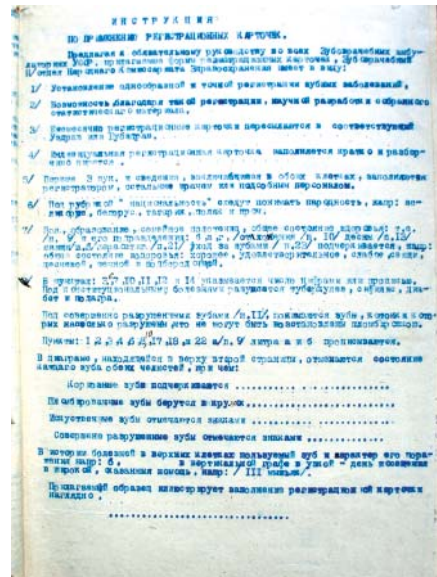
лікування, невідкладна допомога. Статутом визначалось матеріально-технічне та кадрове забезпечення навчального закладу.

Поштовхом до розвитку вітчизняної стоматологічної науки, підготовки науково-педагогічних кадрів було затвердження в параграфі 32 Статуту Інституту права присуджувати науковий ступінь доктора одонтології після публічного захисту дисертації особам, які мають зуболікарську освіту і значні здобутки в науці та громадській зуболікарській роботі.

Було зроблено вирішальний крок до затвердження післядипломної освіти і безперервного професійного розвитку лікарів-стоматологів. У параграфі 35 Статуту Інституту говорилось про створення курсів удосконалення – «повторительных курсов» для осіб із зуболікарською освітою та організацію публічних лекцій і курсів. Статут підписали голова засідання професор Титов і секретар Мерзон.

Після засідання та прийняття Статуту, вже 22 лю-

того 1920 року в доповідній записці завідувача зуболікарської секції М.Й. Шапіро і секретаря Мерзона начальнику губернського відділу охорони здоров'я йшлося про створення вищого науково-навчального закладу – Одонтологічного інституту і необхідність виділення для його функціонування й облаштування кафедр 1 мільйон рублів.

Довідна записка М.Й. Шапіро начальнику губернського відділу охорони здоров'я від 22 лютого 1920 року

У результаті об'єднання трьох приватних зуболікарських шкіл у Києві було створено Вищий науково-навчальний заклад – Державний зуболікарський інститут, де навчання проводилося протягом 4 років. Фактично внаслідок цього зуболікарську освіту було передано до медичних факультетів університетів і визнано невід'ємною складовою частиною медицини. Реформування стоматологічної освіти та створення Одонтологічного інституту мало вирішити низку науково-методичних питань щодо організації стоматологічної допомоги в країні, надання висококваліфікованої та доступної допомоги для всіх верств населення, а також визначити напрями підготовки стоматологічних кадрів – шляхом здобування вищої медичної освіти, підготовки науково-педагогіч-

СТОМАТОЛОГІЧНА ОСВІТА

них кадрів та організації післядипломної освіти і безперервного професійного розвитку фахівців у галузі стоматології.

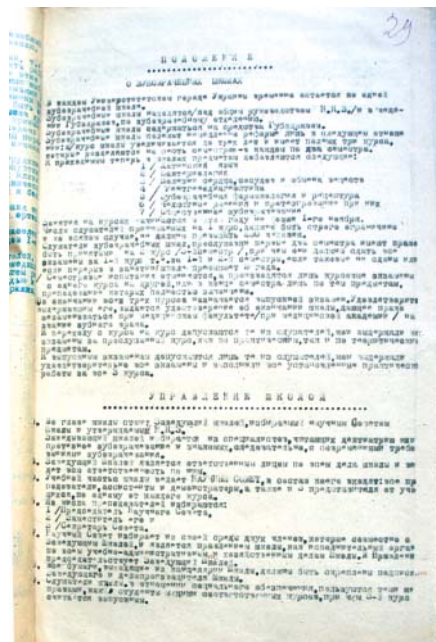
Першим деканом з підготовки стоматологічних кадрів у Київському одонтологічному інституті став професор В.П. Тарасов, а клінічною базою – одонтологічна поліклініка за адресою: вул. Хрещатик, 50. Менше року проіснував цей інститут, а 18 жовтня 1920 року він став факультетом Інституту охорони здоров'я (нині Національний медичний університет імені О.О. Богомольця).

У 1921 році в Харкові було створено одонтологічний факультет Харківського медичного інституту, який очолив Ю.М. Гофунг.

Зуболікарські школи в Україні

Реформа в зуболікарській освіті, мобілізація зубних лікарів негативно впливала на кадровий потенціал спеціалістів стоматологічної галузі. У червні 1920 року завідувачий зуболікарського підвідділу Штернберг в доповідній записці до Народного комісаріату охорони здоров'я пише: «Організація державного зуболікування в Україні, в тому числі організація сільського зуболікування, найближчим часом потребує значного кадрового потенціалу». Тому наступним кроком було прийняття Тимчасового Положення про відновлення роботи з 1 листопада 1920 року зуболікувальних шкіл в університетських містах України. Школи були державними, підпорядковувалися Народному комісаріату охорони здоров'я України, утримувалися коштом губернських відділів охорони здоров'я та перебували під пильним наглядом зуболікарських підвідділів, створених у квітні 1920 року. Навчання в зуболікарських школах збільшили до 3 років (6 семестрів), додалися нові дисципліни – латинська мова, бактеріологія, хвороби серця, судин та обміну речовин, рентгенодіагностика, зуболікарська фармакологія, поранення щелепно-лицевої ділянки та протезування, громадське зуболікування. На курс дозволялося набирати не більше ніж 250 осіб, старших 17 років і з 6-річною загальною освітою. Після завершення навчання випускники мали складати іспит на медичних факультетах університетів. Навчальний план та програму

підготовки в зуболікувальних школах було затверджено науково-одонтологічною комісією Народного комісаріату охорони здоров'я. Положення було підписано Гуревичем і начальником підвідділу Штернбергом. Підготовка фахівців із середньою освітою за спеціальністю «Стоматологія» мала проводитися до повного забезпечення стоматологічними кадрами із випускників медичних університетів. Разом із тим, підготовка зубних лікарів в Україні продовжувалася до 2006 року.

Положення про зуболікарські школи

Подальший розвиток стоматологічної освіти та дискусії фахівців

У новоствореному Київському державному зуболікарському інституті й на одонтологічних факультетах медичних університетів проводилась підготовка спеціалістів з вищою освітою, які отримували фундаментальні знання із загальномедичних предметів; викладення стоматологічних дисциплін здійснювали фахові науково-педагогічні кадри. У цих закладах на високому рівні було організовано проведення наукових досліджень у галузі стоматології, матеріалознавства, виходили друком наукові праці, підручники для студентів. Впровадження вищої освіти в стоматології

було визначальним у створенні нової системи підготовки стоматологічних кадрів, формуванні вітчизняної стоматології як науково-навчальної медичної дисципліни. В Одонтологічному інституті, а згодом на одонтологічних факультетах були створені умови для підготовки науково-педагогічних кадрів та розвитку вітчизняної стоматологічної науки.

Дискусії щодо стоматологічної освіти продовжувалися, одонтологічні факультети реорганізовувалися в окремі навчальні заклади. Пізніше, за думкою П.Г. Дауге, одонтологічні факультети надавали широкі знання з медицини лікарям-одонтологам: «Одонтофак був і залишився реформованою зуболікарською школою, що отримала гучну вивіску, але не змінила свого внутрішнього вигляду... Після закінчення одонтофаку фахівець є вузьким спеціалістом у своїй галузі (не лікар в широкому сенсі цього слова), але, без сумнівів, з кращою біологічною та загальномедичною підготовкою, порівняно із зубним лікарем старої формації». На I Всеросійському одонтологічному з'їзді у 1923 році також були висловлені думки щодо посиленої загальномедичної підготовки лікарів-одонтологів. Згодом одонтологічні факультети об'єднали з медичними інститутами. Посилювався престиж професії одонтолога у суспільстві. На II Всесоюзному одонтологічному з'їзді М.О. Семашко проголосив, що «одонтолог, стоматолог стоїть поряд з хірургом, терапевтом». Фундаментальна освіта од-

онтолога давала підґрунтя до клінічного мислення, визначення взаємозумовленості захворювань порожнини рота та загальносоматичних хвороб.

На сьогодні основні підвалини стоматологічної освіти, закладені майже 100 років тому, актуальні й в сучасній системі освіти: стоматологічні факультети у складі медичних університетів, посилена загальномедична підготовка фахівців протягом усього п'ятирічного періоду навчання. Після випуску в дипломі спеціаліста в галузі стоматології зазначено: лікар-стоматолог. Протягом наступного дворічного навчання в інтернатурі фахівець отримує сертифікат лікаря-спеціаліста й отримує право на самостійну стоматологічну практику.

Питання стоматологічної освіти обговорюються стоматологічною спільнотою і нині. Збільшується обсяг медичної та стоматологічної інформації, ускладнюються стоматологічні маніпуляції та процес оволодіння ними. Усе частіше обговорюються питання інтегративних підходів до лікування стоматологічних хворих з урахуванням загальносоматичних захворювань. У жовтні 2019 року на 5 Національному українському стоматологічному конгресі, організованому громадською організацією «Асоціація стоматологів України», стоматологічною спільнотою обговорювались питання стоматологічної освіти, а саме: якою має бути освіта стоматолога в майбутньому.

Мазур І.П.,

доктор медичних наук, професор,

Президент громадської організації «Асоціація стоматологів України»

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ СТОМАТОЛОГІЧНОЇ СЛУЖБИ В УКРАЇНІ

Історичні нариси створення державної системи організації та регулювання стоматологічної служби України підготовлено на основі вивчення архівних документів, а саме Центрального державного історичного архіву України в м. Києві. Наказами Народного комісаріату охорони здоров'я України за № 3 від 05.04.1920 року «Про організацію зуболікарських секцій при губернських відділах охорони здоров'я» та № 4 від 10 квітня 1920 року «Про організацію державної зуболікарської допомоги» запроваджено нову організаційно-економічну модель стоматологічної допомоги, що була невід'ємною частиною медицини та побудована на принципах безоплатності, доступності, кваліфікованості, комплексності і профілактики захворювань. Аналіз багаторічного досвіду минулих років дає змогу глибше зрозуміти пройдений шлях, осмислити підґрунтя досягнень і помилок, визначити закономірності еволюційного розвитку спеціальності та втілити найкращі напрацювання для створення фундаменту стоматології майбутнього.

У XIX столітті в Україні спостерігався поступовий перехід від цілительства у вигляді народної медицини, цирульної справи та ремісничого зуболікування до виокремлення стоматології (одонтології) як самостійної лікарської спеціальності.

Наприкінці XIX – на початку XX століття в Україні підготовку спеціалістів у галузі стоматології проводили приватні зуболікувальні школи в Києві, Одесі, Харкові, Катеринославі, Львові. Разом із тим, фахівців було недостатньо, і стоматологічну допомогу надавали переважно земські лікарі, фельдшери. Лікування в одонтологів чи зубних лікарів могли собі дозволити заможні верстви населення, переважно у великих містах.

Якщо питаннями лікування населення України займалися земства, то стоматологічним здоров'ям дорослих і дітей опікувалися одонтологічні товариства. Також вони значною мірою впливали на державну службу охорони здоров'я. Питання, які обговорювалися на засіданнях та друкувалися у фахових виданнях, актуальні й донині. На засіданні Одонтологічного товариства 9 листопада 1913 року зубний лікар І. Гершанський зробив доповідь про проблеми захворюваності зубів серед учнів, де навів статистичні дані карієсу в дітей Москви (90%), Харкова (95,5% у дівчат та 98% у хлопців) та Одеси (від 72% до 95% залежно від школи). Потім зіставив рівні стоматологічної допомоги дітям у Німеччині (більше ніж 200 шкільних амбулаторій) та Одесі (одна амбулаторія, що надавала стоматологічну допомогу дітям безко-

штовно). Із запитанням: «І що ж тут може зробити одна амбулаторія?» звернувся до членів товариства і читачів журналу «Зубоврачебный ежемесечник» (І. Гершанський «Чи достатньо в Одесі однієї зуболікарської шкільної амбулаторії?»). У цьому журналі був розділ «Громадська та шкільна гігієна зубів і порожнини рота», в якому наводилися статті з питань нових методів профілактики та лікування зубів у дітей, організації та діяльності шкільних амбулаторій («Виникнення амбулаторії для учнів міських і народних училищ та зуболікарська діяльність у ній»).

Зуболікарські амбулаторії для простих людей утримувалися на пожертви меценатів і не мали адміністративного підпорядкування. Наприкінці XIX століття в Києві надавали безкоштовну невідкладну стоматологічну допомогу в нічні години, а робота зубних лікарів оплачувалась коштами добровільних пожертв.

Державна політика створення системи надання стоматологічної допомоги

Радикальні зміни в освіті та організації надання практичної зуболікарської допомоги відбулися після Жовтневої революції. З приходом до влади більшовиків в Україну перенесли і систему охорони здоров'я Миколи Олександровича Семашка. Впроваджувалися основні постулати соціалістичної системи охорони здоров'я – принципи загальнодоступності, безоплатності та кваліфікованості медичної допомоги. Державою створювалась і контролювалась система

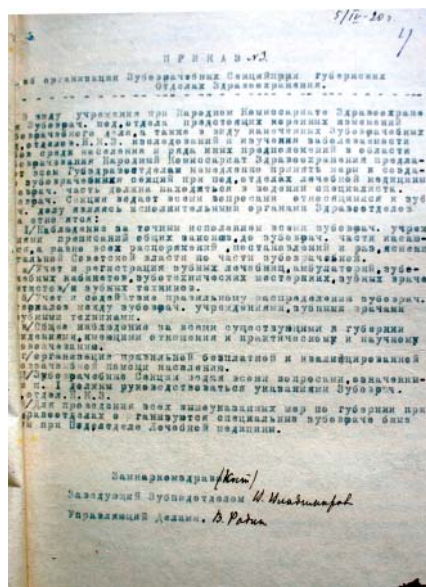
централізованого планування та управління медичними закладами, джерелами фінансування якої були загальні податки. Для побудови нової системи запроваджувалась націоналізація приватних лікарень, знищувалась приватна лікарська практика. У газеті «Ізвестія» М.О. Семашко писав: «Ми маємо реальну можливість побудувати нашу медичну систему, ... і ми скоро покінчимо з ганебним (і для тих, хто дає, і для тих, хто бере) пережитком капіталістичного ладу – приватною практикою».

Свідченням того, як тяжко лікарською спільнотою сприймалися зміни, зумовлені впровадженням системи охорони здоров'я М. Семашка, була постанова правління Товариства російських лікарів пам'яті М.І. Пирогова, опублікована в журналі «Общественный врач». Товариство, створене у 1883 році, об'єднувало лікарів усіх спеціальностей і користувалося найбільшою повагою в суспільстві. У постанові говорилося, що «Товариство російських лікарів пам'яті М.І. Пирогова разом з усією країною, до глибин народного життя занепокоєного та страждячого, тяжко і болісно переживає потрясіння та не може залишатися мовчазним свідком подій, що руйнують основні підвалини демократичного ладу і призводять до розвалу і загибелі».

Після відновлення діяльності Народного комісаріату охорони здоров'я України у лютому 1920 року нова влада основні зусилля спрямувала на подолання епідемії висипного тифу та інших інфекційних хвороб. Був виданий наказ, що «все медичне майно на території України оголошується народним добром та підлягає розподілу тільки через місцеві відділи охорони здоров'я і військово-санітарні управління з націоналізованих аптек і аптечних складів, фабрик і лабораторій цивільного і військового відомства». Було націоналізовано всю сферу охорони здоров'я – усі лікувальні та санітарні заклади, як приватні, так і ті, що належали медичним товариствам й відомствам, і введено трудову повинність для медичних працівників.

5 квітня 1920 року Наказом № 3 «Про організацію зуболікарських секцій при губернських відділах охорони здоров'я» було реорганізовано приватні зуболікарські клініки в державні установи, що надавали

стоматологічну допомогу. Народний комісаріат охорони здоров'я України пропонував усім губернським відділам охорони здоров'я організувати зуболікарські підрозділи з метою надання безоплатної кваліфікованої зуболікарської допомоги населенню. Основними завданнями новостворених зуболікарських підрозділів були: співпраця з науковими та практичними закладами зуболікування, спостереження за виконанням розпоряджень Народного комісаріату та губернських відділів охорони здоров'я, облік і реєстрація зубних амбулаторій, зуболікарських кабінетів, зуботехнічних майстерень, облік зубних лікарів (дантістів) і зубних техніків. До завдань підрозділів також входили облік та сприяння правильному розподілу зуболікарських матеріалів серед лікувальних закладів, зубних лікарів і техніків. Наказ було підписано заступником народного комісара охорони здоров'я М.А. Костом і завідувачим зуболікарським підрозділом В. Владимировим.

Наказ № 3 «Про організацію зуболікарських секцій при губернських відділах охорони здоров'я»

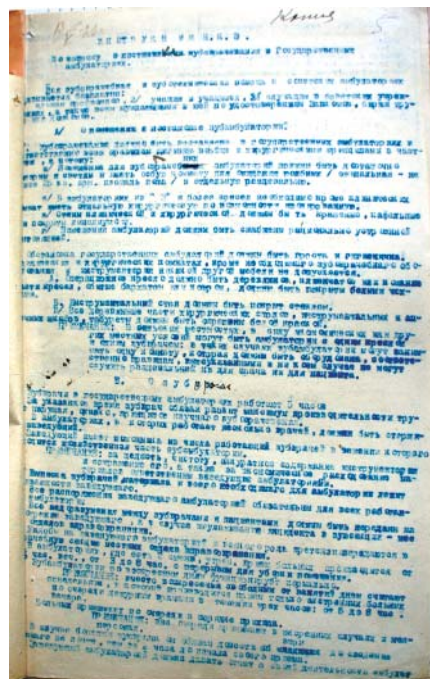
Наступним кроком був наказ № 4 від 10 квітня 1920 року «Про організацію державної зуболікарської допомоги». Фактично цим наказом впроваджувалась принципово нова організаційно-економічна система

надання стоматологічної допомоги. Стоматологія як галузь медицини стала невід'ємною складовою частиною медичної допомоги, яка побудована на засадах доступності, кваліфікованості, комплексності. Створювалась мережева система надання допомоги в державних амбулаторно-поліклінічних закладах і спеціалізованих стоматологічних станціях на багатoproфільних лікарнях, яка підпорядковувалась губернським одонтологічним підвідділам та Народному комісаріату охорони здоров'я України. Новою системою було затверджено державне регулювання, планування та контроль системи надання стоматологічної допомоги. Основним завданням створеної державної системи зуболікування на той час була організація масової зуболікувальної та зуботехнічної допомоги для робітничого класу і селян, яка надавалась безкоштовно. Починаючи з 1929 року запроваджувалась централізована форма фінансування системи охорони здоров'я з державного бюджету.

Перші нормативно-правові документи організації стоматологічної допомоги

Величезну й кропітку роботу щодо роз'яснення цього наказу здійснював одонтологічний підвідділ Народного комісаріату охорони здоров'я України. Уже 13 квітня 1920 року було видано Інструкцію про організацію зуболікарської допомоги в державних амбулаторіях, за підписом народного комісара охорони здоров'я М.Г. Гуревича. Згідно з першим пунктом Інструкції зуболікарська та зуботехнічна допомога надається безкоштовно. Інструкцією було передбачено, як саме облаштовуються державні амбулаторії, організовується прийом пацієнтів. В Інструкції чітко описано площу приміщень, де надається зуболікарська допомога, необхідність кімнати для очікування площею не менше ніж 25 кв.м, окремої роздягальні. В амбулаторіях на 3 крісла і більше необхідно було облаштовувати хірургічну кімнату, в якій стіни облицьовані кахлем, а на підлозі – лінолеум (для кращої гігієнічної обробки). Особлива увага приділялася освітленню і вентиляції приміщень.

Окремим пунктом були рекомендації щодо облаштування державних амбулаторій у сільській міс-

Інструкція про організацію зуболікарської допомоги в державних амбулаторіях

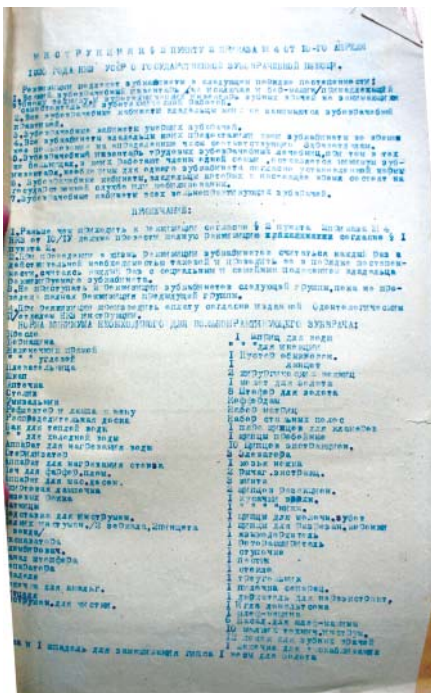
цевості. З огляду на економічний стан у селі дозволялося організовувати зуболікарську амбулаторію в одній кімнаті, тоді як роздягальня для лікаря мала розміщуватися в іншій кімнаті.

Інструкцією визначалась тривалість роботи лікаря – 5 годин; протягом цього часу лікар був зобов'язаний «розвинути максимум производительности труда, не нарушая, однако, принципы научного зубоврачевания». Надання зуболікарської допомоги було організовано у дві зміни. В інтервали між змінами проводили прибирання та дезінфекцію приміщень. Визначено роль завідувачів відділень, які проводили ще й господарську діяльність і розглядали скарги хворих. В обов'язки лікаря входило проведення санітарної просвіти серед робітників і селян у вигляді лекцій, співбесід щодо питань гігієни порожнини рота та профілактики стоматологічних захворювань.

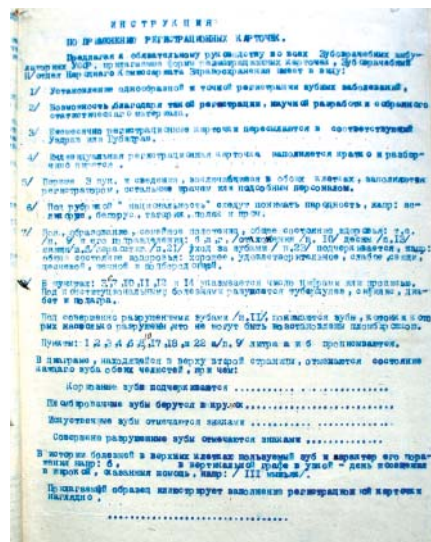
В іншій Інструкції до параграфу 2 Наказу «Про організацію державної зуболікарської допомоги» роз'яснювались етапи реквізиції зуболікарських ка-

бінетів та інструментів. Першочергово реквізиції підлягали зуболікарські кабінети, в яких з тих чи інших причин не проводилося лікування, а також кабінети померлих лікарів. В останню чергу реквізиції підлягали кабінети лікарів, які працюють на державній службі або мобілізовані на фронт, і лікарів, які займаються приватною діяльністю. Цією ж Інструкцією чітко приписувалось, чим може бути обладнаний кабінет приватного лікаря (мінімальна кількість інвентарю, необхідного для зубного лікаря і зубного техника, які займаються зуболікуванням). Не дозволялося мати більше ніж одне стоматологічне крісло та бормашину. Разом із тим, окремим пунктом Інструкції висококваліфікованим спеціалістам дозволялося мати обладнання більше за мінімальну норму. Було передбачено відшкодування коштів за зуболікарський інструментарій – «при реквізиції проводити оплату відповідно до Інструкції одонтологічного підрозділу Народного комісаріату охорони здоров'я України».

«Для встановлення єдиної і точної реєстрації зубних хвороб» у всіх державних зуболікарських амбулаторіях облік пацієнтів та записи про стан стоматологічного здоров'я, проведене лікування мали вноситися до реєстраційної картки – історії хвороби за єдиною формою, затвердженою одонтологічним підвідділом Народного комісаріату. В «Інструкції із застосування реєстраційних карток» від 19 травня 1920 року, підписаній завідуючим одонтологічного підвідділу Штернбергом, детально описано основні графи для заповнення, за якою формою вносити інформацію про каріозні (підкреслити), пломбовані (обвести кружечком) та зруйновані зуби. Особливою «Інструкцією із застосування реєстраційної картки для дітей дошкільного та шкільного віку» регулювався облік дітей у державних зуболікарських амбулаторіях. Щомісяця амбулаторії мали звітувати в одонтологічні підвідділи губернських відділів охорони здоров'я, де отриману статистичну інформацію науково обробляли.

Інструкція щодо етапів реквізиції зуболікарських кабінетів та переліку інструментів для приватних лікарів

Інструкція із застосування реєстраційних карток

Складна військово-політична ситуація в Україні, громадянська війна спонукають Народний комісаріат охорони здоров'я до мобілізації лікарів, спеціалістів, зубних лікарів і техніків. Декретом від 20 листопада 1919 року мобілізували зубних лікарів: чоловіків віком до 50 років і жінок, молодших 40 років. Цей закон

СТОМАТОЛОГІЧНА СЛУЖБА

поширювався і на територію України. Разом із тим, відповідно до Колегії Народного комісаріату охорони здоров'я за підписом М.О. Семашка від мобілізації звільнювались керівники зуболікарських підвідділів, викладачі університетів. Це зумовило значне зменшення кількості спеціалістів і погіршило стан стоматологічної допомоги в країні. 19 червня 1920 року завідувачий зуболікарського підвідділу Штернберг пише доповідну записку до Народного комісаріату з приводу дефіциту стоматологічних кадрів: «У наступні 4–5 років з урахуванням реформи зуболікарської освіти не має сенсу очікувати поповнення кадрового складу зубних лікарів». За підрахунками одонтологічного підвідділу, для забезпечення стоматологічною допомогою жителів України необхідно 3500 зубних лікарів. «Облік зубних лікарів, які займаються приватною практикою, і тих лікарів, які працюють на державній службі в громадських амбулаторіях, не дав точних даних... кількість зубних лікарів, які б могли бути залучені до організації державного зуболікування, значно нижча, ніж дійсна потреба», – йшлося в доповідній Штернберга.

Довідна записка завідувача зуболікарського підвідділу Штернберга народному комісару охорони здоров'я М.О. Семашко про стан стоматологічної допомоги

Основні принципи формування системи стоматологічної допомоги

Важливим напрямом роботи в новій системі охорони здоров'я була профілактика захворювань шляхом уведення загальної диспансеризації населення, проведення оздоровчих та санітарних заходів. Державна політика охорони здоров'я була спрямована на «людину-трудівника, а працю визнавала головним рушієм господарського та духовного життя народу», тому мали бути створені найкращі умови для робітників – авангардного класу радянського суспільства.

В Україні за тяжких 1920-х років впроваджувався комплексний підхід до надання медичної допомоги та профілактики основних захворювань людини. Стоматологічна допомога надавалась у державних зуболікарських амбулаторіях, а також в амбулаторно-поліклінічних умовах. Налагоджувалася система надання амбулаторно-поліклінічної медичної допомоги за дільничним принципом, де лікарі-стоматологи працювали разом з терапевтами, хірургами, гінекологами та іншими фахівцями.

Стоматологічна допомога у складі амбулаторно-поліклінічної медичної допомоги. Плакат

На великих заводах, промислових підприємствах створювались медико-санітарні амбулаторії (цехи), що надавали медичну і стоматологічну допомогу робітникам за їх місцем роботи. До складу бригад таких амбулаторій входили терапевти, хірурги, зубні лікарі. У такий спосіб реалізовувався новий принцип радянської медицини – стоматологія стала невід'ємною частиною медичної допомоги.

Стоматологічне лікування розглядалося в контексті надання медичної допомоги. Значна кількість наукових досліджень, проведених поспіль як в Україні, так і за кордоном, продемонструвала вплив стоматологічних захворювань на загальний стан здоров'я людини, погіршення перебігу патологічних процесів у порожнині рота на тлі загальносоматичних хвороб. Усі ці наукові дослідження, проведені на сучасних засадах доказової медицини, підтверджують правильність комплексного підходу до надання медичної та стоматологічної допомоги.

Таким чином, за результатами аналізу архівних матеріалів прослідковуються перші кроки створення та подальшого розвитку стоматологічної служби в Україні. Сто років тому було впроваджено державну систему організації висококваліфікованої стоматологічної допомоги як невід'ємної частини

медичної допомоги. Основні принципи нової організаційно-економічної моделі стоматологічної допомоги: безоплатність, доступність, кваліфікованість, комплексність. Державне регулювання цією системою передбачало планування та контроль надання стоматологічної допомоги через губернські, а згодом обласні, одонтологічні підвідділи, які були підпорядковані Народному комісаріату охорони здоров'я, а згодом Міністерству охорони здоров'я України. Протягом минулого століття створювалась мережа стоматологічних поліклінік, стоматологічних відділень у складі багатопрофільних поліклінік, стоматологічних кабінетів у лікарнях, госпрозрахункових стоматологічних клінік, щелепно-лицевих відділень у складі лікарень. Медичні університети здійснюють фахову підготовку спеціалістів з вищою освітою – лікарів-стоматологів, які надають стоматологічну допомогу.

Минає 100 років від початку історичного розвитку стоматологічної служби в Україні. Багаторічна історія – найкращий матеріал для аналізу досвіду минулих років, що дає змогу глибше зрозуміти підґрунтя досягнень та помилок, осмислити пройдений шлях і визначити закономірності еволюційного розвитку спеціальності. І це час для втілення найкращих напрацювань і створення фундаменту для розвитку стоматології майбутнього.

Мазур І.П.,

доктор медичних наук, професор,

Президент громадської організації «Асоціація стоматологів України»

Асоціація стоматологів України – громадське об'єднання стоматологів України

Наприкінці XIX століття в Україні внаслідок становлення таких спеціальностей, як зубний лікар, дантист, одонтолог, для взаємодії між спеціалістами виникає необхідність об'єднання в громадські організації для вирішення спільних професійних питань. Перші зуболікарські товариства, засновані у Києві (1899), Одесі (1897), Харкові (1905), активно взаємодіяли з медичною спільнотою. У Харкові під егідою Ю.М. Гофунга зуболікарське товариство організоване як філія Харківського медичного товариства, створеного у 1861 р. Слід зазначити, що науковими центрами для медичних товариств, підґрунтям для їх організації були університети. Питання одонтології частково викладали в університетах; зокрема щелепно-лицеву хірургію вивчали в курсі шпитальної хірургії. У Львівському університеті проводили курс одонтології для медичних факультетів (Карл-Прокоп Каліґа). Основи зуболікування викладали у приватних зуболікарських школах. Основними напрямками діяльності зуболікарських товариств були організація наукових засідань і з'їздів, координація стоматологічної допомоги, випуск періодичної наукової друкованої продукції.

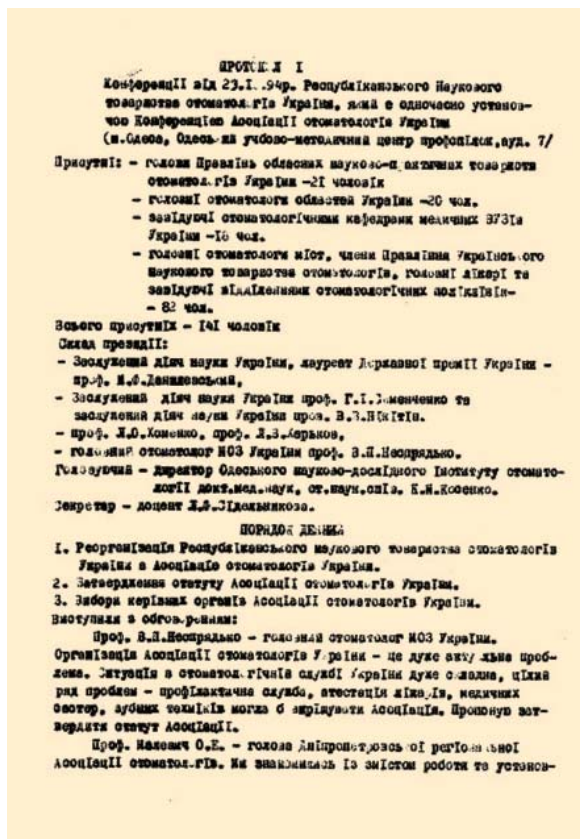
Буремні події 1917 року призупинили діяльність лікарських товариств. Після організації у 1919 році вищого науково-навчального закладу – Київського державного одонтологічного інституту – відновлюється діяльність стоматологічних товариств у Києві. У 1921 році під егідою професора К.П. Тарасова організовано одонтологічну спілку, за ініціативи якої стоматологічна спільнота збиралася на наукові засідання, обговорювала актуальні питання стоматології. Такі товариства діяли і в інших містах України – у Харкові, Одесі, Львові.

Після воєнних подій Другої світової війни відкриваються стоматологічні факультети. Посилюється увага держави до питань організації стоматологічної допомоги в областях України, розширюється мережа стоматологічних клінік – обласні, міські, районні, у сільській місцевості відкриваються стоматологічні кабінети. У кожній області України було організовано стоматологічні науково-практичні товариства.

У 1956 році на спільному засіданні всіх обласних науково-практичних товариств стоматологів утворено Республіканське наукове товариство стоматологів України. Очолювали стоматологічне товариство видатні вчені: професор І.Й. Новик (1956–1962), професор Ю.Й. Бернадський (1962–1970), професор М.Ф. Данилевський (1970–1994).

У 1991 році після проголошення незалежності України змінюється законодавство нашої держави. Розвиваються міжнародні зв'язки стоматологічної спільноти з фаховими організаціями світу, і для активної співпраці із Всесвітньою федерацією стоматологів необхідно було змінити форму організації стоматологічної спільноти.

23 жовтня 1994 року на конференції Республіканського наукового товариства стоматологів України в м. Одесі було прийнято рішення про реорганізацію його в Асоціацію стоматологів України (АСУ). Цей крок був зумовлений необхідністю інтеграції в світове співтовариство стоматологів на засадах його постійного члена. А це можливо лише після створення та законодавчо затвердженого об'єднання стоматологів у фахову Асоціацію. На конференції під головуванням директора Одеського науково-дослідного інституту стоматології професора К.М. Косенка та за участі еліти стоматології України – голів правлінь обласних науково-практичних товариств стоматологів (21 особа), головних стоматологів областей України (20 осіб), завідувачів стоматологічних кафедр медичних ВУЗів України (18 осіб), головних стоматологів міст, членів правління, головних лікарів і завідувачів відділень (82 особи) – було прийнято рішення про реорганізацію Республіканського наукового товариства стоматологів України в Асоціацію стоматологів України. Це засідання було одночасно й установчою конференцією Асоціації стоматологів України, де було затверджено Статут і проведено вибори очільника. За результатами голосування президентом Асоціації стоматологів України було обрано професора М.Ф. Данилевського, віцепрезидентами – проф. К.М. Косенка і проф. Л.О. Хоменко, секретарем Асоціації – проф. А.В. Борисенка.

*Професор М.Ф. Данилевський –
фундатор Асоціації стоматологів України*

Історія. Асоціація стоматологів України заснована 23 жовтня 1994 року і є правонаступницею Республіканського наукового товариства стоматологів України. Засновником Асоціації є професор М.Ф. Данилевський. Асоціація об'єднує фахівців у галузі стоматології з усіх регіонів України. В 2019 році стоматологічна спільнота святкує 100-річчя формування Української наукової стоматологічної школи. Асоціація є членом Всесвітньої федерації стоматологів з 1998 року.

У 2019 році стоматологічна спільнота святкує 25-ту річницю створення Асоціації стоматологів України. Разом із тим, в Україні стоматологічне товариство існує з 1956 року. У 1994 році було змінено форму і назву організації згідно з новим законодавством нашої держави. Асоціація стоматологів України є правонаступницею Республіканського наукового товариства стоматологів України.

Громадська організація «Асоціація стоматологів України» є всеукраїнською громадською організацією, яка об'єднує на основі спільних інтересів і за професійною ознакою громадян України – лікарів-стоматологів, інших лікарів суміжних професій, а також спеціалістів з інших галузей, чия професійна діяльність пов'язана із проблемами стоматології. Діяльність ГО «Асоціація стоматологів України» здійснюється на території України через створені територіальні осередки Асоціації та профільні асоціації.

Основна мета діяльності Асоціації – задоволення та захист законних соціальних, економічних, творчих, вікових та інших спільних інтересів своїх членів;

АСОЦІАЦІЯ

сприяння професійній і науковій діяльності спеціалістів стоматологічного профілю, спрямованої на поліпшення рівня вітчизняної стоматологічної науки та практики.

Міжнародна діяльність. ГО «АСУ» є членом Всесвітньої федерації стоматологів (FDI) та Європейського регіонального відділу Всесвітньої федерації стоматологів (ERO FDI). Асоціація стоматологів активно співпрацює із Всесвітньою федерацією стоматологів, Всесвітньою організацією охорони здоров'я та Організацією Об'єднаних Націй. Члени АСУ беруть активну участь, у тому числі із доповідями, у щорічних конгресах Всесвітньої федерації стоматологів. АСУ співпрацює з фаховими асоціаціями Німеччини, Австрії, Білорусі, Казахстану, Польщі, Грузії, Азербайджану, Молдови, Вірменії, Туреччини, Литви та інших країн.

Безперервний професійний розвиток лікарів-стоматологів здійснюється науково-викладацьким колективом фахівців, науково-педагогічними працівниками стоматологічних факультетів вищих навчальних медичних закладів України, яких об'єднує ГО «АСУ». Знаменним є проведення вже п'яти (2012, 2013, 2015, 2017, 2019 рр.) національних українських стоматологічних конгресів з міжнародною участю. Протягом 2018 року Асоціація співпрацює з Європейською академією безперервної медичної освіти та професійного розвитку (European CME-CPD Academy), що уповноважена організовувати і проводити освітні заходи на міжнародному рівні в рамках безперервної медичної освіти та присвоювати учасникам міжнародні кредити (European CME-CPD Academy CME credits).

гічної допомоги на первинному етапі, забезпечення гарантованого державою рівня надання стоматологічної допомоги пільговим категоріям населення та організація допомоги сільському населенню обговорюються на «круглих столах» у Верховній Раді України з народними депутатами, представниками МОЗ України (13 квітня 2018 року, 12 грудня 2018 року).

Координація професійної діяльності з МОЗ України. ГО «АСУ» співпрацює з Міністерством охорони здоров'я для координації та регулювання професійної діяльності лікарів-стоматологів в Україні та є членом Координаційної ради з питань стоматології МОЗ України.

Координація професійної діяльності з Верховною Радою України. Проблеми надання стоматоло-

Наукова діяльність. ГО «АСУ» об'єднує науковців – професорів, докторів і кандидатів медичних наук, молодих науковців Національної медичної академії післядипломної освіти імені П.Л. Шупика, державної установи «Інститут стоматології та щелепно-лицевої хірургії НАМН України» (м. Одеса), Національного медичного університету імені О.О. Богомольця, а також провідних стоматологічних факультетів вищих навчальних медичних закладів України. Під егідою Асоціації видається щорічний довідник «Стоматологічна допомога в Україні», в якому проводиться аналіз діяльності стоматологічної служби та допомоги в Україні. У 2017 році видано монографію «Стоматологія України: історичні нариси» до 100-річчя формування Української наукової стоматологічної школи. Видання присвячено історії розвитку стоматології в Україні, де висвітлено роль наукових товариств у розвитку стоматології, основні віхи формування наукової школи, створення мережі лікувально-профілактичних закладів у різних регіонах України, що надають стоматологічну допомогу. У 2018 році видано аналітичний довідник «Стоматологічна допомога в Україні: основні показники діяльності за 2008–2018 роки».

Міжпрофесійна взаємодія стоматологів з лікарями загальної практики. АСУ співпрацює з Національною академією медичних наук, провідними науково-дослідними інститутами, вищими навчальними медичними закладами України, медичними асоціаціями з метою проведення науково-практичних досліджень з вивчення зв'язку між здоров'ям порожнини рота та загальносоматичною патологією.

АСУ співпрацює із Всеукраїнським лікарським товариством, Національною Лікарською Радою України (протягом 2018–2019 років президент АСУ очолює НЛРУ) з питань впровадження лікарського самоврядування в Україні. У квітні 2018 року за активної участі АСУ подано проект Закону України «Про лікарське самоврядування» № 8250.

Сприяння професійному розвитку молодих вчених лікарів-стоматологів. До складу ГО «АСУ» входить Рада молодих вчених, метою якої є сприяння професійному і науковому розвитку талановитої молоді, підтримка їх навчання, у тому числі за межами України. АСУ в рамках національних українських стоматологічних конгресів, з'їздів проводить симпозиуми молодих вчених, де висвітлюються основні наукові та практичні здобутки лікарів-стоматологів.

Видавнича діяльність. ГО «АСУ» здійснює координацію та видання науково-практичних фахових журналів «Сучасна стоматологія», «Вісник стоматології», міжнародний науково-практичний журнал «Стоматологія. Естетика. Інновації», «Дентаклуб».

Взаємодії
ГО «Асоціація стоматологів України»
Interactions of NGO «Ukrainian
Dental Association»

СТОМАТОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ НАЦІОНАЛЬНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ О.О. БОГОМОЛЬЦЯ

Історія стоматологічного факультету Національного медичного університету імені О.О. Богомольця за часом організації, становлення і розвитку збігається з історією формування Української наукової стоматологічної школи, становленням вищої стоматологічної освіти в Україні, якій передував досить тривалий період виділення, осмислення та інтеграції стоматології як розділу медицини.

До другої половини XIX століття в Україні та Росії розвиток стоматології відбувався двома шляхами: стоматологія поступово виділялася із загальної хірургії, а також проводилась підготовка дантистів шляхом практичного учнівства. Звання «дантист» претендент отримував після трирічного навчання (як асистент або помічник) у відомого дантиста та успішного складання іспиту. Від учнів не вимагалось навіть знання грамоти.

Розвитку науки про захворювання порожнини рота та розробленню методів їх лікування значною мірою сприяло відкриття у 1841 році Київського Імператорського університету Св. Володимира. Значний внесок у викладання окремих розділів стоматології зробили професори М.І. Пирогов, В.А. Караваєв, Ю.К. Шимановський, які крім читання лекцій самі проводили хірургічні втручання у щелепно-лицевій ділянці.

Професор М.В. Скліфосовський, завідувач кафедри хірургії медичного факультету Київського університету, на VI З'їзді природознавців (1879) уперше запропонував проект підготовки зуболікарських кадрів на медичних кафедрах університетів. За пропозицією М.В. Скліфосовського з'їзд прийняв рішення про створення доцентур зі стоматології. У відповідь на це царський уряд дозволив відкрити зуболікарські школи для абітурієнтів, від яких вимагалась лише 4-річна освіта.

У 1891 році був виданий закон «Про перебудову навчання зуболікарському мистецтву», який встановлював два звання для спеціалістів із зуболікування: дантист і зубний лікар. Дантистів продовжували готувати шляхом учнівства у приватних кабінетах, а кваліфікація зубного лікаря присвоювалась особам, які закінчили зуболікарські школи, діяльність яких із

1891 року регламентувалася «Нормальним статутом». Новий статут не припиняв підготовки дантистів шляхом учнівства, яке продовжувалося аж до кінця XIX століття. Статутом передбачалося підвищення загальноосвітнього цензу для вступників до зуболікарських шкіл (6 класів) та введення до програми навчання деяких загальномедичних дисциплін. Термін навчання у таких школах становив 2,5 роки з наступним складанням іспитів при медичному факультеті університету.

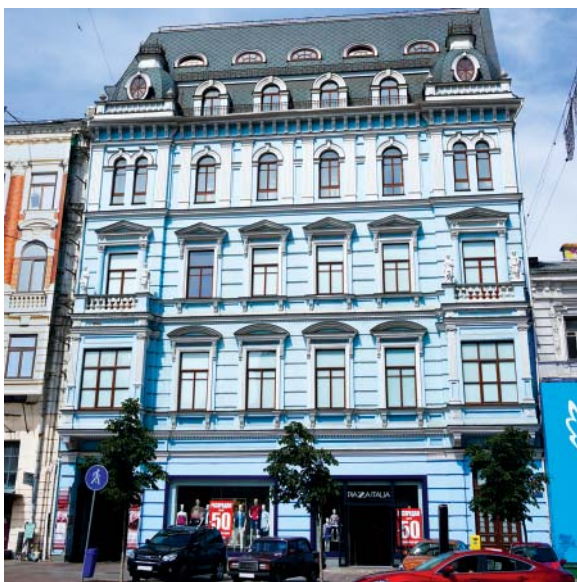
Зуболікарські школи почали відкриватися в університетських містах, де був медичний факультет (Київ, Харків, Одеса, С.-Петербург). Усе частіше зуболікуванням починали займатися особи з вищою медичною освітою.

Хрещатик, 50. Київська зуболікарська школа лікарів Л. Головчинера, С. Лур'є, О.А. Плінера (1898–1919)

На початку XX століття в Києві існували три зуболікарські школи: Перша київська зуболікарська школа лікаря Л. Бланка (1904–1918), Київська зуболікарська школа приват-доцента Київського університету

Св. Володимира М.М. Жука (1904–1910), Київська зуболікарська школа (1898–1919) лікарів Л. Головчи-
нера, С. Лур'є, О.А. Плінера. Свідомство про присвоє-
ння звання зубного лікаря видавалося після дер-
жавних іспитів на медичному факультеті.

*Київ, вул. Хрещатик, 44 (до війни – 50).
Сучасний вигляд*

Відкриттям зуболікарських шкіл почався якісно новий період в історії підготовки фахівців. Однак реформа, регламентуючи правила відкриття та закріпивши «приватно-підприємницький характер зуболікарських шкіл», не вирішила основного питання – організації вищої медичної освіти для зубних лікарів нарівні з лікарями інших спеціальностей.

Розвитку галузі сприяли: поява підручника І.І. Хрущова «Полный зубоврачебный курс» (1886), створення науково-практичних товариств дантистів і зубних лікарів, шість всеросійських одонтологічних з'їздів (відбулися з 1896 до 1911 р.), наукові журнали «Зубоврачебный вестник» (з 1885 до 1917 р., Санкт-Петербург), «Одонтологическое обозрение» (з 1899 до 1915 р., Москва), до редколегії яких входили київські лікарі Л. Бланк, Л. Білейкін, Г. Бурвассер.

Реформі зуболікарської освіти особливо сприяли П'ятий одонтологічний з'їзд (Москва, 1907), який прийняв резолюцію про створення стоматологічних

інститутів при університетах, а також організація одонтологічних товариств у Москві та Києві (IV Делегатський зуболікарський з'їзд, Москва, квітень 1913 р.).

Зближення одонтології і загальної медицини у стінах вищої школи відбулося лише після 1917 року. Одним з нагальних питань у перші роки радянського періоду була організація вищої стоматологічної освіти.

13 серпня 1919 року Губвідохоронздоров'я затвердив Положення про створення у м. Києві Одонтологічного інституту. 16 серпня того ж року був виданий Наказ №139 про навчальні бази, викладацький склад і керівництво інституту, а згодом – і про статут Київського державного одонтологічного інституту з 4-річним терміном навчання. Завідувачем Одонтологічного інституту був призначений зубний лікар Л.А. Білейкін. Перший набір студентів склали 200 колишніх слухачів приватних зуболікарських шкіл.

Однак у зв'язку з воєнним часом, складною економічною ситуацією, відсутністю викладачів з теоретичних дисциплін, а також відповідного матеріального забезпечення Одонтологічний інститут за наказом Київського губвиконкому (18.10.1920 р.) був приєднаний на правах факультету до Інституту охорони здоров'я (нині – Національний медичний університет імені О.О. Богомольця), що мав достатню матеріально-технічну базу і досвідчених викладачів.

Так було створено перший одонтологічний факультет в Україні. Першим деканом факультету став професор К.П. Тарасов.

Викладання на факультеті проводили за нашивд-
ку складеними програмами і планами, бо розпочи-
нати викладання потрібно було негайно. Виявилось,
що організацію навчального життя Інституту як ав-
тономного навчального закладу (яка ще не була за-
кінчена) для створення одонтологічного факультету
як частини Медакадемії потрібно було переглянути,
змінити і погодити з порядком організації медичного
факультету. 20 серпня 1921 року були затверджені
Положення та програми, які мали забезпечити пла-
номірний розвиток навчального життя факультету.

Згідно з Положенням, одонтологічний факультет як єдина господарсько-адміністративна одиниця зливався з медичним факультетом в одне ціле –

Медакадемію, і матеріально-навчальні інтереси обох факультетів визначалися як рівноцінні. У навчально-педагогічному аспекті факультет розглядався як самостійний навчальний заклад; програми, система і методи викладання Медакадемії формувалися залежно від спільної мети – підготовки кваліфікованих фахівців з одонтології.

Органами, що керували навчальним життям факультету, протягом різних періодів його існування були: організаційна рада одонтологічного факультету, факультетська рада, деканат і факультетська комісія.

Згідно з Положенням, обсяг курсу одонтологічного факультету складала 19 предметів із природничо-історичних і загальномедичних дисциплін і 8 спеціальних предметів.

Кількість студентів на початку існування одонтологічного факультету була непостійною. Перший випуск факультету (64 особи) відбувся у 1922 році. Усього за час існування одонтологічного факультету КМІ (1920–1931) було випущено 285 лікарів-одонтологів.

Уже у 1930 році одонтологічний факультет був перейменований у стоматологічний.

Відкриття одонтологічного факультету у Києві ознаменувало собою перехід до якісно нової системи підготовки стоматологічних кадрів. Саме в Україні, уперше в СРСР, розпочалася масова підготовка фахівців з вищою освітою. Українські одонтофаки (у Києві і Харкові) за час свого існування (1920–1931 рр.) стали джерелом масової підготовки фахівців у колишньому СРСР, випустивши 1350 лікарів-одонтологів. Вони створили базу, на якій з 1931 року почали роботу самостійні стоматологічні інститути.

Починаючи з 1931 року, Міністерство охорони здоров'я в результаті проведення низки організаційних заходів збільшило кількість випускників одонтологічного факультету до 100 лікарів щорічно.

Реорганізація у 1931 році стоматологічного факультету у самостійний Київський стоматологічний інститут підняла авторитет професії стоматолога серед молоді, й Інститут перестав відчувати нестачу абітурієнтів. Інституту були надані клінічні бази на вулицях Хрещатик, 50, бульвар Шевченка, 17,

Пушкінська, 22 і Базарна, 18. При Київському інституті ортопедії і травматології було відкрито клініку щелепно-лицевої хірургії, спочатку на 16 ліжок, а з 1937 р. – на 40 ліжок. Крім трьох спеціальних кафедр були організовані й укомплектовані кафедри загальнономедичного профілю.

У Стоматологічному інституті широко розгорнулася наукова робота, почався друк збірок наукових праць. У 1932 році відкрилася аспірантура, і саме з цього періоду починається підготовка наукових стоматологічних кадрів. З 1931 по 1940 р. Київський стоматологічний інститут підготував 1250 лікарів-стоматологів.

*Група студентів-стоматологів 2-го курсу.
Набір 1938 р. Перший ряд: друга справа – А.Д.
Мухіна, другий ряд: справа – З.А. Фліс*

Інтенсивний розвиток Стоматологічного інституту загальмував початок війни з нацистською Німеччиною. У червні 1941 року Київський стоматологічний інститут був евакуйований спочатку до м. Харкова, а потім разом із Харківським стоматологічним інститутом до м. Фрунзе, де він працював як факультет медичного інституту. Більшість співробітників кафедр надавали медичну допомогу в госпіталях та інших лікувальних закладах.

Після визволення Києва у 1943 році стоматологічний факультет був відновлений у складі медичного інституту. У ході демобілізації почали повертатися до Києва співробітники кафедр.

У 1945 році стоматологічний факультет знову був реорганізований у Стоматологічний інститут. У 1947/1948 навчальному році в Інституті навчалось близько 1000 студентів. У зв'язку з підвищеними вимогами щодо якості підготовки молодих спеціалістів гостро постало питання про зміцнення клінічних баз, комплектування педагогічними кадрами, особливо із загальномедичних і теоретичних дисциплін.

Саме тому в 1950 році, відповідно до Наказу НКОЗ СРСР № 783 від 20.09.1949 р., стоматологічні інститути були реорганізовані в спеціалізовані медичні з п'ятирічним терміном навчання, що значно підвищило рівень загальномедичної і фахової підготовки лікарів-стоматологів.

Оскільки підготовка студентів на перших трьох курсах усіх факультетів медичних інститутів, і стоматологічного зокрема, майже не відрізнялась, з метою полегшення організації навчальних баз, добору професорсько-викладацьких кадрів протягом 1950–1959 рр. було здійснено реорганізацію стоматологічних інститутів (за винятком Харківського і Московського) у стоматологічні факультети медичних інститутів.

Як наслідок, було наказано «ліквідувати з 1 лютого 1955 року Київський медичний стоматологічний інститут і на його базі організувати стоматологічний факультет Київського медичного інституту імені академіка О.О. Богомольця» (Наказ № 750 МОЗ УРСР від 31.12.1954 р.).

Реорганізація сприяла значному поліпшенню навчально-методичної роботи на профільних кафедрах, зріс рівень викладання теоретичних і загальномедичних дисциплін, успішно працювали навчально-методичні комісії, які свого часу очолювали такі організатори, як О.П. Кисельова, В.С. Коваленко, М.Ф. Данилевський, Д.В. Дудко.

У 1964 році була збудована основна клінічна база стоматологічного факультету КМІ – стоматологічний корпус, при будівництві якого враховувалась специфіка профільних кафедр. Для поліпшення професійної підготовки студентів, набуття ними практичних навичок, у корпусі була розміщена стоматологічна поліклініка, що мала такі відділення: терапевтичної стоматології, хірургічної стоматології, дитячої стома-

тології, ортодонтії, ортопедичної стоматології, фізіотерапії, рентгенології, а також клінічну та зуботехнічну лабораторії. На базі поліклініки був організований ряд республіканських лікувально-методичних центрів: пародонтології, нейростоматології, профілактики стоматологічних захворювань. Керівництво інституту та поліклініки проводило велику роботу щодо підвищення рівня її діяльності, що дало змогу МОЗ України надати поліклініці республіканського статусу.

Стоматологічний корпус невідомі після його будівництва

Для читання лекцій і проведення семінарів, конференцій у корпусі була обладнана аудиторія на 180 місць та конференц-зал.

Стоматологічний корпус сьогодні

Слід зазначити, що у вирішенні проблем будівництва стоматологічного корпусу, його обладнання, організації основних напрямів діяльності факультету велика заслуга належить професору М.Ф. Данилевському, який у різні роки працював деканом факультету, секретарем парткому, проректором з лікувальної роботи.

Засідання кафедри терапевтичної стоматології проводить професор І.Й. Новик (1960-ті роки)

Високий рівень навчально-методичної роботи, професійний рівень викладачів, сучасно обладнана клінічна база зумовили створення у 1972 році першого факультету підвищення кваліфікації викладачів стоматологічних факультетів.

Заняття студентів у фантомному класі (1980-ті роки)

Декани

К.П. Тарасов (1920–1930)

Перший декан одонтологічного факультету **Костянтин Прокопович Тарасов (1865–1931)** був унікальною особистістю. Ще в дожовтневий період він закінчив у Києві військово-фельдшерську школу, зуболікарську школу, медичний факультет Університету Св. Володимира (1902 р.). Був співорганізатором першого серед військових госпіталів зуболікарського кабінету при госпіталі Київського військового гарнізону (1897 р.). З 1902 р. К.П. Тарасов очолював одонтологічне відділення при першому хірургічному відділенні Київського військового госпіталю, почав читати курс практичного зуболікування в Київській військово-медичній школі. У Першу світову війну К.П. Тарасов разом із С.С. Тігерштедом організували «летючі загони», що надавали першу медичну допомогу на передових позиціях.

Деканство К.П. Тарасова припало на важкий післяреволюційний період. Підготовку студентів довелося проводити за відсутності бормашин (3 на 40 крісел), медикаментів і пломбувальних матеріалів; лабораторія та поліклініка були обладнані недостатньо, застарілим устаткуванням, що залишилося від зуболікарських шкіл. Відсутність керівництва й навчальних посібників, навчальних планів та програм, підтримки державних органів суттєво ускладнювали викладання. Із квітня 1923 року, після введення принципу самозабезпечення, ситуація трохи поліпшилась – почалось придбання інструментів та

матеріалів, вдосконалилась навчальна і практична діяльність факультету.

Під керівництвом К.П. Тарасова працювали: Л.А. Білейкін – завідувач кафедри консервативного зуболікування; Г.Ф. Бурвассер – завідувач кафедри загальної дентиатрії; Л.Н. Дудкін – завідувач кафедри протезного зуболікування; М.Й. Шапіро – завідувач кафедри оперативного зуболікування. Основною клінічною базою спеціальних кафедр у той період була одонтологічна поліклініка на вул. Хрещатик, 50. Для сприяння поширенню зуболікарських знань під керівництвом К.П. Тарасова при факультеті в 1921 році було засновано Одонтологічну спілку, яка провела 16 наукових засідань. Із березня 1927 року на базі факультету були організовані шестимісячні курси з підвищення кваліфікації зубних лікарів, де К.П. Тарасов читав цикл лекцій із ортодонтії. За роки деканства К.П. Тарасова розширилася робоча площа наукових баз, збільшилася кількість функціональних підрозділів, були оснащені операційна і рентгенологічний кабінет. З'явилися перші наукові публікації.

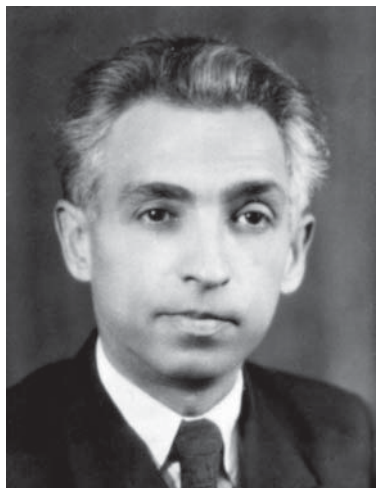
С.Н. Вайсблат (1935–1938)

Соломон Наумович Вайсблат (1888–1965) – вчений-медик у галузі стоматології та щелепно-лицевої хірургії, доктор медичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки УРСР (1947).

У 1929–1932 рр. – завідувач кафедри щелепно-лицевої хірургії Київського інституту вдосконалення

лікарів. У 1932–1953 рр. С.Н. Вайсблат завідує кафедрою хірургічної стоматології Київського стоматологічного інституту. Одночасно до 1938 року він працює деканом стоматологічного факультету і заступником директора з наукової роботи. У 1938–1953 рр. С.Н. Вайсблат – головний стоматолог Міністерства охорони здоров'я УРСР.

С.Н. Вайсблат уперше в СРСР розробив раціональні методи знеболювання у стоматології і дослідив проблеми лікування орального сепсису. Наукові роботи видатного лікаря присвячені також питанням одонтогенних остеомиєлітів, щелепно-лицевим травмам і стоматологічній онкології.

І.С. Гінзбург (1938–1940; 1945–1952)

Ісаак Соломонович Гінзбург (1905–1997). У жовтні 1938 року Народний комісаріат охорони здоров'я призначив І.С. Гінзбурга на посаду декана Стоматологічного інституту. У жовтні 1945 року, після реєвакуації, І.С. Гінзбург був зарахований на посаду доцента кафедри терапевтичної стоматології Київського медичного інституту й із 1945 по 1952 р. виконував обов'язки декана.

І.С. Гінзбург – автор десятків наукових праць, присвячених діагностиці та лікуванню захворювань слизової оболонки порожнини рота, функціональному та експериментальному методам дослідження в терапевтичній стоматології.

О.П. Кисельова (1955–1960)

Олександра Пилипівна Кисельова (1918–1995). У 1955 році, після захисту дисертації, О.П. Кисельову обирають деканом стоматологічного факультету, а в 1960 році затверджують у званні професора і призначають проректором з навчальної роботи, обов'язки якого вона виконувала до початку 1966 року.

М.Ф. Данилевський (1960–1962; 1966–1970)

Микола Федорович Данилевський (1922–2006). Після успішного закінчення КМІ, а потім – клінічної ординатури, у 1952 році М.Ф. Данилевський був обраний на посаду асистента кафедри терапевтичної стоматології КМІ. У квітні 1956 року він захистив кандидатську дисертацію на тему «Клиника и лечение

воспаления десневого сосочка», а в 1959 році був обраний на посаду доцента кафедри терапевтичної стоматології. У 1968 році М.Ф. Данилевський успішно захистив докторську дисертацію на тему «Патогенез, клиника и лечение пародонтоза (клинико-экспериментальное исследование)», у цьому ж році йому присвоєно вчене звання професора. З 1968 по 1990 р. М.Ф. Данилевський завідував кафедрою терапевтичної стоматології Київського медичного інституту. У 1960–1962 та 1966–1970 рр. був деканом стоматологічного факультету, а в 1980–1984 рр. – проректором інституту з лікувально-консультативної роботи, виробничої практики та інтернатури. Професор М.Ф. Данилевський зробив вагомий внесок в організацію вищої стоматологічної освіти, підготовку науково-педагогічних кадрів і лікарів, розвиток вітчизняної науки. Йому було присвоєно почесне звання заслуженого діяча науки і техніки України (1981), за вагомі наукові досягнення він був відзначений Державною премією України (1987). Високою оцінкою плідної роботи професора М.Ф. Данилевського на ниві освіти було обрання його академіком Академії наук вищої школи України.

Відкриття меморіальної дошки професору М.Ф. Данилевському (2009 р.)

З 1970 року професор М.Ф. Данилевський – голова Республіканського наукового товариства стоматологів України, а протягом 1995–2005 рр. – Президент Асоціації стоматологів України. За його ініціативи в 1998 році Асоціацію було прийнято постійним членом Всесвітньої федерації стоматологів.

Результати наукових досліджень М.Ф. Данилевського опубліковані в 306 друкованих працях, у тому числі 17 монографіях. За бойові та трудові досягнення він був нагороджений 40 орденами і медалями.

В.С. Коваленко (1962–1966; 1971–1985)

Василина Степанівна Коваленко (1921–1992)
після закінчення середньої школи в 1938 році вступила до Першого Харківського медичного інституту, у 1941 році за власним бажанням була переведена до Київського стоматологічного інституту, який закінчила в 1946 році з відзнакою. Із 1946 по 1949 р. була клінічним ординатором кафедри хірургічної стоматології Київського медичного стоматологічного інституту, з 1950 по 1962 р. працювала на посаді асистента кафедри. У 1955 році В.С. Коваленко успішно захистила кандидатську дисертацію, у 1964 році їй було присвоєно вчене звання доцента кафедри хірургічної стоматології КМІ.

З 1959 року В.С. Коваленко працювала заступником декана стоматологічного факультету, а у 1962–1966 рр. – деканом факультету. Близько 30 наукових робіт вона присвятила вивченню остеомієліту та лікуванню захворювань слинних залоз. З 1971 по

1985 р., після захисту докторської дисертації, В.С. Коваленко знову працює деканом стоматологічного факультету.

Професор В.С. Коваленко приймає вітання

В.С. Коваленко неодноразово обирали до складу місцевого комітету, впродовж 10 років вона виконувала обов'язки секретаря обласного (1955–1962) і республіканського (1962–1970) наукових товариств стоматологів, була заступником голови Республіканського наукового товариства стоматологів України. За заслуги в розвитку охорони здоров'я В.С. Коваленко була нагороджена орденами «Знак Пошани» (1966, 1976).

А.П. Грохольський (1985–1988)

Анатолій Павлович Грохольський (1932–2016)
після закінчення інституту навчався в аспірантурі на кафедрі терапевтичної стоматології КМІ, у 1964 році

переведений на посаду асистента цієї ж кафедри. У 1966 році А.П. Грохольський захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата медичних наук, у 1969 році призначений на посаду доцента кафедри терапевтичної стоматології. У 1985–1988 рр. – декан стоматологічного факультету. Захистив докторську дисертацію на тему: «Применение низких температур при лечении болезней пародонта и слизистой оболочки полости рта (клинико-экспериментальное исследование)», є автором 224 наукових праць, у тому числі 9 монографій.

А.П. Грохольський протягом 7 років був вченим секретарем Республіканського наукового товариства стоматологів України, 8 років – секретарем, а потім – головою спеціалізованої ради із захисту докторських дисертацій за фахом «Стоматологія».

Д.В. Дудко (1988–1993)

Джон Васильович Дудко (1935–1993) у вересні 1966 року зарахований до аспірантури на кафедру хірургічної стоматології, яку успішно закінчив захистом кандидатської дисертації на тему: «Хирургическое лечение врожденных несращений нёба». У 1987 р. захистив докторську дисертацію. Із 1988 року Д.В. Дудко – декан стоматологічного факультету, а в 1989 році був обраний за конкурсом на посаду завідувача кафедри хірургічної стоматології. У 1990 році йому присвоєно вчене звання професора. Пев-

ний час Д.В. Дудко виконував обов'язки голови ради із захисту докторських дисертацій за фахом 14.00.21 «Стоматологія». Опублікував 42 науково-методичні праці, 1 монографію, удостоєний звання «Відмінник охорони здоров'я».

В.П. Неспрядько (1993–2016)

Валерій Петрович Неспрядько народився у 1940 році. У 1967 році після закінчення Київського медичного інституту був направлений на наукову роботу на кафедру ортопедичної стоматології, де з 1967 по 1969 р. навчався в клінічній ординатурі, а потім в аспірантурі, яку закінчив у 1972 році захистом кандидатської дисертації на тему «Комбинированное (хирургическое и ортодонтическое) лечение зубочелюстных аномалий и деформаций прикуса». У 1985 році В.П. Неспрядько захистив докторську дисертацію на тему «Патогенез, клиника и лечение непрорезавшихся зубов» і був переведений на посаду доцента кафедри ортопедичної стоматології та призначений виконувачем обов'язків завідувача кафедри ортопедичної стоматології. У 1986 році обраний на посаду завідувача кафедри ортопедичної стоматології КМІ, яку очолює і сьогодні.

Із 1988 по 1998 р. В.П. Неспрядько виконував обов'язки Головного стоматолога МОЗ України. Протягом 23 років працював деканом стоматологічного факультету НМУ імені О.О. Богомольця. У 1999 році отримав почесне звання «Заслужений діяч науки і техніки України».

Напрями наукової діяльності професора В.П. Неспрядька охоплюють широкий спектр питань ортопедичної стоматології, він є автором кількох наукових праць, у тому числі монографій, 3 підручників та 4 навчальних посібників. Професор В.П. Неспрядько підготував 8 докторів наук, кілька десятків кандидатів медичних наук.

Н.В. Біденко (з 2016 р.)

Наталія Василівна Біденко народилась у 1964 році, у 1986 році закінчила з відзнакою Київський медичний інститут імені акад. О.О. Богомольця. У 1998 році захистила дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата медичних наук, у 2012 році – дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора медичних наук на тему «Патогенез, клінічна картина, прогнозування, особливості лікування і профілактика карієсу зубів у дітей віком до 3 років». Н.В. Біденко неодноразово виступала з доповідями на українських та міжнародних науково-практичних конференціях і конгресах як в Україні, так і за її межами. Має близько 200 опублікованих наукових робіт, є автором і співавтором понад 30 підручників, навчальних і практичних посібників.

Сьогодні

Останні 28 років розвитку факультету ознаменувалися тим, що вони проходили в новий історичний період України. У цей час стоматологічний факультет, незважаючи на певні труднощі, отримав

подальші можливості для успішного розвитку і вдосконалення наукової та професійної майстерності колективу, особливо після надання університету статусу національного. Для цього періоду характерним є постійне поліпшення навчальної бази факультету, поповнення навчальних кабінетів новим обладнанням, стоматологічними установками. Використовуються сучасні матеріали та новітні технології лікування, протезування світового рівня. Суттєво зросла кількість іноземних студентів із різних країн.

Протягом останніх десятиліть відкрито нові комп'ютерні класи, навчально-лікувальні кабінети та навчальні кімнати, відремонтовані та отримали сучасне обладнання клінічні кабінети (по 8–10 стоматологічних установок у кожному), створено симуляційний центр із сучасними фантомами для терапевтичної та хірургічної стоматології. Активно функціонує сучасно обладнане рентгенологічне відділення, кабінет лазерної терапії, створено лабораторію комп'ютерного моделювання та цифрової технології.

Майстер-клас для студентів

Протягом останніх 20 років на стоматологічному факультеті щорічно проводяться міжнародні студентські змагання «Брейн-ринг зі стоматології», в яких брали участь команди з медичних вузів України, Білорусії та Росії. Незмінним організатором і ведучим брейн-рингу всі роки є професор Н.В. Біденко, головою журі – професор Л.О. Хоменко.

Фінальні змагання брейн-рингу зі стоматології

На факультеті сьогодні плідно працюють 6 профільних кафедр: терапевтичної стоматології (завідувач кафедри – професор А.В. Борисенко), дитячої терапевтичної стоматології та профілактики стоматологічних захворювань (завідувач кафедри – професор О.В. Савичук), хірургічної стоматології та щелепно-лицевої хірургії (завідувач кафедри – член-кореспондент НАМН України професор В.О. Маланчук), хірургічної стоматології та щелепно-лицевої хірургії дитячого віку (завідувач кафедри – професор Л.М. Яковенко), ортопедичної стоматології (завідувач кафедри – професор В.П. Неспрядько), ортодонтії та пропедевтики ортопедичної стоматології (завідувач кафедри – професор П.С. Фліс).

Напередодні 100-річчя стоматологічний факультет Національного медичного університету імені О.О. Богомольця став одним із найбільш згуртованих колективів, на профільних кафедрах якого працює майже 140 штатних викладачів, серед яких 16 докторів наук, 1 член-кореспондент НАМН України, 4 заслужені діячі науки і техніки України, 6 заслужених лікарів України, 26 членів міжнародних професійних організацій. Викладацький колектив навчає майже 2000 студентів. Організацією навчання та дозвілля студентів опікується також студентська рада факультету, відроджено традицію святкування днів стоматологічного факультету, проводяться численні майстер-класи, для читання лекцій студентам запрошуюються провідні фахівці з України та зарубіжжя.

Стоматологічний медичний центр сьогодні

Клінічною базою факультету є Стоматологічний медичний центр – найбільша у Східній Європі стоматологічна клініка, призначена для навчання студентів, директором якої на сьогодні є професор А.В. Копчак.

Європейські стандарти надання медичної допомоги визначають напрям роботи колективу факультету, формують творче змагання серед викладачів і студентів у вирішенні нестандартних наукових проблем, створенні нових методик лікування й опануванні знань, актуальних для сучасної медицини.

Перспектива розвитку стоматологічного факультету Національного медичного університету імені О.О. Богомольця, який святкуватиме у 2020 році 100-річчя, спирається на фаховий авторитет Київської стоматологічної школи, глибокі знання і високу відповідальність перед суспільством за підготовку висококваліфікованих українських лікарів.

Біденко Н.В.,
доктор медичних наук, професор

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА СТАНОВЛЕННЯ ХАРКІВСЬКОГО ОДОНТОЛОГІЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ (1921–1931)

Постанова про зуболікарську освіту в жовтні 1918 року визначила нову систему підготовки стоматологічних кадрів у закладах вищої освіти. Стоматологія стала частиною науково-навчальної медичної дисципліни. Разом із тим, перехід від приватних одонтологічних шкіл до державних медичних університетів був складним, з подоланням протиріч та консолідацією різних думок щодо того, якою має бути стоматологічна освіта. Минуло століття, але дискусії про створення одонтологічних факультетів не втратили актуальності й сьогодні. Представлено історичні аспекти одонтологічного факультету в Харкові, дискусійні питання навколо його організації, становлення та роль професора Ю.М. Гофунга у формуванні концепції стоматологічної освіти.

Харківський одонтологічний факультет був створений у 1921 році.

Які ж були передумови організації одонтологічних факультетів саме в Україні в ході реформи зуболікарської освіти? З яких міркувань виходили прогресивні одонтологи того часу?

Професор Ю.М. Гофунг описує ситуацію, яка склалася тоді щодо поглядів на цю реформу в Росії та Україні й про передумови організації одонтологічного факультету в Харкові.

Професор Ю.М. Гофунг (1876–1944)

«По этому вопросу, уже вскоре после революции, произошло разногласие между руководителями Московских Одонтологических кругов и Харьковских.

В то время, как в Москве, хотя и не без некоторых колебаний и трений, вопрос был поставлен так, что отдельный Институт зубных врачей не должен больше существовать, что каждый врач, прослушав курс одонтологии на Медицинском факультете, может избрать себе Одонтологию специальностью, – Харьков, вполне признавая, что Одонтология является равноправной медицинской дисциплиной и продвигая ее в стены Медицинского факультета как отдельную кафедру, все же смотрел на это лишь с той точки зрения, что каждый врач любой специальности обязан знать основы одонтологии и ту связь, которая существует между болезнями полости рта и другими заболеваниями организма.

Мы не считали возможным разрешить большую, по нашему мнению, весьма трудную и важную проблему обеспечения в государственном масштабе зубоврачебной помощью население Украины через тех врачей, которые, может быть, захотят избрать своей специальностью Одонтологию.

Нам ясно было, и мы не ошиблись, что очень мало из окончивших медицинский факультет сдelaются заправскими пломберами и протезистами, которые посвятят себя работе по этой специальности на периферии, на глухом селе, участке, или волости.

Мы все сделали для того, чтобы продвинуть Одонтологию в стены медицинских факультетов, и нам кажется, что мы достигли этого вполне удовлетворительной постановкой кафедры Од-

онтології на медичному факультеті і тем інтересом, який вона викликає у студентів 5 курсу. Але треба сказати, що вони цікавляться цією дисципліною переважно в єї взаємодії з іншими дисциплінами. Підготовка фахівців кафедри Одонтології не може.

Однак, залишаючись при старій дореволюційній зуболікарській школі також не можна було: ця остання вже більше чверть століття тому назад була осуджена і повністю не задовольняла справедливим вимогам зуболікарської корпорації. Її двох-річний курс, її вкорочана програма з загальнонаукових предметів, повна відсутність в її програмі широкого природно-історичного базису, так необхідного лікарю кожної спеціальності, – не давали гарантії на те, що ми дійсно отримуємо з неї той тип лікаря, вузького спеціаліста, який би, з однієї сторони, мав усі необхідні дані, щоб стояти на потрібній висоті з точки зору правильної постановки задачі зуболікарської справи населенню по новим шляхам, які вже намечалися в перші роки після революції, – а з іншої сторони, нам було ясно, що він не володіє потрібними знаннями, які необхідні для широкого розвитку Одонтології як науки.

К тому ж, над нами довели те рішення і прохання, які на протязі 25 років виносились по цьому питанню на всіх зуболікарських з'їздах і нарадах: «З'єднати зуболікарське навчання з медичними факультетами, розширити програму одонтологічних інститутів, збільшити курс їх до чотирьох років і сформувати все-таки окремих працівників по зуболікарству, по прикладу майже всіх культурних країн – Америки, Англії, Німеччини, Швеції і т.д.».

Виходячи з цих міркувань, ми всіляко проводили цю думку, що і привело нас до організації Одонтологічного факультету».

Відділ медичної освіти Укроблшколосвіти по-іншому вирішив це питання. Його позиція полягала в тому, що зуболікарська освіта в Україні має реформуватися шляхом створення одонтологічних фа-

культетів при медичних інститутах із чотирирічним курсом навчання за обширною загальнонауковою і спеціальною програмою. І в 1921 році відбулася реформа зуболікарської освіти в Україні.

Як пише Ю.М. Гофунг: «Здесь было принято во внимание то неоспоримое обстоятельство, что изучить теоретически и практически одонтологию на медицинском факультете, и так перегруженном большим количеством лечебных и профилактических дисциплин, – нельзя: для этого необходимо продлить прохождение курса медицинских факультетов, по крайней мере, еще на год. С другой стороны, нельзя также и рассчитывать на то, чтобы более или менее достаточное количество медиков посвятили себя изучению этой специальности: опыт Москвы показывает, что до сих пор, по крайней мере, нет даже сравнительно достаточного количества студентов-медиков, желающих избрать своей специальностью одонтологию».

В Україні був інший підхід до реформи зуболікарської освіти, і біля витоків цього прогресивного шляху на той час стояли харківські зубні лікарі, вчені та інші, а ідеологом був професор Юхим Михайлович Гофунг. Цей шлях полягав у наступному.

З доповіді заступника народного комісара охорони здоров'я Російської Радянської Федеративної Соціалістичної Республіки (РСФСР) Мойсея Григоровича Гуревича (народний комісар охорони здоров'я Української Радянської Соціалістичної Республіки (УРСР) в 20-ті роки): «В 1921 г. мы приняли (я говорю: мы, потому что я тогда работал на Украине) по предложению проф. Гофунга решение об организации одонтологического факультета внутри Медицинского института. В 1930 г. на Украине эти факультеты были выделены в специальные стоматологические институты. За этот период Украина дала 1350 одонтологов. ... Украина в какой-то степени имела систему государственной подготовки зубных врачей, в то время как в РСФСР до 1930 г. существовал очень революционный левый тезис, а на практике ничего не делалось. Никто еще никогда тезисами зубов не лечил. В 1930 г. была сделана слабая попытка организации Одонтологического института внутри Медицинского

института. При Медицинском институте в Москве организовался одонтологический факультет, куда пошло несколько десятков человек. По окончании большинство тут же на ходу переименовало свою специальность, став общими врачами».

У 1921 році з перейменуванням Харківської медичної академії в Медичний інститут одночасно одонтологічний технікум було перейменовано у факультет.

Ще до затвердження положення про одонтологічний факультет була призначена комісія в складі професорів Д.П. Гриньова, Я.Я. Постоева, Г.О. Маслова, зубного лікаря Ю.М. Гофунга та лікаря А.Є. Раковського, яка мала розробити і скласти навчальний план та програми.

Деканом одонтологічного факультету Харківського медичного інституту був призначений Юхим Михайлович Гофунг, згідно з наказом Укрголовпрофосвіти, якому доручалось організувати факультет, набрати викладачів і персонал.

Засідання у декана факультету

Організація одонтологічного факультету відбувалася з нуля, оскільки не було пристосованої будівлі для розміщення спеціальних кафедр. Для цього довелося докласти багато зусиль, терпіння, оптимізму і наполегливості. Спеціальні стоматологічні кафедри були розміщені в колишній Державній зуболікарській школі, де були пристосовані приміщення, обладнання, інструментарій та ін. Організація кафедр потребувала значних зусиль. Спеціальні кафедри були організовані й розміщені в центральному приміщенні одонтологічного факультету по вул. 1 Травня, 2. Решта кафедр

розташовувалася, за пропозицією Укрголовпрофосвіти, при однойменних кафедрах медичного факультету.

Період організації та становлення кафедр і всього одонтологічного факультету охарактеризував декан факультету професор Ю.М. Гофунг.

«Само собою розуміється, що приходилось на первое время принаравливаться к обстановке и к тем объективным условиям, которые не давали полной возможности поставить преподавание, а главным образом проведение практических занятий на должную высоту, и вплоть до 1924 г. нам приходилось мириться со многими дефектами, которые мы и старались постепенно изживать. Это еще затруднялось той непрерывной борьбой, которую приходилось вести руководителям одонтологического факультета за всю систему одонтологического образования на Украине. Целый ряд съездов и совещаний, которые периодически (по 2–3 раза в год) подвергали обсуждению целесообразность системы одонтологического образования на Украине, высокомерно-пренебрежительное отношение Москвы к этой системе и планомерная борьба с ней как в печатных, так и в словесных выступлениях, постоянно выбивали из колеи руководителей, преподавателей и студентов одонтологического факультета и много препятствовали быстрому росту и развитию факультета».

Навчальні заняття на одонтологічному факультеті почалися із жовтня 1921 року.

Згідно з відомостями про кількість викладачів, учнів і службовців Харківського медінституту, на 1 січня 1922 року ми дізнаємося, що на одонтологічному факультеті старших викладачів працювало 20 осіб, молодших – 59. Усього 79 осіб. Студентів на 1-му курсі навчалось 252 особи, на 2-му – 169, а на 3-му – 46. Разом 467 осіб.

З відомостей про кількість кафедр, допоміжних установ і будівель Харківського медичного інституту в цей період відомо, що на одонтологічному факультеті існувало 20 кафедр, 3 лабораторії, 1 кабінет, 1 музей та 1 будівля.

До складу одонтологічного факультету входили

ли кафедри: нормальної анатомії, гістології, фізіології із фізіологічною хімією, неорганічної хімії, органічної хімії, аналітичної хімії, гігієни, загальної патології з патологічною анатомією, фармакології, топографічної анатомії голови, спеціальної патології і терапії, біології, порівняльної анатомії, хірургії порожнини рота, загальної хірургії, бактеріології, фізики, протезного зуболікування з поліклінікою, консервативного зуболікування з поліклінікою, пропедевтики одонтології.

Спеціальними одонтологічними кафедрами були: кафедра консервативного зуболікування з поліклінікою (завідувач – проф. Ю.М. Гофунг), кафедра пропедевтики одонтології (завідувач – проф. Г.О. Маслов), кафедра протезного зуболікування з поліклінікою (завідувач – проф. І.А. Баранов), кафедра хірургії порожнини рота з ортопедією (завідувач – проф. І.С. Гайзенберг), кафедра загальної хірургії з десмургією, потім хірургічної патології, потім спеціальної хірургії порожнини рота та суміжних ділянок (завідувач – проф. М.Б. Фабрикант).

У зв'язку з відкриттям одонтологічного факультету в 1921 році був оголошений перший набір на одонтологічний факультет. 1921–1922 академічний рік почався у жовтні 1921 року, оскільки одонтологічний факультет був заснований лише у вересні. Абітурієнтам пред'являлися такі самі вимоги, як і для вступу на медичний факультет. У першому півріччі одонтологічний факультет складався з трьох курсів.

На 1-й курс поступило 252 особи, яких вдалося укомплектувати за розверсткою, виробленою Укргоल्पрофосвіти.

Другий курс був сформований зі 169 колишніх слухачів Державної зуболікарської школи, які перейшли на 2-й курс і протягом літа 1921 року пройшли додаткову підготовку з біології та загальної гістології.

Третій курс складався з тих слухачів колишньої Державної зуболікарської школи, яких реформа застала на 6-му семестрі цієї школи, і які, за постановою Укргоल्पрофосвіти, повинні були закінчити свою освіту за старою програмою. Таких слухачів виявилось тільки 46 осіб.

Таким чином, загальна кількість студентів на всіх

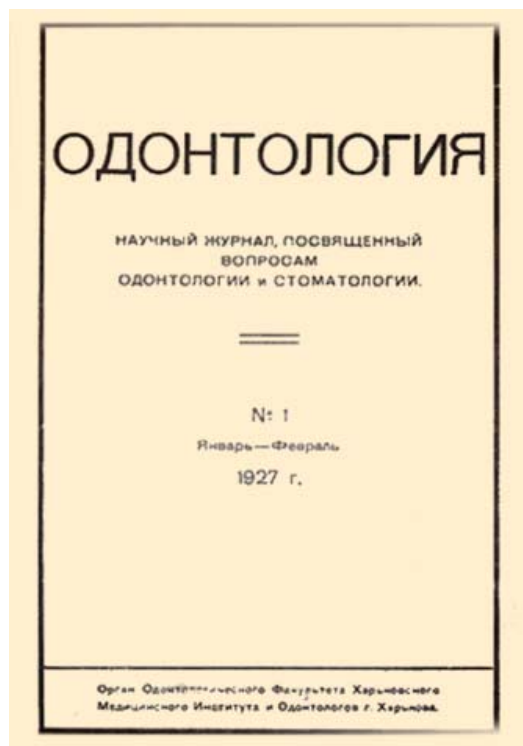
трьох курсах в 1-му півріччі 1921–1922 навчального року дорівнювала 467 осіб.

Станом на 1 листопада 1922 року на 1-му курсі одонтологічного факультету було 195 осіб, на 2-му – 155, на 3-му – 100. Усього 450 осіб.

Станом на 1 червня 1923 року на одонтологічному факультеті на 1-му курсі було 210 осіб, на 2-му – 178, на 3-му – 102. Усього в цей період на одонтологічному факультеті навчалось 490 осіб.

На початку 1927 року на одонтологічному факультеті ХМІ навчалась така кількість студентів: на 1-му курсі – 64, на 2-му – 64, на 3-му – 43, на 4-му курсі – 68. Усього 239 осіб.

У 1927–1928 навчальному році на одонтологічному факультеті ХМІ навчалось наступне число студентів: на 1-му курсі – 96 осіб, на 2-му – 64, на 3-му – 31, на 4-му курсі – 30. Усього за цей період навчався 221 студент.

із 1924 по 1930 рік (з перервою) став видаватися науковий журнал «Одонтология», присвячений

питанням одонтології і стоматології, який був друкованим органом одонтологічного факультету й одонтологів м. Харкова.

Харківськими вченими були написані підручники та навчальні посібники, за якими вчилися студенти-стоматологи Радянського Союзу протягом багатьох десятиліть.

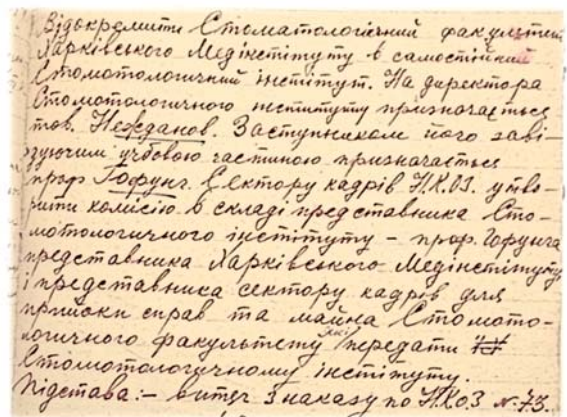
У січні 1929 року було проведено вибори деканів і президентів факультетів. Правління ХМІ задовольнило заяву професора Ю.М. Гофунга про звільнення його від обов'язків декана і затвердило деканом доктора Михайла Володимировича Нежданова з подальшим остаточним затвердженням Народним комісаріатом освіти.

У 1928–1929 рр. прогриміла справа «харківського одонфака», коли факультет був на межі знищення. Трохи раніше відбулося закриття київського одонтологічного факультету (з подальшим його відновленням).

На методичній нараді з реформи вищої медичної школи (м. Москва, 25–31 березня 1930 р.) було досягнуто повне узгодження навчальних планів з одонтологічної освіти в РСФСР та УСРС. Відтепер жодних розбіжностей між РСФСР і УСРС з питань одонтологічної освіти не було.

У 1930 році колегія Народного комісаріату охорони здоров'я України постановила перейменувати одонтологічні факультети України у стоматологічні.

Одонтологічний факультет, що існував із 1921 року в складі Харківського медичного інституту, в серпні 1931 року виділяється в самостійний Харківський стоматологічний інститут.

Питання стоматологічної освіти, лікування основних стоматологічних захворювань ставилися і на II Українському стоматологічному з'їзді «Патологія і терапія захворювань пульпи, періодонту і щелеп. Поліпшення сітки і кадрів стоматологічних закладів», що відбувся у Харкові в 1936 році.

Рябокоть Є.М.,

доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри терапевтичної стоматології
Харківського національного медичного університету

ДЕРЖАВНА УСТАНОВА «ІНСТИТУТ СТОМАТОЛОГІЇ ТА ЩЕЛЕПНО–ЛИЦЕВОЇ ХІРУРГІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ МЕДИЧНИХ НАУК УКРАЇНИ»

Перша наукова стоматологічна установа в Україні й на території Радянського Союзу була створена у 1928 році в Одесі. Основними завданнями Українського державного інституту зуболікування були розроблення і наукове обґрунтування нових засобів догляду за порожниною рота, методів профілактики і лікування стоматологічних хвороб, підготовка наукових і стоматологічних кадрів, підвищення рівня стоматологічної допомоги. За активної участі співробітників Інституту в Одесі у 1932 році було організовано Перший Всеукраїнський стоматологічний з'їзд, основним гаслом якого було поліпшення стоматологічної допомоги населенню України.

1 квітня 2018 року виповнилося 90 років з дня заснування Державної установи «Інститут стоматології та щелепно-лицевої хірургії НАМН України». За цей період Інститут пройшов складний шлях організації, становлення та розвитку.

До революції Одеса, за рівнем розвитку економіки, культури і науки, була третім за значущістю містом Росії після Санкт-Петербурга та Москви. Перші зуболікарські школи були відкриті в 1892 році в Петербурзі й Одесі.

І вже в 1917 році в Одесі було 4 зуболікарські школи, які проводили підготовку та удосконалення навичок зубних лікарів.

Одним з найбільш значущих факторів відкриття інституту саме в Одесі було те, що в Одеському товаристві зубних лікарів було багато висококваліфікованих спеціалістів, ентузіастів своєї справи, які активно вивчали та освоювали прогресивні світові досягнення у сфері лікування зубів та протезування, брали активну участь в організації та проведенні міжнародних одонтологічних з'їздів і конгресів.

Незважаючи на значні фінансово-матеріальні труднощі, викликані наслідками громадянської війни, рішенням Народного комісаріату охорони здоров'я УРСР 30 листопада 1927 року (протокол засідання № 6) «... було знов підтверджено прийняту раніше постанову Колегії НКОЗ про утворення в Україні Державного Інституту Зуболікування в Одесі». У протоколі було зазначено, «що лікаря Клейтмана, ... який поклав багато сил та енергії задля справи зуболіку-

вання і був її організатором» затверджено директором Державного інституту зуболікування.

Науково-практичний заклад був організований на базі центральної зуболікарської поліклініки Робочої медицини міста Одеси, головним лікарем якої і був Ісаак Анисимович Клейтман. У цьому приміщенні на розі вулиць Рішельєвська та Буніна і понині працює колектив Державної установи «Інститут стоматології та щелепно-лицевої хірургії Національної академії медичних наук України».

В Інституті було 2 напрями роботи – клінічний і науково-дослідний. Клінічна робота проводилась у поліклініці, де було встановлено 15 зуболікарських крісел, функціонували екстракційна, стаціонар на 2 ліжка, рентгенологічний кабінет та протезна лабораторія.

До складу науково-дослідного відділу входило 4 підрозділи: відділ соціальної патології, лабораторії загальної патології (з біологією), гістології і фізіології. Забезпечення необхідним обладнанням експериментальних відділів і оновлення обладнання здійснювалося поступово, відповідно до потреб проведення науково-дослідних робіт. Експериментальні дослідження проводились у віварії Інституту.

В Інституті була створена бібліотека, в якій зібрали класичні вітчизняні й закордонні книги та журнали зі стоматології і суміжних дисциплін. Бібліотечний фонд частково був сформований завдяки благодійній передачі книжок і журналів із приватних бібліотек зубними лікарями міста.

У 1928 році Народний комісаріат охорони здоров'я України поставив перед колективом Інституту зуболікування нагальні завдання, які потрібно було вирішувати найближчим часом:

- організація і поширення державних стоматологічних установ з надання безоплатної зуболікарської допомоги населенню;
- планове обслуговування населення та його диспансеризація;
- удосконалення форм і методів лікування та профілактики стоматологічних захворювань;
- підвищення кваліфікації зубних лікарів.

І на сьогодні це – основні питання, які вирішуються колективом Інституту з використанням сучасних методів і підходів.

Протягом 90-річної історії Інститут очолювали: проф. І.А. Клейтман (1928–1934); проф. І.Й. Новик (1934–1941); проф. М.М. Кухарева (1944–1959); проф. О.І. Марченко (1959–1973); проф. Г.М. Варава (1973–1990); д. мед. н. В.Ю. Скляр (1990–1992), чл.-кор. НАМН, заслужений діяч науки і техніки, проф. К.М. Косенко (1992–2013); заслужений діяч науки і техніки, проф. С.А. Шнайдер (з 2014 р.).

Нині Інститут стоматології – єдина в Україні науково-дослідна установа, яка займається організаційно-методичною, дослідницькою, експертною та медичною діяльністю. В Інституті проводять наукові дослідження на світовому рівні, готують кадри вищої кваліфікації, впроваджують найсучасніші технології профілактики та лікування стоматологічних захворювань.

У довоєнний період (1928–1941 рр.) наукова діяльність колективу Інституту була присвячена дослідженню таких проблем, як роль зубних інфекційних вогнищ у розрізі вчення про оральний сепсис; карієс та його ускладнення; дослідження фізіології і патології слизової оболонки порожнини рота; щелепно-лицева хірургія та ортопедія; розроблення нових матеріалів для ортопедичної стоматології; дитяча стоматологічна допомога; організація стоматологічної допомоги дорослому населенню та інші.

У різні роки в Інституті працювали академіки

М.О. Ясиновський, Ю.А. Федоров, д. мед. н., професори: І.А. Клейтман, І.Й. Новик, Р.Й. Файтельберг, Б.Ю. Франкенберг, С.О. Нікітін, Є.І. Синельников, Д.А. Цуверкалов, І.Г. Шиллер, М.Ф. Доценко, А.Є. Шевальов, Ю.О. Петрович, О.І. Марченко, А.І. Бегельман, В.П. Панчоха, Е.Я. Варес, В.І. Яковлева, І.В. Бердюк, Г.І. Семенченко, С.Я. Акбройт, В.І. Вакуленко, А.Ф. Коваленко, Г.М. Варава, В.Ю. Скляр, Н.В. Петриченко, Р.П. Подорожна, Р.Г. Синіцин, А.П. Левицький, О.М. Воскресенський, В.О. Пахомова, Р.Д. Барабаш, Г.Ф. Білоклицька, О.І. Сукманський та багато інших, які зробили вагомий внесок у розвиток стоматологічної науки.

Відділ щелепно-лицевої хірургії було створено в Інституті в 1931 році, до його складу ввійшла й амбулаторія (щелепно-лицева клініка), яку очолив досвідчений хірург М.М. Соколов. У клініці планувалось освоювати та удосконалювати існуючі методи хірургічного лікування тяжкої патології щелепно-лицевої ділянки. У 1935 році в клініці функціонувало 55 ліжок. Проводили лікування гострих і хронічних запальних захворювань різної етіології (кісти, остеомієліт, мігруючі гранульоми, актиномікоз, заглиблені та підщелепні абсцеси, флегмони). Особливу увагу приділяли радикальному видаленню пухлинних утворень м'яких і кісткових тканин порожнини рота, удосконалювалась техніка раціональних підходів до новоутворень різної локалізації, способів резекції верхньої або нижньої щелепи при їх злоякісному ураженні.

Широко використовувались методи кісткової пластики, корекція носа, губ, контурна і відновлювальна пластика, у тому числі з використанням хрящової і кісткової тканин (декальцинована кістка за Соколовим).

Під керівництвом проф. М.М. Соколова його учениця, клінічний ординатор Н.Г. Васильєва, у клініці Інституту однією з перших стала освоювати можливість нового методу пластики круглим стеблом за В.П. Філатовим у щелепно-лицевій клініці.

Ці операції проводяться в клініці Інституту і в наш час. За всі роки виконано понад 700 таких операцій.

У ті роки дефекти щелеп, які утворювалися після обширних резекцій, заміщали трансплантатом з ре-

бра або щільною частиною гребеня клубової кістки.

М.М. Соколов у своїй статті «Развитие челюстно-лицевой хирургии по материалам челюстно-лицевой клиники Государственного украинского института стоматологии в Одессе» (Стоматология, 1940, № 1. – С. 52–61) констатував: за короткий період в Інституті сформувалася щелепно-лицева хірургія, що підтверджує значна кількість проведених операцій, які охоплювали всі сфери щелепно-лицевої хірургії.

Розвитку, матеріальному забезпеченню клініки і зміцненню її висококваліфікованими кадрами сприяв доцент І.Й. Новик, який очолював Інститут (на той момент Український науково-дослідний інститут стоматології) з 1935 року.

Вагомий внесок у відновлювальну пластичну щелепно-лицеву хірургію зробив заступник директора з наукової роботи і керівник щелепно-лицевої клініки проф. Б.Ю. Франкенберг, який працював в Одеському інституті стоматології з 1944 по 1958 р. Загальний хірург, який захоплювався пластичною хірургією, він доклав багато сил до розроблення нових методів відновлення тяжких наслідків комбінованих поранень бійців, які повернулися з війни.

Н.Г. Васильєвою була створена класифікація дефектів нижньої щелепи, розроблені нові методики і техніки операцій, накопичений унікальний матеріал клініко-рентгенологічних спостережень за процесами регенерації кісткової тканини в динаміці (1945–1952).

У 1951 році проф. С.О. Нікітін організував в Інституті радіоізотопну лабораторію. Завдяки використанню сучасних можливостей були отримані нові дані про характер обміну на різних етапах загоєння переломів.

У цей період активно досліджувались питання вільної аутопластики шкіри при дефектах обличчя – пересадки клаптя шкіри, взятого на всю товщу, на активно утворений згусток крові, який, за ідеєю Б.Ю. Франкенберга, являв собою своєрідний біологічний клей і одночасно ставав сприятливим середовищем для приживлення тканин.

Тривалий час Інститут був єдиним науково-дослідним стоматологічним закладом у колишньому Ра-

дянському Союзі. Центральний науково-дослідний інститут стоматології в Москві було засновано лише у 1962 році.

У 2000 році Одеський науково-дослідний інститут стоматології Міністерства охорони здоров'я України був підпорядкований Академії медичних наук України, що значно підвищило вимоги до рівня наукових досліджень, реалізації реформаторської діяльності з проблем стоматології. Згідно зі Статутом, він здійснює такі основні напрями діяльності:

- наукове та організаційно-методичне забезпечення реформування стоматологічної допомоги населенню в умовах переходу до ринкової системи господарювання;
- організація надання стоматологічної допомоги населенню України, розроблення стандартів надання стоматологічної допомоги й акредитації закладів та підрозділів стоматології;
- вивчення епідеміології та проведення моніторингу стоматологічних захворювань в Україні;
- дослідження фізіолого-біохімічних механізмів патогенезу стоматологічних захворювань;
- обґрунтування та розроблення засобів і методів лікувально-профілактичної гігієни порожнини рота;
- розроблення специфічних методів і засобів діагностики, профілактики та лікування стоматологічних захворювань;
- розроблення національних стандартів на виробі стоматологічного призначення та їх гармонізацію з міжнародними стандартами.

На сьогодні Інститут включає 4 відділи фундаментальних досліджень (експериментальної патології, біохімії, лабораторію розроблення засобів гігієни порожнини рота, відділ епідеміології та профілактики основних стоматологічних захворювань дитячої стоматології) та 5 науково-клінічних підрозділів (консультативно-поліклінічний, відділ стоматології дитячого віку та ортодонції, відділ ортопедичної стоматології та матеріалознавства, відділ хірургічної стоматології, реконструктивної та відновлювальної стоматології).

У складі Інституту функціонує щелепно-лицеве відділення на 75 ліжок; науково-координаційний та патентно-інформаційний відділ. До складу лабораторії біохімії входять експериментальний підрозділ та віварій. На базі хірургічного стаціонару засновано спеціалізований центр лікування хворих із вродженими вадами піднебіння.

За роки існування Інституту проведено довгостроковий моніторинг стану стоматологічної допомоги населенню різних районів України.

Проведено моніторинг стоматологічної захворюваності у дітей віком 7, 12 та 15 років. Розроблено та впроваджено регіональні програми профілактики основних стоматологічних захворювань залежно від біогеохімічних умов у 24 областях України. Підготовлено методичні та нормативні матеріали, спрямовані на поліпшення діяльності стоматологічної служби країни.

Розроблено галузеві стандарти акредитації державних та недержавних стоматологічних закладів.

Визначено роль адаптаційно-трофічних систем організму у формуванні резистентності до основних стоматологічних захворювань, що дозволило запропонувати використання адаптогенів рослинного походження для профілактики та лікування стоматологічних захворювань.

Видано 65 монографій, опубліковано понад 4000 статей, зареєстровано 300 винаходів, створено 92 гігієнічні та лікувально-профілактичні засоби для порожнини рота, 4 адгезиви, 5 пародонтальних пов'язок, розроблено 17 стоматологічних сплавів та формувальних мас, 25 адаптогенних препаратів рослинного походження, 54 методи діагностики та лікування, 21 метод експериментальних досліджень та 21 пристрій. За ці роки виконано понад 190 науково-дослідних робіт, підготовлено 37 докторів та 189 кандидатів наук з 9 спеціальностей.

У 2015 році Інститут пройшов усі етапи сертифікаційного процесу та 16.10.2015 р. отримав Сертифікат на систему управління якістю, який підтверджує, що система управління якістю щодо надання послуг у галузі охорони здоров'я і науково-дослідницької діяльності, які виконує ДУ «Інститут стоматології та

щелепно-лицевої хірургії НАМН» відповідно до чинного законодавства і нормативних документів, відповідає вимогам ДСТУ ISO 9001: 2009 (ISO 9001: 2008, IDT).

На базі Інституту працюють постійно діючі курси інформації і стажування для лікарів-стоматологів, зубних техніків та інших спеціалістів з окремих актуальних питань стоматології.

Нині в Інституті працює 215 осіб, кількість наукових співробітників становить 30, працює один чл.-кор. УААН, 7 професорів, 16 докторів наук, 31 кандидат наук, 34 лікарів вищої категорії.

Професор О.В. Деньга є постійним членом Міжнародної асоціації дитячої стоматології (IAPD), член ICD, а з 2010 року – членом EADPH (Європейської асоціації громадського стоматологічного здоров'я), членом робочої групи ERO – Prevention. Науковці Інституту є членами Європейської асоціації пародонтологів, лікарів-ортодонтів та щелепно-лицевих хірургів.

Інститут стоматології має угоди про співпрацю в галузі медицини, підписані із зарубіжними науковими установами та вищими навчальними закладами України та країн СНД.

В Інституті з 1993 року функціонує (наказ № 104 Управління охорони здоров'я Одеської області «О создании центра детской стоматологии») обласний центр дитячої стоматології та ортодонції, який є лікувально-консультативним та учбово-методичним центром. Створено центр алергічних реакцій у стоматології.

Наказом МОЗ України № 209 від 10.08.1998 на базі відділення вроджених вад верхньої губи та піднебіння в Інституті було створено Міжобласний центр дитячої щелепно-лицевої хірургії. Щорічно кваліфіковану спеціалізовану хірургічну допомогу отримують близько 200 дітей із різною стоматологічною патологією.

Також Інституту належать перші наукові дослідження зі створення засобів гігієни порожнини рота лікувально-профілактичного напрямку. У 1965 році була створена перша дослідницька лабораторія, яку очолив проф. Ю.А. Федоров. Були розроблені й ви-

пускались парфумерно-косметичними фабриками «Свобода» (Москва), «Еффект» (Харків), «Алые паруса» (Миколаїв), Краснодарським комбінатом зубні гігієнічні засоби карієспрофілактичної та пародонтопротекторної дії, до складу яких входили біологічноактивні сполуки спрямованої патогенетичної дії: гідроксиапатит біологічний, рослинні флавоноїди, антиоксиданти, полімінеральний комплекс (тонко помелена шкаралупа курячих яєць), ферменти.

Найбільш відомі з них зубні пасти: «Жемчуг», «Бело-розовая», «Фосфатазная», «Лесная», «Пчелка», «Ромашка», «Чародейка», «Южная», «Сюрприз», «Фламинго», «Зодиак», «Восход», «Пелодент», «Гарант», «Профитал».

Були розроблені рецептури і випускались лікувально-профілактичні зубні еліксири, такі як: «Цветочный», «Олимпийский», «Эффект», «Фитодент», «Лизодент», «Грейпфрутовый», «Мандариновый», «Биодент», «Цикорій», «Ексомент», «Санодент», «Лизомукоид».

ДУ «Інститут стоматології та щелепно-лицевої хірургії НАМН України» акредитований Міністерством охорони здоров'я на право проведення токсико-гігієнічних, медико-біологічних та інших досліджень щодо безпечності продукції стоматологічного призначення для здоров'я людини.

Станіслав Аркадійович Шнайдер

Інститут є базою Державного фармакологічного центру МОЗ України для проведення клінічних досліджень лікувально-профілактичних препаратів і засобів стоматологічного призначення.

Інститут підтримує та розвиває творчі зв'язки із закордонними партнерами та установами. До його 80-річного ювілею відкрито Колаборативний центр Всесвітньої організації охорони здоров'я зі стоматології по східній Європі.

Інститут стоматології є колективним членом Асоціації стоматологів України.

У 1994 році Інститутом засновано перший в Україні науково-практичний журнал «Вісник стоматології», який включено до Переліку наукових видань ВАКУ України. В Інституті також видається електронний фаховий журнал «Інновації в стоматології».

Значний науковий потенціал Інституту став підставою для відкриття на його базі спеціалізованої вченої ради із захисту докторських дисертацій за фахом «Стоматологія» (Наказ ВАК України № 15 від 09.01.2002).

Досягнення Інституту – це результат багатогранної творчої діяльності його вчених, лікарів, усіх співробітників.

*Директор ДУ «ІСШЛХ НАМН» з 2014 року.
Доктор медичних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України.
Віцепрезидент Асоціації стоматологів України.
Завідувач кафедри загальної стоматології ФПО
ОНМедУ. Головний редактор науково-
практичного журналу «Вісник стоматології».
Заступник голови проблемної комісії
«Стоматологія» МОЗ та НАМН України,
член проблемної комісії «Стоматологія»
при ОНМедУ*

Василь Якович Скиба

Заступник директора з наукової роботи ДУ «ІСЦЛХ НАМН». Доктор медичних наук, професор, заслужений лікар України. Професор кафедри терапевтичної стоматології ОНМедУ.

Голова спеціалізованої вченої ради ДУ «ІСЦЛХ НАМН» із захисту кандидатських та докторських дисертацій, член спеціалізованої вченої ради при НМАПО ім. П.П. Шупика, голова проблемної комісії «Стоматологія» МОЗ та НАМН України, член проблемної комісії «Стоматологія» при ОНМедУ. Член правління АСУ. Головний редактор науково-практичного журналу «Інновації в стоматології»

Оксана Василівна Дєньга

Завідувач відділу епідеміології та профілактики основних стоматологічних захворювань, стоматології дитячого віку та ортодонтії ДУ «ІСЦЛХ НАМН». Доктор медичних наук, професор, заслужений лікар України. Завідувач кафедри стоматології дитячого віку ОНМедУ. Заступник голови спеціалізованої вченої ради ДУ «ІСЦЛХ НАМН» із захисту кандидатських та докторських дисертацій. Президент Асоціації зубних гігієністів України. Член вченої ради ОНМедУ. Член Координаційної ради АСУ, постійний член Міжнародної асоціації дитячої стоматології (IAPD), член ICD, а з 2010 року – член EADPH (Європейської асоціації громадського стоматологічного здоров'я), член робочої групи ERO – Prevention

Анатолій Павлович Левицький

Головний науковий співробітник ДУ «ІСЦЛХ НАМН». Доктор біологічних наук, професор, член-кореспондент УААН, заслужений діяч науки і техніки України. Заступник голови вченої ради ДУ «ІСЦЛХ НАМН»

Василь Аксентійович Лабунець

Завідувач відділу ортопедичної стоматології ДУ «ІСЦЛХ НАМН». Доктор медичних наук, професор, заслужений лікар України

Анатолій Георгійович Гулюк

Головний науковий співробітник відділу хірургічної стоматології ДУ «ІСЦЛХ НАМН». Доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри хірургічної стоматології ОНМедУ, голова УПК ОНМедУ

Олександра Василівна Скиба

Старший науковий співробітник ДУ «ІСЦЛХ НАМН», доцент кафедри дитячої стоматології ОНМедУ, доктор медичних наук

Ольга Анатоліївна Макаренко

Завідувач лабораторії біохімії ДУ «ІСЦЛХ НАМН». Доктор біологічних наук, старший науковий співробітник

Тетяна Василівна Дієва

Старший науковий співробітник, доктор медичних наук

Шнайдер Станіслав Аркадійович,
доктор медичних наук, професор, директор ДУ «ІСЦЛХ НАМН»

Скиба Василь Якович,
доктор медичних наук, професор, заступник директора з наукової роботи ДУ «ІСЦЛХ НАМН»

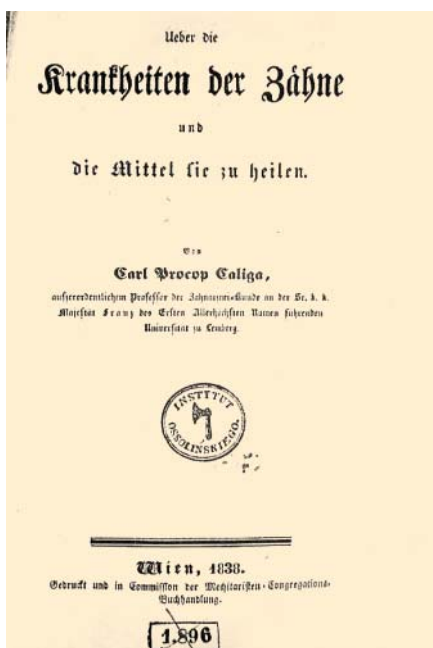
Деньга Оксана Василівна,
доктор медичних наук, професор, завідувач відділу епідеміології та профілактики основних стоматологічних захворювань, стоматології дитячого віку та ортодонції ДУ «ІСЦЛХ НАМН»

Почтар Вікторія Миколаївна,
Семенов Євген Іванович
Горохівський Володимир Нестерович
Ніколаєва Анна Володимирівна

УНІВЕРСИТЕТСЬКА ШКОЛА КОНСЕРВАТИВНОЇ СТОМАТОЛОГІЇ У Львові

У 2018 році стоматологічний факультет Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького відзначив 60 років від часу створення. За цей період факультет став потужним центром з підготовки лікарів-стоматологів, і його здобутками сьогодні можна пишатися.

Розвиток стоматології у Львові має давні корені. Стоматологічна освіта, зокрема університетська, тут почала розвиватися однією з перших у Європі. Уже в 1828 році у навчальних планах студентів-медиків Львівського університету вперше з'явилася дисципліна «Мистецтво зуболікування (одонтологія)». Її почав викладати професор хірургії й одонтології Карл-Прокоп Каліґа. Практичні навички з одонтології професор отримав у європейських країнах – Німеччині, Польщі, Італії. Також слід зазначити його практичну діяльність, присвячену лікуванню хвороб навколозубних тканин у Києві.

Книга професора Карла-Прокопа Каліґа «Про хвороби зубів і засоби їхнього лікування», видана у столиці Австро-Угорської імперії м. Відень у 1838 році (виявлено в бібліотеках у містах Львові та Берліні)

У Львівському університеті К.-П. Каліґа викладав із 1828 до 1841 року. Зі збережених учбових розкладів відомо, що заняття для студентів медичного факультету з одонтології професор проводив один раз на 2 тижні впродовж семестру на 3-му році навчання. Його найбільш відомою науковою працею є книга «Про хвороби зубів і засоби їхнього лікування», яка була видана у Відні (1838 р.) німецькою мовою, у Львові (1840 р.) польською мовою та у Мілані (1841 р.) італійською мовою. Відповідно до знайденої в архівах інформації, К.-П. Каліґа викладав одонтологію за підручниками сучасних йому європейських одонтологів. Основні питання, що розглядалися і вивчалися, були присвячені хворобам зубів та їх лікуванню, ушкодженням пародонта та загосненню за допомогою визначених рецептурних форм, реплантації та видаленню зубів, а також виготовленню протезів. Основним напрямом навчального процесу були консервативні методи: передбачення, виявлення, знеболення і загоснення тканин пародонта та слизової оболонки порожнини рота за допомогою різних лікарських препаратів. Відомо, що похований професор К.-П. Каліґа на Личаківському кладовищі у Львові. Після смерті професора Каліґа заняття з одонтології ще певний час продовжував хірург, магістр зуболікування Вінцент Штраксі.

З 1894 року при кафедрі шпитальної хірургії медичного факультету Львівського університету, яку очолював професор Людвіг Ридигер, було відновлено роботу медичного факультету і розпочато оновлений курс стоматології, на якому з 1902 року викладав доцент, а згодом професор Анджей Ґонька. У 1907 році розпочинає роботу новостворена стоматологічна амбулаторія Львівського університету, метою якої, окрім навчального процесу, було надання безкоштовної стоматологічної допомоги населенню. Разом із професором А. Ґонькою працював доцент Теодор Богосевіч, який після смерті

професора протягом 1909–1913 рр. керував клінікою та читав курс стоматології. З одного зі звітів, опублікованих у медичній літературі початку ХХ століття, довідуємося про рівень викладання та надання стоматологічної терапевтичної допомоги на той час, який повністю відповідав найновішим сучасним європейським технологіям лікування карієсу та його ускладнень, патології пародонта і хвороб слизової оболонки. Обладнання та технології, що застосовувалися у стоматологічній амбулаторії у Львові, були найновітнішими на той час, закуплені за кошти держави у відомих виробників медичного обладнання і давали можливість забезпечувати якісну стоматологічну допомогу. А. Гонька читав курс стоматології для студентів медичного факультету і проводив спеціалізацію зі стоматології.

Професор Анджей Гонька – керівник стоматологічної амбулаторії Львівського університету (1905–1909)

Львівська стоматологічна школа відіграла значну роль в історії європейської школи стоматології. Вона не припиняла практичної та освітньої діяльності під час Першої та Другої світових воєн. Відтак, із 1913 року у Львівському університеті розпочинає свою роботу випускник Мюнхенського університету, доктор медицини, професор Антоній Цешинський, учень відомих у світі вчених Бертена, Валькгофа і Міллера. Очолювана ним клініка стоматології отримує назву «Інституту дентистики» і

фактично набуває статусу сучасної кафедри. Професор А. Цешинський очолював клініку та кафедру з 1913 до 1941 року. Школа Львівської університетської стоматології набула в той час найбільшого розквіту.

Професор Антоній Цешинський – керівник кафедри та клініки Львівського державного медичного інституту (1913–1941)

Професор А. Цешинський, відомий у світі своїми працями, зробив вагомий науковий внесок у стоматологічну науку. Він першим у світі видав атлас (1907 р.), а згодом і підручник (1911 р.) з рентгеностоматології, запропонував правило ізометрії в рентгенології (прицільну рентгенограму зуба, що застосовується до сьогодні). Відомі також й інші нововведення професора для стоматологів, зокрема метод місцевого знеболення новокаїном з адреналіном, праці з реорганізації стоматологічної освіти, формування стоматології як самостійної галузі природничих наук тощо. Активна робота проводилася над постійним оновленням матеріального забезпечення клініки і кафедри найновішими устаткуванням та матеріалами; там же працював рентгенологічний кабінет, була створена спеціалізована стоматологічна бібліотека сучасної літератури і періодики. Професор Цешинський був активним учасником наукових з'їздів і конференцій, виставок, підтримував стоматологічні асоціації та громадські організації. Впродовж його керівництва Інститутом стоматології у Львові було виокремлено напрямки

стоматологічної допомоги, і терапевтична стоматологія посіла одне з чільних місць у впровадженні наукових розробок, над якими працювали його учні й дисертанти. Із часописів «Польська стоматологія», «Слов'янська стоматологія», які видавалися під керівництвом А. Цешинського у Львові в 30-х роках, ми дізнаємося про рівень тогочасних наукових досліджень у стоматології, що проводились у світі, а також про результати роботи львівської школи терапевтичної стоматології. Багато років поспіль А. Цешинський виконував обов'язки заступника голови Всесвітньої федерації стоматологів (FDI). Вагомий внесок професора А. Цешинського у розвиток світової стоматологічної науки засвідчує й те, що у 1936 році він був удостоєний міжнародної нагороди FDI – диплому і Золотої медалі Міллера. З 1939 року медичний факультет у Львові реформується у Львівський державний медичний інститут, а професору А. Цешинському доручають керувати кафедрою та клінікою стоматології. У липні 1941 року А. Цешинський був розстріляний гестапо разом з іншими львівськими професорами на Вулецьких пагорбах. Вихованці та учні професора очолили більшість стоматологічних шкіл у післявоєнній Польщі.

У повоєнні роки при клініці Львівського державного медичного інституту функціонували стоматологічна клініка і зубний кабінет. У їх штаті працювали 4 лікарі-стоматологи Л.А. Луцик, В.Є. Бровко, В.Ф. Рождественська, В.М. Соболева, зубні лікарі Є.І. Грінь, З.М. Жубрид, Н.М. Патрило, І.І. Цворн, 2 зубні техніки і медична сестра (дані на 1 січня 1958 р.).

У 1958 році у Львівському державному медичному інституті було відкрито стоматологічний факультет. Організацію сучасної кафедри терапевтичної стоматології в 1959 році розпочав перший декан стоматологічного факультету Олександр Васильович Коваль, в обов'язки якого входило читання лекцій з терапевтичної стоматології. Про вступні іспити на цей факультет було попередньо оголошено у львівських обласних газетах. Відповідно до наказу ректора інституту професора Л.М. Кузьменка за № 304 від 28 серпня 1958 року, на перший курс стоматологічного факультету ЛДМІ було зараховано 86 студентів.

Молодь з усієї Західної України (а це Львівська, Закарпатська, Волинська, Тернопільська, Рівненська, Івано-Франківська і Чернівецька області) отримала можливість здобути фах лікаря-стоматолога. Слід зазначити, що вищу стоматологічну освіту в УРСР до того часу можна було отримати тільки у Києві та Харкові. У 1958 році набір на стоматологічний факультет також проводили в Одеському медичному інституті. Отже, ця подія мала велике значення не лише для Львова, а й загалом для України.

Професор Олександр Васильович Коваль – перший декан стоматологічного факультету Львівського державного медичного інституту

Першим деканом стоматологічного факультету став Олександр Васильович Коваль – перший головний лікар стоматологічної клініки ЛДМІ, голова наукового товариства стоматологів у Львові, головний стоматолог обласного відділу охорони здоров'я, перший після війни львівський доктор медичних наук у галузі стоматології. Завдяки його наполегливим зусиллям до 1957 року було закладено потужний клінічний фундамент майбутнього факультету.

Наступним кроком для формування повноцінного стоматологічного факультету було створення його підрозділів – профільних кафедр. З вересня 1960 року курс терапевтичної стоматології, а з 1961 року новостворену кафедру терапевтичної стоматології ЛДМІ (до травня 1970 року) очолила Любомира

Антонівна Луцик. У липні 1962 року Л.А. Луцик було присвоєно звання доцента, а в 1972 році вона успішно захистила докторську дисертацію.

*Професор Любомира Антонівна Луцик –
завідувач кафедри терапевтичної стоматології
(1961–1970)*

Таким чином, процес організації стоматологічного факультету Львівського державного медичного інституту тривав понад 5 років. Саме тоді було створено сучасний осередок вищої стоматологічної освіти та науки європейського зразка із трьома профільними кафедрами – хірургічної, ортопедичної і терапевтичної стоматології. Кафедру стоматології дитячого віку організувала й очолила Л.А. Луцик у 1976 році.

*Кафедра терапевтичної стоматології
Львівського державного медичного інституту.
Любомира Антонівна Луцик сидить першою
праворуч*

У 1963 році відбувся перший випуск студентів-стоматологів. 104 випускники стоматологічного факультету Львівського державного медичного інституту отримали дипломи державного зразка і їм було присвоєно кваліфікацію лікаря-стоматолога.

Л.А. Луцик організувала відмінну клінічну базу, навчально-методично забезпечила педагогічний процес й перспективу відновлення Львівської стоматологічної школи. За час її роботи на кафедрі терапевтичної стоматології успішно проводиться навчальна та наукова робота з розділів: карієсологія, ендодонтія, пародонтологія, хвороби слизової оболонки рота, із далекоглядністю Любомира Луцик організовує студентський науковий гурток. Підбираються та готуються відповідальні кадри, професійні послідовники, серед яких професори Г.С. Чучмай, Н.І. Смоляр, С.Й. Кухта, доцент Б.П. Павлик, асистенти М.Й. Шнайдерман, О.П. Чечель, А.П. Ликова та ін. Л.А. Луцик виховала кілька поколінь лікарів, під її керівництвом були виконані й захищені докторські та кандидатські дисертації. Її вихованці стали відомими лікарями, науковцями, керівниками закладів охорони здоров'я.

*Професор Георгій Семенович Чучмай –
завідувач кафедри терапевтичної
стоматології Львівського державного
медичного інституту (1970–1994)*

Із 1970 року кафедру терапевтичної стоматології очолив професор Георгій Семенович Чучмай.

Багато його учнів працювали на інших кафедрах, чимало стали організаторами структур практичної охорони здоров'я (Ю.М. Поляков, Я.Г. Мандзя, І.В. Коваленко, М.О. Бордовський). Саме з ініціативи професора Г.С. Чучмая було розпочато підготовку щорічного інформаційного видання наукового товариства «Стоматологічні новини», вийшли друком перші авторські наукові праці. Професор Георгій Семенович Чучмай є вихованцем Київської стоматологічної школи, учнем відомого професора І.Й. Новика. Він забезпечив подальший розвиток кафедри та відродження Львівської стоматологічної школи. Професор Г.С. Чучмай організує перше в Україні Львівське обласне наукове товариство стоматологів і стає його багаторічним головою.

Засідання правління Львівського обласного наукового товариства стоматологів

У 1971 році створює клінічну базу на 30 робочих місць, організує студентську стоматологічну поліклініку. Велику увагу приділяє пошуку і вихованню науково-педагогічних кадрів у клінічній ординатурі й аспірантурі, залучає до наукової роботи лікарів-практиків. Під його керівництвом працюють викладачі кафедри І.С. Гисик, В.Г. Сай, О.П. Свистун, М.С. Кордис, С.С. Різник, Л.О. Цвих, С.М. Бібік, В.М. Зубачик, Ю.В. Сулим, В.С. Гриновець, В.В. Синиця, О.О. Пасько. Основним напрямом наукових досліджень кафедри стає розроблення й апробація методів лікування запальних хвороб пародонта лікарськими засобами пролонгованої дії. Значно зростає кількість публікацій та дисертаційних робіт, активізується раціоналізаторська та винахідницька діяльність, випуск навчально-

методичної літератури. За ініціативи професора Г.С. Чучмая підвищується активність наукового студентського гуртка, виходять друком перші на кафедрі авторські праці, закладаються основи подальшого видання навчальних посібників з терапевтичної стоматології. За безпосередньої участі кафедри терапевтичної стоматології під керівництвом професора С.Г. Чучмая у 1989 році у Львові проведено VII З'їзд стоматологів УРСР, на якому запропоновано і прийнято герб кафедри терапевтичної стоматології.

Герб VII З'їзду стоматологів Української РСР

Із 1994 року кафедру терапевтичної стоматології Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького очолив професор Степан Йосипович Кухта. За відсутності українських підручників було видано державною мовою тексти лекцій, термінологічні словники. За участю співробітників кафедри розроблено національний план навчання лікарів-стоматологів, видано значну кількість навчальних посібників та монографій. Кафедра поповнилася молодими спеціалістами-асистентами, зокрема прийшли В.В. Довганик, Г.Р. Демчина, О.А. Петришин та інші, колектив бере участь у роботі редакційних рад фахових журналів. Упродовж 1994–2000 років під керівництвом завідувача кафедри відбувається європеїзація навчального процесу, активно проводиться робота з підготовки та захисту дисертацій. Професор С.Й. Кухта активно продовжив традиції, започатковані своїми попередниками.

Професор Степан Йосипович Кухта – завідувач кафедри терапевтичної стоматології Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького (1994–2000)

Від 2000 року кафедру терапевтичної стоматології Львівського національного університету імені Данила Галицького очолює заслужений лікар України, професор Володимир Михайлович Зубачик, учень професора Г.С. Чучмая.

Заслужений лікар України, професор Володимир Михайлович Зубачик – завідувач кафедри терапевтичної стоматології Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького (з 2000 р.)

Сучасний склад кафедри терапевтичної стоматології Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького (2018 р.)

На сучасній кафедрі відбувається підготовка спеціалістів-стоматологів II–IV рівнів акредитації за фахом «Терапевтична стоматологія». Навчання проводиться українською, російською й англійською мовами з дисциплін «Ергономіка в стоматології» (для студентів I курсу), «Пропедевтика терапевтичної стоматології» (для студентів II курсу), «Захворювання твердих тканин зуба, пульпи зуба та пародонта» (для студентів III року навчання), «Хвороби пародонта» (для студентів IV курсу), «Патологія слизової оболонки порожнини рота» (для студентів V року навчання). Колектив кафедри розробляє методичне забезпечення цих предметів, методику та засоби стандартизованого оцінювання поточної навчальної діяльності молоді.

Фантомний клас кафедри терапевтичної стоматології

Разом із загальноприйнятими методами навчання, для підвищення якості фахової підготовки студенти з максимальною наближеністю до клінічних умов засвоюють практичні навички у сучасних фантомних класах. Для усіх курсів створено внутрішню комп'ютерну мережу для унаочнення методик виконання лікарських маніпуляцій та перегляду відео-записів сучасних технологічних процесів надання кваліфікованої стоматологічної допомоги. Формування практичних навичок майбутніх лікарів певною мірою реалізується у «симбіозі» з цифровими та ІТ-технологіями. Відтак, створено симуляційний кабінет для віртуального спостереження за проведенням маніпуляцій при лікуванні карієсу та ендодонтичних втручаннях. Впровадження геймофікації сприяє засвоєнню інформації та формуванню практичних навичок. Для самостійної підготовки студенти мають мобільний доступ до навчальних ресурсів кафедри й університету, використовують різні інтернет-ресурси, а опрацювання величезного обсягу медичної та наукової інформації англійською мовою сприяє розширенню професійного світогляду.

Комплексною темою науково-дослідної роботи кафедри терапевтичної стоматології є «Розроблення і застосування нових методів діагностики, профілактики та лікування захворювань ендодонта й пародонта». Вчені досліджують механізми виникнення та патогенезу запальних захворювань пародонта, зокрема ролі біологічних мембран, дисфункції ендотелію мікроциркуляторного русла тканин пародонта, розладів тромбін-плазмінової, антиоксидантно-прооксидантної та імунної систем, дисбактеріозу порожнини рота. Вивчають особливості клініки, ефективність лікування та профілактики хвороб пародонта у наркозалежних пацієнтів і курців, поєднаних уражень пародонта й періодонта, а також захворювань на тлі соматичної патології. Для вирішення поставлених завдань були створені експериментальні моделі різних стоматологічних хвороб. Розроблено й апробовано методи лікування запальних хвороб пародонта комбінованими препаратами на основі антиоксидантів, гемокоректорів, протизапальних і мембранотропних засобів, запропоновано сучасні способи терапії із застосуванням про- та синбіотиків, біофлавоноїдів

цитрусових і фітолізоциму для лікування та реабілітації хворих на генералізований пародонтит.

Науковці кафедри запропонували нанолазерну дезінфекцію каналу кореня зуба, запровадили нові методи терапії хронічних верхівкових періодонтитів із застосуванням різних препаратів, а також із широкою верхівкою кореня зуба. Запропонували індекси одонто-, гінгівогліфіки, гінгіворегії, математичну оцінку стану тканин пародонта. Обґрунтували неінвазивні методи корекції дисколорацій емалі вітальних зубів, естетичного відновлення фронтальних зубів композиційними матеріалами.

У наробках кафедри терапевтичної стоматології – близько 2 тисяч публікацій, 150 авторських свідоцтв і рацпропозицій (у середньому 4 патенти України за рік), 25 видань методичної літератури, зокрема більше ніж 10 книг із грифом МОЗ України, понад 10 монографій. Тут захищено понад 50 дисертацій, виконуються 3 докторські і 4 кандидатські дисертації.

Викладачі кафедри беруть активну участь як у вітчизняних, так і в зарубіжних наукових стоматологічних форумах, є членами різних асоціацій в Україні та за її межами, деякі з них очолюють їх, підвищують свій професійний рівень у провідних клініках і навчальних закладах Європи. Створюють спільні міжнародні проекти, зокрема з Університетською стоматологічною клінікою м. Відня (Австрія), працюючи над проектом «Експериментальні дослідження впливу лазеротерапії на тверді тканини зуба». Проводяться спільні наукові експерименти з проблем пародонтології, впливу іонізуючого випромінювання на тверді тканини зуба і слизову оболонку, застосування лазерів та нанотехнологій у стоматології із Міжнародною асоціацією стоматологічних досліджень (США), Шльонською медичною академією (Польща), Центром лазерної діагностики і терапії (м. Лодзь, Польща), компанією «HeraeusKülzer» (Німеччина), а також фундаментальні дослідження – з провідними науковими установами України. Нерідко співробітники отримують грантову підтримку, призові місця. Так, професору В.М. Зубачику було присуджено перше місце в Європі за дослідження «Ролі біомембран в етіології та патогенезі генералізованого пародонтиту», яке було представлено на засіданні Міжнарод-

ної асоціації стоматологічних досліджень (у 1998 році він був єдиним членом від України).

Свідченням високого рівня університетської освіти стало також створення нового потужного Стоматологічного медичного центру ЛНМУ імені Данила Галицького, який є одним із найбільших лікувально-навчальних центрів України такого профілю. У клініці терапевтичної стоматології кваліфіковану лікувально-консультативну допомогу жителям м. Львова та області, працівникам університету, студентам надають майже 30 осіб професорсько-викладацького складу і 20 лікарів-ординаторів. На кафедрі проводиться прийом хворих із різною стоматологічною патологією: карієсом зубів та його ускладненнями, захворюваннями тканин пародонта і слизової оболонки порожнини рота. Постійно впроваджуються у практичну роботу новітні досягнення сучасної стоматології, а також власні наукові напрацювання, про що свідчать патенти та запровадження у галузевому реєстрі МОЗ України.

З огляду на унікальність розвитку львівської стоматологічної школи зусиллями професора В.М. Зубачика і завідувача музею доцента В.С. Гриновця,

У Музеї стоматології провідні спеціалісти України з терапевтичної стоматології

при кафедрі терапевтичної стоматології у 2008 році створено єдиний в Україні Музей стоматології. Експонати і матеріали музею висвітлюють історію становлення стоматології як медичної спеціальності, її розвиток, дають змогу зрозуміти, як надавалася стоматологічна допомога наприкінці XVIII – на початку XIX століття. Демонструються зразки освітніх документів зі спеціальності «Стоматологія» першої та другої половини XX століття, експонуються книги та підручники, пов'язані з розвитком стоматологічної науки та практики, представлений внесок видатних професорів нашої школи. У музеї проводиться велика робота з опрацювання і систематизації архівних матеріалів та інструментарію. Здійснюється просвітницька робота з молодим поколінням фахівців.

Педагоги кафедри опікуються патріотично-виховною роботою студентів, їх самоврядуванням, краєзнавчими дослідженнями, вивченням біографій та наукових розробок забутих українських вчених, займаються благодійною діяльністю. Студенти також виявляють значну зацікавленість до науково-практичної роботи: кількість студентів у науковому гуртку при кафедрі терапевтичної стоматології є найбільшою серед профільних кафедр – майже 30 осіб. Учасники гуртка ініціюють проведення «круглих столів», дискусій, опрацьовують новітні методики, технології та клінічні випадки у стоматології, вчать працювати з інформацією та формувати власне бачення і підходи до вирішення різних проблем, що об'єднує студентів із креативним потенціалом, здатністю самоорганізовуватися до неформальних методів отримання знань. Гуртківці є членами багатьох лікарських та студентських організацій, стоматологічних асоціацій. Молоді науковці неодноразово отримували дипломи та сертифікати за найкращу представлену роботу, а також брали участь у багатьох вітчизняних та закордонних конференціях і майстер-класах, що демонструє активну позицію студентів у здобуванні нових знань та навичок. Захоплені науковою роботою у гуртку, студенти продовжують свою наукову діяльність і після завершення навчання в університеті, вступаючи до аспірантури, зберігають традиції Alma Mater і високо несуть прапор Львівської університетської школи терапевтичної стоматології.

Сьогодні стоматологічний факультет є одним із найбільших і найчисельніших в університеті. До складу факультету входять 10 кафедр, з яких п'ять профільних (терапевтичної стоматології, ортопедичної стоматології, хірургічної стоматології та щелепно-лицевої хірургії, стоматології дитячого віку, ортодонції), а також кафедри внутрішньої медицини № 2, оперативної хірургії з топографічною анатомією, неврології, оториноларингології, психології, психіатрії та сексології. На 10 кафедрах факультету працюють понад 200 осіб професорсько-викладацького складу, серед яких 16 професорів, 68 доцентів, 100 асистентів.

У 2010 році було відкрито новозбудований Стоматологічний медичний центр Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, до складу якого увійшли університетська стоматологічна поліклініка та реорганізована Львів-

ська обласна державна стоматологічна поліклініка. На базі центру розміщено всі профільні стоматологічні кафедри факультету, створено міжкафедральний навчально-тренувальний клас для практичної підготовки та самостійної роботи студентів. Поліклініка центру є потужним і добре обладнаним комплексом для підготовки лікарів-стоматологів, завдяки чому викладачі профільних стоматологічних дисциплін мають нагоду опанувати новітні технології, вдосконалювати свою професійну майстерність, а також на високому фаховому рівні проводити заняття з новим поколінням стоматологів.

Сьогодні на факультеті навчається понад 900 студентів з України та близько 120 іноземних громадян із країн Європи, Азії, Африки та Північної Америки.

За час існування факультету тут отримали дипломи близько 8 тисяч лікарів-стоматологів.

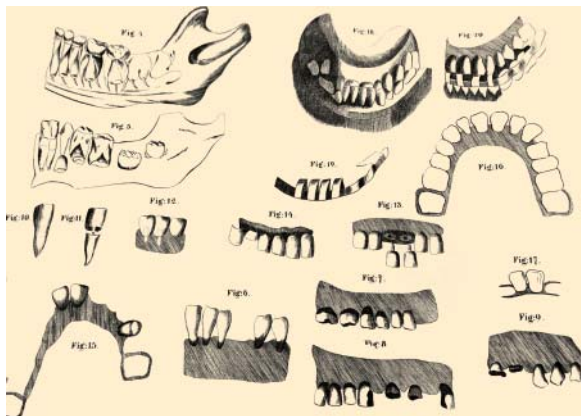
Зубачик В.М.,
завідувач кафедри терапевтичної стоматології ЛНМУ імені Данила Галицького
Гриновець В.С.,
доцент, заступник декана стоматологічного факультету з гуманітарної освіти і виховання

ЛЬВІВСЬКА УНІВЕРСИТЕТСЬКА ШКОЛА ОРТОПЕДИЧНОЇ СТОМАТОЛОГІЇ

На початку XIX століття у Львівському університеті на медичному факультеті було розпочато викладання курсу одонтології (мистецтва лікування зубів). Формувалася Львівська наукова школа ортопедичної стоматології, яка відома почесними професорами в галузі стоматології як в Україні, так і за її межами.

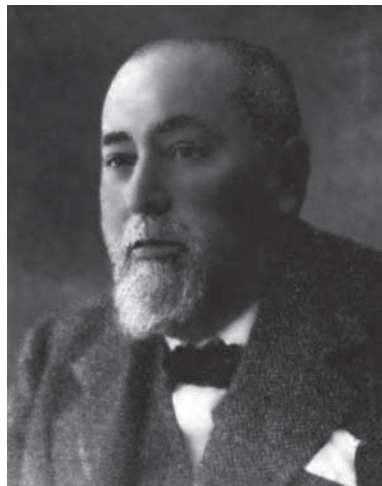
Це був перехід від ремісництва до мистецтва, що на той час відбувався у світі. З 1828 року цей курс для студентів-медиків проводив професор Карл-Прокоп Каліґа. У монографії-посібнику з одонтології 1838 року (за його авторством) знаходимо схеми виготовлення штучних зубів та зубних протезів того часу.

Малюнки-схеми з книги професора Львівського університету Карла-Прокопа Каліґа «Про хвороби зубів і засоби їхнього лікування»

Наприкінці XIX століття у Львові в рамках реформування медицини та університетської медичної освіти в Австро-Угорській імперії осучаснюються вимоги до одонтології і започатковується курс стоматології. Видаються імператорські інструкції для стоматологів і зубних техніків. У Львівському університеті на медичному факультеті в 1894 році відкривається курс стоматології, а в 1905 році – Університетська стоматологічна амбулаторія. Керівником курсу й амбулаторії призначається доцент Анджей Ґонька. Крім нього до роботи в амбулаторії залучено доцента Теодора Богосевича, який проводить навчання з протезування. При амбулаторії відкрито школу для зубних

техніків. Доцент, а з 1912 року – професор Львівського університету Теодор Богосевич, крім викладацької роботи, до 1939 року керував приватною клінікою у Львові на 5 крісел, яка спеціалізувалася на протезуванні; зокрема проводилося технічне виготовлення керамічних пломб, коронок, містків і протезів.

Професор Теодор Богосевич

З 1913 року Львівську університетську школу стоматології очолив доктор медичних наук, випускник Мюнхенського університету Антоній Цешинський. З 1919 року професор А. Цешинський розробив державні програми викладання стоматології для вищих навчальних закладів Польщі, у тому числі визначив стандарт викладання ортопедичної стоматології і набуття практичних навичок як студентами, так і слухачами курсів підвищення кваліфікації. В інституті стоматології Львівського університету було виокремлено курс ортопедичної стоматології та ортодонції, яким призначили керувати ад'юнкта (доцента) Мечислава Янковського.

Після трагічної загибелі керівника кафедри і клініки стоматології професора А. Цешинського, із 7 липня 1941 року керівником було призначено доцента М. Янковського, який обіймав цю посаду до 1945 року. Документально підтверджено той факт, що Львівський державний медичний інститут був єдиним вищим науковим та навчальним закладом в Україні, який працював у роки Другої світової війни. Працювали кафедра і клініка стоматології Львівського державного медичного інституту під керівництвом ортопеда-стоматолога, доцента Мечислава Янковського, учня професора А. Цешинського, відбувалося навчання студентів та проводилася наукова робота.

Доцент Мечислав Янковський

З 1946 року, після реорганізації ЛДМІ, стоматологічну клініку медичного інституту фактично очолював д-р Олександр Коваль. Проводячи практичні заняття і читаючи лекції, зокрема з ортопедичної стоматології, друкуючи наукові праці українською мовою, О. Коваль започатковує власне українську стоматологічну школу у Львові.

У 1958 році в ЛДМІ було відкрито стоматологічний факультет, який очолював декан – доцент О. Коваль. Для читання лекцій був запрошений доцент Київського медичного інституту імені О.О. Богомольця С. Криштаб. У 1961 р. на посаду керівника кафедри ортопедичної стоматології ЛДМІ було обрано доктора медичних наук Якова Збаржа. Від серпня 1961 р. проводилася фактична організація кафедри.

Доцент Сергій Йосипович Криштаб

Професор Яків Збарж

Зусиллями перших працівників кафедри вже до 1961–1962 навчального року були виготовлені стенди, на яких відтворено всі етапи лабораторної технології зубного протезування, зразки матеріалів та інструментів, різні ортодонтичні шини й апарати, а також таблиці, підготовлені методичні вказівки до лекцій і практичних занять. Викладати курс ортопедичної стоматології запросили досвідчених спеціалістів-практиків Д. Леонтович і Б. Мартінека. Впродовж 1961–1964 рр. на кафедрі було підготовлено дві монографії Я. Збаржа – «Швидкотвердіючі пластмаси в зубному протезуванні» і «Переломи верхньої щелепи і їхнє лікування». У 1965–1966 рр.

на кафедрі прийняті перші аспіранти (М. Халавка, В. Макєєв, Р. Гумецький), які до 1970 р. захистили кандидатські дисертації і залишилися працювати на кафедрі асистентами.

*Кафедра ортопедичної стоматології ЛДМІ
(1969 р.)*

(Верхній ряд, зліва направо: зав. лаб. Л.С. Прихода, асп. Р.А. Гумецький, зуб. техн. Г.А. Білявський, асп. В.Ф. Макєєв, асист., к.мед.н. Л.М. Ковбасюк, зуб. тех. І.В. Вернер, асист. С.А. Шмерцлер, зуб. тех. О.Д. Федун, асп. А. Алемкулов, зуб. тех. Сун Чен Лі. Сидять: лабор. Я. Челяк, Д.М. Войтович, асист. Л.Д. Чучмай, доц. В.В. Пінчук, зав. каф., проф. Я.М. Збарж, доц. Б.О. Мартінек, асист. Л.П. Барінова, асист. Д.Ю. Леонтович, асист. М.Д. Халавка)

У 1969 році Б. Мартінек був обраний на посаду доцента кафедри ортопедичної стоматології Львівського державного медичного інституту, а з 1970 до 1972 р. виконував обов'язки завідувача кафедри ортопедичної стоматології ЛДМІ, у зв'язку з вибуттям професора Я.М. Збаржа.

У 1972 році кафедру ортопедичної стоматології очолив доктор медичних наук, професор Евальд Варес. Це був період науково-критичної оцінки технології виготовлення зубних протезів та опрацювання нових технологічних удосконалень, налагодження тісних науково-практичних зв'язків із львівськими промисловими підприємствами й науково-дослідними інститутами.

Доцент Борис Мартінек

Професор Евальд Варес

Починаючи з 1972 року на кафедрі проводяться морфологічні дослідження, спрямовані на вивчення процесів перебудови зубо-щелепної системи при ортодонтичних втручаннях. Опрацьований матеріал увійшов як складова частина у посібник «Ортодонтія», виданий у Москві за редакцією Ф. Хорошилкіної в 1984 році. Під керівництвом проф. Е. Вареса виконали й успішно захистили дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата медичних наук співробітники кафедри В. Тищенко, О. Павленко, Л. Мунтян, А. Бойко, лікарі О. Штеренберг, А. Шубіна, Н. Аскарів, Е. Садиков, М. Саллаудін. На здобуття наукового ступеня доктора

медичних наук захистив дисертацію І. Постолокі – керівник кафедри ортопедичної стоматології Кишинівського медичного інституту.

Професор Валентин Макєєв

У 1981 році кафедру ортопедичної стоматології ЛДМІ очолив кандидат медичних наук, доцент Валентин Макєєв – випускник першого набору стоматологічного факультету ЛДМІ. Кафедра стала співорганізатором VII з'їзду стоматологів УРСР, який відбувся у Львові.

У науково-дослідній роботі встановлено тісні зв'язки з Гумбольдтським університетом Берліна (Німеччина), Люблінською медичною академією, Познаньською медичною академією (Польща). Працівники кафедри неодноразово виступали з доповідями та проводили спільні наукові дослідження разом із фахівцями цих установ. Були запрошені й виступали з лекціями перед студентами і лікарями-стоматологами спеціалісти США, Канади, Ізраїлю, Польщі, Німеччини, Швеції.

У 2008 році відбувся успішний захист докторської дисертації Валентина Макєєва на тему: «Клініка, діагностика та концептуальні основи ортопедичних заходів у комплексному лікуванні дефектів та де-

формацій зубо-щелепної системи хворих з незрощеннями верхньої губи та піднебіння».

Під керівництвом та за сприяння професора В. Макєєва захистили кандидатські дисертації і прийняті на посади викладачів багато вчених. Видано 16 монографій, навчальний посібник, словник стоматологічних термінів. На святкуванні 35-річчя організації кафедри ортопедичної стоматології ЛНМУ ім. Данила Галицького були запрошені завідувачі кафедр і провідні фахівці закладів вищої освіти України.

У 2013 році кафедру очолив доктор медичних наук, професор Андрій Кордіяк. Професор А. Кордіяк продовжив справу своїх вчителів і попередників. Проводиться активна діяльність у напрямку міжнародної співпраці кафедри, зокрема з Люблінським медичним університетом, участь у конгресі FDI в Познані, ведеться активна робота, відповідно до вимог МОЗ України, з підготовки англomовних видань.

Доцент Віктор Кухта

З 2018 року завідувачем кафедри призначено випускника Львівського університету, кандидата медичних наук, доцента Віктора Кухту.

Гриновець В.С.,

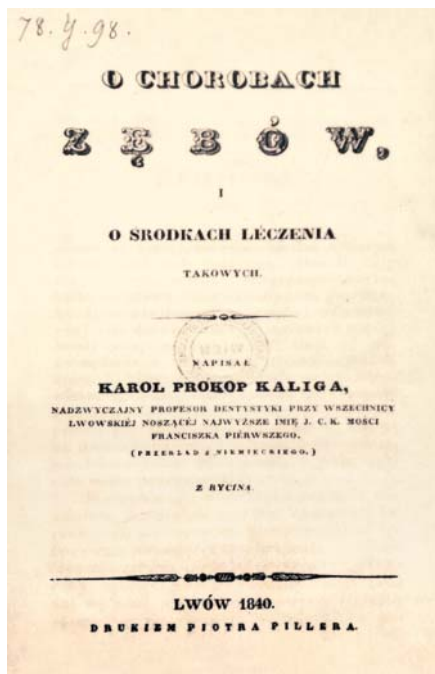
доцент, заступник декана стоматологічного факультету з гуманітарної освіти і виховання

Макєєв В.Ф.,

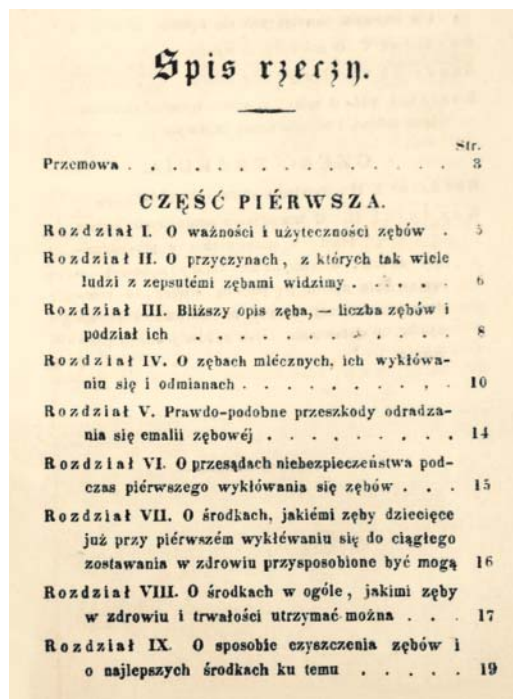
доктор медичних наук, професор

**НАРИСИ ІСТОРІЇ ОРГАНІЗАЦІЇ, РОЗВИТКУ ТА СЬОГОДЕННЯ
УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ШКОЛИ ДИТЯЧОЇ СТОМАТОЛОГІЇ У ЛЬВОВІ**

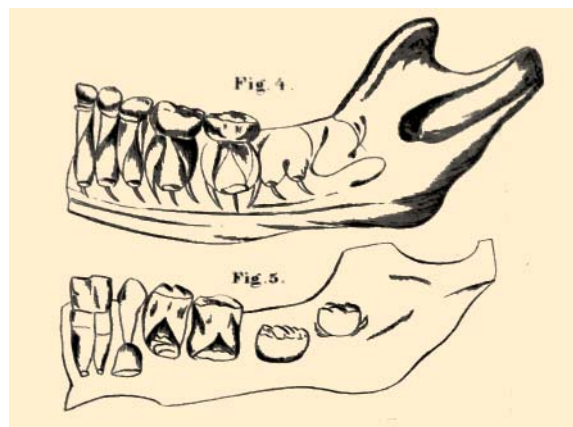
Львівська університетська школа дитячої стоматології бере свій початок у XIX столітті. У записах Львівського університету відзначено, що в 1828 році розпочато викладання професором К.-П. Калігою курсу одонтології для студентів-медиків. У його монографії «Про хвороби зубів та засоби їхнього лікування», виданій у Львові в 1840 році, ряд розділів присвячено дитячій стоматології. Зокрема, у частині першій вищезгаданої монографії – розділ 4 «Про молочні зуби, їхнє прорізування і заміну», розділ 6 «Про небезпеку під час першого прорізування зубів», розділ 7 «Про засоби, які слід використовувати після прорізування молочних зубів, для кращого їхнього збереження» – викладено основи дитячої стоматології, а також тогочасні погляди на клініку та лікування зубів у дітей.

Монографія професора Карла-Прокопа Калігу
«Про хвороби зубів та засоби їхнього
лікування», видана у Львові в 1840 році
(польською мовою)

Зміст книги професора Карла-Прокопа Калігу
«Про хвороби зубів та засоби їхнього
лікування» (перша сторінка змісту)

Ілюстрація до розділів з дитячої стоматології
у монографії професора Карла-Прокопа Калігу
«Про хвороби зубів та засоби їхнього
лікування»

Ще у кількох розділах викладено основи профілактики стоматологічних ушкоджень твердих тканин зуба та догляду за зубами для їх збереження.

У своїх працях професор К.-П. Каліґа обґрунтував також необхідність профілактики та лікування при змінному прикусі.

Послідовником професора К.-П. Каліґи став професор Вінцент Штраскі, який викладав курс одонтології після смерті свого попередника з 1841 до 1845 р.

Аналізуючи стоматологічну літературу того часу, маємо підстави стверджувати, що у Львові, а отже, у Європі вперше було видано наукову монографію, в якій на сучасному рівні викладено основи дитячої стоматології.

Будинок у Львові, в якому з 1905 до 1913 року розміщувалася перша в Галичині клініка Університетської стоматологічної амбулаторії з наданням професійної допомоги дітям

Після відновлення медичного факультету у Львівському університеті в 1884 році було розпочато викладання дитячої стоматології у програмі вивчення стоматологічної дисципліни, яка була затверджена тодішнім Міністерством науки і віросповідань. В опублікованому звіті доцента А. Ґоньки за 1907 рік знаходимо кількість полікованих зубів, у тому числі в дітей.

Особливого рівня Львівська університетська стоматологічна школа набула у міжвоєнний період за керівництва відомого у світі професора Антонія Цешинського. В Інституті стоматології під його керівництвом В. Шафран виконує такі наукові роботи з дитячої стоматології: «Теоретичне обґрунтування викривлення передніх постійних зубів внаслідок сили впливу молочних зубів» (1922), «Про затримку прорізування постійних зубів, що настає внаслідок хвороб організму, та специфіка їхнього лікування» (1923) тощо. У 1930 році Інститут стоматології і кафедра стоматології представили проєкт всепольської програми «Проведення гігієни порожнини рота у дітей в школах» (розробник – асистент Йозеф Яжомб).

У післявоєнний період дитячу стоматологію спочатку викладали як курс на кафедрі терапевтичної стоматології Львівського державного медичного інституту. У 1976 році було відкрито кафедру дитячої стоматології. Під керівництвом професора Л.А. Луцик розпочато нові наукові напрями, результатом яких стали наукові публікації, виступи на конференціях та з'їздах, захисти дисертацій – тобто відбулося повноцінне становлення наукової школи дитячої стоматології у Львові. Кафедра отримала нове приміщення у новозбудованій Обласній стоматологічній поліклініці у Львові. З 2006 року кафедра розташовується в сучасному новому корпусі, на базі Стоматологічного медичного центру.

Першими викладачами кафедри були Н.І. Смоляр, М.М. Покровський, О.О. Александров, Л.Г. Івашкевич, В.В. Ніконов, І.М. Мартовлос, З.П. Масний, Л.Г. Поліканова.

Любомира Антонівна Луцик зробила значний внесок у справу розбудови Львівської стоматологіч-

Обласна стоматологічна поліклініка у Львові, у приміщенні якої розташовувалася кафедра дитячої стоматології ЛДМУ в 70–90 роках ХХ ст.

ної школи. Її ім'я відзначено у книзі «Історія української медицини в датах та іменах». Медична громадськість Львова з гордістю називала її «матір'ю» Галицької стоматології.

Упродовж 1980–2012 рр. кафедру очолювала д. мед. н., професор Ніна Іванівна Смоляр, наукові дослідження якої були присвячені проблемі стоматологічних захворювань при супутній соматичній патології у дітей.

Під керівництвом й у співпраці із професором Н.І. Смоляр захистила дисертації велика плеяда вчених.

Колектив підтримує тісну науково-практичну співпрацю з колегами з Польщі, Білорусії, Німеччини, Канади, Греції, Китаю, Іспанії, Швейцарії, США, Ізраїлю. Працівники кафедри неодноразово представляли вітчизняну школу ортодонтів і дитячих стоматологів на світових та європейських конгресах ортодонтів.

Доктор медичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, заслужений професор ЛНМУ Ніна Іванівна Смоляр – завідувач кафедри стоматології дитячого віку ЛНМУ імені Данила Галицького (1980–2012)

Професор Н.І. Смоляр опублікувала понад 500 друкованих праць, є співавтором 3 монографій та 4 навчальних посібників, отримала 5 авторських свідоцтв, 18 патентів України, видала 5 методичних рекомендацій і 3 інформаційні листи-нововведення МОЗ України для практичної охорони здоров'я.

За вагомий внесок у розвиток національної науки, підготовку висококваліфікованих спеціалістів, подвижницьку працю на ниві благодійництва в 1996 році Указом Президента України професору Н.І. Смоляр присвоєно почесне звання «Заслужений діяч науки і техніки України», а в 1999 році нагороджено орденом княгині Ольги III ступеня. Рішенням вченої ради ЛНМУ імені Данила Галицького в 2006 році їй присвоєно почесне звання «Заслужений професор ЛНМУ».

У 2012 році кафедру очолила доктор медичних наук, професор Ельвіра Валентинівна Безвушко, яка продовжила справу своїх вчителів і наставників.

Автор понад 200 наукових праць, співавтор 2 підручників та 5 навчальних посібників, 4 патентів.

Очолювана професором Н.І. Смоляр (1980–2012), а надалі – професором Е.В. Безвушко (2012–2016)

кафедра була однією із найбільших у Львівському національному медичному університеті. На кафедрі працювали професор М.М. Покровський, професор Н.І. Смоляр, 17 доцентів і 18 асистентів, серед них – 5 кандидатів медичних наук, а 13 співробітників працювали над виконанням запланованих дисертацій.

Доктор медичних наук, професор Ельвіра Валентинівна Безвушко – завідувач кафедри стоматології дитячого віку ЛНМУ імені Данила Галицького (2012–2016)

Згідно з рішенням вченої ради Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького (протокол № 4 – ВР від 25.05.2016), з метою оптимізації освітнього процесу, удосконалення наукової та лікувально-діагностичної роботи проведено реорганізацію кафедри стоматології дитячого віку шляхом її поділу з 01.09.2016 на дві кафедри – кафедри стоматології дитячого віку та кафедри ортодонції.

З 2016 року кафедру стоматології дитячого віку очолює кандидат медичних наук, доцент Олександр Володимирович Колесніченко. Кафедру ортодонції в 2016 р. очолила доктор медичних наук, професор Ельвіра Валентинівна Безвушко, а з 2017 р. – учениця професора Н.І. Смоляр, доктор медичних наук, доцент Наталія Львівна Чухрай.

Кандидат медичних наук, доцент Олександр Володимирович Колесніченко – завідувач кафедри стоматології дитячого віку ЛНМУ імені Данила Галицького (2016)

Доктор медичних наук, доцент Наталія Львівна Чухрай – завідувач кафедри ортодонції ЛНМУ імені Данила Галицького (2017)

Сьогодні колективи кафедр стоматології дитячого віку та ортодонції спільно працюють над комплексною темою: «Оцінка стоматологічного здоров'я дітей з урахуванням соціально-екологічних умов та його корекція на підставі системного аналізу епідеміологічних, морфологічних, біохімічних естетичних даних».

Смоляр Н.І.,

доктор медичних наук, професор

Гриновець В.С.,

доцент, заступник декана стоматологічного факультету з гуманітарної освіти і виховання

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Стоматологічний факультет в Одеському національному медичному університеті засновано в 1960 році. Його організатором і першим завідувачем був директор Українського науково-дослідного інституту стоматології професор О.І. Марченко.

До вересня 1960 року були сформовані і почали функціонувати три спеціальні кафедри факультету: кафедра терапевтичної стоматології – завідувач професор О.І. Марченко, кафедра хірургічної стоматології – професор Г.І. Семенченко, кафедра ортопедичної стоматології, яку очолив полковник медичної служби, начальник окружної стоматологічної поліклініки, професор В.І. Кулаженко.

*Професор
Григорій Іванович
Семенченко*

*Професор
Володимир Іванович
Кулаженко*

Кафедра терапевтичної стоматології Одеського державного медичного інституту імені М.І. Пирогова була організована 1 серпня 1960 року. Організатором та першим завідувачем кафедри став директор УНДІ стоматології, старший науковий співробітник,

*Перший завідувач кафедри,
професор Олексій Іванович Марченко*

к. мед. н. Олексій Іванович Марченко, який із 22 червня 1941 року по 9 травня 1945 року був учасником бойових дій у Великій Вітчизняній війні, нагороджений чотирма орденами та 18 медалями, відзнакою «Відмінник охорони здоров'я». З 1959 по 1973 р. очолював Одеський НДІ стоматології. Першими асистентами кафедри були лікарі-стоматологи, випускники Київського медичного стоматологічного інституту Б.В. Башкіров, Л.Ф. Тищенко і старший лаборант К.О. Матвійко.

Уперше до занять на кафедрі терапевтичної стоматології у 1960 році приступило 142 студенти (6 груп, староста курсу В.Б. Кронов). Заняття зі студентами 3-го курсу стоматологічного факультету спочатку проводились у 2-фантомних навчальних кімнатах бази стоматологічного факультету по вул. Червоної Гвардії, 17 (15), які були обладнані 17 ножними бормашинами. У 1962 році колектив кафедри поповнився новими асистентами: це Г.М. Варавва, М.А. Нікітіна, І.В. Швець, лікар-лаборант О.І. Мірошніченко. Було завершено ремонт бази кафедри, оснащені клінічний зал на 17 стоматологічних крісел, клінічна лабораторія, фізіотерапевтичний, рентгенологічний кабінети, кабінет завідувача кафедри, асистентська, підсобні приміщення.

Незважаючи на складні умови підготовки, перший іспит з терапевтичної стоматології (1961–1962 навчальний рік) показав високий рівень підготовки студентів.

Виробничу практику студенти проходили в стоматологічних поліклініках м. Одеси, на кафедрах стоматологічного факультету, УНДІ стоматології, у містах Кіровоград, Херсон, Миколаїв, Кишинів та ін.

З 1962 року кафедра вже працює в повному складі, її поповнили асистенти А.Л. Добровольська, Й.І. Тарасенко, В.М. Пінчук, Н.М. Єсіна.

У 1963 році на кафедрі вперше був проведений державний випускний іспит, який успішно склали 130 лікарів-стоматологів. З нагоди цієї події на ім'я ректора інституту професора І.Я. Дейнеки прийшло вітан-

ня від міністра охорони здоров'я УРСР П.Л. Шупика. На базі кафедри проходили спеціалізацію та підвищували кваліфікацію зубні лікарі й лікарі-стоматологи Одеської області і м. Одеси.

24 лютого 1966 року на засіданні об'єднаної вченої ради стоматологічного та педіатричного факультетів ОДМУ відбувся успішний захист дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата медичних наук, асистента кафедри терапевтичної стоматології Б.В. Башкірова – першої дисертації працівника кафедри. Б.В. Башкіров удосконалив існуючі методи лікування періодонтиту струмами високої частоти. Для оброблення каналів кореня зуба автор вперше запропонував розчин панкреатину в поєднанні з фурациліном.

У 1966 році О.І. Марченко захистив докторську дисертацію на тему: «Вивчення фізіологічних механізмів всмоктування слизовою оболонкою порожнини рота та язика», а в 1967 році йому було присвоєне звання професора. О.І. Марченко вперше вивчив фізіологічні механізми всмоктування слизовою оболонкою порожнини рота лікарських засобів, що використовуються в терапевтичній стоматології. Це стало основою численних розробок нових методів лікування захворювань пародонта та слизової оболонки порожнини рота.

Професор О.І. Марченко був головою Одеської наукової організації стоматологів (1958–1977), членом редакційної колегії журналу «Стоматологія» (1964–1977), відповідальним редактором республіканського збірника з питань стоматології (1965–1975), членом Республіканської проблемної комісії зі стоматології, членом президії Республіканської організації стоматологів. Автор 280 наукових робіт, 13 монографій, 15 винаходів, під його керівництвом захищено 4 докторські та 33 кандидатські дисертації; учасник 12 міжнародних з'їздів, конгресів, симпозіумів.

Оригінальний електрохірургічний метод лікування захворювань пародонта, що ґрунтується на застосуванні біоактивного методу діатермокоагуляції патологічно змінених тканин ясен, розробив Г.М. Варава (1966). Ефективну методику лікування запальних захворювань пародонта за допомогою аплікацій та електрофорезу вітамінами С і Р запропонувала І.В. Швець

(1967). Метод ґрунтується на результатах дослідження процесів всмоктування цих речовин у різних ділянках слизової оболонки порожнини рота. Аспірант С.Л. Ляхов (1968) виконав кандидатську дисертацію, присвячену визначенню впливу деяких мікроелементів на перебіг патологічних процесів у пародонті.

Вивченню вікових змін слизової оболонки порожнини рота та їх впливу на клінічний перебіг хронічного рецидивного афтозного стоматиту присвячені дослідження аспіранта кафедри В.Ю. Скляра (1969). Отримані результати стали основним матеріалом для подальшого вивчення метаболічних основ патогенезу, клініки, лікування і профілактики хронічного рецидивного афтозного стоматиту в докторській дисертації В.Ю. Скляра (1982).

Не обійдені увагою і питання організації стоматологічної допомоги населенню. Заочним аспірантом І.С. Філіпчиком (1974) розроблені організаційні принципи надання стоматологічної допомоги сільському населенню, асистентом О.В. Городенко (1980) запропоновані й апробовані раціональні форми стоматологічного обслуговування робітників промислових підприємств.

У 1977–1978 рр. обов'язки завідувача кафедри терапевтичної стоматології Одеського медичного інституту ім. М.І. Пирогова виконував доцент Б.В. Башкіров, учасник Другої світової війни, кавалер 2 орденів та численних медалей, нагороджений відзнакою «Відмінник охорони здоров'я».

Із грудня 1989 по листопад 1990 р. і з листопада 1991 по грудень 1993 р. обов'язки завідувача кафедри виконував доцент В.І. Потійко. Із жовтня 1990 р. по листопад 1991 р. кафедрою завідував д. мед. н. В.Ю. Скляр, вихованець цієї кафедри, який працював заступником директора по науці (1976–1990) і директором ОНДІ стоматології (1990–1992).

З 1979 по 1989 р. кафедрою терапевтичної стоматології завідував професор Ростислав Георгійович Синіцин, учасник ВВВ, нагороджений орденами та медалями, відмінник охорони здоров'я, вихованець Київської школи стоматологів. У 1962 році він захистив кандидатську, а в 1971 – докторську дисертації. Протягом кількох років (1975–1978) професор

Р.Г. Синіцин представляв вітчизняну стоматологію в АНДР. Є автором близько 200 наукових праць, зокрема 2 монографій, 12 методичних рекомендацій, 6 посібників, 17 винаходів. Під його керівництвом на кафедрі виконані 1 докторська і 13 кандидатських дисертацій.

У 1979 році кафедра була включена в загально-союзну комплексну програму профілактики стоматологічних захворювань. Основний науковий напрям кафедри в подальшому – розроблення методів діагностики, лікування і профілактики карієсу зубів і захворювань пародонта.

Дослідження, вперше виконані професором Р.Г. Синіциним, дали змогу отримати принципово нові дані про патогенез карієсу зубів і клінічні особливості початкової стадії захворювання. Одержані результати стали підставою для розроблення нових методів цілеспрямованого впливу на основні ланки патологічного процесу при карієсі зубів за допомогою ремінералізаційних засобів. Цій та іншим актуальним проблемам стоматології присвячені дисертаційні роботи, виконані під керівництвом проф. Р.Г. Синіцина.

К.М. Косенко у 1981 році запропонував лакову композицію із фторидом олова для профілактики карієсу. Як адгезивну основу він уперше використав ціанакрилатний клей.

На кафедрі розроблено оригінальні способи введення ремінералізаційних засобів у тверді тканини зубів і слизову оболонку порожнини рота. Сконструйовано аерозольні пристрої для введення цих засобів у тканини зубів для профілактики карієсу і лікування початкових стадій захворювання, які істотно підвищують ефективність лікувально-профілактичних заходів.

З 1994 по 2013 р. кафедру терапевтичної стоматології очолював д. мед. н. К.М. Косенко, відомий учений у галузі стоматології. Основні напрями його наукової діяльності пов'язані з розробленням наукових основ профілактики карієсу зубів і захворювань пародонта, сіалотрофічної концепції патогенезу захворювань порожнини рота, розробленням науково-організаційних основ реформування стоматологічної допомоги населенню України.

К.М. Косенко – чл.-кор. АМН України, д. мед. н., професор, заслужений діяч науки і техніки України. Він є автором понад 180 наукових праць, 17 винаходів, 4 раціоналізаторських пропозицій, 3 відомчих критеріїв (стандартів), спрямованих на розвиток й удосконалення роботи стоматологічних служб України. Організував і провів багато міжнародних науково-практичних конференцій, з'їздів, конгресів. Запропонував концепцію реформування стоматологічної допомоги населенню України. К.М. Косенко – співавтор стоматологічних розділів програми ДКНТ України «Здоров'я людини», ініціатор і науковий керівник «Національної програми профілактики стоматологічних захворювань серед населення України». Під його керівництвом виконано ряд комплексних тем з питань епідеміології, профілактики і лікування основних стоматологічних захворювань із застосуванням нових методів, засобів і організаційних заходів.

Як завідувач кафедри К.М. Косенко приділяв багато уваги розвитку наукових напрямів з питань стоматології, співпраці з іншими відомствами й установами. Він проводив велику організаційну роботу із впровадження нових медичних розробок, що мають єдиний методологічний підхід і чіткі критерії оцінки якості та обсягу лікування. Безпосередньо під його керівництвом завершено 2 докторські та 14 кандидатських дисертацій.

У докторській дисертації К.М. Косенко детально вивчив моніторинг стоматологічних захворювань в Україні, вперше створив національний банк стоматологічних захворювань у різних регіонах України, вивчив динаміку захворюваності залежно від віку, соціальних та економічних умов, намітив конкретні шляхи їх профілактики. Результати досліджень лягли в основу програми надання стоматологічної допомоги населенню України. Цій проблемі присвячені й дисертаційні роботи, виконані під його керівництвом.

З квітня 2014 по липень 2018 р. кафедрою завідувала д.мед.н, професор, академік УАН Юлія Георгіївна Романова. Автор понад 200 наукових праць. На кафедрі підготовлено та видано спільно з кафедрою терапевтичної стоматології НМУ імені О.О. Богомольця 3 підручника для англійських студентів 3–5 курсів.

Докторська дисертація на тему «Патогенетичне обґрунтування профілактики та лікування порушень адаптації при знімному зубному протезуванні в осіб зі зміненим гомеостазом порожнини рота (експериментально-клінічне дослідження)», захищена у 2013 р., була присвячена впливу гомеостазу порожнини рота на процеси адаптації.

Основні напрями науково-дослідної роботи кафедри: профілактика і лікування захворювань твердих тканин зубів, пародонта та слизової оболонки порожнини рота у пацієнтів із соматичними захворюваннями.

З вересня 2018 по квітень 2019 року кафедрою завідувала к. мед. н, доцент Оксана Олексіївна Мардашко.

З травня 2019 р. кафедру очолює заслужений лікар України, д.мед.н., професор Василь Якович Скиба, заступник директора з організаційно-методичної роботи ДП «ІС ЧЛХ НАМН України», голова спеціалізованої ради Д.41.563.01 ДП «ІС НАМН України». Є автором понад 300 наукових праць.

Професор В.Я. Скиба (1996) у докторській дисертації запропонував, експериментально обґрунтував і впровадив у клінічну стоматологію новий біогенний стимулятор «Біотрит», зубний еліксир «Біодент-2» і комплексний антиоксидантний препарат «Катомас», які значно прискорюють регенерацію слизової оболонки порожнини рота.

І.К. Новицька (2003) розробила метод екзогенної профілактики карієсу зубів, який поєднує вплив на зубну біоплівку й активне введення основних мінеральних компонентів емалі за допомогою електрофоретичних зубних щіток з позитивним та негативним електродом і спеціально розроблених ремінералізуючих зубних паст.

Аспірант О.В. Скиба (2006) детально вивчила патоморфологічні зміни в СОПР та кістках щелеп при цукровому діабеті I типу, що стало обґрунтуванням для створення рецептури гелю «Софліпін» на основі плодів софори японської, α -ліпоевої кислоти та інуліну цикорію з антиоксидантними, протизапальними та мембранотропними властивостями.

На кафедрі від моменту її організації і по теперішній час співробітниками і претендентами було виконано 9 докторських і 55 кандидатських дисер-

тацій. Професор К.М. Косенко очолював ДУ «ІС НАМН України» по грудень 2013 року. Вихованець кафедри Г.М. Варава працював директором ОНДІС (1973–1990 рр.), був заступником директора з організаційно-методичної роботи ДУ «ІС АМН України» (1990–2010 рр.). Більшість асистентів і доцентів, які захистили кандидатські дисертації і нині працюють на кафедрі, були активними учасниками СНТ (О.А. Бас, В.А. Чумаченко, О.М. Жеребко, О.М. Жалоба, Н.А. Івченко, С.М. Коваль, І.К. Новицька та інші). На кафедрі підготовлено 22 клінічні ординатори, 15 магістрів.

Співробітники кафедри виконали 24 планові НДР, підготували й опублікували 28 монографій і 12 посібників, понад 700 наукових статей, 52 методичні рекомендації та інформаційні листи, одержали 45 авторських свідоцтв і патентів, 192 розробки впровадили в практичну стоматологію. Вони регулярно виступають із доповідями на з'їздах, симпозиумах і конференціях, беруть активну участь у роботі обласної наукової організації стоматологів, Асоціації стоматологів України. Професори і доценти кафедри представляють вітчизняну стоматологію на міжнародних стоматологічних конгресах і з'їздах у багатьох країнах ближнього і далекого зарубіжжя.

У навчальному процесі беруть активну участь 2 професори й 11 доцентів, 4 співробітника кафедри мають науковий ступінь кандидата медичних наук. Працівники кафедри проводять післядипломне навчання курсантів не тільки Південного регіону, а й інших областей України.

Кафедра загальної стоматології була створена в 1983 році на базі факультету удосконалення лікарів Одеського медичного інституту ім. М.І. Пирогова, а нині Одеського національного медичного університету. На початку своєї діяльності кафедра проводила навчання з терапевтичної, хірургічної стоматології та оториноларингології.

Протягом 9 років цим підрозділом керував професор, д. мед. н. Василь Іванович Вакуленко, завдяки якому у вітчизняну медицину був зроблений значний внесок – хірургічне відновлення піднебіння із застосуванням кісткової пластики при його вродженому незарощенні.

З 1992 року кафедру очолював к. мед. н., доцент

Петро Андрійович Лозенко, який зробив значний внесок у хірургічне лікування деформацій нижньої щелепи при її надмірному розвитку.

У 1999–2002 рр. кафедру очолювала д. мед. н. Людмила Петрівна Зубкова, яка організувала проведення циклів навчання з ортопедичної стоматології та ортодонції. Її навчальні посібники з методів діагностики і лікування вертикальних аномалій прикусу в дітей, підлітків і дорослих використовують у навчальному процесі багатьох вузів України.

З 2002 по 2006 р. керівником кафедри був к. мед. н., доцент Євген Дмитрович Бабов. Він організував проведення циклів навчання із загальної стоматології і стоматології дитячого віку.

З червня 2006 року кафедру очолював д. мед. н. – Володимир Олександрович Цепколенко. Тоді ж кафедра була реорганізована і перейменована в кафедру реконструктивної та естетичної медицини з курсом загальної стоматології.

З 2009 до 2013 р. завідувачем кафедри був к. мед. н., доцент Євген Дмитрович Бабов. Кафедра була перейменована в кафедру загальної стоматології ОДМУ.

З вересня 2013 року і дотепер кафедру очолює заслужений діяч науки і техніки України, професор, д.

мед. н. Станіслав Аркадійович Шнайдер, директор ДУ «ІС ЩЛХ НАМН України», віцепрезидент Асоціації стоматологів України. Автор понад 200 наукових праць.

Протягом багатьох років основним напрямом кафедри була НДР: «Комплексне лікування черепно-щелепно-лицевої травми і її наслідків». Нині кафедра виконує самостійну НДР: «Особливості діагностики і клінічного перебігу захворювань пародонта та слизової оболонки порожнини рота в осіб молодого віку, сучасні методи їх профілактики та лікування». Науковий керівник – професор С.А. Шнайдер, відповідальний виконавець – О.М. Світлична. Також кафедра виконує НДР разом з іншими кафедрами ОНМедУ та ДП «ІС ЩЛХ НАМН України».

Кафедра має в своєму розпорядженні 7 клінічних баз в Одесі, включаючи стоматологічне відділення Університетської клініки і стаціонар щелепно-лицевої хірургії МКЛ № 11, а також Миколаївську філію.

У навчальному процесі беруть активну участь 2 професори і 7 доцентів, серед співробітників кафедри 4 мають науковий ступінь доктора медичних наук, 30 – кандидата медичних наук. Працівники кафедри проводять післядипломне навчання курсантів не тільки Південного регіону, а й інших областей України.

*Романова Ю.Г.,
доктор медичних наук, професор*

СТОМАТОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ І КАФЕДРИ ДОНЕЦЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Стоматологічний факультет у Донецькому національному медичному університеті було створено в 1963 році, а перший випуск лікарів-стоматологів відбувся у 1968 році.

Історія стоматологічного факультету Донецького національного медичного університету починається з 1963 року. Розвиток практичної охорони здоров'я в Донбасі в ті роки вимагав термінового посилення стоматологічної служби регіону і значного збільшення штату лікарів-стоматологів, особливо у сільських районах. Саме в цей час була організована підготовка фахівців цього профілю в медичному інституті Донецька. Перший випуск лікарів-стоматологів відбувся в червні 1968 року. За минулі десятиліття на стоматологічному факультеті медичного університету підготовлено понад 9 тисяч висококваліфікованих фахівців, які зараз працюють у нашій країні і за кордоном. До 2015 року до складу факультету входили 8 кафедр: патологічної фізіології, радіології, дерматовенерології, терапевтичної стоматології, хірургічної стоматології, ортопедичної стоматології, стоматології дитячого віку та пропедевтичної стоматології. На цих кафедрах викладали 16 докторів і 67 кандидатів медичних наук, серед викладачів було 16 професорів та 54 доценти.

У різні роки стоматологічний факультет очолювали:

Микола Миколайович Транквілітати – доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри патологічної фізіології у 1960–1970 роках, декан факультету з 1967 до 1972 року. Микола Миколайович був нагороджений орденами Вітчизняної війни, Червоної Зірки, Знаком Пошани, численними медалями.

*Доктор медичних наук, професор
Микола Миколайович Транквілітати*

Іван Володимирович Чижевський – доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри стоматології дитячого віку, декан факультету з 1972 до 1991 року. На цю посаду він був призначений зовсім молодою людиною, у 30-річному віці. Тисячі кваліфікованих лікарів-стоматологів випустив факультет під керівництвом І.В. Чижевського за 20 років його роботи на посаді декана. Іван Володимирович – організатор і незмінний завідувач кафедри стоматології дитячого віку.

*Доктор медичних наук, професор
Іван Володимирович Чижевський*

Тетяна Василівна Семенова – доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри оперативної хірургії та топографічної анатомії до 2009 року, заслужений діяч науки і техніки України, декан факультету з 1991 до 1994 року.

Олександр Олексійович Подлін – кандидат медичних наук, доцент кафедри терапевтичної стоматології, декан факультету з 1994 до 1997 року.

Олександр Анатолійович Удод – доктор медичних наук, професор, декан факультету з 1997 до 2013 року і з 2015 до 2016 року, організатор та заві-

ДОНЕЦЬК

дувач кафедри пропедевтичної стоматології, проректор з науково-педагогічної роботи у 2013–2014 роках та у 2016–2018 роках. Під його керівництвом на факультеті вперше в Україні був проведений єдиний тестовий екзамен зі стоматології, рекомендований МОЗ України як пілотний проєкт у рамках поетапного впровадження системи ліцензійних державних випускних іспитів. У жовтні 2010 року у м. Донецьку за безпосередньої участі провідних викладачів профільних кафедр стоматологічного факультету був проведений IV (XI) З'їзд Асоціації стоматологів України.

*Доктор медичних наук, професор
Олександр Анатолійович Удод*

З грудня 2014 року Донецький національний медичний університет працює за новою юридичною адресою на контрольованій Україною території Донецької області з розташуванням у містах Краматорську, Слов'янську, Дружківці, Лимані та Маріуполі. У складі стоматологічного факультету наразі 6 кафедр, причому всі клінічні. Підготовка студентів за спеціальністю «Стоматологія» з 2016 року проводиться також у місті Кропивницькому.

Перші профільні стоматологічні кафедри Донецького національного медичного університету (тоді Донецького державного медичного інституту імені М. Горького) ведуть свою історію з 1965 року. У цей час були організовані три кафедри – терапевтичної стоматології, хірургічної стоматології та ортопедич-

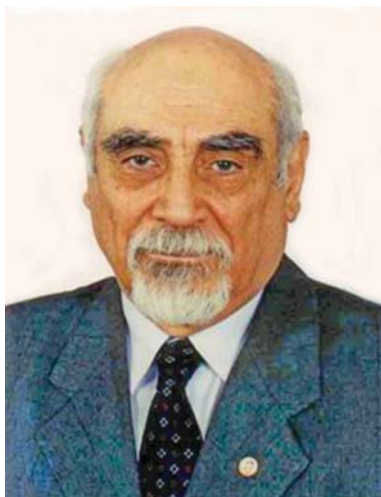
ної стоматології. Першим завідувачем кафедри терапевтичної стоматології був талановитий вчений, педагог, учасник Другої світової війни, кандидат медичних наук, доцент Мойсей Якович Беррі.

*Кандидат медичних наук, доцент
Мойсей Якович Беррі*

Кафедра спочатку розташовувалася у трьох стоматологічних поліклініках міст Донецька та Макіївки, з вересня 1969 року кафедра зайняла нові навчальні та клінічні приміщення у збудованому стоматологічному корпусі Центральної міської клінічної лікарні № 1 м. Донецька, де у двох клінічних залах загалом було 37 стоматологічних установок. З 1965 року інтенсивно створювалася матеріально-технічна база кафедри, розроблялося методичне забезпечення педагогічного процесу, починалися наукові пошуки. У 1967 році до роботи на кафедрі долучилися колишні аспіранти Київського державного медичного інституту І.С. Мащенко (згодом він став професором та довгий час завідував кафедрою терапевтичної стоматології Дніпропетровської державної медичної академії) та І.В. Чижевський. У 1973 році кафедру очолив доктор медичних наук, професор Володимир Ростиславович Окушко, видатний науковець, блискучий лектор, талановитий педагог, ерудований клініцист.

Під керівництвом професора В.Р. Окушка поступово формується донецька наукова карієсологічна школа. Завдяки запропонованим оригінальним методологічним підходам була отримана принципово нова наукова інформація, яка стала підґрунтям для створення унікальної системної концепції карієсузбів, що має безперечний світовий пріоритет.

*Доктор медичних наук, професор
Володимир Ростиславович Окушко*

Уперше були отримані експериментальні та клінічні результати, які свідчили про існування явища центробіжного пересування зубної рідини, що тісно пов'язане зі структурно-функціональною кислотостійкістю емалі. Саме вона забезпечує карієсо-резистентність. Найбільш відомим є тест емалевої резистентності (ТЕР), розроблений професором Л.І. Косаревою. Цей тест визначає структурно-функціональну кислотостійкість емалі зубів із життєздатною пульпою і дає змогу з високим ступенем імовірності прогнозувати індивідуальний ризик розвитку карієсу. Його широко використовують у клінічній практиці, наукових дослідженнях, він увійшов до списку стоматологічних маніпуляцій, обов'язкових для оволодіння випускниками, що передбачено державними освітніми стандартами. Під керівництвом професора В.Р. Окушка захищено 3 докторські та 28 кандидатських дисертацій, за його авторства видано 5 монографій, отримано понад 30 авторських свідоцтв на винаходи, опубліковано більше ніж 300 наукових праць. У 1995 році професор В.Р. Окушко виїхав за кордон. Протягом наступного року кафедрою керував доцент О.П. Педорець, з 1996 до 2002 року завідувачем кафедри був доктор медичних наук, професор Г.І. Донський, потім кафедру знову очолив професор О.П. Педорець.

Донецька наукова карієсологічна школа стала

широко відомою у світі завдяки творчим здобуткам професора В.Р. Окушка, якого було обрано членом Російської академії природничих наук, Академії загальноклінічної лімфології, Міжнародної педагогічної академії (Москва), Всесвітньої академії миру (Брюссель), Міжнародної академії культури та суспільних наук (ЮНЕСКО), Міжнародної асоціації стоматологів (Париж), Балканського Союзу лікарів (Бухарест), Всесвітньої медичної академії ім. А. Швейцера (Варшава), він також був почесним доктором філософії Міжнародної асоціації викладачів (Бельгія). У липні 2018 року видатний карієсолог, професор В.Р. Окушко пішов із життя.

У 1965 році була створена ще одна кафедра – кафедра хірургічної стоматології, але слід зазначити, що з 1945 року у складі кафедри травматології та військово-польової хірургії існував курс стоматології, яким керувала А.Я. Коваль. Очолив новостворену кафедру доктор медичних наук, професор А.О. Грінченко. Спочатку кафедра була розташована у відділенні щелепно-лицевої хірургії НДІ травматології та ортопедії, а з 1969 року перемістилася до стоматологічного корпусу Центральної міської клінічної лікарні №1 міста Донецька, де у двох відділеннях щелепно-лицевої хірургії загалом було 110 ліжок, у тому числі у відділенні для дорослих – 70 ліжок, у відділенні для дітей – 40 ліжок.

З 1973 року на посаді завідувача кафедри працював кандидат медичних наук, доцент Едуард Миколайович Самар.

*Доктор медичних наук, професор
Едуард Миколайович Самар*

ДОНЕЦЬК

Коло його наукових інтересів було доволі широким: від запальних захворювань та травматичних ушкоджень до пластичної хірургії, але найбільших успіхів він досяг у хірургічному лікуванні вроджених вад щелепно-лицевої ділянки в дітей. Під його керівництвом був організований і довгий час успішно працював Міжобласний центр з лікування та реабілітації дітей з вродженими вадами розвитку обличчя та щелеп. Професор Е.М. Самар був автором понад 160 наукових праць, 8 патентів на винахід, 2 монографій, під його керівництвом було захищено 2 докторські та 11 кандидатських дисертацій. У 1991 році його було обрано до Європейської асоціації щелепно-лицевих хірургів.

Професор Е.М. Самар передчасно пішов із життя у грудні 1995 року, внаслідок чого кафедра хірургічної стоматології була об'єднана з кафедрою хірургічних хвороб стоматологічного факультету. Об'єднану кафедру протягом 2 років очолював доктор медичних наук, професор Валентин Миколайович Буценко. У листопаді 1997 року кафедра хірургічної стоматології знову стала самостійною, обов'язки завідувача були покладені на кандидата медичних наук, доцента Віталія Григоровича Центіла, який працював на кафедрі з 1966 року, а з 2003 року перейшов на кафедру стоматології факультету інтернатури та післядипломної освіти. З 1998 до 2014 року кафедрою керував кандидат медичних наук, доцент Ігор Миколайович Матрос-Таранець, який у 2001 році захистив докторську дисертацію, а згодом отримав вчене звання професора. Він був автором 238 наукових праць, 26 патентів, 6 навчальних посібників і монографій. У цей період основними науковими напрямками кафедри були діагностика і лікування травматичних та запальних захворювань щелепно-лицевої ділянки, відновна хірургія обличчя й щелеп, дентальна імплантація та телемедицина.

Ще одну стоматологічну кафедру – ортопедичної стоматології, яка також була створена у 1965 році, очолив кандидат медичних наук, доцент Евальд Янович Варес. У 1968 році він захистив докторську дисертацію й отримав вчене звання професора. Евальд Янович доклав чимало зусиль для організації педагогічного та лікувально-діагностичного про-

цесу, а також наукових досліджень на кафедрі. Він підготував 8 кандидатів медичних наук, був автором понад 100 наукових праць.

Першими викладачами кафедри були добре відомі у Донецьку стоматологи-ортопеди В.М. Павленко, Г.І. Зинов'єв, Б.М. Орлов, С.В. Шибко.

*Доктор медичних наук, професор
Евальд Янович Варес*

У 1972 році кафедру очолив кандидат медичних наук, доцент В.М. Павленко. Згуртований колектив кафедри під керівництвом Володимира Максимовича виконав колосальний обсяг навчально-методичної роботи: було створено повне методичне забезпечення навчального процесу, навчальні та наочні посібники, фантоми, муляжі тощо.

Основним науковим напрямом кафедри було

*Кандидат медичних наук, доцент
Володимир Максимович Павленко*

вдосконалення та розроблення нових методів ортопедичного лікування за допомогою знімних протезів. Доцент В.М. Павленко був неперевершеним клініцистом, досвідченим педагогом, справжнім наставником для багатьох студентів, молодих викладачів і лікарів. Його творчі досягнення мали не тільки велике наукове значення, а й суто практичну спрямованість. Широкої популярності набув розроблений Володимиром Максимовичем еластичний відбитковий матеріал, який у стоматологічній спільноті отримав назву «маса Павленка». Майже чверть століття доцент В.М. Павленко очолював кафедру ортопедичної стоматології. За цей час сформувався творчий та працьовитий колектив, створена сприятлива атмосфера для проведення наукових досліджень, на кафедрі було захищено 2 докторські та 12 кандидатських дисертацій, отримано 122 свідоцтва на винаходи та патенти, надруковано 8 монографій. Надалі кафедру ортопедичної стоматології очолював доцент В.Й. Авсянкін, згодом професор В.А. Кльомін.

Трохи пізніше за інші профільні кафедри (у 1981 році) була створена кафедра стоматології дитячого віку. Організатором і першим завідувачем кафедри був на той час декан стоматологічного факультету, кандидат медичних наук, доцент Іван Володимирович Чижевський, у творчому доробку якого майже 200 наукових публікацій. Наукові дослідження кафедри під керівництвом незмінного завідувача були присвячені вивченню стоматологічної захворюваності дітей, які живуть у промисловому регіоні.

Кафедра пропедевтичної стоматології була організована в липні 1999 року. Її очолив декан стоматологічного факультету, кандидат медичних наук, доцент О.А. Удод, який у 2010 році захистив докторську дисертацію, а потім отримав вчене звання професора. Спочатку колектив кафедри нараховував тільки 6 викладачів, до числа яких входили доценти О.О. Гонтар, С.І. Максютенко, асистенти І.О. Трубка, К.М. Хачатурова, Г.Б. Мороз. Поступово кількість викладачів збільшилася до 15, з яких 1 доктор наук й 11 кандидатів медичних наук. З перших років на кафедрі інтенсивно проводилася наукова робота, яку виконували численні аспіранти і здобувачі під керів-

ництвом завідувача. Наукові напрями цієї роботи повною мірою відповідали світовим тенденціям стоматології та були присвячені проблемам реставраційної стоматології, удосконаленню методик світлової полімеризації фотокомпозиційних матеріалів, оптимізації технологій прямого і непрямого відновлення зубів матеріалами, що тверднуть під впливом світлового потоку, комп'ютерним технологіям визначення кольору зубів, а також оцінці якості реставрацій. Були продовжені дослідження з клінічної фізіології емалі зубів щодо структурно-функціональної кислотостійкості, прогностичну ефективність визначення якої вдалося підвищити за рахунок комп'ютерного аналізу цифрового зображення. Ці дослідження певною мірою підтримували традиції донецької карієсологічної школи, закладені професором В.Р. Окушком. Світовий пріоритет мали проведені на кафедрі дослідження з динамічної міжфазової тензіометрії ротової рідини.

У 80-х роках минулого століття у стоматологічній спільноті Донецької області склалися сприятливі умови для створення відокремленої та самостійної системи післядипломної освіти лікарів-стоматологів. Так, у 1984 році була організована кафедра терапевтичної стоматології післядипломної освіти на чолі з професором Геннадієм Івановичем Донським, а у 1986 році – курс ортопедичної стоматології факультету вдосконалення лікарів, який у 1994 році було реорганізовано у кафедру стоматології факультету післядипломної освіти, яку очолив доктор медичних наук, професор Станіслав Костянтинівич Суржанський. У жовтні 2002 року, у зв'язку з передчасною смертю професора Г.І. Донського, обидві кафедри було об'єднано у кафедру стоматології ФІПО. Основний науковий напрям, обраний колективом, – застосування біоінертних матеріалів у стоматології, вивчення впливу титану на слизову оболонку ротової порожнини й організму в цілому. Вперше в Україні було створено авторську ливарну установку, що дало змогу виготовляти високоточні каркаси зубних протезів з титану й різні види імплантів. Дослідження виконувалися під керівництвом професора С.К. Суржанського, який добре відомий широким колом своїх наукових інтересів.

ДОНЕЦЬК

В інтернатурі навчання лікарів-стоматологів проводила кафедра загальної стоматології факультету інтернатури та післядипломної освіти, якою керувала доктор медичних наук, професор Світлана Павлівна Ярова. Викладачі кафедри займалися удосконаленням відомих та розробленням нових методів лікування стоматологічних захворювань, зокрема у сфері стоматологічної імплантології, безметалевої кераміки, скловолоконних технологій у пародонтології та зубопротезуванні тощо.

Однією з наймолодших в університеті була кафедра стоматології дитячого віку факультету інтернатури та післядипломної освіти, її завідувачем була кандидат медичних наук, доцент Ганна Алімівна Музичина, відомий щелепно-лицевий хірург, яка спеціалізувалася на наданні хірургічної допомоги дітям із вродженими та набутими деформаціями щелепно-лицевої ділянки.

У грудні 2014 року, коли Донецький національний медичний університет змінив юридичну адресу та місце розташування, для навчання студентів за спеціальністю «Стоматологія» була створена кафедра стоматології №1, яку очолив доктор медичних наук, професор Віталій Григорович Центіло.

*Доктор медичних наук, професор
Віталій Григорович Центіло*

Професор В.Г. Центіло – автор понад 325 наукових праць, серед яких 2 монографії, 79 винаходів та патентів, 87 статей у вітчизняних й закордонних журналах; він є засновником Української асоціації черепно-щелепно-лицевих хірургів, членом Міжнародної асоціації хірургів-стоматологів та щелепно-лицевих хірургів (IAOMFS). Науковий напрям його досліджень – топографічна анатомія шиї, розроблення оперативних методів лікування травматичних ушкоджень, запальних процесів та онкологічних захворювань щелепно-лицевої ділянки. У 2016 році йому було присвоєно почесне звання «Заслужений діяч науки і техніки України».

Колектив кафедри під керівництвом професора В.Г. Центіла повною мірою відновив викладання профільних стоматологічних навчальних дисциплін у нових умовах у КМУ «Стоматологічна поліклініка № 1» та інших лікувальних закладах м. Краматорська. За ці роки на кафедрі захищено 6 кандидатських дисертацій, з яких 4 виконано під керівництвом професора О.А. Удода. Підсумки наукових досліджень О.А. Удода викладені у численних публікаціях. Загалом він має 593 наукові праці, у тому числі 2 підручники, 7 навчальних посібників, 92 публікації з педагогіки вищої школи, 59 авторських свідоцтв, патентів та свідоцтв про реєстрацію авторського права на наукові твори. Основними напрямками наукових досліджень кафедри залишаються сучасні реставраційні технології відновлення зубів та зубних рядів, квалітологічні аспекти реставраційної стоматології, клінічна фізіологія емалі зубів, предиктивні можливості сучасної карієсології.

Нині, у цей непростий час, стоматологічний факультет Донецького національного медичного університету під керівництвом виконуючої обов'язки декана Н.М. Яковлевої продовжує навчати майбутніх лікарів-стоматологів на високому методичному, науково-теоретичному та практичному рівні, підтримує і розвиває славетні традиції, які склалися за майже шестидесятирічну історію.

*Удод О.А.,
доктор медичних наук, професор*

СТОМАТОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ МЕДИЧНОЇ АКАДЕМІЇ МОЗ УКРАЇНИ

Стоматологічна школа Придніпров'я започаткована у 1965 році, у її витоків стояли відомі науковці – професор Є.С. Малевич, професор Г.І. Сирота, професор В.П. Панчоха. Понад 50 років стоматологічний факультет Дніпропетровської медичної академії забезпечує промисловий регіон України стоматологічними кадрами. Наукові дослідження Придніпровської науково-практичної школи стоматологів є відомими як в Україні, так і за її межами.

ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України» географічно знаходиться в центрі багатонаселеного промислового Придніпров'я з численними потужними металургійними та хімічними заводами в містах Дніпро, Кривий Ріг, Кам'янка, Павлоград й інші, де працюють десятки тисяч робітників, що видобувають руду, вугілля, відливають метал, виготовляють металеві вироби тощо.

Разом із тим в економічно забезпеченому регіоні існував дефіцит стоматологічних кадрів з вищою освітою, хоча тут працював медичний інститут з потужним науково-практичним потенціалом. Історично були можливості забезпечити населення Дніпропетровської області та сусідніх областей лікарями-стоматологами в достатній кількості, але цього не сталося. Адже в далекому 1920 році (через 4 роки від заснування самого інституту) навчальний заклад отримав дозвіл на підготовку стоматологів у обмеженій до 30 осіб кількості і в 1924 році відбувається перший та єдиний випуск лікарів з вищою медичною освітою. Незважаючи на високу активність декана факультету, досвідченого лікаря О.І. Шрейдера, факультет припинив існування на багато десятиліть. У цей період професійну допомогу населенню, переважно у вигляді невідкладного лікування болю, забезпечували зубні лікарі, але в недостатньому обсязі.

Лише в 1963 році за ініціативи ректора, заслуженого діяча науки України, професора І.І. Крижанівської і професора кафедри загальної хірургії Дніпропетровського медичного інституту, відомого у стоматологічних наукових колах країни доктора медичних наук, професора Є.С. Малевича було започатковано стоматологічний факультет, а вже у 1965 році створено профільні стоматологічні кафедри хірургічної (завідувач – професор Є.С. Малевич), терапевтичної (доц. Г.І. Сирота) та ортопедичної сто-

матології (доц. В.П. Панчоха). Перший набір студентської молоді становив 100 осіб. Вихованці Київської стоматологічної школи Є.С. Малевич і В.П. Панчоха, а також вихованець Харківської школи Г.І. Сирота започаткували власну Дніпропетровську науково-практичну школу стоматологів, яка з роками придбала заслужену повагу в нашій державі та далеко за її межами.

У 1965 році створено деканат стоматологічного факультету, першим деканом якого було призначено професора Є.С. Малевича, заступником декана стала доц. М.М. Фоміна. У наступні роки деканатом керували завідувач кафедри терапевтичної стоматології професор Г.І.Сирота (1970–1979 рр.), завідувач кафедри ортопедичної стоматології професор В.П. Панчоха (1979–1980 рр.), доц. В.В. Лук'янець (1980–1982 рр.), завідувач кафедри шпитальної терапевтичної стоматології, професор І.С. Мащенко (1983–1987 рр.), завідувач кафедри дитячої стоматології, професор Є.Н. Дичко (1987–1994 рр.), завідувач кафедри ортопедичної стоматології, професор В.Г. Помойницький (1994–2003 рр.), доц. Д.В. Чернов (2003–2010 рр.), завідувач кафедри хірургічної стоматології та імплантології, професор О.О. Гудар'ян (з 2010 року по теперішній час). Усі декани внесли свій вклад у подальший розвиток навчального, методичного, наукового та лікувально-профілактичного процесу на кафедрах факультету, підготовки власних науково-викладацьких кадрів, розвитку матеріально-технічних баз профільних кафедр тощо.

За 56-річний період існування стоматологічного факультету проведено більше ніж 50 випусків молодих лікарів-стоматологів для України, ближнього та далекого зарубіжжя, у тому числі дружніх країн Близького Сходу та Африки – усього понад 7 тис. осіб. За цей час Придніпровську науково-практичну

школу, започатковану визнаними вченими і педагогами професором Є.С. Малевичем, професором Г.І. Сиротою, професором В.П. Панчохою, поповнили талановиті й відомі вчені – стоматологи О.Є. Малевич, Є.Н. Дичко, А.М. Левкович, В.Г. Помойницький, І.С. Мащенко, А.В. Самойленко, І.В. Ковач, Л.І. Авдоніна, Т.М. Дунязіна, О.О. Гудар'ян, О.О. Фастовець, О.А. Глазунов, О.Г. Кукіна, М.П. Комський, які є вихованцями Дніпропетровського медичного інституту. Десятки випускників факультету поповнили склад викладачів профільних стоматологічних кафедр.

Перший декан факультету, засновник кафедри хірургічної стоматології, талановитий лікар, педагог і вчений, професор Є.С. Малевич відомий як визнаний спеціаліст з розроблення і впровадження в практику відновлювальної та пластичної хірургії при запальних, травматичних і пухлинних процесах щелепно-лицевої ділянки, розробив і впровадив у клініку зі значним лікувальним ефектом внутрішньо-артеріальну регіонарну інфузію цитостатиків. Підготував 3 докторів і 10 кандидатів медичних наук, є автором десятків винаходів, що вдосконалили лікувальний ефект.

Професор Г.І. Сирота, заслужений діяч вищої школи України, учень знаменитої Харківської стоматологічної школи, відомий у країні фізіотерапевт, удосконалив та науково обґрунтував комплексне лікування ускладнень карієсу зубів, захворювань пародонта та слизової оболонки рота, використовуючи варіанти електрофорезу й електроіонокумуляції з високим клінічним результатом. Він є автором більше ніж 100 друкованих праць, керівником 4 докторських та 20 кандидатських дисертацій.

Професор В.П. Панчоха – перший завідувач кафедри ортопедичної стоматології, автор 3 монографій та 152 друкованих праць, відомий фахівець з питань складного зубного протезування, запровадження нових прогресивних технологій в ортопедії, в тому числі апарата «Булат».

Професор О.Є. Малевич як завідувач кафедри хірургічної стоматології є автором оригінальних напрямів відновлювальних лікувальних втручань при запаленнях і травмах щелеп та лицевого черепа кісток, обґрунтування повного й комплексного обсягу

реабілітації хворих із травмами та пухлинами щелепно-лицевої ділянки. Підготував 3 докторів та 22 кандидати наук, автор близько 200 друкованих праць.

Професор Є.Н. Дичко, засновник і перший завідувач кафедри дитячої стоматології, учень професора Г.І. Сироти, автор 7 методичних посібників та монографій, 300 друкованих праць з наукових проблем первинної стоматологічної профілактики, захворювань слизової оболонки порожнини рота та нейростоматології. Заснував і 15 років працював у шпитальному підрозділі кафедри з лікування мукологічних захворювань. Керівник 2 докторських та 20 кандидатських дисертацій.

Професор І.С. Мащенко, заслужений діяч науки і техніки України, вихованець Київської наукової стоматологічної школи (професора І.Й. Новика і професора М.Ф. Данилевського). Є визнаним спеціалістом у пародонтології, автор оригінального тлумачення патогенезу пародонтиту за участі загального і місцевого імунітету. Автор більш як 300 друкованих праць і 2 монографій. Керівник 9 докторських та близько 60 кандидатських дисертацій.

Професор В.Г. Помойницький, вихованець Дніпропетровської наукової школи стоматологів, учень професора Г.І. Сироти і професора І.С. Мащенка. Керівник 1 докторської та 3 кандидатських дисертацій. Наукові вподобання – удосконалення організаційних форм надання стоматологічної допомоги населенню. Має кілька десятків друкованих праць та 2 методичні посібники для студентів і молодих лікарів.

Професор А.М. Левкович, учень відомих хірургів професора Г.І. Семенченка і професора О.Є. Малевича, виконав низку оригінальних наукових робіт з лікування хірургічних захворювань щелепно-лицевої ділянки. Визнаний методист у навчальному процесі з хірургічної та ортодонтичної стоматології, має кілька десятків наукових друкованих праць у виданнях країни.

Професор А.В. Самойленко, завідувач кафедри терапевтичної стоматології, учень професора І.С. Мащенка, керівник лікарів-інтернів зі спеціальності «Стоматологія». Керівник 4 кандидатських дисертацій, керує виконанням ще 5 дисертацій.

Професор І.В. Ковач, завідувач кафедри дитячої стоматології, учениця проф. Є.Н. Дичка, визнаний фахівець з дитячої стоматології в таких напрямках: первинна стоматологічна профілактика, удосконалення лікувальних заходів основних стоматологічних захворювань та перспективне знеболення при лікуванні стоматологічних захворювань у дітей. Має авторство 5 методичних посібників для студентів і лікарів, 14 патентів на винаходи. Підготувала як керівник 1 доктора медичних наук та 15 кандидатів. Про результати наукових досліджень систематично повідомляє на форумах стоматологів різного рівня як в Україні, так і за кордоном, член двох спеціалізованих вчених рад в Одесі й Дніпрі із захисту докторських та кандидатських дисертацій. Професор І.В. Ковач є головою осередку Дніпропетровської обласної профілактичної та дитячої стоматології.

Завідувач кафедри професор І.В. Ковач

Професор О.О. Гудар'ян, завідувач кафедри хірургічної стоматології та імплантології, учень визнаного вченого професора І.С. Мащенко. Незмінний декан факультету протягом останнього десятиліття, зберігає та примножує найкращі традиції медичної академії. Професор О.О. Гудар'ян – автор десятків оригінальних друкованих праць, більшість з яких присвячені поглибленому вивченню патогенезу захворювань пародонта, ролі імунних дефектів при пародонтиті тощо.

Доктор медичних наук, професор О.О. Фасто-

вень, завідувач кафедри ортопедичної стоматології, учениця професора В.Г. Помойницького. Автор більш як 50 друкованих праць з ортопедичного забезпечення в комплексному лікуванні пародонтиту, повідомлень на форумах стоматологів в Україні й за кордоном. Під її керівництвом виконується кілька дисертаційних досліджень.

Професор О.О. Глазунов, завідувач кафедри стоматології післядипломної освіти, учень відомих вчених – професорів К.М. Косенка й І.С. Мащенко, має широке коло наукових інтересів у профілактичній, ортопедичній стоматології та професійній патології працівників гірсько-рудного виробництва. Видав понад 60 друкованих праць у вітчизняних та закордонних виданнях, бере участь у конгресах, з'їздах та конференціях стоматологів і профпатологів різного рівня. Керує виконанням низки кандидатських дисертацій.

Окрім профільних стоматологічних кафедр на факультеті багато років працюють колективи теоретичних та загальномедичних кафедр, що посилює навчально-виховний процес серед студентської молоді.

І все-таки, основний тягар професійної підготовки майбутніх лікарів-стоматологів лежить на профільних стоматологічних кафедрах, викладацькі колективи яких навчають теорії та практичним навичкам щодо основних захворювань зубів, пародонта, щелеп, м'яких тканин обличчя та шиї, їх діагностики, лікування і профілактики в сучасних умовах досягнень стоматології.

Кафедра хірургічної стоматології започаткована визнаним, досвідченим вченим, професором Є.С. Малевичем у 1965 році на базі клініки щелепно-лицевого відділення обласної клінічної лікарні ім. Мечникова та поліклінік м. Дніпра (обласної і чотирьох міських клінічних поліклінік). Широка хірургічна практика, особливо в період Другої світової війни, дала змогу Є.С.Малевичу збудувати в Дніпрі власний центр надання спеціалізованої допомоги на високому сучасному рівні, підготувати висококваліфікованих щелепно-лицевих хірургів, які стали викладачами кафедри, підготувати докторів і кандидатів медичних наук. У різні періоди кафедрою керували відомі вчені-хірурги, такі як професор О.Є. Малевич, доц. Д.В. Чернов, професор О.О. Гудар'ян, доц. Н.Г. Ідашкіна. Під керівництвом професорів Є.С. Малевича й

О.Є. Малевича підготували та захистили дисертації 6 докторів та понад 30 кандидатів медичних наук зі спеціальності «Стоматологія», близько 30 винаходів щодо способів лікування хворих. Тисячі консультацій та оперативних втручань при різних видах патології щелепно-лицевої ділянки в клініках кафедри з довірою до викладачів-спеціалістів є суттєвим внеском у розвиток медичної науки і практики колективом кафедри за 50-річний період існування факультету.

Кафедра дитячої стоматології була створена в Медичній академії за ініціативи ректорату, деканату та вимог сучасності в охороні здоров'я країни в 1983 році. Це давало можливість підвищити рівень спеціалізованої допомоги дитячому населенню й удосконалити лікарські кадри. Фундатором кафедри та її першим завідувачем став доктор медичних наук, професор Є.Н. Дичко. За 20 років (1983–2003 рр.) керівництво кафедри разом з викладацьким колективом перших років (завуч, доцент Н.О. Негусторова, асистент, кандидат медичних наук Е.П. Афанасьєва, асистенти Л.Г. Євтушенко, О.В. Шпилевська, Л.В. Климович, В.О. Корицький, клінічний ординатор Є.В. Титаренко) створило матеріально-технічні, методичні, навчально-виховні умови для підготовки майбутніх лікарів-стоматологів у сучасному обсязі лікування дитячого населення та профілактичних заходів.

У зв'язку зі збільшенням навчальних годин з дисципліни було розширено штат викладачів і на кафедру зараховано наших випускників факультету – Л.Ю. Скакун, Н.В. Титову, В.М. Рудєва, І.З. Гіматова,

Студенти проводять урок гігієни у дитячому садку

Г.К. Фролову, О.Є. Малевича, П.Л. Срібника, О.Г. Корепанова, В.Д. Каюкову, І.В. Ковач, І.А. Романюта та ін. Приділено достатню увагу, окрім навчально-виховної роботи зі студентською молоддю, і післядипломній підготовці лікарів через інтернатуру та курси удосконалення. Значну увагу колектив приділяє лікарям-іноземцям.

Кваліфіковані спеціалісти з дитячої стоматології проводять лікувально-профілактичну та консультативну роботу в клініках кафедри. Разом зі студентами і клінічними ординаторами, інтернами викладачі – дитячі терапевти: професор І.В. Ковач, доцент І.М. Щербина, асистент Л.І. Кравченко, хірурги: доцент А.Ю. Макаревич, доцент О.М. Кучеренко, асистент Л.І. Зелінський, ортоданти: доцент Н.В. Алексєнко, асистент О.Ю. Біндюгін та інші – забезпечують високий рівень лікувально-профілактичних заходів у дітей Придніпровського регіону.

Значна активізація навчально-методичної роботи, лікувального та наукового процесу спостерігається протягом останніх 10 років після призначення завідувачем кафедри доктора медичних наук, професора І.В. Ковач. Із натхненням і молодим ентузіазмом були приведені до сучасного рівня матеріально-технічна база кафедри, методична документація для навчального процесу вітчизняних та іноземних студентів, у тому числі англійських, лікувально-профілактична робота. Майже весь колектив викладачів кафедри зусиллями професора Є.Н. Дичко і професора І.В. Ковач отримав науковий ступінь і вищу лікарську категорію в дитячій стоматології. Також кафедра підготувала найбільшу кількість іноземних клінічних ординаторів-ортодонтів.

Під керівництвом професора І.В. Ковач розроблена регіональна програма первинної стоматологічної профілактики в дитячих колективах Придніпров'я, удосконалюються програми етіотропного й патогенетичного лікування та профілактики основних стоматологічних захворювань, розробляються способи знеболення лікувальних маніпуляцій і методи надання допомоги при невідкладних станах у дітей в умовах спеціалізованого дитячого підрозділу кафедри.

Завдяки зусиллям завідувача кафедри професора І.В. Ковач у м. Дніпро створено новий центр дитя-

чої стоматології на базі клінічної лікарні для надання допомоги дітям з різними вадами під загальним знеболенням з використанням новітніх сучасних технологій на високому професійному рівні.

З 1 вересня 1965 року почався відлік історії **кафедри терапевтичної стоматології**, фундатором та першим завідувачем якої був професор Г.І. Сирота. Першими викладачами нової кафедри стали найкращі учні Г.І. Сироти з Харківського медичного інституту – Л.П. Степанова, Г.К. Яковлева, Є.Н. Дичко, В.П. Кохановський, І.М. Ларіонов й Е.П. Афанасєва. Перший набір студентів становив усього 100 осіб, тому викладачі могли повністю забезпечити навчання з дисципліни. Але згодом кафедра розширилась, і в колектив викладачів прийшли кращі випускники факультету А.І. Лагун, А.І. Ващенко, В.О. Ардел'ян, Г.В. Алексеєнко, Т.М. Калмикова-Дунязіна, Л.І. Авдоніна, Л.А. Климович, Л.С. Кареліна, В.І. Шарипов, О.В. Шпилевська, В.Г. Помойницький.

У 1982 році унаслідок організаційних змін на факультеті було створено кафедру **пропедвтичної стоматології та кафедру шпитальної терапевтичної стоматології**, їх завідувачами стали проф. І.С. Мащенко і проф. В.В. Миронова, а з 1994 року – проф. В.Г. Помойницький. У колектив кафедр прийшли молоді вихованці факультету Н.В. Новік, В.К. Орищенко, І.В. Сидоренко, А.В. Самойленко, Т.М. Стрільченя, О.В. Калашников, О.Ю. Якутович, Б.І. Симко, О.Д. Салюк. Згодом до колективу приєдналися О.О. Гудар'ян, Я.В. Корсак, А.Ю. Макаревич, Є.В. Сербиненко та ін.

Значно поліпшились умови роботи кафедри у зв'язку з реставрацією будівлі, яка стала обласною стоматологічною поліклінікою і клінічним закладом кафедри. В Україні застосовують розробки кафедри у вигляді зубних паст «Парагель», «Бішофітова», «Аква-Парагель» тощо. Новим поштовхом до значних досягнень колективу кафедри за останнє десятиліття стало призначення на посаду завідувача професора А.В. Самойленка.

Кафедра ортопедичної стоматології організована в 1965 році, її фундатором та першим завіду-

*Клінічний ординатор кафедри
на прийомі хворих*

вачем став визначний фахівець протетичної справи доцент В.П. Панчоха. Перш за все завідувач кафедри подбав про кадровий склад викладачів; це к.мед.н. О.М. Зоцук, ас. В.В. Каменєв, ас. Н.О. Негустора, а згодом А.І. Замурейко і В.Г. Пшенянніков. Була створена матеріально-технічна база з клінікою у міських стоматологічних поліклініках Дніпра № 1, 2, 3 і 4 й обласній поліклініці. Дуже важливим для кафедри було відкриття власної студентської зуботехнічної лабораторії. Таким чином, на перший період склалися оптимальні умови для комплексного навчання майбутніх лікарів-стоматологів.

За короткий час захистили дисертації 12 викладачів, надруковано понад 300 оригінальних наукових праць, отримано понад 10 авторських свідоцтв на винаходи. Оригінальні засоби складного протезування при переломах щелеп і забоях кісток обличчя як авторські методи В.П. Панчохи увійшли до вітчизняної скарбниці травматології. Нові ідеї зубного протезування були використані наступними завідувачами кафедри ортопедичної стоматології, якими стали проф. В.Г. Помойницький і доц. О.В. Громов.

В останні роки колективом кафедри успішно керує вихованка факультету, талановита вчена і лікар, д. мед. н., професор О.О. Фастовець.

Факультет під керівництвом ректорату ДМА та деканату знаходиться на новому сучасному етапі розвитку.

Ковач І.В.,

доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри дитячої стоматології

Історичні віхи стоматологічного факультету Української медичної стоматологічної академії

На теренах України тривалий час працює Українська медична стоматологічна академія, що проводить підготовку стоматологічних кадрів і є правонаступницею потужної школи одонтологів Слобожанщини. Історичні віхи створення та розвитку єдиної в нашій країні Української медичної стоматологічної академії представлено в цьому розділі. У 2021 році навчальний заклад планує святкувати сторічний ювілей свого заснування.

Проблема підготовки зубних лікарів у Російській імперії стала особливо гострою в XIX ст. Зуболікарська допомога хворим не надавалася через відсутність кадрів, бо їх не готували ані в Росії (до 1881 р.), ані в Україні (до 1900 р.). У зв'язку з цим видатним хірургом того часу М.В. Скліфосовським на VI з'їзді природознавців і лікарів була обґрунтована пропозиція про необхідність підготовки зубних лікарів з вищою медичною освітою на медичних факультетах університетів. Але тільки після Першої світової війни вирішення питання про підготовку лікарських кадрів стоматологів, здатних надавати кваліфіковану спеціалізовану допомогу, почало набувати реальних рис.

У харківських і київських медичних та зуболікарських колах тих років побутувала думка, що кваліфіковану і спеціалізовану стоматологічну допомогу населенню України зможуть надавати тільки лікарі, які обрали професію стоматолога із самого початку, з перших кроків навчання на стоматологічних факультетах медичних інститутів або в медичних стоматологічних інститутах, де термін навчання становив 4 роки.

30 вересня 1921 р. колегія Укрголовпрофосвіти прийняла рішення про створення одонтологічного факультету у складі Харківської медичної академії та проведення відповідних організаційних заходів, а також про набір студентів і науково-педагогічних кадрів. 8 листопада 1921 р. на засіданні малої колегії Укрголовпрофосвіти було прийняте рішення про перетворення Харківської медичної академії у медичний інститут із двома факультетами: медичним та одонтологічним. Цим історичним рішенням був закладений фундамент вищої стоматологічної освіти в Україні, а стоматологія визнана невід'ємною галуззю клінічної медицини.

Права одонтологічного факультету успадкував із 1931 р. Харківський стоматологічний інститут, з 1967 р. – Полтавський медичний стоматологічний інститут, а з 1994-го – Українська медична стоматологічна академія. У своєму становленні та розвитку Українська медична стоматологічна академія пройшла тернистий шлях, який умовно можна поділити на шість періодів: перший – від моменту організації одонтологічного факультету при Харківській медичній академії (1921–1931); другий – після перетворення факультету в самостійний Харківський стоматологічний інститут (1931–1941); третій – період евакуації у м. Фрунзе (Киргизька РСР) і його функціонування як факультету Киргизького медінституту (1941–1944); четвертий – реєвакація у м. Харків після його звільнення від німецько-фашистських загарбників, відновлення баз підготовки кадрів і подальший розвиток наукових досліджень (1944–1967); п'ятий – переведення у м. Полтаву і перетворення його у Полтавський медичний стоматологічний інститут (1967–1993), а з 1994 р. – в Українську медичну стоматологічну академію.

Перший період (1921–1931)

Відкриття у 1921 р. одонтологічного факультету у м. Харкові стало подією незвичайною. Факультет був першим академічним спеціалізованим вищим навчальним закладом для підготовки лікарів-стоматологів, провідним центром стоматологічної освіти в Україні. Першим деканом факультету став заслужений діяч науки, професор Юхим Михайлович Гофунг. Йому було доручено організувати факультет і навчальний процес. Організація кафедр нового факультету потребувала великих зусиль, праці й наполегливості.

Було організовано 4 спеціальні кафедри, які очолили відомі вчені. Професор М.Б. Фабрикант очолив кафедру хірургії порожнини рота і суміжних ділянок, професор Б.Б. Брандсбург був призначений завідувачем кафедри протезного зуболікування з ортодонцією, професор І.Г. Гайзенберг очолив кафедру оперативного зуболікування зі щелепною ортопедією, а сам професор Ю.М. Гофунг завідував кафедрою консервативного зуболікування з пропедевтичною онтологією.

Співробітники факультету видали 13 навчальних посібників зі стоматології і велику кількість методичних посібників для студентів. Серед викладачів, які працювали в ті роки на факультеті, був відомий анатом, академік В.П. Воробйов, автор видатних праць з новітніх методів бальзамування. Саме йому було доручено у 1924 р. здійснити бальзамування тіла В.І. Леніна.

Перед деканатом онтологічного факультету постали важливі завдання втілення у життя першого навчального плану і програми онтологічної освіти. Навчальний план, створений у 1921 році, довелося поступово змінювати відповідно до об'єктивних умов, які не давали повної можливості поставити викладання, зокрема практичні заняття, на належний рівень до 1924 року. Керівникам факультету доводилося постійно вести боротьбу за всю систему онтологічної освіти в Україні. Адже цілий ряд з'їздів і нарад періодично (2–3 рази на рік) обговорювали саму її доцільність в Україні, а прояви упередженого ставлення московських зуболікарських кіл до цієї системи та планомирна боротьба з нею як у друкованих виданнях, так і в усних виступах вибивали з колії керівників, викладачів і студентів онтологічного факультету, перешкоджали його швидкому розвитку і зростанню.

Проте саме життя довело доцільність існування онтологічного факультету.

Уже в 1924 році були випущені 72 лікарі-одонтологи, добре підготовлені як практично, так і з ґрунтовними загальномедичними та загальнобіологічними знаннями. У 1927 році випускниками стали 227 лікарів.

Підсумовуючи перше десятиліття існування факультету, слід зазначити, що стоматологічний факультет разом з факультетом одонтології Київського медичного інституту стали першими спеціалізованими вищими навчальними закладами для підготовки стоматологів, методичними центрами стоматологічної освіти в Україні.

Другий період (1931–1941)

Процес становлення і подальшого розвитку стоматологічного факультету, а потім інституту, відбувався у дуже складних умовах, які склалися у країні на початку 30-х років. Саме в цей період, у серпні 1931 р., стоматологічний факультет Харківського медичного інституту був реорганізований у самостійний Харківський стоматологічний інститут із 4-річним терміном навчання. Були створені 3 спеціальні кафедри: хірургічної стоматології, терапевтичної стоматології, ортопедичної стоматології. Кожна кафедра мала свою навчальну базу. Інститут був укомплектований висококваліфікованими професорсько-викладацькими кадрами. Директором інституту був призначений М.В. Нежданов, заступником із науково-навчальної роботи – професор Ю.М. Гофунг. Майже всі викладачі на спеціальних кафедрах мали вищу медичну освіту.

Третій період (1941–1944)

22 червня 1941 року в корпусі по вул. Пушкінській, 7 м. Харкова проходила наукова конференція. Об 11 годині 45 хвилин було зроблено перерву, під час якої стало відомо про напад нацистської Німеччини на Радянський Союз. Гнів і обурення викликало у викладачів і студентів це повідомлення. Вони розуміли, яка біда спіткала народ, державу, Батьківщину.

23 червня в інституті відбувся випуск спеціалістів-стоматологів. Дипломи лікаря-стоматолога було вручено 180 студентам. 62 студенти були переведені на другий курс, 132 – на третій, 130 – на четвертий. Цього ж дня директор інституту Г.А. Личман видав наказ, що вимагав звільнити від навчання чи роботи всіх, хто підлягав призову у Червону Армію, знайти їм заміну, повністю виплатити заробітну платню, прийняти від них усі справи та майно.

ПОЛТАВА

У 1941 році, після випуску лікарів-стоматологів у червні і другого випуску у вересні, Харківський стоматологічний інститут був евакуйований у м. Фрунзе Киргизької РСР і за розпорядженням НКОЗ та ВКВШ тимчасово був перетворений у стоматологічний факультет Киргизького медичного інституту. Відомо, що протягом 1942–1944 рр. факультет випустив 84 лікарів-стоматолога, більшість із яких направлялися у Червону Армію.

Четвертий період (червень 1944 р. – травень 1967 р.)

Цей час в історії УМСА характеризується реєвакuaцією стоматологічного інституту в м. Харків, його становленням і розвитком у післявоєнний період. Директором інституту в липні 1944 року був призначений професор П.В. Власенко – досвідчений організатор, видатний учений, біолог за освітою.

З 1946 по 1951 р. деканом факультету була професор Е.Д. Бромберг. Вона продовжила організацію навчального процесу та відновлення клінічної бази. З 1949 року, після введення 5-річного терміну навчання на стоматологічному факультеті, деканат займався впровадженням нових навчальних планів, програм і дисциплін з урахуванням нових строків навчання.

У 1951 році деканом стоматологічного факультету було призначено М.Ф. Даценко, а в 1957 році – доцента О.О. Сердюкову. Це були роки бурхливого розвитку країни, введення нових структур в управління народним господарством. Країна ставала на ноги, починався етап освоєння цілинних земель Казахстану, Алтаю. З'явилася велика необхідність залучення молоді до цієї роботи, що зобов'язувало декана займатися організацією і відправленням студентів стоматологічного факультету на збирання врожаю на цілинних землях Казахстану.

У 1954 році Постановою уряду СРСР стоматологічні інститути були реорганізовані в стоматологічні факультети медичних вузів, але два з них – Московський та Харківський – залишили самостійними медичними стоматологічними інститутами. Основними напрямками наукових пошуків співробітників Інституту в післявоєнні роки були продовження клініко-мор-

фологічних та клініко-мікробіологічних досліджень захворювань зубів і розроблення методів їх лікування. У ці ж роки були закладені основи виконання низки докторських і кількох десятків кандидатських дисертацій.

У 1957 році деканом стоматологічного факультету став професор П.Т. Максименко, який працював до цього заступником декана. Основними у діяльності факультету в період 1957–1961 рр. були два важливі напрями: розширення та переоснащення клінічних баз й удосконалення навчального процесу. Саме в ці роки до ладу став стоматологічний комплекс, у якому «під одним дахом» було розміщено усі стоматологічні кафедри. Це дало можливість планувати заняття на стоматологічному факультеті переривчасто-цикловим методом, тобто по 6 годин у день протягом 20–24 днів, що, у свою чергу, дозволяло інтенсифікувати роботу студентів біля стоматологічного крісла хворого і заощаджувати час на переїзди з бази на базу, а науково-педагогічним працівникам кафедр виконувати комплексні дослідження.

Професор П.Т. Максименко на практичному занятті зі студентами

У роботі стоматологічного деканату помітне місце у цей період займав доцент А.О. Почтарьов, який у 1961–1965 рр. був деканом стоматологічного факультету, а потім близько 29 років працював заступником декана. У 1965 році деканом стоматологічного факультету був обраний доцент В.Ф. Постніков, який працював на цій посаді до 1973 року. Йому було присвоєно почесне звання «Заслужений працівник вищої школи».

П'ятий період (1967 р. – по сьогодні)

12 травня 1967 року Рада Міністрів УРСР прийняла Постанову № 294 про переведення Харківського медичного стоматологічного інституту в м. Полтаву. У зв'язку з цим МОЗ України 18 травня того ж року видало Наказ № 269 про переведення Харківського медичного стоматологічного інституту в м. Полтаву протягом 1967–1968 рр. Переведення здійснювалося двома етапами.

На першому, у липні - серпні 1967 р., була проведена передислокація кафедр медико-біологічного профілю й облаштування їх у Полтаві у 4-поверховому приміщенні по вул. Шевченка, 23 до початку навчального року, тобто до 1 вересня 1967 р. На другому етапі, у липні – серпні 1968 р., були передислоковані кафедри клінічного, зокрема і стоматологічного, профілю і здійснена підготовка баз для їх розміщення до початку занять.

У 1973–1977 рр. деканом стоматологічного факультету керував доцент М.С. Скрипніков. Завдяки його природним організаторським здібностям авторитет факультету значно зріс не тільки в Україні, а й на просторах колишнього Радянського Союзу. Досвід роботи у деканаті суттєво допоміг Миколі Сергійовичу в його подальшій діяльності як ректора Полтавського медичного стоматологічного інституту, який він очолював із 1986 по 2003 р.

Професор М.С. Скрипніков

Змінив М.С. Скрипнікова на посаді декана професор П.Т. Максименко, який працював деканом стоматологічного факультету з 1977 по 1979 р., а потім – до-

цент Д.Є. Кіндій, який працював на цій посаді до 1993 року. З листопада 1993 по вересень 1999 р. деканом стоматологічного факультету був професор В.В. Рубаненко. Інтенсивне зростання навчальної бази для підготовки стоматологів у цей період потребувало значних зусиль студентів. Створювалися студентські будівельні групи, які навчалися, як правило, у вечірній час, а вдень працювали на спорудженні бази інституту (стоматологічної поліклініки, дитячої стоматологічної поліклініки, морфологічного корпусу, лабораторного корпусу, гуртожитків).

У 1994 році Полтавський медичний стоматологічний інститут отримав найвищий IV рівень акредитації та статус Української медичної стоматологічної академії. Деканом стоматологічного факультету з 1999 р. (по 2004 р.) був призначений професор М.Д. Король.

Професор М.Д. Король

У період з 2004 по 2005 р. стоматологічним факультетом керувала професор Л.Ф. Каськова. З 2005 року і по теперішній час факультет очолює його колишня випускниця, доцент кафедри пропедевтики терапевтичної стоматології А.І. Сидорова, яка до цього працювала заступником декана.

Нині діяльність стоматологічного факультету спрямована на збереження кращих традицій, започаткованих упродовж всієї історії його становлення і розвитку, впровадження новітніх освітніх технологій із підготовки конкурентоспроможних стоматологів.

ПОЛТАВА

Факультет став першим академічним спеціалізованим вищим навчальним закладом для підготовки лікарів-стоматологів, провідним центром стоматологічної освіти в Україні. Рішенням Міжгалузевої акредитаційної комісії, наказом Міністерства освіти України від 13 липня 1994 р. № 229 та наказом МОН України від 23 грудня 2016 року № 1513л факультет як структурний підрозділ Академії отримав право на підготовку фахівців за спеціальністю «Стоматологія» IV рівня акредитації.

Стоматологічний факультет Української медичної стоматологічної академії укомплектований кваліфікованими науково-педагогічними кадрами, що мають досвід практичної та педагогічної роботи і забезпечують потреби навчально-виховного процесу. Усі клінічні кафедри очолюють доктори медичних наук, професори. Загалом науковий потенціал Академії такий: докторів наук – 92, кандидатів наук – 408; осіб, які мають учене звання професора – 82, учене звання доцента – 226. Серед науково-педагогічних працівників – 6 лауреатів Державної премії, 10 заслужених лікарів України, 6 заслужених діячів науки і техніки України, 1 заслужений працівник охорони здоров'я України, 1 заслужений раціоналізатор України, 2 заслужені працівники освіти України. З 2003 року колектив Української медичної стоматологічної академії очолює заслужений лікар України, д. мед.н., професор В'ячеслав Миколайович Ждан.

Студенти під час практичного заняття у клінічному залі

Із метою реалізації державної політики в галузі вищої освіти в Академії функціонує Науково-методична лабораторія з питань підготовки стоматологів МОЗ України.

Морфологічний корпус Української медичної стоматологічної академії

Навчання студентів проводиться на 39 клінічних кафедрах, які розміщені на лікувальних базах Полтавської області; також організовано Навчально-науково-лікувальний стоматологічний центр, де провідними фахівцями Академії надається багато-профільна консультативна та лікувальна стоматологічна допомога населенню міста й області. Сьогодні підготовка студентів-стоматологів відбувається на 8 кафедрах стоматологічного профілю, 7 з яких мають статус опорних в Україні.

Лекційні заняття студентів стоматологічного факультету

На сьогодні студенти стоматологічного факультету повністю забезпечені робочими місцями, обладнаними сучасною апаратурою й устаткуванням. Для читання лекцій використовується 7 аудиторій на 150–250 місць кожна, що дає змогу проводити заняття зі студентами в одну зміну. Ректором та органами управління Академії створені необхідні умови для проведення на високому рівні навчально-виховної роботи за рахунок оптимізації методики і програми навчання, підвищення вимогливості та об'єктивності в оцінці знань, поліпшення матеріального забезпечення навчального процесу, його індивідуалізації, активізації виховання в процесі навчання.

За роки свого існування стоматологічний факультет випустив понад 35 000 фахівців-стоматологів, які плідно працюють як на теренах України, так і в країнах ближнього та далекого зарубіжжя. Багато з них захистили кандидатські й докторські дисертації, завідують кафедрами інших вузів, керують навчальними, лікувальними закладами, клініками.

У 2021 році Українська медична стоматологічна академія планує святкувати свій ювілей – 100-річчя з дня заснування Alma Mater.

Довгим і славетним є шлях розвитку УМСА від одонтологічного факультету, створеного у складі Харківської медичної академії в 1921 р., до провідного спеціалізованого закладу із підготовки лікарів, зокрема лікарів-стоматологів.

За майже 100 років Академія стала авторитетним науковим центром стоматологічної освіти в Україні. Сучасний період історії Української медичної стоматологічної академії – це роки її міжнародного визнання. Стрімкий розвиток навчального закладу, відкриття нових факультетів та спеціальностей, підготовка власних науково-педагогічних кадрів у стінах медичної стоматологічної академії, впровадження нових прогресивних форм і методів роботи, усвідомлення високої місії вищої школи є міцною запорукою подальшого розвитку навчального закладу.

Колектив державної екзаменаційної комісії 2018–2019 року

*Петрушанко Т.О.,
доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри терапевтичної стоматології*

ІВАНО-ФРАНКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Сорокарічний ювілей свого створення відсвяткував стоматологічний факультет Івано-Франківського національного медичного університету. У березні 2018 року за значні досягнення в розвитку освіти, успіхи у професійній підготовці висококваліфікованих медичних та стоматологічних кадрів, вагомий внесок у розвиток вітчизняної та світової науки, з нагоди святкування 40-річчя створення стоматологічного факультету Івано-Франківського національного медичного університету і 100-річчя Української наукової стоматологічної школи науково-педагогічний колектив нагороджено Почесною відзнакою громадської організації «Асоціація стоматологів України» за досягнення в розвитку стоматології України, професіоналізм та милосердя – Орденом Святої Аполлонії.

Стоматологічна допомога у 1935 році у Станіславському воєводстві надавалася 26 зубними лікарями. У 1945 році в місті Станіславі організована міська стоматологічна поліклініка, яка в 1947 році була перетворена в обласну.

Історія стоматологічного факультету Івано-Франківського державного медичного інституту (заснований у 1945 році) розпочалася 1 вересня 1978 року. Згідно з наказом МОЗ УРСР на базі Івано-Франківського медичного інституту створений новий факультет, набрано перших 100 студентів-стоматологів. Набір проводив ректор ІФДМІ професор Георгій Аксентійович Бабенко.

Першим деканом стоматологічного факультету став доцент кафедри нормальної анатомії Микола Васильович Долішний. Він очолював факультет з вересня 1978 по листопад 1982 року. Січень 1980 року ознаменований тим, що перші студенти-стоматологи приступили до занять на фантомному курсі терапевтичної стоматології. Лекції приїжджали читати професори зі Львова: Георгій Семенович Чучмай – з терапевтичної стоматології, Евальд Янович Варес – з ортопедичної стоматології.

З вересня 1980 року створено 3 кафедри: терапевтичної, хірургічної та ортопедичної стоматології. На час творчої відпустки декана М.В. Долішного в 1981 році його обов'язки виконував доцент Іван Іванович Кириленко. З листопада 1982 по квітень 1985 р. факультет очолив професор Михайло Іванович Шкроміда. Він здійснив перший випуск лікарів-стоматологів, також розпочав будівництво нового стоматологічного корпусу. На посаді декана його змінив у квітні 1985 року доцент Степан Пет-

рович Букавін. Він продовжив і завершив будівництво стоматологічного корпусу.

Весною 1988 року стоматологічний факультет очолила професор Римма Вікторівна Казакова. У надзвичайно цікавий та неспокійний час – час становлення незалежності України – деканом працював доцент Олександр Олексійович Шляховенко (квітень 1990 – січень 1995 р.). Збільшуючи набори студентів, укріплюючи штат викладачів, стоматологічний факультет став потужним науковим центром під керівництвом професора Миколи Михайловича Рожка (січень 1995 – серпень 2001 р.).

*Микола Михайлович Рожко,
ректор Івано-Франківського національного
медичного університету, заслужений діяч
науки і техніки України, лауреат Державної
премії України, д. мед. н., професор*

Крім цього факультет став відомим по всій країні та за її межами завдяки підручникам і посібникам, виданими Миколою Михайловичем. Держава гідно оцінила заслуги професора М.М. Рожка, присвоївши йому звання «Заслужений діяч науки й техніки України», лауреата Державної премії України. З 2011 року Микола Михайлович очолив Івано-Франківський національний медичний університет.

З 2001 по 2011 р. стоматологічний факультет очолював доцент Микола Несторович Воляк. За цей період уперше в Україні започаткована нова форма проведення заключної атестації випускників у вигляді комплексного випускного іспиту. З 2011 року деканом призначено і затверджено вченою радою доцента Олександра Вікторовича Бугерчука.

Стоматологічний факультет ІФНМУ нагороджений найвищою нагородою Асоціації стоматологів України – Орденом Святої Аполлонії, яку вручила Президент АСУ, проф. І.П. Мазур 23 березня 2018 року

Випускники стоматологічного факультету ІФНМУ, які здобули науковий ступінь доктора медичних наук: М.М. Рожко, З.Р. Ожоган, В.І. Герелюк, О.М. Ряховський, І.В. Палійчук, Т.М. Дмитришин, М.А. Лучинський, Н.О. Гевкалюк, О.І. Годованець.

Для кращого навчання студентів організовано навчально-практичний центр «Стоматологія», який складається з 18 фантомних класів різного функціонального призначення.

Кафедра терапевтичної стоматології

Кафедра терапевтичної стоматології в Івано-Франківському державному медичному інституті заснована в 1979 році як курс терапевтичної стоматології. Для організації кафедри було запрошено професора, д. мед. н. Львівського медичного інституту Г.С. Чучмая і практичних лікарів обласної стоматологічної поліклініки Н.В. Петраш, М.С. Кордіс. Із 1980 по 1992 р. сформовану кафедру терапевтичної стоматології очолює доцент, к. мед. н., І.І. Кириленко. Планується перша кандидатська дисертація Н.В. Петраш, М.С. Кордіс отримує направлення в цільову аспірантуру Львівського медичного інституту. Першим клінічним ординатором стає Л.В. Годованець. Асистентами працюють Р.В. Казакова, Ю.Ф. Браженко, А.П. Герасимчук. У 1982–1983 роках, після закінчення клінічної ординатури Київського медичного інституту, за направленням МОЗ України, на кафедру прийняті Н.І. Музиченко, М.С. Кордіс, Т.Ю. Косович, С.О. Іванов.

Колектив кафедри терапевтичної стоматології

У 1985–1986 роках був зданий в експлуатацію новий корпус стоматологічного факультету, де розмістилися клініки кафедр. У 1987–1989 роках кандидатські дисертації захищають Г.М. Мельничук (1995 р., Москва), А.І. Мельник (1997 р., Львів). У 1991 році в клінічну ординатуру кафедри поступає В.І. Герелюк, а в 1993 році він захищає кандидатську дисертацію й обіймає посаду асистента кафедри. У 1992 році у викладацьку роботу активно включається Т.Д. Павлюк, яка надалі успішно виконала кандидатську дисертацію (Київ, 2000 р.).

ІВАНО-ФРАНКІВСЬК

Із 1993 року на посаду завідувача кафедри призначена доцент, к. мед. н. Н.В. Петраш. Із 1996 по 1999 роки обов'язки завідувача кафедри виконує к. мед. н., доц. Г.М. Мельничук.

Із 1999 року й до сьогодні завідувачем кафедри терапевтичної стоматології ІФНМУ є професор, д. мед. н. Віталій Іванович Герелюк.

Кафедра ортопедичної стоматології

Кафедру ортопедичної стоматології Івано-Франківського національного медичного університету було засновано в січні 1980 року.

За 40 років існування вона стала однією із провідних кафедр стоматологічного факультету і проводить значну роботу щодо впровадження нових, сучасних методик у навчальний процес, виконує наукові дослідження та використовує сучасні, новітні методи ортопедичного лікування патології щелепно-лицевої ділянки.

У 1980–1982 рр. кафедрою завідував к. мед. н., доцент Микола Дмитрович Даньков. У 1982–1984 рр. кафедрю очолював доцент Валерій Іванович Радько. У 1984–1998 рр. завідувачем кафедри працює д. мед. н., професор Олексій Володимирович Павленко. У 1998 році кафедру ортопедичної стоматології реорганізовано в курс ортопедичної стоматології при кафедрі стоматології факультету післядипломної освіти. Кафедрою завідував д. мед. н., професор Микола Михайлович Рожко. У 1998 році Наказом № 55-д від 08.04.98 р. «Про реорганізацію кафедр і курсів» кафедру стоматології факультету післядипломної освіти з курсом ортопедичної стоматології реорганізовано у самостійну. Обов'язки завідувача кафедри виконував к. мед. н., доцент Микола Іванович Кирилук. З липня 1998 року по даний час кафедру очолює д. мед. н., професор Зіновій Романович Ожоган.

Науковцями кафедри з перших днів її існування було розпочато роботу з виявлення закономірностей перебігу основних стоматологічних захворювань, використання сучасних методів ортопедичного лікування та їх вдосконалення, розроблення

нових ефективних способів протезування й естетичних конструкцій зубних протезів.

Науковим доробком кафедри стали успішно захищені докторські та кандидатські дисертації. Кафедрою виконано 4 комплексні й одну господарсько-договірну науково-дослідні роботи. З 2011 року деканом стоматологічного факультету ІФНМУ призначений доцент Олександр Вікторович Бугерчук.

Працівники кафедри є співавторами 4 підручників, 12 монографій, 22 навчальних посібників, 25 інформаційних листів. За період існування кафедри ними видано понад 1000 друкованих праць, отримано понад 200 патентів і 29 авторських свідоцтв, 115 раціоналізаторських пропозицій; зроблено ряд доповідей на всеукраїнських форумах і міжнародних конгресах з проблем стоматології, надруковано 40 публікацій в іноземних спеціальних виданнях. Проф. З.Р. Ожоган у 2018 році нагороджений Почесною відзнакою Асоціації стоматологів України в галузі ортопедичної стоматології ім. С.Й. Криштаба, Почесною відзнакою Асоціації стоматологів України «За досягнення в розвитку стоматології України» і грамотою Асоціації стоматологів України, грамотою голови Івано-Франківської ОДА та голови обласної ради.

Кафедра ортопедичної стоматології, 2016 р.

Працівники кафедри беруть активну участь у міжнародних симпозіумах, є членами Європейської асоціації стоматологів, Асоціації стоматологів України, Асоціації імплантологів України. Викладачі кафедри виступають з доповідями і беруть участь у світових

стоматологічних конгресах в Європі (Польща, Іспанія, Німеччина, Італія, Швейцарія та ін.), у США і Таїланді. Кафедра бере активну участь в організації щорічних стоматологічних форумів на базі Івано-Франківського національного медичного університету, в рамках яких проходять стоматологічна виставка «МЕДВІН. Стоматологія» і Міжнародна науково-практична конференція «Інноваційні технології в сучасній стоматології».

Кафедра дитячої стоматології

29 червня 1983 року в ІФДМІ організовано курс стоматології дитячого віку при кафедрі терапевтичної стоматології, який у 1985 році реорганізовано в кафедру дитячої стоматології. Очолила курс (згодом – кафедру) випускниця Калінінського медичного інституту доцент Р.В. Казакова.

*Колектив кафедри 1987 року (зліва направо):
І.П. Коцюбинський, Р.В. Казакова, В.О. Селіверстов, Л.В. Годованець, Ю.В. Філімонов*

У 2007 році кафедру реорганізовано у курс, обов'язки завідувача у 2007–2008 роках виконував к. мед. н., доц. М.А. Лучинський. Нині він доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри терапевтичної стоматології ТДМУ імені І.Я. Горбачевського.

У лютому 2009 року кафедру очолила д. мед. н., проф. Г.М. Мельничук. На той час на кафедрі працювало 2 кандидати медичних наук.

За ці роки на кафедрі дитячої стоматології захищено 14 кандидатських дисертацій, зокрема під

керівництвом Г.М. Мельничук – 4, до захисту в 2019 році підготовлено ще 5. На сьогодні на кафедрі працює 1 д. мед. н., професор; 10 к. мед. н., доцентів; 6 к. мед. н., асистентів і 16 асистентів, які виконують кандидатські дисертації.

Колектив кафедри активно займається санітарно-просвітницькою роботою, проводячи разом зі студентами «Уроки здоров'я» для дорослих і дітей.

Кафедра хірургічної стоматології

Кафедру хірургічної стоматології було засновано в січні 1980 року. Першим завідувачем і організатором кафедри був А.Р. Скарбенчук. У 1994 році керівництво кафедрою здійснювали О.Г. Денисенко, В.П. Пюрик, І.Д. Костишин. У цей складний час, коли не було викладачів із науковими ступенями, ректорат запросив для читання лекцій провідних вчених Львівського медичного інституту. Приїжджали зі Львова проф. Є.В. Гоцко, доц. І.М. Готь, доц. М.Ф. Рождественська, доц. В.О. Горицький, доц. М.І. Мігущенко. У 1993 році кафедру очолив доц. Г.П. Рузін, який активізував наукову діяльність, захистив докторську дисертацію, отримав звання професора і в 1996 році переїхав до Харкова. Із 1996 року кафедру очолив проф. В.П. Пюрик. Фахівцями кафедри виконано ряд наукових досліджень, які є фрагментами НДР.

Науковий напрям кафедри – травматологія і запальні процеси щелепно-лищевої ділянки, хірургічне лікування генералізованого пародонтиту, підвищен-

*Колектив кафедри
хірургічної стоматології ІФМУ*

ІВАНО-ФРАНКІВСЬК

ня ефективності діагностики та лікування хворих із патологічними станами, які супроводжуються руйнуванням кісткової тканини щелеп, корекція порушень мікроциркуляції і гемостазу при різних патологічних станах.

Співробітниками кафедри видано більш ніж 360 наукових праць, отримано 36 авторських свідоцтв на винаходи та патенти, надруковано 15 інформаційних листів для впровадження розроблених методів діагностики, лікування та профілактики в лікувальні заклади України.

Наукові розробки працівників кафедри активно впроваджуються в практику лікувальних закладів. Працівники кафедри стажувалися у Великій Британії, Росії, США, Австрії. Робота кафедри ґрунтується на принципах науковості, саморозвитку, персональної і колективної відповідальності, колегіальності та гласності обговорення питань, що належать до її компетенції. Завдання кафедри виконуються шляхом інтеграції навчання і практики, повного та ефективного застосування всіх елементів навчально-виховного процесу із врахуванням можливостей сучасних інформаційних технологій.

Кафедра стоматології післядипломної освіти

Кафедра створена згідно з наказом ректора ІФДМА за № 13 від 25.01.1993 р. Очолив кафедру стоматології факультету інтернатури доцент І.І. Кириленко.

З листопада 1995 року кафедра отримала назву «Кафедра стоматології факультету післядипломної спеціалізації лікарів», яку очолив д. мед. н., професор М.М. Рожко, а з 1996 року кафедру перейменовано в кафедру стоматології факультету післядипломної освіти.

З березня 2016 року кафедру стоматології післядипломної освіти очолює заслужений винахідник України, доктор медичних наук, професор Іван Васильович Палійчук. З 2016 року відкрито курси підвищення кваліфікації зубних техніків зі спеціальності «Стоматологія ортопедична».

Враховуючи здобутки кафедри, Державна уста-

нова «Центральний методичний кабінет з вищої медичної освіти МОЗ України» надала кафедрі стоматології навчально-наукового інституту післядипломної освіти ДВНЗ «Івано-Франківський національний медичний університет» функції опорної з післядипломної підготовки фахівців – зубних техніків (№ 23-01-9/170 від 22.04.2015 р.).

Кафедра стоматології післядипломної освіти

За час існування кафедра постійно змінювала-ся, розширювалася її матеріально-технічна і лікувальна база. Для поліпшення навчального процесу на кафедрі функціонують 5 навчально-практичних центрів з нових технологій: комп'ютерна діагностика, функціональна діагностика, лабораторна діагностика, електронна мікроскопія та НПЦ для зубних техніків «Стоматологія ортопедична».

Захищено 4 докторські та 43 кандидатські дисертації. Триває робота з виконання докторських (3) та кандидатських дисертацій (21).

За високі досягнення у науці співробітники кафедри відзначені державними нагородами: у 2003 році Указом Президента України д. мед. н., професору М.М. Рожку присвоєно почесне звання «Заслужений діяч науки і техніки України». У 2009 р. Указом Президента України він нагороджений орденом «За заслуги» III ступеня та відзначений Подякою Міністра охорони здоров'я України. У 2014 році М.М. Рожко став лауреатом Державної премії України в галузі науки і техніки, у 2017 році отримав Орден «За заслуги» II ступеня за значний особистий внесок

у державне будівництво, соціально-економічний, науково-технічний, культурно-освітній розвиток України, вагомі трудові здобутки та високий професіоналізм.

У 2011 році Указом Президента України д. мед. н., професору І.В. Палійчуку присвоєно почесне звання «Заслужений винахідник України».

У 2015 році Указом Президента України нагороджено доцента С.С. Андрійціва орденом «За мужність» III ступеня, у 2016 році – Почесною грамотою Івано-Франківської ОДА, у 2018 р. – нагородою Президента України за участь в антитерористичній операції.

У 2016 році Указом Президента України д. мед. н., професору Р.М. Ступницькому присвоєно почесне звання «Заслужений лікар України».

Колективом кафедри видано: підручників із грифом МОЗ України – 13, навчальних посібників з грифом ЦМК МОЗ України – 45, навчально-методичних посібників – 25, отримано 202 патенти України, галузевих нововведень – 62; видано 60 інформаційних листів; опубліковано близько 800 наукових робіт.

У 1947 році була створена Обласна стоматологічна поліклініка. У квітні 1979 року рішенням виконкому міської ради була створена Івано-Франківська міська стоматологічна поліклініка (вул. Незалежності, 17).

Асоціація стоматологів Івано-Франківської області як регіональний осередок Асоціації стоматологів України була заснована у 1994 році.

Очолив цей осередок завідувач кафедри ортопедичної стоматології Івано-Франківського медичного університету, професор О.В. Павленко. У 1998–2006 роках Івано-Франківський осередок АСУ очолював доцент І.І. Кириленко. У вересні 2006 року осередок Івано-Франківської області зареєстровано як громадську організацію «Асоціація стоматологів Івано-Франківщини». З 2006 року по даний час її очолює завідувач кафедри ортопедичної стоматології Івано-Франківського національного медичного університету, професор З.Р. Ожоган.

Професор З.Р. Ожоган є членом Правління та членом Координаційної ради ГО «Асоціація стоматологів

України». Асоціація стоматологів Івано-Франківщини впродовж 2008–2018 років неодноразово проводила засідання Координаційної ради АСУ на базі Івано-Франківського національного медичного університету. Доцент В.П. Левко у 2016 році обраний членом лічильної комісії Асоціації стоматологів України.

З 2012 року у березні кожного року Асоціація стоматологів Івано-Франківщини та Івано-Франківський національний медичний університет провели 8 стоматологічних форумів, які включали проведення Міжнародної науково-практичної конференції «Інноваційні технології в стоматології», стоматологічної виставки «МЕДВІН. Стоматологія» та засідань опорних стоматологічних кафедр, наради обласних стоматологів України та засідань Правління і Координаційної ради АСУ і МОЗ України.

Асоціація стоматологів Івано-Франківщини брала активну участь у проведенні благодійної акції Асоціації імплантологів України «Якість життя для наших батьків» в Івано-Франківську у березні 2011 року.

З метою обговорення та поширення запропонованих методів лікування хворих, отримання нової інформації, обміну досвідом професор З.Р. Ожоган брав участь і доповідав на міжнародних конгресах, зокрема FDI 2015 (Bangkok, Thailand), FDI 2016 (Poznan, Poland), New York Dental Meeting (USA, 2008, 2012, 2016), International Dental Show (Cologne, Germany, 2007, 2009, 2011, 2013, 2017, 2019).

Починаючи з 2014 року Асоціація стоматологів Івано-Франківщини проводить значну роботу із забезпечення безкоштовною стоматологічною допомогою учасників АТО, співпрацює з волонтерами і благодійними організаціями та фондами. За час війни проведено лікування і протезування значної кількості учасників бойових дій у зоні АТО. Асоціація проводить значну роботу з надання благодійної стоматологічної допомоги і профілактики стоматологічних захворювань вихованцям будинків-інтернатів, малозабезпеченим верствам населення.

Ожоган З.Р.,

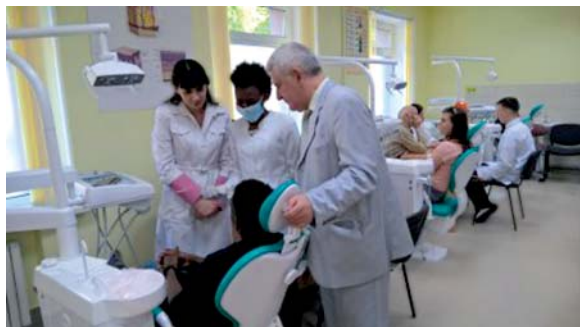
*доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри ортопедичної стоматології,
голова ГО «Асоціація стоматологів Івано-Франківщини»*

СТОМАТОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ ВІННИЦЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ М.І. ПИРОГОВА

Чверть століття Вінниччина готує спеціалістів у галузі стоматології. У 1994 році у Вінницькому національному медичному університеті імені М.І. Пирогова було засновано стоматологічний факультет для підготовки лікарів-стоматологів. За активної участі ректора університету академіка НАМН України, професора Василя Максимовича Мороза протягом наступних 4 років створено стоматологічні кафедри – терапевтичної, хірургічної, ортопедичної стоматології та стоматології дитячого віку. Значні кошти вкладено університетом в оснащення профільних кафедр факультету найсучаснішим обладнанням провідних вітчизняних та зарубіжних фірм. На сьогодні сформовано потужний науково-педагогічний потенціал факультету, що проводить підготовку спеціалістів на сучасному рівні.

Стан організації стоматологічної допомоги населенню в зоні діяльності Вінницького національного медичного університету імені М.І. Пирогова (ВНМУ), розвиток соціальної інфраструктури та наявність ринку праці зумовили в 1994 році відкриття стоматологічного факультету. Міністерством освіти було визначено обсяг ліцензованого прийому на перший курс у кількості 120 осіб із правом підготовки іноземних громадян. Біля витоків організаційного процесу стояв насамперед ректор університету, академік НАМН України, професор Василь Максимович Мороз. Протягом перших 4 років від дня заснування на стоматологічному факультеті було створено 4 профільні кафедри (терапевтичної стоматології, стоматології дитячого віку, хірургічної стоматології, ортопедичної стоматології). Деканом була призначена к. мед. н., доц. Т.Т. Постолювська.

У 2017 році згідно з рішенням вченої ради ВНМУ імені М.І. Пирогова деканом стоматологічного фа-

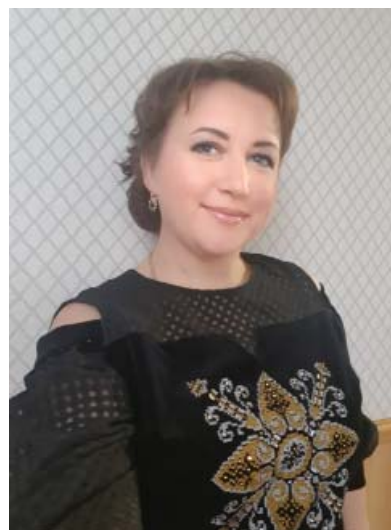

Профільні кафедри факультету мають сучасну матеріальну базу

культету призначений хірург-стоматолог вищої категорії, консультант ЛОР-щелепно-лицевого відділення міської клінічної лікарні швидкої медичної допомоги, к. мед. н., доцент кафедри хірургічної стоматології та щелепно-лицевої хірургії С.С. Поліщук.

Наукові напрацювання кафедри терапевтичної стоматології

Кафедра терапевтичної стоматології створена у 1996 році. Основна база кафедри знаходиться по вул. Стуса, 2/19. Тут є 6 клінічних залів на 12 стома-

Завідувач кафедри терапевтичної стоматології – доктор медичних наук, професор Марія Михайлівна Шінкарук-Диковицька

тологічних установок, кабінет завідувача кафедри, асистентська і стерилізаційна. Також база кафедри знаходиться по вулиці М. Амосова, 11, де є 4 клінічні зали та стерилізаційна. У клінічних залах організовано 4 робочих місця для роботи студентів. Кафедра достатньо укомплектована фантомами, муляжами, обладнанням, устаткуванням, навчально-наочними матеріалами, необхідними для демонстрації практичних навичок. Студентам, які виявляють зацікавленість до терапевтичної стоматології, кафедра допомагає брати участь у науково-практичних конференціях та майстер-класах на місцевому і загальноукраїнському рівнях на пільгових умовах. Студенти беруть участь у діяльності студентського наукового товариства, найкращі роботи представляються на студентських наукових конференціях. Результати найцікавіших робіт публікуються у збірках тез і стоматологічних журналах. Студенти мають можливість брати участь у студентських наукових конференціях, організованих в інших медичних ЗВО України. Студенти, які мають гарні знання з дисципліни, беруть участь у першому та другому турах Всеукраїнської олімпіади зі стоматології. Співробітники кафедри опублікували понад 300 наукових праць у вітчизняних журналах і за кордоном, їх статті входять до різних наукометричних баз (Web of Science, Scopus); отримано більше ніж 20 патентів на винаходи, опублікований інформаційний лист, створюються комп'ютерні програми. Вони регулярно беруть участь в роботі наукових, науково-практичних і методичних конференцій, з'їздів, майстер-класів та вебінарів зі стоматології, відвідують стоматологічні виставки в Україні та за її межами, є членами ГО «Асоціація стоматологів України» та ГО «Асоціація лікарів-пародонтологів України».

Співробітниками кафедри виконано клініко-експериментальне вивчення ефективності розробленої методики лікування захворювань пародонта в осіб молодого віку, що передбачає використання лікарських препаратів, іммобілізованих на сорбентах, і місцевих природних факторів. Розроблено методики пролонгованої дії лікарських препаратів для місцевого лікування й профілактики основних стоматологічних захворювань із використанням клейових композицій і фізіотерапевтичних методів. Колектив

кафедри використовує епідеміологічні, лабораторні, психологічні, імунологічні, мікробіологічні, функціональні методи дослідження. Проведене комплексне епідеміологічне й психологічне обстеження хворих дало можливість оцінити зв'язок основних стоматологічних захворювань із психоемоційним станом. Розроблено критерії оцінки адаптаційних можливостей гемодинаміки губ за допомогою доплерографії. Запропоновано нові сучасні методи оцінки забезпеченості вітамінами організму стоматологічних хворих. Ґрунтовні мікробіологічні дослідження, проведені науковими співробітниками кафедри, дали можливість оцінити стан мікробіоценозу порожнини рота й червоної облямівки губ і розробити ефективні методи корекції виявлених порушень. Велику увагу кафедра приділяє дослідженню неспецифічної резистентності організму стоматологічних хворих. Порушення адаптаційного стану хворих, виявлені в процесі обстеження, відкривають нові аспекти патогенезу стоматологічних захворювань і зумовлюють необхідність їх раціональної корекції в комплексному лікуванні. Комплексне імунологічне обстеження пацієнтів із захворюваннями слизової оболонки порожнини рота виявило істотне пригнічення специфічної резистентності організму і стало причиною розроблення імунокорегувальної терапії для таких хворих. Це дало змогу розробити й впровадити в практику нові методи діагностики і лікування захворювань пародонта, слизової оболонки порожнини рота й червоної облямівки губ. Уперше у соматично здорових чоловіків України виявлені регіональні особливості частоти ураження окремих зубів карієсом та його ускладненнями – пульпітом і періодонтитом; визначені показники інтенсивності карієсу (КПВ), резистентності емалі зубів до карієсу та рівня гігієни порожнини рота без розподілу та з розподілом на різні рівні КПВ. Уперше визначено, що дерматогліфічна картина соматично здорових чоловіків України формується переважно за рахунок генетичного внеску осіб з низьким та середнім рівнями інтенсивності карієсу, а найбільші відхилення від популяційної картини зафіксовані у чоловіків з дуже високим рівнем його інтенсивності; результати дали змогу розробити прогностичні математичні моделі схильності до певного рівня інтенсивності ураження зубів карієсом або

резистентності емалі зубів до карієсу в соматично здорових чоловіків із різних етно-територіальних регіонів України залежно від особливостей дерматогліфічних показників.

Дисертаційні дослідження, виконані співробітниками кафедри:

Шінкарук-Диковицька М.М. «Показники захворюваності зубів та їх залежність від фенотипічних особливостей соматично здорових чоловіків із різних регіонів України», докторська дисертація, 2016. У дисертаційній роботі подано вирішення науково-прикладної проблеми, яка полягає у визначенні в соматично здорових чоловіків України регіональних особливостей: ураження різців, іклів, премолярів і молярів за даними стоматологічного й комп'ютерного томографічного обстеження; показників інтенсивності карієсу зубів, резистентності емалі зубів до карієсу й рівня гігієни порожнини рота та зв'язків між цими показниками; дерматогліфічних показників пальців і долонь при різній інтенсивності карієсу зубів; зв'язків між дерматогліфічними показниками та інтенсивністю карієсу зубів або резистентністю емалі зубів до карієсу. Отримані результати дали змогу розробити прогностичні математичні моделі схильності до певного рівня інтенсивності ураження зубів карієсом або резистентності емалі зубів до карієсу в соматично здорових чоловіків із різних етно-територіальних регіонів України залежно від особливостей дерматогліфічних показників.

Повшенюк А.В. «Обґрунтування комплексної профілактики і лікування пацієнтів із захворюваннями слизової оболонки порожнини рота, поєднаних з ревматоїдним артритом», кандидатська дисертація, 2016.

Тепла Т.О. «Особливості перебігу, лікування і профілактики захворювань тканин пародонта у пацієнтів з ураженням міжхребцевих дисків шийного відділу», кандидатська дисертація, 2017.

Гаджула Н.Г. «Індивідуальна профілактика карієсу зубів у жінок в періоди вагітності і лактації», кандидатська дисертація, 2009.

Курдиш Л.Ф. «Лікування, профілактика та прогнозування множинного карієсу зубів у підлітків», кандидатська дисертація, 2010.

Ковальчук Л.О. «Порушення імунологічного і адаптаційного стану хворих на хронічний кандидоз слизової оболонки порожнини рота та їх корекція в комплексному лікуванні», кандидатська дисертація, 2006.

Мунтян О.В. «Порівняльна оцінка ефективності засобів та методів місцевого знеболення при лікуванні карієсу зубів та пульпіту», кандидатська дисертація, 2016.

Горай М.А. «Імунологічні і гормональні дисфункції у хворих із хронічними механічними травмами слизової оболонки порожнини рота та їх корекція в комплексному лікуванні», кандидатська дисертація, 2010.

Побережна Г.М. «Обґрунтування комплексної профілактики та лікування пацієнтів зі стоматологічними захворюваннями, поєднаними із синдромом мальабсорбції», кандидатська дисертація, 2012.

Кутельмах О.І. «Обґрунтування застосування лікарських композицій на основі нанорозмірного кремнезему в комплексному лікуванні генералізованого пародонтиту», кандидатська дисертація, 2008.

Горленко І.М. «Клініка, діагностика та лікування гландулярного хейліту на фоні хронічних обструктивних захворювань легень», кандидатська дисертація, 2001.

Орловський В.О. «Комп'ютерно-томографічні розміри малих кутніх зубів у практично здорових чоловіків із різних регіонів України та їх зв'язок із показниками кефалометрії», кандидатська дисертація, 2019.

За останні 5 років кафедрою видано підручник англійською мовою для підготовки іноземних студентів – Gadzhula N. Preclinical Operative Dentistry: textbook. – Vinnytsia: Nilan-LTD, 2015. – 240 p.

Наукові здобутки кафедри стоматології дитячого віку

Наукова робота кафедри проводиться за темою: «Клініко-експериментальне обґрунтування застосування нових методів профілактики, діагностики, лікування дітей і підлітків з аномаліями зубо-щелепної системи та ускладненнями карієсу», 0115U007010, прикладна.

Завідувач кафедри – к. мед. н., доц. Ю.В. Філімонов.

Наукові роботи співробітників кафедри:

Ісакова Наталія Михайлівна «Комплексне лікування хворих з гнійно-запальними процесами щелепно-лицевої ділянки антибіотиками та препаратами з імуномодулюючими властивостями», кандидатська дисертація, 2005.

Касьяненко Дмитро Михайлович «Профілактика та лікування дистального прикусу у дітей з порушеною функцією жувальних та м'язів», кандидатська дисертація, 2010.

Браженко Юрій Федорович «Суцільнолітні мосто-подібні протези на парапальпарних штифтах», кандидатська дисертація, 1989.

Закалата Тетяна Ростиславівна «Клініко-лабораторне обґрунтування сучасних методів лікування та профілактики трансверзальних аномалій зубо-щелепної системи у осіб різних вікових груп», кандидатська дисертація, 2016.

Попова Олена Іванівна «Комплексне лікування хворих на герпетичний стоматит з використанням протівірусних препаратів з імуномодулюючою властивістю», кандидатська дисертація, 2007.

Дудік Олена Петрівна «Лікування хронічних пульпітів з використанням пломбувального матеріалу для obturaції кореневих каналів на основі гідроксиапатиту», кандидатська дисертація, 2011.

Руда Ірина Володимирівна «Клініко-епідеміологічні та антропогенетичні аспекти карієсу зубів у практично здорових міських підлітків України», кандидатська дисертація, 2006.

Основні напрями наукової роботи кафедри хірургічної стоматології та щелепно-лицевої хірургії ВНМУ імені М.І. Пирогова

У 1996 р. була заснована кафедра хірургічної стоматології ВНМУ імені М.І. Пирогова. Нині на кафедрі працюють 2 доктори і 7 кандидатів медичних наук. На кафедрі захищено 1 докторську та 7 кандидатських дисертацій, виконуються 2 дисертаційні роботи. Підготовлено 25 клінічних ординаторів, 16 з яких є громадянами зарубіжних країн, 22 інтерни і 5 магістрів за спеціальністю «Хірургічна стоматологія». Завідувач кафедри – д. мед. н., професор С.М. Шувалов.

Зустріч представників Асоціації стоматологів України з керівництвом Вінницького національного медичного університету імені М.І. Пирогова. Вінниця, 2019 р.

Поліщук Сергій Степанович «Психоемоційний стан хворих з травматичними пошкодженнями щелепно-лищевої ділянки та методи його корекції», кандидатська дисертація, 2006 р.

Барило Олександр Семенович «Оптимізація діагностики та лікування гнійно-запальних процесів обличчя та шиї», докторська дисертація, 2008 р.

Шкільняк Людмила Іванівна «Лікування хворих на одонтогенні гнійно-запальні процеси щелепно-лищевої ділянки з місцевим використанням діалізатів», кандидатська дисертація, 2012 р.

Малаховська Анна Олександрівна «Оцінка ефективності удосконалених способів провідникового знеболення операцій в нижній третині обличчя та на шиї», кандидатська дисертація, 2012 р.

Нагайчук Вікторія Василівна «Вплив раннього оперативного лікування дермальних опіків голови, шиї на естетичні та функціональні результати», кандидатська дисертація, 2013 р.

Фурман Руслан Леонідович «Клініко-експериментальне обґрунтування комплексного лікування пацієнтів з переломами нижньої щелепи, що супроводжуються пошкодженням нижньоальвеолярного нерва», кандидатська дисертація, 2016 р.

Кулицька Олеся Вікторівна «Підвищення ефективності лікування хворих з переломами підборідного відділу нижньої щелепи з урахуванням її будови та розвитку», кандидатська дисертація, 2017 р.

За результатами наукової роботи кафедри були опубліковані такі монографії:

1. Шувалов С.М. «Злокачественные опухоли ротоглотки». – Вінниця, 1996. – 231 с.

У книзі представлені статистично оброблені результати спостережень і лікування 1036 хворих зі злоякісними пухлинами ротоглотки. Описано особливості оперативних втручань у цій складній для хірургічного лікування ділянці.

2. Шувалов С.М. «Заболевания и функциональные нарушения височно-нижнечелюстного сустава у детей и взрослых. Анатомическое строение сустава, функциональные особенности, клиника, диагностика, лечение». – Вінниця: Книга-Вега, 2012. – 45 с.

Описано сучасні підходи до лікування пацієнтів з патологією скронево-нижньощелепних суглобів, особливо щодо хірургічних втручань при анкілозах, надання першої допомоги при дисфункції.

3. Шувалов С.М. «Специфические воспалительные заболевания челюстно-лицевой области (туберкулез, актиномикоз, сифилис). Неодонтогенные воспалительные заболевания лица: фурункулы, карбункулы и их осложнения – тромбофлебит вен орбиты и кавернозного синуса. Эритематозное воспаление, сибирская язва, нома». – Вінниця: Книга-Вега, 2012. – 30 с.

Наведено клінічні приклади лікування специфічних захворювань щелепно-лищевої ділянки, особливості їх діагностики та оперативних втручань.

4. Шувалов С.М. «Избранные работы по челюстно-лицевой хирургии». 2-е издание – Винницкая областная типография Книга-Вега, 2018. – 257 с.

У книзі представлені основні результати лікувальної та наукової роботи автора. Описано нові і вдосконалені методики провідникових блокад у щелепно-лищевої ділянці.

Використовуючи метод порівняльної анатомії шляхом зіставлення відомих фактів розвитку різних видів тварин до виникнення у них вторинного піднебіння і тварин зі сформованим піднебінням у філо- й онтогенезі, були показані особливості формування внутрішньокісткових каналів і приносних пазух лицевого черепа, вперше описано поняття про єдину нейросекреторну систему, що включає залози очей, порожнин носа і рота. Наведено новий погляд на анатомо-фізіологічне значення приносних пазух.

Наукова робота кафедри ортопедичної стоматології ВНМУ імені М.І. Пирогова

У зв'язку з відкриттям стоматологічного факультету ВНМУ імені М.І. Пирогова, згідно з рішенням вченої ради ВНМУ імені М.І. Пирогова, у жовтні 1996 року була створена кафедра ортопедичної стоматології. Навчальна база кафедри включає: 12 навчальних клінічних залів на 15 стоматологічних установок, навчальні кімнати для проведення семінарських занять, 2 навчальні зали для проведення занять з

пропедевтики ортопедичної стоматології, обладнані за сучасними вимогами зуботехнічна і ливарна лабораторії, стерилізаційний блок та приміщення для адміністративно-господарських потреб персоналу. У 2013 році закуплено обладнання та організовано роботу кабінету радіовізіографічних досліджень стоматологічних хворих з можливістю експортування радіовізіографічного зображення в локальній комп'ютерній мережі. Придбано стоматологічну установку, укомплектовану інтраоральною камерою.

Засновником кафедри є її перший завідувач, к. мед. н., доцент Леонід Максимович Мунтян, який у вересні 1996 року призначений, а в листопаді 1997 року обраний за конкурсом на посаду завідувача кафедри ортопедичної стоматології Вінницького державного медичного інституту імені М.І. Пирогова (нині Вінницький національний медичний університет імені М.І. Пирогова) на новоствореному стоматологічному факультеті.

Основні напрями лікувальної та наукової діяльності Л.М. Мунтяна були присвячені розробленню технологічних процесів та методів ортопедичного лікування хворих з порушеннями оклюзійних співвідношень; апробації та впровадженню біоматеріалів, що застосовуються при виготовленні імплантатів та ортопедичних супраконструкцій; науковому обґрунтуванню та раціональному лікуванню хворих за допомогою ортопедичних конструкцій на суцільнолитих та безметалевих каркасах. Леонід Максимович є автором 168 наукових та навчально-методичних публікацій, у т.ч. 2 підручників, 4 монографій та посібника з організації ортопедичної стоматології, 4 авторські свідоцтва і 10 патентів України. Підготував 2 кандидати медичних наук, 18 клінічних ординаторів (з них 14 іноземних громадян), 6 магістрів медицини за спеціальністю «Ортопедична стоматологія».

У квітні 2017 року, після смерті Л.М. Мунтяна, кафедру очолив лікар-стоматолог, ортопед вищої категорії, к. мед. н., доцент Едуард Вікторович Беляєв. Він, як учень та послідовник Л.М. Мунтяна, продовжив дослідження, присвячені розробленню

та вдосконаленню методів діагностики, протоколів комплексного лікування і профілактики хворих з патологією зубощелепної системи.

Співробітниками кафедри захищені дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата медичних наук:

Беляєв Е.В. «Антропогенетичні фактори виникнення карієсу у практично здорових міських юнаків і дівчат Подільського регіону України», 2007 р.

Глушак А.А. «Морфологічні особливості зубної дуги і одонтометричні показники у підлітків з ортогнатичним прикусом у залежності від форми голови і типу обличчя», 2015 р.

Ковальчук В.В. «Показники кардіоінтервалографії у практично здорових юнаків і дівчат з різними типами гемодинаміки», 2018 р.

Комнацький Б.Ю. «Обґрунтування забезпечення місцевого знеболення при амбулаторному лікуванні стоматологічних захворювань, поєднаних з цукровим діабетом», 2015 р.

Кулігін О.Б. «Обґрунтування раціонального вибору відновлювальних стоматологічних матеріалів для незнімного протезування», 2010 р.

Татаріна О.В. «Обґрунтування та удосконалення ортопедичного лікування знімними частковими зубними протезами хворих на шизофренію з використанням лізоцимвмісних засобів», 2010 р.

Чайка В.Г. «Лікування хворих із повною втратою зубів знімними пластинковими протезами з амортизаційними властивостями», 2015 р.

Співробітниками кафедри були опубліковані підручники та навчальні посібники:

Мунтян Л.М. – підручник «Пропедевтика ортопедической стоматологии», под ред. П.С. Флиса. – Київ: ВСВ «Медицина», 2014. – 344 с.

Мунтян Л.М., Ромашкіна О.А. – посібник «Організація ортопедичної стоматологічної допомоги». – Одеса, 2002. – 280 с.

Шінкарук-Диковицька М.М.,

доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри терапевтичної стоматології

**СТОМАТОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ ДВНЗ
«ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ І.Я. ГОРБАЧЕВСЬКОГО МОЗ УКРАЇНИ»**

Стоматологічний факультет ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет імені І.Я. Горбачевського МОЗ України» засновано у вересні 2004 року. У січні 2006 року створена перша профільна кафедра стоматології. Студенти 2-го курсу стоматологічного факультету розпочали вивчення стоматологічних дисциплін – пропедевтики терапевтичної, дитячої та ортопедичної стоматології. Кафедру очолював доктор медичних наук, професор С.І. Черкашин. Навчальний процес на кафедрі забезпечували кандидати медичних наук О.О. Кольба, О.В. Авдєєв, Е.І. Оконський, С.І. Бойцанюк.

У вересні 2006 року кафедру стоматології реорганізували й створили 3 профільні кафедри: терапевтичної та дитячої стоматології, пропедевтики стоматологічних дисциплін і кафедру хірургічної та ортопедичної стоматології.

У 2009–2010 навчальному році знову провели реорганізацію та створили 4 профільні кафедри стоматологічного факультету: терапевтичної, хірургічної, ортопедичної та дитячої стоматології, які функціонують і зараз.

Перший випуск на стоматологічному факультеті відбувся у червні 2009 року – 111 лікарів-стоматологів (97 громадян України та 14 іноземних громадян) одержали дипломи про вищу освіту.

Сьогодні базу стоматологічного факультету є навчальні корпуси, розміщені по вул. Чехова, 3 та 7, стоматологічне відділення Університетської лікарні та друге хірургічне відділення Тернопільського обласного комунального клінічного онкологічного диспансеру.

На стоматологічному факультеті нині здобувають знання 786 студентів-стоматологів, із них 646 громадян України та 140 іноземців.

Навчальний процес на кафедрах стоматологічного факультету здійснюють 6 докторів медичних наук, 40 кандидатів медичних наук.

За роки існування факультету було випущено понад 1000 лікарів-стоматологів.

На факультеті готують фахівців у галузі знань 1201 «Медицина» за спеціальністю 7.12010005 «Стоматологія» за освітньо-кваліфікаційним рівнем

«Спеціаліст» та другого (магістерського) рівня підготовки за спеціальністю 221 «Стоматологія» галузі знань 22 «Охорона здоров'я».

Колектив стоматологічного факультету бере активну участь у науковому житті України. Уже стали традиційними щорічні науково-практичні конференції з актуальних питань стоматології, які проводяться на базі НОК «Червона калина». Науково-педагогічний колектив стоматологічного факультету долучається до видання навчальної літератури – викладачі факультету публікують результати своїх досліджень у вигляді статей, патентів, інформаційних листів, виступають з доповідями на наукових конференціях різного рівня, видають посібники, рекомендовані Центральним методичним кабінетом з вищої медичної освіти МОЗ України та МОН України.

За період існування факультет очолювали декани:

Степан Іванович Черкашин

2004–2006 рр. – д. мед. н., проф. С.І. Черкашин;

2006–2008 рр. – д. мед. н., проф. О.В. Авдєєв;

2008–2014 рр. – д. мед. н., проф. Я.П. Нагірний;

2014–2020 рр. – к. мед. н., доц. С.І. Бойцанюк.

Фундатором стоматологічної справи на Тернопільщині та вітчизняному медичному просторі по праву можна вважати Степана Івановича Черкашина – першого декана стоматологічного факультету (2004–2006), а нині професора, завідувача кафедри стоматології Навчально-наукового інституту післядипломної освіти.

Упродовж двох років (2006–2008 рр.) стоматологічний факультет очолював д. мед. н. О.В. Авдеєв. У 2013 році він захистив докторську дисертацію «Клініко-патогенетичні основи розвитку та лікування запальних та дистрофічно-запальних захворювань пародонта при різній реактивності організму» у Львівському національному медичному університеті імені Данила Галицького. Звання професора кафедри дитячої стоматології отримав у квітні 2015 року. О.В. Авдеєв опублікував понад 125 наукових праць, є автором та співавтором 5 патентів на корисну модель, 4 галузевих нововведень, має 1 свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір.

Ярослав Петрович Нагірний

Завідувач кафедри хірургічної стоматології ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет імені І.Я. Горбачевського», доктор медичних наук, професор Ярослав Петрович Нагірний – чудовий лікар, гарний учитель, талановитий науковець, справедливий керівник.

Я.П. Нагірний у 1976 р. закінчив Львівський державний медичний інститут (стоматологічний факультет). 1976–1977 рр. – навчання в інтернатурі на базі Тернопільської обласної стоматологічної поліклініки. Після закінчення інтернатури до 1985 р. працював на посаді хірурга-стоматолога в Обласній стоматологічній поліклініці м. Тернополя. З 1985 до 1987 р. – клінічний ординатор курсу «Хірургічна стоматологія» при кафедрі шпитальної хірургії Тернопільського державного медичного інституту. Із серпня 1987 р. до липня 1999 р. – клінічний ординатор стоматологічного відділу Тернопільської обласної клінічної лікарні.

У 1989 році захистив кандидатську дисертацію на тему «Значение состояния факторов резистентности организма при хирургическом лечении детей с врожденными расщелинами губы и неба» у Центральному науково-дослідному інституті стоматології Москви.

Із серпня 1999 р. до вересня 2006 р. – завідувач курсу стоматології Тернопільського державного медичного університету імені І.Я. Горбачевського, з вересня 2006 року – завідувач кафедри хірургічної та ортопедичної стоматології цього навчального закладу.

Із 23 квітня 2008 р. до 27 серпня 2014 р. був деканом стоматологічного факультету, завідувачем кафедри хірургічної стоматології.

Основні наукові здобутки Я.П. Нагірного стосуються найбільш складного розділу – травматології, реконструктивно-відновної, пластичної та естетичної хірургії м'яких тканин та кісток лицевого черепа, зокрема методів лікування переломів нижньої щелепи, природжених і набутих дефектів і деформацій нижньої та верхньої щелеп, верхньої губи, носа й піднебіння, анкілозів скронево-нижньощелепного суглоба; розроблення дистракційного методу в кістково-пластичній хірургії обличчя, вибору кісткових трансплантатів за їхніми біологічними та механічними властивостями, корекції репаративного остеогенезу.

Ярослав Петрович є автором понад 100 наукових та навчально-методичних праць, навчально-методичних посібників, методичних рекомендацій МОЗ України. Професор Я.П. Нагірний – головний редактор журналу «Клінічна стоматологія», член редакцій-

ТЕРНОПІЛЬ

ної колегії журналів «Вісник стоматології» та «Современная стоматология».

У 2014 році деканом стоматологічного факультету обрано Світлану Іванівну Бойцанюк. «Лікар від Бога», – саме так про неї говорять не лише пацієнти, а й колеги, цінуючи її професіоналізм та безвідмовну допомогу в багатьох безвихідних ситуаціях.

Світлана Іванівна Бойцанюк

Як ученого її вирізняють цілеспрямованість, наукова ерудиція, організаторські здібності. Світлана Іванівна є автором понад 100 наукових та навчально-методичних праць, навчально-методичних посібників, методичних рекомендацій МОЗ України.

Кафедра терапевтичної стоматології

Офіційною датою створення кафедри терапевтичної стоматології як окремого структурного підрозділу Тернопільського державного медичного університету імені І.Я. Горбачевського є січень 2011 р., коли за наказом ректора було реорганізовано кафедру терапевтичної та дитячої стоматології на дві кафедри: терапевтичної стоматології (зав. кафедри к. мед. н., доц. М.А. Лучинський) і дитячої стоматології (зав. кафедри к. мед. н., доц. Н.О. Гевкалюк).

Це сприяло підвищенню якості навчання студентів, а також рівня навчально-методичної, науково-дослідної роботи та лікувального процесу.

Протягом становлення кафедра з маленького

курсу виросла в могутній науковий та навчально-педагогічний підрозділ інституту, який виконує всі основні завдання, поставлені перед нею керівництвом університету. З 2011 року кафедру очолює доктор медичних наук, професор Михайло Антонович Лучинський.

Завідувач кафедри, д. мед. н., проф. Михайло Антонович Лучинський

Михайло Антонович є співавтором 2 деклараційних патентів України на винахід, 8 деклараційних патентів України на корисну модель, 3 навчально-методичних посібників, опублікував понад 150 наукових праць.

Нині на кафедрі викладають 2 доктори медичних наук, професори, 1 доктор медичних наук, доцент, 10 доцентів, 2 асистенти, кандидати медичних наук.

Доцент Марта Степанівна Залізняка приймає іспит у студента 3-го курсу

Для забезпечення навчально-педагогічного, наукового та лікувального процесів на кафедрі працюють 4 лаборанти.

Кафедра терапевтичної стоматології є провідною у вивченні основних стоматологічних захворювань, лікуванні та профілактиці карієсу зубів, ускладнень каріозного процесу, некаріозних уражень, захворювань тканин пародонта та слизової оболонки порожнини рота.

Колективом кафедри організовано і проведено Всеукраїнську науково-практичну конференцію з міжнародною участю «Сучасні підходи до профілактики, діагностики та лікування захворювань тканин пародонта і слизової оболонки порожнини рота» 19–20.04.2018 року.

Кафедра дитячої стоматології

У 2006 році у Тернопільському державному медичному університеті імені І.Я. Горбачевського було організовано кафедру терапевтичної і дитячої стоматології на базі структурного підрозділу «Лікувально-діагностичний центр ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет імені І.Я. Горбачевського» (за адресою вул. Чехова, 7). Засновником кафедри терапевтичної і дитячої стоматології був доцент Олександр Володимирович Авдєєв, який на той час був деканом стоматологічного факультету.

З липня 2010 року по червень 2013 року, після реорганізації кафедри терапевтичної і дитячої стоматології, кафедру дитячої стоматології очолювала

Професор Олександр Володимирович Авдєєв

к. мед. н., доц. Наталія Олександрівна Гевкалюк. З червня 2013 року кафедрою завідує д. мед. н., проф. О.В. Авдєєв.

Наталія Олександрівна Гевкалюк є професором кафедри. Наукова діяльність Наталії Олександрівни спрямована на обґрунтування корекції порушень гомеостазу порожнини рота в дітей при вірусних інфекціях.

Мар'яна Миколаївна Якимець, доцент, к. мед. н., доцент кафедри дитячої стоматології, має 31 друковану працю, 2 свідоцтва про реєстрацію авторського права на твір. Бере активну участь у навчально-організаційній роботі кафедри та методичному забезпеченні навчального процесу, під час проведення лікувальної роботи робить акцент на профілактику зубо-щелепних аномалій у пацієнтів дитячого віку.

Практичне заняття проводить доцент Мар'яна Миколаївна Якимець

Юрій Любомирович Бандрівський, доцент, к. мед. н., доцент кафедри дитячої стоматології, має 46 друкованих праць. Запланував докторську дисертацію з проблем пародонтології.

Кафедра хірургічної стоматології

У 2006 році на базі курсу стоматології було створено кафедру хірургічної та ортопедичної стоматології, яка стала однією із базових (профільних) для підготовки лікарів-стоматологів.

До колективу кафедри ввійшли авторитетні ліка-

ТЕРНОПІЛЬ

рі-стоматологи Тернопільщини – к. мед. н. Е.І. Оконський, І.О. Липницька, А.І. Сторожко, О.О. Стаханський, О.В. Скочило, Р.В. Ощипко, І.С. Манащук. Очолив колектив кафедри к. мед. н., доц. Я.П. Нагірний, який до цього керував курсом стоматології. Завучем кафедри обрали асистента Р.В. Ощипко. Базою новоствореної кафедри стало праве крило першого поверху навчального корпусу по вул. Чехова, 7, а також стоматологічне відділення Тернопільської обласної комунальної клінічної лікарні (вул. Клінічна, 1).

Прийом пацієнта під керівництвом асистента Г.Б. Колодницької

У 2008 році відбувається реорганізація та створення кафедри хірургічної стоматології, яку очолює доц. Я.П. Нагірний.

У 2014 році асистенти кафедри М.В. Гембаровський, Г.Б. Колодницька, О.А. Сметюх захищають кандидатські роботи. Цього ж року к.мед.н., асистенту Н.С. Гутор присвоєно вчене звання доцента. У 2015 році вчене звання доцента присвоєно Л.М. Скакун; захищає кандидатську роботу Н.О. Твердохліб.

Кафедра ортопедичної стоматології

Станом на 2006 рік кафедра ортопедичної стоматології входила до складу кафедри хірургічної та ортопедичної стоматології стоматологічного факультету, який на той час включав кафедру пропедевтики стоматологічних дисциплін, терапевтичної та дитячої стоматології. Базами кафедри були консультативно-

лікувальний центр Тернопільського державного медичного університету (вул. Чехова, 7) та стоматологічне відділення ТОККЛ (вул. Клінічна, 1).

З кожним наступним роком від моменту створення кафедри відбувається оновлення та облаштування навчальних кімнат, клінічних залів та зуботехнічної лабораторії. У цей час кафедра починає свій активний розвиток. Навчаються студенти II, III, IV, V курсів. Заняття проводяться двома мовами: українською та англійською. Студенти вивчають такі дисципліни: на II курсі – пропедевтика ортопедичної стоматології, III, IV, V – ортопедична стоматологія. Працюють як на фантомах, так і з ортопедичними пацієнтами, освоюють мануальні навички з виготовлення різних ортопедичних конструкцій.

Практичне заняття проводить доцент Андрій Євгенович Демкович

З 2009 року кафедра проводить підготовку лікарів-інтернів за спеціальністю «Ортопедична стоматологія», яка з вересня 2013 року здійснюється на новоствореній кафедрі стоматології ННІ післядипломної освіти, яку очолив д. мед. н., проф. С.І. Черкашин.

З вересня 2013 року кафедру очолює д. мед. н., доцент П.А. Гасюк.

З метою оптимізації навчального процесу для студентів II–V курсів колектив кафедри бере активну участь у розробленні та виданні навчально-методичної літератури.

Бойцанюк С.І.,

кандидат медичних наук, доцент, декан факультету

ЗАПОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Підготовка лікарів-стоматологів у Запорізькому державному медичному університеті розпочалася у 2007 році. Тоді ж, під керівництвом професора Ігоря Васильовича Бердюка, засновано курс стоматології, на якому разом з першими асистентами к. мед. н. М.А. Гавриленко, к. мед. н. О.О. Кокарь, к. мед. н. О.І. Гребенченко, Г.В. Бороменським було розпочато підготовку лікарів стоматологічного профілю.

У липні 2010 року курс реорганізовано в кафедру стоматології. Першим завідувачем кафедри призначено к. мед. н. М.А. Гавриленко, а з березня 2011 року – д.мед. н. О.В. Возного.

Для оптимізації навчального, виховного, педагогічного та наукового процесів, а також для вдосконалення підготовки студентів за фахом «Стоматологія» у вересні 2011 року виникла необхідність структурної реорганізації на дві кафедри – загальної та спеціальної стоматології та оториноларингології і пропедевтичної стоматології. З вересня 2012 року кафедра загальної та спеціальної стоматології почала підготовку лікарів-стоматологів, інтернів і магістрів. У 2012 році кафедра випустила перших 29 лікарів-стоматологів. У жовтні 2013 року, з метою поліпшення навчального процесу, кафедру було реорганізовано в кафедру терапевтичної, ортопедичної та дитячої стоматології і кафедру пропедевтичної та хірургічної стоматології. У 2014 році кафедра здійснила перший випуск лікарів стоматологів-інтернів і магістрів, у 2015 році – перший випуск лікарів-стоматологів, іноземних громадян і клінічних ординаторів.

Наказом ректора від 24.12.15 р. у Запорізькому державному медичному університеті створено III медичний факультет.

Першим деканом III медичного факультету призначено Максима Андрійовича Шишкіна, кандидата медичних наук, доцента кафедри патологічної анатомії і судової медицини ЗДМУ.

За цей час університет закінчила ціла плеяда висококваліфікованих спеціалістів. Зараз нове покоління майбутніх стоматологів отримує знання і шліфує майстерність на сучасному високотехнологічному обладнанні у справжніх професіоналів.

Юрій Михайлович Колесник – ректор і голова вченої ради Запорізького державного медичного університету, доктор медичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України

У молодих майбутніх стоматологів є всі умови для продуктивного навчання: сучасна апаратура, тренінговий центр, де вони відпрацьовують практичні навички.

У студентів є стійка мотивація добре навчатися, маючи перед собою приклад своїх наставників – завідувача кафедри хірургічної та пропедевтичної стоматології, кандидата медичних наук, доцента Сергія Олександровича Чертова, завідувача кафедри терапевтичної, ортопедичної та дитячої стоматології, доктора медичних наук, доцента Олександра Вікторовича Возного. І нині в строю, подаючи приклад невтомного служіння улюбленій справі, легенда стоматології – професор Ігор Васильович Бердюк. Студентство на факультеті завзяте. Понад 10% із них – відмінники навчання.

ЗАПОРІЖЖЯ

Кожен п'ятий займається науково-дослідницькою роботою в студентському науковому товаристві. Свої доповіді вони представляють на наукових конференціях у ЗДМУ, інших університетах країни та на міжнародних наукових конференціях за кордоном. Стрімкий розвиток новітніх технологій у стоматології вимагає від студентів універсальних знань.

Тому найважливіше завдання деканату – контроль за успішністю, відвідуванням лекцій, виконанням кафедрними навчальних планів. Цим опікуються заступники декана – доцент кафедри пропедевтичної та хірургічної стоматології Ю.О. Бурега й асистент цієї ж кафедри О.А. Варакута.

Зараз на факультеті навчаються близько 300 українських та 150 іноземних студентів. Два роки поспіль проводиться набір студентів на другий курс за скороченим терміном навчання.

На теперішній час підготовку стоматологів успішно проводять дві кафедри: кафедра терапевтичної, ортопедичної та дитячої стоматології та кафедра пропедевтичної та хірургічної стоматології.

Кафедра терапевтичної, ортопедичної та дитячої стоматології

Завідувач кафедри – Олександр Вікторович Возний, доктор медичних наук, доцент. У 1987 році закінчив стоматологічний факультет Дніпропетров-

Олександр Вікторович Возний

ського державного медичного інституту за спеціальністю «Стоматологія». Кандидатську дисертацію на тему «Комплексная оценка функционального состояния органов и тканей полости рта у больных сахарным диабетом с дефектами зубных рядов до и после ортопедического лечения» захистив у 2003 році при Омській державній медичній академії. Докторську дисертацію на тему «Научное обоснование совершенствования организации стоматологической ортопедической помощи населению (на примере Тюменской области)» захистив у 2009 році при Московській медичній академії імені І.М. Сеченова. У 2011 році пройшов нострифікацію докторської дисертації при Національній медичній академії післядипломної освіти імені П.Л. Шупика МОЗ України. Має 123 публікації, з них 81 наукову (23 опубліковано у фахових журналах, затверджених Вищою атестаційною комісією Росії; 10 опубліковано у фахових виданнях України) та 9 навчально-методичного характеру (опубліковано у фахових виданнях України), 4 навчальні посібники з грифом Міністерства охорони здоров'я України, 5 затверджені вченою радою ЗДМУ, 22 навчальні посібники, затверджені

Склад кафедри:

Завідувач кафедри – д. мед. н. О.В. Возний, доцент О.О. Кокар, доцент І.В. Возна, асистент А.Ю. Сидоренко, О.О. Сидоренко, А.А. Малицький, Н.Ю. Самойленко, Я.В. Максимов, М.В. Березій, Т.Р. Любомирська, В.В. Черняєвський, Ю.В. Стрюк, А.В. Чаунанс, старший лаборант Е.Л. Петрова, лаборант Н.В. Туїнова, І.Л. Крапівна, Л.В. Легка, Ю.В. Крамарчук

на ЦМР ЗДМУ; 5 свідоцтв про офіційну реєстрацію програм для електронно-обчислювальних машин, 4 свідоцтва про реєстрацію інтелектуального продукту.

Кафедра пропедевтичної та хірургічної стоматології

Завідувач кафедри – Сергій Олександрович Чертов, кандидат медичних наук, доцент. У 1996 році закінчив Українську медичну стоматологічну академію

Сергій Олександрович Чертов

за спеціальністю «Стоматологія». Має вищу кваліфікаційну категорію зі спеціальності «Хірургічна стоматологія». Кандидатську дисертацію на тему «Розроб-

ка та обґрунтування одноетапної субперіостальної дентальної імплантації на верхній щелепі» захистив у 2009 році при Українській медичній стоматологічній академії. Разом зі співавторами надрукував 73 наукові праці. Має 7 патентів про реєстрацію авторського права на корисну модель.

На кафедрах факультету працюють 2 професори, 3 доктори медичних наук, 14 доцентів, 13 кандидатів медичних наук, 11 асистентів, аспіранти.

Співробітники кафедр факультету беруть активну участь в організації та проведенні всеукраїнських і регіональних науково-практичних конференцій, практичних конференцій та майстер-класів, а також у виконанні наукової теми «Комплексна профілактика та лікування основних стоматологічних захворювань у жителів промислового регіону».

За факультетом закріплені гуртожитки. У них створено всі умови для підготовки до занять і відпочинку студентів. Функціонують мережа Internet, бібліотека, читальний зал. Обладнані приміщення для приготування їжі та кімнати особистої гігієни.

На факультеті успішно діють студентське самоврядування, профспілкова організація студентів, студентські ради гуртожитків.

Потужний кадровий потенціал факультету, сучасне інформаційне та матеріально-технічне забезпечення навчального процесу, наукової та клінічної діяльності дають змогу досягти високого рівня підготовки студентів, магістрів, аспірантів і докторантів, впроваджувати інноваційні педагогічні та лікувальні технології.

Возний О.В.,

доктор медичних наук, доцент, завідувач кафедри терапевтичної, ортопедичної та дитячої стоматології

**СТОМАТОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ УКРАЇНИ
«БУКОВИНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

Свій перший десятирічний ювілей відсвяткував колектив стоматологічного факультету в Чернівцях. Історія підготовки спеціалістів у галузі стоматології на Буковині починається з 2006 року, коли було прийнято рішення про створення стоматологічного факультету в Буковинському державному медичному університеті. Стоматологічний факультет було засновано у 2008 році. Поступово зміцнюється матеріально-технічна база підготовки майбутніх стоматологів, посилюється науково-педагогічний потенціал факультету.

Рішенням державної акредитаційної комісії Буковинському державному медичному університету в 2006 р. було надано право на підготовку 100 фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «Спеціаліст» за спеціальністю 7.110106 «Стоматологія».

У січні 2008 року розпочато вивчення студентами 2-го курсу стоматологічних дисциплін – пропедевтики терапевтичної, дитячої та ортопедичної стоматології на базі курсу стоматології при кафедрі дитячої хірургії.

У цьому ж році курс стоматології було реорганізовано і на його базі створено дві профільні кафедри:

- терапевтичної та ортопедичної стоматології (очолив проф. О.Б. Беліков);
- хірургічної та дитячої стоматології (очолила доцент Н.Б. Кузняк).

Відповідно до наказу №03-О від 26.08.2008 р. по БДМУ з 1 вересня 2008 р. створено стоматологічний факультет, деканом якого став д. мед. н., професор В'ячеслав Васильович Білоокій.

У вересні 2008 р. на факультеті розпочала роботу вчена рада, яку очолив проф. В.В. Білоокій. До її складу входять завідувачі кафедр, науково-педагогічні працівники. Основними напрямками роботи вченої ради є визначення загальних засад діяльності факультету, вирішення питань організації навчально-виховного процесу на факультеті, заслуховування щорічних звітів декана, завідувачів кафедр про результати роботи, розгляд інших питань відповідно до своїх повноважень. На сьогодні стоматологічному факультету підпорядковано 7 кафедр: анатомії, топографічної анатомії та оперативної хірургії, дитячої хірургії та оториноларингології, гістології, цитології та

ембріології, пропедевтики внутрішніх хвороб і кафедра стоматологічного спрямування.

З метою підготовки спеціалістів за фахом «Стоматологія», наказом по університету №07-О від 30 серпня 2012 року було проведено реорганізацію кафедри терапевтичної та ортопедичної стоматології відповідно у кафедру терапевтичної стоматології, яку очолює доцент В.М. Батіг, і кафедру ортопедичної стоматології під керівництвом професора О.Б. Белікова.

*Колектив кафедри
терапевтичної стоматології*

Крім цього підготовку фахівців зі спеціальності «Стоматологія» здійснюють 24 кафедри університету, які розташовані в семи корпусах та чотирьох клінічних базах університету. За останні роки факультет розвивався, досягаючи нові здобутки. Так, у 2009 році було реконструйовано та оснащено новим стоматологічним обладнанням навчальний корпус по вул. Ризька, 1, де сьогодні знаходиться кафедра

хірургічної стоматології під керівництвом професора Н.Б. Кузняка.

22 серпня 2001 року відбулося урочисте відкриття нового навчально-лікувального стоматологічного корпусу БДМУ по вул. М. Вовчка, 2, де функціонують дві кафедри: терапевтичної стоматології та ортопедичної стоматології.

Практичне заняття, 2-й курс, 2015 р.

Робота на фантомі, 2015 р.

У 2019 році новий корпус отримала кафедра дитячої стоматології на чолі з проф. О.І. Годованець.

На стоматологічному факультеті нині навчаються близько 480 студентів-стоматологів. Крім того, на кафедрі факультету навчаються 220 лікарів-інтернів. Навчальний процес забезпечують 102 викладачі.

У 2011 році на базі стоматологічного корпусу по вул. М. Вовчка, 2 створено стоматологічний центр як підрозділ університетської клініки, а в лютому 2012 року отримано ліцензію на здійснення в центрі лікувально-консультативної роботи.

Кадровий склад стоматологічного факультету станом на 2019 рік: 10 докторів наук, професорів; 4 доктори наук, доценти; 27 кандидатів наук, доцентів; 25 кандидатів наук, асистентів; 36 асистентів без наукового ступеня.

Студенти-стоматологи університету активно долучаються до розвитку стоматологічного факультету та діяльності профільних кафедр – беруть активну участь у науково-педагогічному процесі, займаються в студентських наукових гуртках.

Практична частина пари, 2-й курс, 2015 р.

Батіг В.М.,

кандидат медичних наук, доцент, завідувач кафедри терапевтичної стоматології

КРИМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ С.І. ГЕОРГІЄВСЬКОГО

Вищий навчальний заклад знаходиться у м. Сімферополі (зараз на тимчасово окупованій території). Саме з відкриття медичного факультету 10 травня 1918 року і починається історія Таврійського університету – спочатку як філіалу Київського Імператорського Університету Святого Володимира, а з 14 жовтня 1918 року – повністю самостійного навчального закладу.

У 1978 році засновано стоматологічний факультет, було відкрито терапевтичну, ортопедичну та хірургічну кафедри. Із січня 1979 року розпочав роботу факультет удосконалення лікарів, пізніше перейменований у факультет післядипломної освіти, у складі якого було відкрито кафедру стоматології.

ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД «ЛУГАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ», М. РУБІЖНЕ

Наказ уряду Української РСР про відкриття в м. Луганську другого в Донбасі медичного інституту було підписано 6 травня 1956 року. Офіційне відкриття інституту відбулося 1 вересня 1956 року на площі перед навчально-адміністративним корпусом на вулиці Оборонна, 1, у присутності студентів 1-го та 2-го курсів і викладачів.

Стоматологічний факультет було засновано у 1998 році. У 2003 році відкрита університетська сто-

матологічна клініка як база факультету, обладнана сучасним устаткуванням.

Державний заклад «Луганський державний медичний університет» евакуйований з м. Луганськ до м. Рубіжне на час проведення ООС, згідно з Наказом Міністерства охорони здоров'я України від 21.11.2014 р. № 875 «Про організацію діяльності Луганського державного медичного університету».

Післядипломна освіта та безперервний професійний розвиток лікарів-стоматологів в Україні

Наприкінці XIX – на початку XX століття одонтологічні лікарські товариства, які діяли в Києві, Одесі та Харкові, проводили з'їзди, конференції, наукові засідання, що мали вагомий внесок у безперервний професійний розвиток фахівців зуболікарської освіти. Важливим аспектом діяльності товариств було видання фахових одонтологічних журналів. З реформуванням медичної та стоматологічної освіти постало питання про організацію вищих навчальних закладів для удосконалення фахової підготовки лікарів. У листопаді 1918 року створюється Київський клінічний інститут удосконалення лікарів (нині – Національна медична академія післядипломної освіти імені П.Л. Шупика). У Харкові в листопаді 1923 року створено Харківський клінічний інститут удосконалення лікарів, який з 1927 року став Українським центральним інститутом удосконалення лікарів (нині – Харківська медична академія післядипломної освіти). У квітні 1926 року засновано Одеський інститут удосконалення лікарів, який у 1955 році переведено до м. Запоріжжя (нині – Запорізька медична академія післядипломної освіти).

Першу кафедру одонтології у закладах післядипломної освіти було відкрито у Харківському клінічному інституті удосконалення лікарів у 1926 році, а з 1930 р. відкрито кафедру щелепно-лицевої хірургії та стоматології. У 1931 році в Київському клінічному інституті удосконалення лікарів заснована кафедра щелепно-лицевої хірургії та стоматології, а у 1935 році при Одеському інституті удосконалення лікарів була створена кафедра стоматології.

Для підвищення якості фахової підготовки лікарів-стоматологів у 2003 році організовано Інститут стоматології Національної медичної академії післядипломної освіти імені П.Л. Шупика, що об'єднав кафедри та підрозділи стоматологічного профілю з метою удосконалення освітнього, наукового та методичного рівня лікарів-стоматологів.

Підтримання високого рівня професійної діяльності лікаря та відповідність його фахової підготовки до зростаючих потреб пацієнтів, високий рівень надання медичної допомоги зумовлюють необхідність підвищення компетенцій (клінічних практичних навичок, теоретичних знань), удосконалення організації праці й адміністрування (створення команд та керівництво), спілкування і дотримання медичної етики, отримання оновленої інформації, проведення наукових досліджень та їх впровадження в практичну діяльність лікаря. Постійне оновлення медичної інформації, нові фундаментальні дослідження в медицині змінюють концепції та методи профілактики, діагностики та лікування, поглиблюють кваліфікаційні вимоги до лікаря, що зумовлює постійне підвищення рівня знань кожного лікаря. Основними провайдерями надання освітніх послуг лікарям-стоматологам в Україні є державні заклади вищої освіти, що спеціалізуються на підвищенні кваліфікації лікарів та їх професійної майстерності – академії післяди-

пломної освіти: Національна медична академія післядипломної освіти імені П.Л. Шупика, Харківська медична академія післядипломної освіти, Запорізька медична академія післядипломної освіти, факультети та кафедри підвищення кваліфікації лікарів у медичних університетах.

Ще за радянських часів було сформовано систему післядипломної освіти, згідно з якою кожні п'ять років лікар проходив відповідно до свого фаху курси професійного удосконалення. Ця система професійного розвитку лікарів, що передбачає підвищення кваліфікації з наступною атестацією фахівця, на законодавчому рівні затверджена в Україні. Згідно із Законом України «Про професійний розвиток працівників», зі змінами і доповненнями, внесеними Законом України від 5 липня 2012 року N 5067-VI, організація професійного навчання працівників здійснюється роботодавцями з урахуванням потреб власної господарської або іншої діяльності відпо-

ПІСЛЯДИПЛОМНА ОСВІТА

відно до вимог законодавства. На сьогодні держава проводить підвищення кваліфікації лікарів-стоматологів, які працюють у закладах охорони здоров'я МОЗ України, за рахунок державних коштів. Лікарі-стоматологи, які працюють у приватних стоматологічних закладах, проходять підвищення кваліфікації власним коштом або за рахунок роботодавця. Відповідно до світового досвіду та з метою постійної самоосвіти і підвищення кваліфікації лікарів Наказом МОЗ України від 07.07.2009 р. № 484 запроваджено систему безперервного професійного розвитку лікарів (БПР), яка складається з усіх видів діяльності лікаря, його формальної та неформальної освіти з метою підтримки, оновлення, розвитку і підвищення своїх знань, практичних навичок відповідно до потреб пацієнтів. Участь у БПР є не тільки професійним обов'язком лікаря, а й обов'язковою умовою підвищення якості медичної допомоги. Професійний розвиток лікаря ґрунтується на формальній освіті, отриманій студентом у медичному вузі, та післядипломній освіті відповідно до освітніх програм, визначених законами України та іншими нормативними актами рівнів освіти, галузей знань і спеціальностей. Формальна освіта здобувається у закладах вищої освіти, які мають ліцензію на здійснення освітньої діяльності. БПР – період освіти та підготовка, що розпочинається після завершення базової медичної освіти й післядипломної підготовки і продовжується протягом усієї професійної діяльності лікаря. Він забезпечує висококваліфіковану професійну діяльність лікаря і спрямований на оволодіння та розвиток нових форм компетенцій, необхідних для здійснення медичної практики. Формування, становлення та розвиток лікаря відбувається відповідно до змін потреб суспільства і його самого в контексті розвитку медичної науки та охорони здоров'я. БПР є інтегральним складником медичної практики.

Формування системи післядипломної освіти та безперервного професійного розвитку в Україні

За часів Російської імперії питаннями підвищення кваліфікації лікарів, організацією «повторительних

курсів» опікувалися медичні факультети університетів та лікарські товариства. У 80-х роках XIX століття видатні вчені-медики організовували і проводили відкриті лекції про нові прогресивні методи лікування, популяризували наукові досягнення медицини шляхом друку фахових журналів. Поширення інфекційних хвороб, необхідність впровадження нових ефективних методів боротьби спонукало Харківське медичне товариство у 1889 році організувати «повторяющиеся и демонстративные курсы» з бактеріології на базі Харківського бактеріологічного інституту, під егідою професора В.П. Крилова. У 1897 році в Києві професором В.К. Високовичем організовано систематичні курси з теоретичної та практичної бактеріології, а в 1901 році – перші в Російській імперії курси з патологічної анатомії.

Взаємозв'язок та спілкування професорів медичних факультетів і лікарів-практиків здійснювалися завдяки лікарським товариствам. На науково-практичних засіданнях товариств відбувався обмін науковими розробками між лікарями із досвідом вітчизняних і зарубіжних вчених, інформування лікарів. Лікарськими товариствами організовувалися з'їзди та конференції, на яких могли підвищувати свій професійний рівень зубні лікарі й дантисти. До 1917 року на території Російської імперії видавалося 6 журналів, присвячених питанням стоматології. Три видання, а саме: «Практическое зубоврачевание», «Зубоврачебный ежемесячник», «Зубоврачебный посредник» видавалися Одеським товариством одонтологів.

З реформою зуболікарської освіти у 1918 році та заснуванням першого в Україні вищого науково-навчального закладу з підготовки зуболікарських спеціалістів – Київського державного одонтологічного інституту – було зроблено вирішальний крок до затвердження післядипломної освіти і безперервного професійного розвитку лікарів-стоматологів на державному рівні. У Статуті Інституту було затверджено курси удосконалення – «повторительные курсы» – для осіб із зуболікарською освітою та організацію публічних лекцій і курсів як види діяльності навчального закладу (параграф 35 Статуту Інституту).

НАЦІОНАЛЬНА МЕДИЧНА АКАДЕМІЯ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ ІМЕНІ П.Л. ШУПИКА

Медична спільнота – професійна спілка київських лікарів – вважала необхідною організацію державного навчального закладу, основною діяльністю якого було б підвищення кваліфікації лікарів. У листопаді 1918 року за розпорядженням керівництва Української держави було засновано перший і новий для України вищий навчальний заклад – Клінічний інститут удосконалення лікарів (тепер Національна медична академія післядипломної освіти імені П.Л. Шупика). У витоків створення навчального закладу для професійного удосконалення лікарів стояли такі відомі постаті, вихованці медичного факультету Університету Св. Володимира, як М.А. Левитський, О.З. Лазарев, Є.Л. Скловський, Г.Б. Биховський, І.Й. Фрумін, які згодом стали і його першими професорами.

Інститут стоматології

З метою поліпшення надання стоматологічної допомоги населенню 21 травня 2002 року Указом Президента України (Л.Д. Кучми) була прийнята Програма профілактики та лікування стоматологічних захворювань на 2002–2007 роки. Вона була спрямована на реалізацію державної політики у сфері охорони здоров'я щодо забезпечення доступної кваліфікованої стоматологічної допомоги кожному громадянину України. Пунктом 21 Програми було доручення Міністерству охорони здоров'я України розробити науково-методичне та фінансово-економічне обґрунтування доцільності створення Інституту стоматології у складі одного з вищих медичних навчальних закладів IV рівня акредитації або закладів післядипломної освіти.

Відповідно до цієї Програми в Київській медичній академії післядипломної освіти імені П.Л. Шупика 3 червня 2003 року було створено Інститут стоматології (Наказ КМАПО імені П.Л. Шупика від 03.06.2003 № 1241 «Про створення Інституту стоматології КМАПО імені П.Л. Шупика»). До складу Інституту стоматології увійшли навчально-наукові структурні підрозділи НМАПО імені П.Л. Шупика – кафедри та відділення стоматологічного профілю.

Очолив Інститут стоматології доктор медичних наук, професор О.В. Павленко.

З 2016 року Інститут очолила професор О.М. Дорошенко.

*Професор О.В. Павленко,
директор Інституту стоматології НМАПО
імені П.Л. Шупика (2003–2016)*

*Професор О.М. Дорошенко,
директор Інституту стоматології НМАПО
імені П.Л. Шупика (з 2016 р.)*

Інститут стоматології проводить освітню, методичну, наукову діяльність, а саме: підготовку наукових та науково-педагогічних кадрів на третьому (освітньо-науковому) та науковому рівнях вищої освіти в галузі знань «Охорона здоров'я» за спеціальністю «Стоматологія»; здійснює підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації фахівців в інтернатурі, клінічній ординатурі та на циклах спеціалізації, стажування, тематичного удосконалення та передатестаційних циклах за спеціальностями «Дитяча стоматологія», «Стоматологія», «Ортодонтія», «Ортопедична стоматологія», «Терапевтична стоматологія» та «Хірургічна стоматологія»; втілює наукову та інноваційну діяльність шляхом проведення наукових досліджень у рамках ініціативно-пошукових НДР; здійснює лікувально-діагностичну роботу в закладах охорони здоров'я, що є клінічними базами кафедр.

Співробітники Інституту стоматології разом з випускниками – лікарями-інтернами

Професорсько-викладацький склад Інституту стоматології налічує 13 докторів медичних наук, з них 10 мають вчене звання професора, 3 – вчене звання доцента і 29 кандидатів медичних наук.

Науково-педагогічні працівники проводять активну просвітницьку роботу серед населення (публікації в пресі, виступи на радіо й телебаченні) і гідно представляють нашу країну на міжнародних наукових форумах зі стоматології.

Кафедра щелепно-лицевої хірургії

У 1931 році в Клінічному інституті удосконалення лікарів МОЗ СРСР була організована перша кафедра для підвищення кваліфікації лікарів-стоматологів – кафедра щелепно-лицевої хірургії і стоматології, завідував якою професор С.Н. Вайсблат. Кафедра розташовувалася на клінічній базі НДІ ортопедії і травматології. Свої власні навчальні бази, якими стали Республіканський щелепно-лицевий госпіталь для лікування інвалідів Великої Вітчизняної війни та стоматологічні відділення районних поліклінік м. Києва, кафедра щелепно-лицевої хірургії і стоматології почала створювати в 1950 році, коли її очолила професор М.М. Великанова. У 1957 році кафедру очолила професор Е.А. Александрова. У цей період на кафедрі працювало 5 співробітників. До 1959 року склад кафедри щелепно-лицевої хірургії і стоматології збільшився до 14 чоловік, а в 1961 році – до 20. Це дало змогу викладати на одній кафедрі різні розділи: щелепно-лицеву хірургію, хірургічну, терапевтичну й ортопедичну стоматологію, ортодонтію і дитячу стоматологію.

У 1964 році від кафедри щелепно-лицевої хірургії і стоматології відокремилися кафедри терапевтичної й ортопедичної стоматології, у тому ж році кафедра отримала назву «Кафедра щелепно-лицевої хірургії».

З 1974 по 1989 р. кафедрою завідував доктор медичних наук, професор О.М. Солнцев.

Протягом 10 років (1973–1983) базою кафедри було щелепно-лицеве відділення клінічної лікарні № 24 (вул. Рейтерська), а з 1983 року по теперішній час – щелепно-лицеве відділення міської клінічної лікарні № 12 (вул. Підвисоцького) і міська стоматологічна поліклініка. У цей період кафедра отримувала назву «Кафедра хірургічної стоматології», що зберігалася з 1974 до 1989 р.

У 1989 році, за узгодженням із МОЗ СРСР, кафедра відновлює свою стару назву – щелепно-лицевої хірургії. З 1989 року і по теперішній час кафедрою щелепно-лицевої хірургії завідує О.О. Тимофєєв, академік УАН, академік РАМН, доктор медичних наук.

наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, член Європейської і Міжнародної асоціації щелепно-лицевих хірургів, Президент Української асоціації щелепно-лицевих хірургів і хірургів-стоматологів, керівник Центру щелепно-лицевої і пластичної хірургії, DDG (заступник генерального директора Міжнародного біографічного центру, Кембридж, Велика Британія), DG (Американський біографічний інститут, Північна Кароліна, США). Обраний почесним членом рад Американського бібліографічного інституту (ABI) та Міжнародного біографічного центру, нагороджений дипломом «За досягнення в 20-му сторіччі» (Інтернаціональний біографічний центр, Кембридж, Велика Британія), медаллю «Свободи» (2006, США), «Людина року» (2009, США).

Співробітниками кафедри та професором О.О. Тимофєєвим видано друком такі монографії: «Гнійна хірургія щелепно-лицевої ділянки та шиї» (Київ, 1995 р.); «Основы челюстно-лицевой хирургии» (Москва, 2007 р.); «Хірургічні методи дентальної імплантації» (Київ, 2007 р.); «Захворювання слинних залоз» (Львів, 2007 р.); «Щелепно-лицева хірургія» (Київ, 2010 р.), «Основы дидактики вищої школи на до- і післядипломному етапах навчання лікаря-стоматолога» (Київ, 2010 р.), «Челюстно-лицевая хирургия» (Київ, 2010 р., Київ, 2015). Підручник «Руководство по челюстно-лицевой хирургии и хирургической стоматологии» (Київ, 1998, 1999, 2002, 2004, 2012 рр.) витримав п'ять видань і нагороджений дипломом президії Академії медичних наук України. У 2014 р. вийшла друком монографія «Гальванічна патологія у стоматології» (у співавторстві). У 2014 р. грузинською мовою видано книгу «Естетична, пластична і реконструктивна хірургія щелепно-лицевої ділянки і шиї» (Грузія, м. Тбілісі). У 2016 р. – «Anesthesia in oral and maxillo facial Surgery» (англійською мовою, автори: О.О. Тимофєєв, Є.І. Фесенко) та ін.

Кафедра терапевтичної стоматології

Кафедра терапевтичної стоматології Київського інституту удосконалення лікарів – перша в Радянському Союзі в системі інститутів удосконалення лікарів – заснована 7 квітня 1964 року на підставі Наказу № 79 МОЗ УРСР від 17 лютого 1964 року.

Засновником кафедри та її першим керівником з 1964 до 1990 р. був доктор медичних наук, професор Микола Аврамович Кодола. Оригінальний дослідник і наполегливий науковець, М.А. Кодола – автор понад 200 наукових праць, у тому числі 7 монографій. Серед них широкою стоматологічною громадськістю добре відомі «Микроэлементы в профилактике кариеса зубов», «Пародонтоз. Ультраструктура десны и пульпы» тощо. Під керівництвом професора М.А. Кодоли захищено 17 кандидатських дисертацій.

З 1990 по 2003 р. кафедру очолював доктор медичних наук, професор А.П. Грохольський. Результати його практичної і наукової діяльності знайшли відображення у більше ніж 220 наукових працях, серед яких 7 монографій і навчальних посібників, 12 свідоцтв на винаходи, 4 деклараційні патенти. Науковий напрям професора А.П. Грохольського – кріотерапія захворювань пародонта та слизової оболонки порожнини рота. Він є одним із засновників наукової школи «Низькі температури в стоматології» в Україні. Під його керівництвом захищені 3 кандидатські дисертації.

З січня 2003 року кафедру очолює доктор медичних наук, професор Галина Федорівна Білоклицька, заслужений діяч науки і техніки України, Президент ВГО «Асоціація лікарів-пародонтологів України», член правління ГО «Асоціація стоматологів України», асоціативний член Європейської федерації пародонтологів.

За час роботи у НМАПО імені П.Л. Шупика під керівництвом Г.Ф. Білоклицької захищено 16 кандидатських і 2 докторські дисертації, 2 магістерські роботи. У теперішній час виконуються 4 кандидатські й 1 докторська дисертації.

Основні напрями наукової діяльності кафедри полягають у вивченні патогенетичних механізмів та особливостей перебігу генералізованих (запальних та запально-дистрофічних) захворювань тканин пародонта, некаріозних уражень і гіперестезії твердих тканин зубів на тлі супутніх загальносоматичних захворювань. Співробітники кафедри на підставі міждисциплінарного підходу працюють над розробленням нових, оптимальних терапевтичних та

хірургічних алгоритмів застосування диференційованої комплексної терапії, що поєднує загальне та місцеве лікування, для підвищення ефективності профілактики та лікування цих захворювань.

Співробітники кафедри терапевтичної стоматології на консультації професора Г.Ф. Білоклицької

Протягом 2011–2016 років колектив кафедри терапевтичної стоматології ІС НМАПО імені П.Л. Шупика виконував ініціативно-пошукову науково-дослідну роботу на тему «Патогенетичне обґрунтування нових підходів до профілактики та лікування генералізованих захворювань тканин пародонта та супутньої їм патології твердих тканин зубів» (науковий керівник – проф. Г.Ф. Білоклицька). У 2017 році співробітниками кафедри було розпочато ініціативно-пошукову науково-дослідну роботу на тему «Сучасний погляд на питання діагностики, профілактики та прогнозування основних стоматологічних захворювань в осіб молодого віку» (науковий керівник – проф. Г.Ф. Білоклицька). Колективом кафедри опубліковано понад 400 наукових праць, 8 підручників і навчальних посібників, 34 деклараційні патенти України, проведено понад 200 наукових форумів (серед яких 12 міжнародних, 70 національних), майстер-класів і шкіл.

Кафедра ортопедичної стоматології

Кафедру ортопедичної стоматології засновано у 1964 році, і першим її очільником був доцент М.А. Кодола (за сумісництвом). У грудні 1965 року на

посаду завідувача кафедри за конкурсом була обрана доктор медичних наук А.Н. Губська.

З травня 1985 р. до червня 1992 р. кафедру очолював доктор медичних наук, професор А.І. Довбенко, а з 1992 по 2007 р. – доктор медичних наук, заслужений діяч науки і техніки України, професор В.С. Онищенко.

Починаючи з 2007 року і донині кафедру ортопедичної стоматології Інституту стоматології НМАПО імені П.Л. Шупика очолює доктор медичних наук, професор В.І. Біда. У 2004 році він захистив докторську дисертацію на тему «Принципи ортопедичного лікування хворих зі зниженням висоти прикусу». З 2005 по 2007 рік завідував кафедрою ортопедичної стоматології та ортодонтії МІ УАНМ (за сумісництвом).

Станом на червень 2017 року у складі кафедри працювали 2 професори: д. мед. н., О.М. Дорошенко, яка з березня 2016 року була обрана на посаду директора Інституту стоматології НМАПО імені П.Л. Шупика, д. мед. н., П.В. Леоненко; 5 доцентів: заслужений лікар України, к. мед. н., В.І. Радько, к. мед. н., О.М. Овчаренко, к. мед. н., С.М. Клочан, к. мед. н., П.О. Гурін, к. мед. н., О.А. Омеляненко; 4 асистенти: к. мед. н. А.В. Пальчиков, к. мед. н. І.І. Паливода, к. мед. н. Р.Г. Оснач, І.І. Чорненький, старші лаборанти, лаборанти, техніки.

За останні роки на базі кафедри пройшли підготовку клінічні ординатори й аспіранти з різних країн світу, а саме Сирії, Марокко, Китаю, Ірану, Індії, Вірменії, Грузії, Казахстану.

Упродовж останніх 10 років наукова робота кафедри проводилася згідно із запланованими ініціативно-пошуковими тематиками: «Особливості діагностики, лікування та реабілітації пацієнтів з дефектами зубів і зубних рядів» (2007–2011), «Розробка методів діагностики, ортопедичного лікування та реабілітації хворих із патологією зубо-щелепної системи» (2012–2017). Також з 2010 по 2012 р. спільно з кафедрою загальної стоматології виконувалась госпрозрахункова науково-дослідна робота на тему «Розробка та удосконалення методів функціональної реабілітації стоматологічних хворих з частковою та повною втратою зубів».

За цей період співробітниками кафедри видано понад 285 статей і тез навчально-методичного та наукового характеру, 4 монографії, 7 навчальних посібників, серед яких «Ортопедична стоматологія. Тестові завдання» (за редакцією проф. В.І. Біди, проф. О.М. Дорошенко, 2016 р.), «Державне управління реформуванням охорони здоров'я. Розвиток державного регулювання стоматологічної служби в Україні» (В.І. Біда та співав., 2011 р.), «Физиологический отклик на состояние поверхности металлических дентальных имплантатов» (В.І. Біда, П.О. Гурин, 2010 р.), «Заміщення дефектів зубних рядів сучасними конструкціями знімних протезів» (В.І. Біда, С.М. Клочан, 2009 р.), «Мостоподібні конструкції зубних протезів» (В.І. Біда та співав., 2007 р.); 7 методичних рекомендацій, понад 30 авторських свідоцтв на корисну модель і патентів на винахід, близько 35 інформаційних листів та галузевих нововведень. Науково-практичні здобутки кафедри були представлені на з'їздах Асоціації стоматологів України, щорічних науково-практичних конференціях з міжнародною участю «Інноваційні технології в сучасній стоматології», «Актуальні питання науково-практичної стоматології» (2014–2017), національних українських стоматологічних конгресах, симпозіумах, конференціях, у тому числі з міжнародною участю та за кордоном (Велика Британія, Казахстан, Польща). Зроблено понад 130 доповідей, проведено понад 60 майстер-класів. Нині науковим напрямом роботи кафедри є «Сучасні методи реабілітації хворих із застосуванням ортопедичних конструкцій», запланований на 2017–2022 роки.

Кафедра стоматології дитячого віку

Перша в Україні в системі післядипломної освіти кафедра стоматології дитячого віку організована 6 січня 1977 року. Завідувачем кафедри з початку її діяльності до 1997 року була професор, доктор медичних наук, головний дитячий стоматолог МОЗ України О.В. Удовицька. Під її керівництвом колектив кафедри здійснював підготовку лікарів за фахом «Дитяча стоматологія», успішно розробляв шляхи вирішення актуальних проблем наукової та практичної дитячої стоматології.

З 1997 по 2001 р. колектив працював як секція у складі кафедри терапевтичної стоматології (завідувач кафедри – професор А.П. Грохольський), а в 2001–2003 рр. – у складі кафедри стоматології під керівництвом професора О.В. Павленка.

З 26 серпня 2003 року самостійний статус кафедри було поновлено, її завідувачем призначено доктора медичних наук, магістра державного управління, професора Н.О. Савичук, головного дитячого стоматолога ДОЗ КМДА та МОЗ України, віцепрезидента Асоціації дитячих стоматологів України, президента Асоціації Академії стоматологічного здоров'я.

Професор Н.О. Савичук, проректор з наукової роботи НМАПО імені П.Л. Шупика

З лютого 2016 року за конкурсом на посаду завідувача кафедри було обрано кандидата медичних наук, магістра державного управління, доцента кафедри стоматології дитячого віку І.О. Трубку, віцепрезидента Асоціації Академії стоматологічного здоров'я.

Колектив кафедри стоматології дитячого віку працює у такому складі: д.мед.н., професор, проректор з наукової роботи Н.О. Савичук, доцент, к.мед.н. Катерина Анатоліївна Парпалей (з 1990 р.), доцент, к. мед. н. Лариса Василівна Корнієнко (з 2004 р.), доцент, к. мед. н. Людмила Георгіївна Ермакова (з 2008 р.), асистент, к. мед. н. Ольга Анатоліївна Марченко (з 2010 р.), асистент, к. мед. н. Ольга Ярославівна Хохліч (з 2015 р.), асистент Зоряна Василівна Гостева (з 2012 р.), асистент Вікторія Сергі-

КИЇВ

ївна Стулікова (з 2016 р.), асистент Ірина Романівна Циганко (з 2016 р.), старший лаборант – Альона Ана-толіївна Тімуш.

З початку її організації на кафедрі в різні роки працювали доцент, доктор медичних наук Л.Б. Лепорська (1977–2002); доценти, к. мед. н. О.Ф. Кононович (1977–1979), Л.Г. Щербина (1977–1979), Л.Ф. Корчак (1977–1990), Т.М. Спірідонова (1980–2003), І.О. Головня (1987–1990), Т.Є. Бойченко, к. пед. н., доцент (1980–2009); асистенти, к. мед. н.: С.П. Коломієць (1977–1980), В.М. Харченко (1977–1996), Д.В. Лепорський (2002–2008), А.П. Гришина (2003–2010); О.В. Клітинська (2005–2010); Н.Я. Поляник (2007–2011); асистент С.В. Недашківська (2003–2005).

Співробітники кафедри брали участь як автори та співавтори в підготовці видань навчально-методичного характеру: 1 підручника з грифом МОН України, 3 навчально-методичних посібників (2 – із грифом ЦМК МОЗ України), методичних рекомендацій, 21 статті навчально-методичного характеру.

Колектив кафедри здійснює велику науково-дослідну діяльність, вирішуючи актуальні проблеми дитячої стоматології і впроваджуючи здобутки в систему практичної охорони здоров'я. Упродовж чотирьох десятиліть успішно виконано науковий пошук за такими актуальними темами: «Стоматологічні захворювання дітей та їх зв'язок з патологією внутрішніх органів» (1978–1981); «Особливості клініки, діагностики і лікування захворювань порожнини рота у дітей у зв'язку з акселерацією» (1982–1985); «Оцінка вікових особливостей органів порожнини рота та стоматологічних захворювань у дітей в динаміці з 7 до 11 років» (1986–1990); «Діагностика, імунотерапія та імунпрофілактика стоматологічних захворювань у дітей, що проходять на фоні імунodefіциту» (1991–1995); «Рівень стоматологічного здоров'я: методи визначення та корекції» (1996–2000); «Методологічні підходи і критерії оцінки стоматологічного здоров'я дітей України» (2003–2007); «Первинна профілактика в корекції рівня стоматологічного здоров'я дітей: методологія і методи» (2008–2012); «Вивчення факторів ризику стоматологічних захворювань у дітей і

осіб молодого віку та розробка профілактичних і лікувальних програм» (2013–2018).

На кафедрі виконано 2 докторські, 9 кандидатських та 4 магістерські роботи за фахом «Стоматологія», «Педагогіка» та «Державне управління». Співробітниками опубліковано 998 праць наукового і навчально-методичного характеру, з них 3 монографії, 17 підручників, 56 навчальних посібників (у тому числі в межах міжнародних проектів); зареєстровано 22 патенти на винаходи, 89 раціоналізаторських пропозицій, 2 експертні діагностичні програми. Результати НДР колективу кафедри впроваджені у практичну роботу стоматологічних закладів, які надають допомогу дітям і дорослим України в містах Київ, Миколаїв, Суми, Херсон, Черкаси, Чернігів, Одеса, Рівне та ін.

Викладачі кафедри беруть участь у роботі наукових та громадських товариств, об'єднань. За їх участю систематично проводяться заходи з підвищення фахового рівня стоматологів; діяльність у межах наукового товариства стоматологів м. Києва та Київської області; Асоціації стоматологів України, Асоціації дитячих стоматологів України та Асоціації Академії стоматологічного здоров'я.

Колективом кафедри організоване проведення постійно діючого науково-практичного лекторію

Співробітники Інституту стоматології на конгресі Всесвітньої федерації стоматологів, Туреччина, 2012 р.

«Школа дитячого стоматолога», який уведено в реєстр офіційних заходів ДООЗ КМДА м. Києва, та ДООЗ КОДА. З 2009 року проведено близько 100 заходів, які відвідали 4500 дитячих стоматологів, лікарів-стоматологів і лікарів педіатричного профілю.

Кафедра є співорганізатором та активним учасником навчальних семінарів у дистанційному режимі – телесту «Сучасні стратегії профілактики та лікування стоматологічних захворювань: світовий досвід та перспективи розвитку», плани проведення яких затверджені наказами МОЗ України.

Співробітники кафедри були активними учасниками міжнародних проектів: українсько-канадського «Партнери в охороні здоров'я: школи здоров'я» (МОЗ України, МОЗ Канади, МОН України, Міністерство освіти Саскачевану, ООН – ЮНІСЕФ; 1996–1998 рр.); Європейської мережі шкіл сприяння здоров'ю (МОН України, МОЗ України; 1995–2000 рр.); українсько-канадського «Молодь – за здоров'я» (МОЗ України, МОЗ Канади, Міністерство у справах сім'ї та молоді України, МОН України, Міністерство освіти Саскачевану, ООН – ЮНІСЕФ; 1998–2001 рр.); українсько-канадського «Молодь – за здоров'я – 2» (МОЗ України, МОЗ Канади, Міністерство у справах сім'ї та молоді України, МОН України, Міністерство освіти Саскачевану, ООН – ЮНІСЕФ; 2001–2003 рр.); «Подолання епідемії ВІЛ/СНІДу в Україні» (МБФ «Міжнародний альянс з ВІЛ/СНІДу в Україні» та Глобальний фонд боротьби зі СНІДом, туберкульозом і малярією).

За всі роки діяльності кафедри викладачами, аспірантами і клінічними ординаторами на наукових форумах здійснено 1014 виступів, у тому числі за рівнями: міжнародний – 61; всеукраїнський – 128; обласний – 57; міський – 256; районний – 542.

Співробітники кафедри успішно поєднують професійну діяльність із громадською. Вони є членами вчених і спеціалізованих рад, членами редколегій журналів «Дентальні технології», «Ескулап-Дентист», «Современная стоматология», «Український медичний часопис», «Стоматология. Эстетика. Ин-

новации», «INTERMEDICAL JOURNAL»; виступають у теле- та радіопрограмах, беруть активну участь у роботі українських та міжнародних громадських професійних об'єднань.

Кафедра терапевтичної стоматології – 2

Київський інститут удосконалення лікарів мав союзне підпорядкування, і фахівці проводили підвищення кваліфікації лікарів не тільки в Україні, а й поза її межами. Значна кількість лікарів приїжджала із Росії, Казахстану, Узбекистану, Таджикистану та інших союзних республік. Разом із тим, викладачі стоматологічних кафедр виїжджали на цикли підвищення кваліфікації в різні міста та союзні республіки. Для задоволення потреб київських лікарів у 1980 році організовано кафедру терапевтичної стоматології – 2, клінічною базою якої була поліклініка на вул. Щербаківа, 70. Очолила кафедру видатний вчений, доктор медичних наук, професор Галина Микитівна Вишняк. Науковим напрямом досліджень Г.М. Вишняк було вивчення патогенезу захворювань тканин пародонта в дівчат на тлі порушень оваріоменструальної функції, аменореї. Фундаментальні дослідження, що вивчали взаємозв'язок системних хвороб та захворювань пародонта, твердих тканин зубів, слизової оболонки порожнини рота, стали підтвердженням важливості вивчення загальномедичних дисциплін стоматологами для визначення спільних чинників ризику, наукового обґрунтування ланок патогенезу та комплексного лікування. Учнями Галини Микитівни є доцент Н.О. Бакшутіва, професор І.П. Мазур, які продовжили цей напрям у своїх наукових дослідженнях.

Кафедра стоматології

Кафедра стоматології створена 9 лютого 2001 року для забезпечення населення України висококваліфікованою стоматологічною допомогою завдяки післядипломній підготовці лікарів-стоматологів загального профілю.

Кафедру очолив професор, доктор медичних наук О.В. Павленко. Кафедра проводить підготовку фахівців за спеціальністю «Стоматологія». Навчально-

педагогічний процес проводять д. мед. н., професори кафедри – І.П. Мазур, Т.М. Волосовець, О.О. Тимофеев, К.М. Лихота, О.В. Біда, к. мед. н., доценти – Г. П. Бернадська, Н.О. Бакшутова, В.Г. Бургонський, О.М. Ступницька, С.В. Кабанчук, П.В. Сідельников, М.О. Павленко, Ю.І. Забуга, Н.М. Юнакова, асистенти – А.С. Андрусенко, Г.В. Пальчикова, О.Ф. Сіренко, І.О. Дацько, М.В. Дорошенко, О.П. Листопад, І.Г. Чайковський, В.А. Габаль, В.В. Пехньо.

Співробітники кафедри були організаторами та учасниками 5 національних українських стоматологічних конгресів, з'їздів ГО «Асоціація стоматологів

Співробітники Інституту стоматології на VIII (XV) З'їзді Асоціації стоматологів України, м. Київ, 2016 р.

Співробітники Інституту стоматології на презентації книги «Стоматологія України», м. Київ, 2017 р.

України», численних науково-практичних конференцій. З науковими доповідями брали участь у конгресах Всесвітньої федерації стоматологів.

Кафедра ортодонтії

Упродовж багатьох років розділ ортодонтії викладався на кафедрах дитячої та ортопедичної стоматології. Сучасна концепція ортодонтичного лікування як дітей, так і дорослих значною мірою змінила нашу уяву про ортодонтію як спеціальність і зумовила необхідність створення самостійної кафедри ортодонтії. Згідно з рішенням вченої ради та за наказом ректора Національної медичної академії післядипломної освіти імені П.Л. Шупика № 3365 від 14 грудня 2007 року, було засновано кафедру ортодонтії, яку очолила професор Мирослава Дрогомирецька. Зі створенням кафедри розпочався якісно новий етап викладання та розвитку цієї спеціальності у галузі післядипломної освіти. М.С. Дрогомирецька – академік Української академії наук національного прогресу, амбасадор Американської асоціації ортодонтів (AAO) в Україні, член Європейського ортодонтичного товариства (EOS), Всесвітньої федерації ортодонтів (WFO), Італійського ортодонтичного товариства (SIDO), головний редактор журналу «Світ ортодонтії». Президент Асоціації ортодонтів України, віцепрезидент Асоціації приватно практикуючих лікарів-стоматологів України. Повний

Мирослава Стефанівна Дрогомирецька

кавалер ордену княгині Ольги (I – 2015, II – 2010, III – 2006), лауреат Всеукраїнської премії «Жінка III тисячоліття» в номінації «Рейтинг» (2010 р.), диплом «За вагомий внесок у розвиток медичної галузі України та покращення здоров'я українського народу».

Співробітниками кафедри ортодонції виконувалась науково-дослідна робота на тему «Обґрунтування концепції інтегрального підходу до лікування пацієнтів із зубо-щелепними аномаліями з метою створення високої якості життя сучасної людини» з 2009 по 2015 р.

Співробітники Інституту на I Конгресі з ортодонції, організованому професором М.С. Дрогомирецькою

Сформульовано основні принципи та напрями комплексного ортодонтичного лікування дорослих чоловіків і жінок з урахуванням гендерних відмінностей. Розроблено, обґрунтовано та апробовано в клініці схеми комплексного лікування зубо-щелепних аномалій у дорослих на фоні пародонтиту, атеросклерозу та гіпоестрогенії. Запропоновано нову математичну модель ортодонтичного лікування, яка враховує стан кісткової тканини, що дає змогу оптимізувати діючу на зуби силу і підвищити ефективність лікування. Запропоновано й апробовано в клініці при ортодонтичному лікуванні дорослих чоловіків на фоні остеосклерозу використання нових матеріалів, які прискорюють на початковому етапі

резорбцію, а згодом остеогенез кісткових тканин та спрощує переміщення зубів. Запропоновано протокол ортодонтичного лікування дорослих з додатковим використанням для контролю на різних етапах денситометричних, ехоостеометричних, спектроколориметричних, біохімічних та біофізичних методів дослідження, що дає змогу більш ефективно корегувати процес переміщення зубів.

Вивчався вплив дефіциту вітаміну D на розвиток зубо-щелепних аномалій у дітей. Проведені клініко-морфологічне обґрунтування вибору методів реабілітації пацієнтів із адентією верхніх латеральних різців та оцінювання функціонального стану щелепно-лицевої ділянки в дітей у період змінного прикусу та її вплив на розвиток зубо-щелепної деформації; клініко-лабораторне обґрунтування нормалізації оклюзійних співвідношень при вторинних деформаціях зубних рядів. Проаналізовано поширеність бруксизму серед дорослого населення та проведено порівняльну оцінку достовірності та ефективності різних методів діагностики цього патологічного стану.

Досліджені зміни параметрів постурального балансу тіла під час ортодонтичного лікування пацієнтів з патологією зубо-щелепної системи. Запропоновані заходи профілактики вторинних зубо-щелепних деформацій у дітей, критерії планування ортодонтичного лікування. Розроблений спосіб медикаментозного лікування хронічного травматичного артриту скронево-нижньощелепних суглобів.

Застосування інтегрального підходу до лікування пацієнтів із зубо-щелепними аномаліями значно підвищило якість лікування та естетичний вигляд пацієнтів.

Кафедрою ортодонції видано: брошур – 1, інформаційних листів – 2, опубліковано статей та тез – 125, у закордонних та наукометричних журналах – 26, українських – 99. Зроблено доповідей на з'їздах, конференціях, симпозіумах – 65, міжнародних – 29, українських – 30, обласних – 6. Винахідницька діяльність: отримано авторських свідоцтв – 2, актів впровадження – 13, патентів – 5.

Соціальна програма

Уперше на кафедрі ортодонції Інституту стоматології Національної медичної академії післядипломної освіти імені П.Л. Шупика була впроваджена соціальна програма «Подаруй дитині посмішку» для дітей з особливими потребами (дітей-сиріт, дітей-інвалідів) та із малозабезпечених сімей. У співпраці з колегами стоматологічного відділення консультативно-діагностичної поліклініки і відділення пластичної та реконструктивної хірургії Національної дитячої спеціалізованої лікарні «ОХМАТДИТ» протягом 8 років кафедра займається лікуванням дітей із вродженою патологією щелепно-лицевої ділянки.

Основна ідея проекту – привернути увагу громадськості до проблеми стоматологічного оздоровлення дітей-сиріт. Одним з напрямів програми є планове охоплення та оздоровлення всіх дітей, позбавлених батьківського піклування, через університетські клініки, обласні та регіональні центри охорони здоров'я, через приватні структури, надаючи таким дітям кваліфіковану високотехнологічну ортодонтичну допомогу.

*Дорошенко О.М.,
доктор медичних наук, професор*

РОЗВИТОК ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ ТА БЕЗПЕРЕРВНИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК СТОМАТОЛОГІВ НА СЛОБОЖАНЩИНІ

Розвитку стоматології на Слобожанщині сприяла діяльність Харківського медичного товариства, створеного лікарями Губернського медичного відомства у 1861 р. та організація зуболікарської філії товариства у 1905 році. Значну роль у діяльності зуболікарської філії відігравали такі визначні постаті, як Ю.М. Гофунг – засновник Харківської зуболікарської школи і професор М.Б. Фабрикант – засновник школи щелепно-лицевої хірургії. Значний внесок у розвиток стоматології Слобожанщини зроблено співробітниками Харківської медичної академії післядипломної освіти. Перша кафедра одонтології, що здійснювала підвищення кваліфікації лікарів-стоматологів в Україні, була організована у 1926 році при Всеукраїнському інституті вдосконалення лікарів у м. Харкові.

Провідне місце в системі підвищення кваліфікації лікарів займають післядипломна освіта та безперервний професійний розвиток. Наказом Народного комісаріату охорони здоров'я України від 10 листопада 1923 року організовано Харківський клінічний інститут удосконалення лікарів, який з 1927 року мав статус Українського центрального інституту удосконалення лікарів. Вагомим внеском у розвиток стоматології та щелепно-лицевої хірургії у Харківському регіоні стало відкриття в 1926 році кафедри одонтології при Всеукраїнському інституті вдосконалення лікарів (нині – ХМАПО). Таким чином, набуло державного значення питання про вдосконалення стоматологів.

*Будівля Всеукраїнського інституту
удосконалення лікарів по вул. Артема, 8*

Історія розвитку хірургічної стоматології та щелепно-лицевої хірургії в Харківському регіоні

У вересні 1930 року кафедру одонтології було реформовано в кафедру щелепно-лицевої хірургії та стоматології. Клінічною базою кафедри для проходження клінічної ординатури, інтернатури та аспірантури була клініка стоматологічного факультету Харківського медичного інституту. Амбулаторною базою кафедри стала 3-я міська поліклініка. На кафедрі науковими керівниками аспірантів значилися професори М.Б. Фабрикант, Л.М. Лінденбаум, Ю.М. Гофунг. Асистентами кафедри були к. мед. н. С.О. Несвижський, Ф.Г. Халемська, З.Х. Шуб, С.С. Вольшанок.

Організатор та керівник кафедри, вихованець

*В аудиторії кафедри одонтології
Всеукраїнського інституту
удосконалення лікарів*

ХАРКІВ

професора М.Б. Фабриканта – професор Лев Мусійович Лінденбаум народився у 1888 році на Волині. Зуболікарську освіту здобував у профільних школах Варшави та Харкова. Працював зубним лікарем у приватній лікарні Харкова, а потім у земській лікарні м. Змійов. Вступивши до Харківського медичного інституту, успішно закінчив його у 1924 році і працював там же на кафедрі хірургічної стоматології до 1938 року – асистентом, доцентом, професором. Також викладав курс щелепно-лицевої хірургії на військовому факультеті 1-го Харківського медичного інституту. Л.М. Лінденбаум – член правління Харківського наукового лікарського товариства, секретар-референт журналу «Одونتологія». Один з перших застосував місцеве знеболення у практиці терапевтичної стоматології при лікуванні пульпіту і захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора медичних наук на тему «Патогенез пародонтозу у світлі навчання про алергію».

Професор, д.мед.н. Лев Мусійович Лінденбаум – перший завідувач кафедри щелепно-лицевої хірургії та стоматології Всеукраїнського інституту удосконалення лікарів (1926–1952)

Під керівництвом професора Л.М. Лінденбаума система післядипломного викладання на кафедрі ґрунтувалась на демонстраційно-дискусійному методі шляхом проведення семінарів та конференцій. Лекції були вступними і заключними для практичних

занять. Практичні заняття будувалися на активності самих лікарів з урахуванням їх індивідуального практичного досвіду. У 1936 році при кафедрі на базі 2-ї радянської лікарні був організований власний стаціонар на 35 ліжок, а з 1938 року – на 70 ліжок, аудиторія на 50 слухачів, кабінети й допоміжні служби. Розширення навчально-клінічної бази кафедри дало можливість зробити її багатопрофільною – з викладанням терапевтичної, хірургічної та ортопедичної стоматології. До початку Вітчизняної війни кафедрою було проведено 30 циклів спеціалізації й 20 циклів удосконалення, які охопили загалом 450 лікарів, та суміжні курси з хірургами загальної профілю – 400 курсантів з щелепно-лицевої хірургії. З вересня 1941 р. співробітники кафедри – професор Л.М. Лінденбаум, доцент А.Е. Рофе, С.Е. Шуб, Ф.Г. Халемська, С.З. Гуткін, С.О. Несвижський – працювали у спеціалізованих щелепно-лицевих шпиталях. У воєнні роки професором Л.М. Лінденбаумом була організована кафедра щелепно-лицевої хірургії в Новосибірському медичному інституті та Пермському інституті удосконалення лікарів.

Професор М.Б. Фабрикант у колі співробітників клініки щелепно-лицевої хірургії, яку він очолював

Професор М.Б. Фабрикант – засновник щелепно-лицевої хірургії на Слобожанщині. В 1937 році був обраний почесним членом Всесвітньої наукової асоціації стоматологів, із 1938 року – почесний член Всесвітньої асоціації по боротьбі з кістковим туберкульозом, а в 1943 році отримав почесне звання заслуженого діяча науки. Ця людина була відомою у

широких наукових колах нашої країни та за її межами як вчений, талановитий хірург і педагог. Найціннішим спадком стали його учні, серед них: професор Л.М. Лінденбаум, професор М.Ф. Даценко, професор Н.Д. Лісова, професор Л.П. Григор'єва, доценти – М. Слуцька, П.І. Гузенко, С.З. Гуткін, В.І. Коробков, А.І. Шнайдер, Н.І. Заславський, А.Я. Тарловський та ін.

Після звільнення міста від німецько-фашистських окупантів лікарі-науковці повернулися з фронтів та займалися відновленням мирного життя. У повоєнний період доля кафедри була нелегкою. Відсутність робочої сили й матеріалів спонукала співробітників самотужки відновлювати стаціонар, облаштовувати навчальні кімнати в поліклініці.

*Обхід лікарів у клініці щелепно-лицевої хірургії.
Повоєнні роки*

Співробітники кафедри на чолі з професором Л.М. Лінденбаумом проводили заняття на базі щелепно-лицевого шпиталю й надавали допомогу значному контингенту хворих, які потребували реконструктивних операцій. В основі лікувальної роботи були здобутки наукових досліджень співробітників: особливості анестезії II гілки трійчастого нерва, застосування методу Парча при оперуванні кіст, терапія перимандибулярних флегмон, патогенетичне лікування хворих на пародонтоз та остеомієліт щелеп, вогнепальні поранення обличчя та щелеп, застосування методів фізіотерапії у лікуванні захворювань щелепно-лицевої ділянки. Під керівництвом професора виконали та захистили 4 кандидатські дисертації С.Е. Шуб, В.Ф. Чистякова, М.В. Андрусон, А.Я. Тарловський.

За даними архівних матеріалів, уже у 1945 році була відновлена педагогічна діяльність. Незважаючи на тяжкий період повоєнного буття, на кафедрі у 1945 році навчалися 46 курсантів, у 1946 році – 67 осіб, упродовж першої половини 1947 року – 47 курсантів. Однак у зв'язку з реорганізацією інституту в 1952 р. кафедра припинила свою діяльність.

У 1958 році робота кафедри відновилася. Навчальною й лікувальною базами кафедри стало щелепно-лицеве відділення Обласної клінічної лікарні й міської стоматологічної поліклініки. Тимчасове завідування кафедрою було доручено доценту, к. мед. н. Самуїлу Зіновійовичу Гуткіну – учню професора М.Б. Фабриканта.

*Доцент, к. мед. н. Самуїл Зіновійович Гуткін,
завідувач кафедри (1958–1973)*

Пізніше, у цьому ж році, кафедру очолив професор, д. мед. н. Юрій Йосипович Бернадський. У зв'язку з його переведенням на роботу в м. Київ із 1961 р. на місце завідувача кафедри знову стає доцент С.З. Гуткін. Клінічна база кафедри переведена у лікарню № 25. Асистентами кафедри були к. мед. н. В.Ф. Чистякова, к. мед. н., Е.П. Реусова, к. мед. н. М.А. Нападов, а також Н.Я. Резніков, Л.Г. Васильченко, Л.М. Вороніна. Також були залучені співробітники Харківського стоматологічного інституту: В.Л. Усиченко, Л.Н. Манзюк, С.Д. Юрченко, Г.А. Личман. Науково-практична діяльність співробітників кафедри полягала в удосконаленні лікування пацієнтів

із травматичними ушкодженнями щелеп і хворих на остеомієліт, розробленні хірургічних методів лікування зубо-щелепних деформацій, методів лікування стоматитів та розробленні методик з використання пластмаси в стоматології. На кафедрі з часу її відновлення до вересня 1965 року проходили цикли удосконалення 542 курсанта з фаху «Хірургічна, терапевтична та ортопедична стоматологія» та 225 курсантів з фаху «Щелепно-лицева хірургія».

У вересні 1965 року від кафедри стоматології та щелепно-лицевої хірургії було відокремлено самостійну кафедру ортопедичної стоматології, яку очолив учень професора Л.М. Лінденбаума – професор, д. мед. н. Михайло Абрамович Нападів. А в 1967 році було відокремлено самостійну кафедру терапевтичної стоматології під керівництвом професора, д. мед. н. Валеріана Олексійовича Нікітіна.

Упродовж 1974 року кафедру очолювала д. мед. н., професор Віра Федорівна Чистякова – учениця проф. Л.М. Лінденбаума. Після закінчення клінічної ординатури і захисту кандидатської дисертації вона працювала асистентом, завідувачем базового щелепно-лицевого відділення кафедри, з 1962 року – доцентом. У 1971 році стала доктором медичних наук, захистивши дисертацію за унікальною тематикою, яка була присвячена вивченню проблеми щелепно-лицевого травматизму в поєднанні з ушкодженнями головного мозку різного ступеня. У 1975 році професор В.Ф. Чистякова перейшла на посаду завідувача профільної кафедри у Полтавському медичному стоматологічному інституті.

З 1975 року кафедру очолила д. мед. н., професор Ніна Денисівна Лісова. У формуванні її особистості як вченого, педагога, хірурга велику роль відіграли професори М.Б. Фабрикант і М.Ф. Даценко. Саме М.Б. Фабрикант визначив спрямованість її наукових здобувань, присвячених захворюванням слинних залоз, яка у майбутньому стала підґрунтям для цілої наукової школи сіалопатів в Україні. Велике прагнення до досконалості хірургічного мистецтва, наполегливість у навчанні дали змогу Н.Д. Лісовій оволодіти технікою складних оперативних втручань і навіть однією з перших вивчити можливості використання ендотрахеального наркозу при втручаннях на обличчі та щелепах. Нею були вперше розробле-

Ніна Денисівна Лісова, завідувач кафедри хірургічної стоматології (1975–1991), професор, доктор медичних наук

ні: аутовакцина для лікування хворих на сіалоденіт; методи малоінвазивних і макрхірургічних втручань на слинних залозах та їхніх протоках; вдосконалені методи хірургічної реконструкції вроджених вад обличчя та щелеп; методики хірургії гнійно-запальних і травматичних ушкоджень щелепно-лицевої ділянки. Під керівництвом професора Н.Д. Лісової вперше в Україні була організована та налагоджена ургентна стоматологічна служба в умовах стаціонару. Клініка кафедри розміщувалася на базі клінічної лікарні швидкої та невідкладної медичної допомоги імені проф. А.І. Мещанінова.

Учениця професорів М.Б. Фабриканта та М.Ф. Даценко, майбутній професор — Н.Д. Лісова з маленьким пацієнтом на руках

Різносторонні наукові інтереси професора продовжили її учні й започаткували нові напрями у щелепно-лицевій хірургії та стоматології. За період роботи в науковому середовищі під керівництвом Н.Д. Лісової було захищено 2 докторські й 23 кандидатські дисертації. Серед її учнів професори, д. мед. н.: Ю.Ф. Григорчук, В.К. Полєнічкін, І.Г. Лісова; д. мед. н. В.І. Багоутдінова; доценти, к. мед. н. Л.Я. Богашова, М.П. Мозговий, В.Г. Лукьянов, А.Л. Одабашьян, Г.Б. Хасанова, Н.М. Михайленко, А.А. Дмитрієва, В.В. Лисенко, Г.В. Залян, В.А. Шевчук та багато інших. На той час щорічно на кафедрі проходили навчання до 100 хірургів-стоматологів і щелепно-лицевих хірургів з усіх регіонів Радянського Союзу та 150 лікарів-стоматологів. Навчалися 31 клінічний ординатор, 10 аспірантів-іноземців із країн Африки та Близького Сходу.

З 1991 по 2004 р. завідування кафедрою хірургічної стоматології та щелепно-лицевій хірургії покладається на доцента, к. мед. н. Григорія Львовича Гольдфарба – вихованця доцента С.З. Гуткіна.

З 2004 року кафедрою завідує професор І.Г. Лісова, видатний науковець, педагог і щелепно-лицевий хірург. На сьогодні кафедра залишається осередком надання висококваліфікованої спеціалізованої допо-

Завідувач кафедри хірургічної стоматології, щелепно-лицевій хірургії та стоматології ХМАПО з 2004 р. професор, д.мед.н. І.Г. Лісова

моги населенню та післядипломної підготовки професійних кадрів. Сферою науково-практичних інтересів кафедри є вдосконалення методів діагностики і лікування запальних захворювань та травматичних ушкоджень щелепно-лицевої ділянки, профілактика їхніх ускладнень, реконструктивна хірургія вроджених та набутих дефектів м'яких тканин і кісток лицевого черепа, хірургія пухлиноподібних новоутворень та пухлин щелепно-лицевої ділянки і хірургія слинних залоз. Таким чином, продовжують поповнюватися здобутки кількох поколінь науковців Харківської профільної школи щодо вивчення етіології захворювань слинних залоз, їх діагностики і лікування на сучасному рівні. Уперше в СНД на кафедрі науково обґрунтовано і впроваджено у практику використання гомеопатичного методу в комплексному лікуванні хворих на щелепно-лицеву патологію – озонотерапії. Співробітниками кафедри вивчено причини і механізми розвитку токсичного фосфорно-некротичного остеомієліту в наркозалежних осіб, які вживають амфетаміни, та обґрунтовані методи етіотропного лікування. На кафедрі здійснюються науково-практичні розробки щодо вдосконалення методів дентальної імплантації у пацієнтів із множинною втратою зубів та обґрунтування профілактики ускладнень після імплантації. Проводяться дослідження щодо визначення факторів оптимізації репаративної регенерації тканин після хірургічних втручань у щелепно-лицевій ділянці. Значна наукова робота виконується відносно вдосконалення профілактики і ранньої діагностики онкологічних захворювань обличчя та щелеп.

Історія Слобожанської стоматологічної школи починається з кінця XIX століття і базується на особистостях, котрі вкладали своє життя в її становлення та розвиток. Діяльність цілої плеяди професорів, доцентів й асистентів є яскравим віддзеркаленням реального внеску у справу охорони здоров'я населення України та післядипломну підготовку стоматологічних кадрів на Харківщині.

Кафедра терапевтичної стоматології ХМАПО

Кафедра терапевтичної стоматології Харківського інституту удосконалення лікарів заснована в грудні 1967 року за наказом МОЗ СРСР. Організатором

ХАРКІВ

і керівником кафедри до 1998 року був доктор медичних наук, професор В.О. Нікітін, який розробив та впровадив у практику охорони здоров'я методики використання низьких та наднизьких температур у стоматології.

Співробітниками кафедри терапевтичної стоматології ХІУЛ на чолі з В.О. Нікітиним, завдяки співпраці з Інститутом проблем кріобіології та кріомедицини,

*Доктор медичних наук, професор
В.О. Нікітін*

проведені біофізичні й експериментально-морфологічні дослідження впливу низьких температур на пульпу зуба і слизову оболонку порожнини рота, обґрунтовано метод лікування необоротних форм пульпіту, незагойних ерозій і виразок слизової оболонки порожнини рота та червоної облямівки губ, пердракових та інших стоматологічних захворювань, визначено експозицію кріодії на елементи ураження. Уперше експериментально-морфологічним методом доведена можливість кріотерапії гемангіоми (К.В. Григор'єва (Божко), А.В. Точилівська та ін).

На підставі експериментально-морфологічних досліджень та клінічних спостережень сформульовані показання та протипоказання до використання низьких температур у стоматології.

За розроблення методу та кріоінструментів для лікування стоматологічних захворювань у складі авторського колективу В.О. Нікітін був відзначений званням лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки.

Професором В.О. Нікітиним збудована кріохірургічна школа у стоматології, захищено ряд дисертаційних робіт, опубліковано монографії «Кріохірургія в стоматології» (1984), «Низькі температури в стоматології» (1990).

З 1998 по 2018 р. кафедру очолювала учениця професора В.О. Нікітіна, доктор медичних наук, професор Валентина Федорівна Куцевляк.

*Доктор медичних наук,
професор В.Ф. Куцевляк*

За роки існування кафедри під керівництвом проф. В.Ф. Куцевляк виконано і захищено 2 докторські і 27 кандидатських дисертацій. За результатами наукових досліджень видано 360 друкованих праць, у тому числі 3 монографії: «Низькі температури в стоматології» (1990), «Стоматологічні аспекти наслідків Чорнобильської аварії» (2005), «Плацента: кріоконсервування, структура, властивості, перспективи клінічного застосування» (2011); 2 електронні посібники, 14 авторських свідоцтв, 17 патентів України.

Валентина Федорівна Куцевляк – не лише визначний спеціаліст, а й активний громадський діяч. Вона 10 років була віцепрезидентом Асоціації лікарів-пародонтологів України, очолює Харківський осередок Асоціації лікарів-пародонтологів України, експерт центру тестування «КРОК-3», член спеціалізованої вченої ради за спеціальністю «Стоматологія» при ДУ «Інститут стоматології та щелепно-лицевої хірургії НАМН України», більше ніж 10 років заступник голови клініко-експертної комісії зі стоматології при Хар-

ківському обласному департаменті охорони здоров'я, позаштатний судовий медичний експерт зі стоматології у Харківській області, член редакційної ради низки стоматологічних видань. Багато разів очолювала державну екзаменаційну комісію під час випуску спеціалістів-стоматологів у містах України (Львів, Івано-Франківськ, Київ, Запоріжжя, Харків та ін.).

Нагороджена Подякою Президента України, Грамотою Верховної Ради України, почесними грамотами МОЗ України, відзнакою стоматологів України, начальника Головного управління охорони здоров'я Харківської облдержадміністрації.

Завдяки співпраці кафедри з Інститутом низьких температур ім. Б.І. Веркіна, Інститутом проблем кріобіології і кріомедицини, Інститутом мікробіології та імунології імені І.І. Мечникова, Інститутом медичної радіології та ін. наукові розробки колективу кафедри завжди є різноманітними й актуальними, мають велику практичну цінність: використання низьких і наднизьких температур (кріотерапія), гіпотермія, оксигенація при лікуванні захворювань слизової оболонки порожнини рота і пародонта; вивчення впливу іонізуючої радіації на стан тканин і органів порожнини рота; розроблення, апробація та впровадження в клініку аерозольних препаратів; створення, апробація і впровадження в практику охорони здоров'я стоматологічних матеріалів; використання фотодинамічної терапії і лазерних технологій при лікуванні захворювань пародонта і патології слизової оболонки порожнини рота; застосування клітинної і тканинної терапії в клініці терапевтичної стоматології та ін.

З 2018 року кафедру очолює учениця професора В.Ф. Куцєвляк, доктор медичних наук, професор Ольга Валеріївна Любченко, яка гідно продовжує і примножує досягнення кафедри.

Нині на кафедрі працюють: завідувач, доктор медичних наук, професор О.В. Любченко, доктор медичних наук, професор В.Ф. Куцєвляк, доценти: доктор медичних наук Ю.В. Лахтін, кандидати медичних наук: К.В. Божко, І.Є. Велігоря, С.В. Полякова, О.М. Сирота, Н.Б. Циганова, Л.Ю. Пушкар, асистенти – кандидати медичних наук: В.В. Грищенко, Л.М. Карпець, О.Є. Іванов, І.В. Циганова, Н.П. Бобровська.

Основна навчально-практична база кафедри – КЗОЗ «Обласна стоматологічна поліклініка м. Харкова» з терапевтичним, хірургічним, ортопедичним і дитячим відділеннями (директор Є.В. Волосов).

Колектив кафедри має потужний інтелектуальний потенціал, що дає змогу розробляти та впроваджувати нові наукові ідеї в практику, у повній мірі здійснювати лікувальну та навчально-методичну роботу відповідно до сучасних вимог.

Кафедра стоматології дитячого віку, ортодонтії та імплантології

Стоматологія дитячого віку на Слобожанщині розпочалася з відкриття кафедри дитячого віку в Харківському медичному інституті в 1981 році. Організатором кафедри та її завідувачем став доцент Валерій Ісайович Куцєвляк, який керував нею 27 років. Завдяки організованості, різнобічній ерудиції і коло-сальній працездатності В.І. Куцєвляк вивів кафедру на передові рубежі науки.

В.І. Куцєвляк, доктор медичних наук, професор

У 1986 році він захистив докторську дисертацію на тему «Дистракційні і компресійні методи лікування аномалій і деформацій нижньої щелепи», у 1987 році йому було присвоєно звання професора, що дозволило в ХМІ відкрити аспірантуру зі стоматології.

Для розвитку дитячої хірургічної стоматології та щелепно-лицевої хірургії на базі 4-ої міської лікарні швидкої медичної допомоги ним було відкрито дитяче стоматологічне відділення на 30 ліжок, яке в 2000 році

було переведено в Обласну дитячу клінічну лікарню № 1. Також для надання кваліфікованої поліклінічної допомоги професор В.І. Куцевляк організував і відкрив Дитячу міську стоматологічну поліклініку.

Валерій Ісайович був ініціатором створення курсу «Імплантологія» в медичному інституті, співавтором програми з імплантології.

У 2009 році він переходить на роботу в Харківську медичну академію післядипломної освіти, де знову відкриває й організовує кафедру стоматології дитячого віку, ортодонції та імплантології.

Фундаментальні наукові дослідження професора В.І. Куцевляка:

– Уперше в стоматології розроблена дистракція і компресія кісткової тканини, запропоновані апаратурно-хірургічні методи лікування аномалій і деформацій щелеп. Вийшли друком монографії «Дистракція і компресія щелеп в ортогнатичній і ортодонтичній хірургії» (2012 р.) та «Ортодонтична хірургія» (2016 р.).

– Уперше розроблено остеосинтез переломів нижньої щелепи у дітей. Запропоновано класифікацію укушених ран обличчя у дітей собаками, розроблено методики первинної обробки ран і лікування.

– Уперше запропоновано класифікацію та алгоритм лікування переломів кісток лицевого черепа у дорослих, розроблено апаратурно-хірургічні методи.

– Уперше запропоновано стоматологічні імплантати із сапфіру і танталу. Розроблено нові конструкції і методика застосування субперіостального імплантату. Вийшла друком монографія «Субперіостальна імплантація» (2019 р.).

– Уперше розроблено ортодонтичні мікро-мініімплантати.

– Уперше розроблено однополюсні ендопротези скронево-нижньощелепного суглоба із сапфіру; двополюсні повні ендопротези з титану з дистракційним пристроєм. Вийшла друком монографія «Ендопротезування скронево-нижньощелепного суглоба» (2014 р.).

– Уперше розроблено оперативні втручання пластики вродженого незрощення верхньої губи в перші дні після народження дитини.

– Уперше розроблено методику застосування

аутологічних стовбурових клітин для аугментації кісткової тканини альвеолярного відростка.

В.І. Куцевляк – автор понад 370 наукових робіт, 50 патентів і авторських свідоцтв, 150 раціоналізаторських пропозицій. Під його керівництвом було захищено 4 докторські і 26 кандидатських дисертацій. Видано 10 монографій, 15 навчальних посібників.

Професор Куцевляк В.І. підготував тисячі молодих фахівців, створив свою наукову школу, повернувшись до повноцінного життя тисячі пацієнтів і при цьому завжди прагнув йти вперед – бути ще більш досконалим лікарем, педагогом, керівником. Його творчий шлях був відзначений, і в 1997 році йому було присвоєно звання заслуженого діяча науки і техніки України, а в 2004 році він був обраний академіком Української академії наук. Був неодноразово нагороджений почесними грамотами Верховної Ради, Міністерства охорони здоров'я, Харківського обласного управління охорони здоров'я.

Валерій Ісайович завжди вів активне громадське життя. Протягом 17 років очолював Харківське відділення Асоціації стоматологів України. Був позаштатним головним дитячим щелепно-лицевим хірургом Харківської області. Протягом 27 років є членом спеціалізованої вченої ради при Полтавській стоматологічній академії. Є членом редакційної колегії ряду профільних видань.

Нині його учень – доктор медичних наук, професор, академік Української академії наук Олександр Володимирович Любченко завідує кафедрою стоматології дитячого віку, ортодонції та імплантології ХМАПО і гідно продовжує справу свого вчителя.

Історія кафедри ортопедичної стоматології

Кафедра була заснована офіційно у 1930 році як кафедра одонтології Всеукраїнського інституту вдосконалення лікарів. Її очолив професор Л.М. Лінденбаум.

З 1951 року починає свій творчий шлях головний лікар клініки ортопедичної стоматології Харківського медичного інституту Михайло Абрамович Нападов. У 1956 році він захищає кандидатську дисертацію «Исправление съёмных пластмассовых протезов при помощи пластмассы «АКР-10», за що йому було

присвоєно науковий ступінь кандидата медичних наук. А в 1958 році робота кафедри поновлюється. З 1959 року в Українському інституті удосконалення лікарів при кафедрі стоматології створено доцентський курс спеціалізації для лікарів-ортопедів й ортодонтів, де М.А. Нападов обіймає посаду асистента кафедри, а з 1963 року – доцента кафедри стоматології.

М.А. Нападов, доктор медичних наук, професор

У 1965 році уперше за історію інституту для викладання ортопедичної стоматології було створено окрему кафедру, яку очолив М.А. Нападов. У 1966 році М.А. Нападов захищає докторську дисертацію на тему «Некоторые виды зубочелюстных деформаций, их профилактика и лечение». У цьому ж році він отримує звання професора.

Заслужений винахідник СРСР, заслужений діяч науки і техніки, д. мед. н., професор М.А. Нападов керував кафедрою до 1992 року. Він проводив величезну професійну, наукову, видавничу та суспільну роботу. Так, після професора М.Ф. Даценко, який головував у Товаристві стоматологів ХМТ (що було створене у Харкові у 1905 році) і до 1992 року М.А. Нападов був головою цього товариства.

З 1992 по 1995 р. – обов'язки завідувача кафедри виконував доцент, к. мед. н. О.П. Голубничий. Під час його керівництва кафедрою було продовжено роботи, започатковані М.А. Нападівим.

З 1995 року по теперішній час кафедрою завідує доктор медичних наук, професор В.І. Гризодуб, який продовжує діяльність М.А. Нападова та його традиції щодо розвитку ортопедичної стоматологічної науки та впровадження наукових досягнень у практичну діяльність. У 1983 році він захистив кандидатську дисертацію з питань розроблення нової лікарської форми та удосконалення шляху її введення для знеболення твердих тканин зуба. У 1995 році В.І. Гризодубом була представлена до захисту на здобуття ступеня доктора медичних наук дисертаційна робота з важливої тематики, що поєднує хірургічну та ортопедичну стоматологію, – комбіноване лікування хворих із розколинами піднебіння. Дисертація «Нові розробки в ортопедичному лікуванні хворих з дефектами і деформаціями щелепно-лицевої ділянки» була успішно захищена з присвоєнням ступеня доктора медичних наук. За період керівництва кафедрою професором В.І. Гризодубом було захищено та затверджено ВАК України 12 кандидатських дисертацій (І.П. Дністрянський, І. Саков, Л.О. Іваніщенко, К.В. Жуков, О.О. Челяпіна, Р.М. Бадалов, Д.В. Гризодуб, Є.В. Гризодуб, С.А. Гордієнко та 2 дисертації іноземних громадян). В.І. Гризодуб є членом Координаційної ради при МОЗ України з підготовки лікарів-інтернів «Крок 3» та співавтором національного підручника для лікарів-інтернів, стоматологів, слухачів факультетів післядипломної освіти ВМНЗ III–IV рівнів акредитації – «Стоматологія у двох книгах». Книга 1. м. Київ, ВСВ «Медицина», 2013 р. ISBN 978-617-505-239-6. Підготовлена до друку монографія «Профилактика протезных стоматитов у больных сахарным диабетом при использовании съёмных акриловых зубных протезов» (В.І. Гризодуб, Р.М. Бадалов).

*Лісова І.Г., доктор медичних наук, професор,
Куцевляк В.Ф., доктор медичних наук, професор,
Куцевляк В.І., доктор медичних наук, професор,
Гризодуб В.І., доктор медичних наук, професор*

Запорізька медична академія післядипломної освіти: сторінки історії

Історія створення кафедри стоматології Запорізької медичної академії післядипломної освіти сягає у 1935 рік, коли в місті Одесі для підвищення кваліфікації лікарів-стоматологів було створено кафедру стоматології при Інституті удосконалення лікарів. Зміцнення матеріально-технічної бази та педагогічного потенціалу всупереч буремним воєнним подіям, переїзд установи до Запоріжжя у 1955 році... І вже сьогодні колектив Державного закладу «Запорізька медична академія післядипломної освіти Міністерства охорони здоров'я України» готується до святкування 95-річного ювілею, а кафедра стоматології підвищує кваліфікацію лікарів майже 85 років.

7 квітня 1926 року колегією Народного комісаріату охорони здоров'я Української РСР прийнято рішення про відкриття Клінічного інституту для удосконалення лікарів в м. Одесі. Першим керівником та організатором інституту був професор І.Л. Фінкельштейн. З 1926 до 1930 р. Інститут носив назву «клінічного».

Історія кафедри хірургічної та терапевтичної стоматології Державного закладу «Запорізька медична академія післядипломної освіти Міністерства охорони здоров'я України» налічує майже 85 років, і розпочалася вона в Одесі. Саме там у 1935 році при Одеському інституті удосконалення лікарів була створена кафедра стоматології, першим завідувачем якої став доцент Я.С. Акбройт. У той час наукові дослідження, що проводилися на кафедрі, належали до сфери ортопедичної стоматології та травматології щелеп і м'яких тканин обличчя. Власноруч Я.С. Акбройт створив унікальний музей муляжів різних патологій обличчя та бойових поранень щелепно-лицевої ділянки. Його дисертація була присвячена лікуванню військових уражень нижньої та верхньої щелеп за допомогою модифікованих шин Тігерштедта.

У 1941 році кафедра припинила роботу у зв'язку з початком війни і відновила свою діяльність у 1944 році. З 1945 по 1950 р. щелепно-лицеву клініку Одеського інституту удосконалення лікарів очолював один із піонерів у сфері пластичної хірургії професор Б.Ю. Франкенберг. Цей видатний вчений зробив вагомий внесок у розв'язання проблем лікування актиномікозу щелепно-лицевої ділянки, первинної обробки ран при вогнепальних пораненнях, застосування філатівського стебла у хірургії обличчя, відновлення форми носа шляхом пересадження

Борис Юхимович Франкенберг

вухних трансплантатів, пластики при паралічах лицевого нерва.

З метою наближення висококваліфікованих медичних кадрів до промислових центрів країни, покра-

Євген Степанович Малевич

щення умов їхньої діяльності, за ініціативою місцевої влади й обласного управління охорони здоров'я рішенням уряду УРСР у вересні 1955 року інститут було переведено до м. Запоріжжя.

Почався запорізький період діяльності вищого навчального закладу. Разом з Інститутом удосконалення лікарів до Запоріжжя була переведена і кафедра стоматології. З цього часу і до 1956 року її очолював доцент Є.С. Малевич. Базами кафедри стали 30-ліжкове стоматологічне відділення 10-ї міської лікарні та обласна стоматологічна поліклініка. Науковими напрямками роботи кафедри стали дослідження пухлин щелепно-лицевої ділянки та кісткова пластика.

У першому півріччі 1956 року обов'язки завідувача кафедри стоматології виконував доцент Г.П. Соснін. Його наукові дослідження стосувалися безпосереднього протезування після видалення новоутворень щелеп.

Євген Іванович Гаврилов

Із другого півріччя 1956 року кафедру очолив заслужений діяч науки СРСР Є.І. Гаврилов – автор фундаментальних робіт з біології та патології пульпи зуба й тканин пародонта і ролі судин слизової оболонки порожнини рота. За його підручниками вивчало ортопедичну стоматологію не одне покоління студентів. Професор Є.І. Гаврилов відіграв велику роль в активізації наукових досліджень на кафедрі стоматології ЗДІУЛ. Під його керівництвом були виконані

й захищені кандидатські дисертації І.В. Бердюком і В.В. Мироною.

У 1961–1974 роках завідувачем кафедри стоматології ЗДІУЛ був доцент К.І. Татаринцев. Його кандидатська дисертація була присвячена кровотечі після видалення зубів, докторська – збереженню пульпи зубів, розміщених біля кіст щелеп.

Ігор Васильович Бердюк

З 1974 по 1993 р. кафедру очолював професор І.В. Бердюк. Його наукові дослідження були присвячені знеболенню закисом азоту у стоматології та лікуванню вроджених незрощень верхньої губи і піднебіння. У цей період на кафедрі вивчалися проблеми лікування вроджених вад розвитку обличчя, ускладненого карієсу, впливу виробничих шкідливих речовин на органи порожнини рота, патології слизової оболонки порожнини рота.

З 1993 року кафедру очолює професор Неоніла Гаврилівна Бараннік. Її кандидатська дисертація була присвячена ураженням порожнини рота у працівників сілумінового виробництва, докторська – патогенезу, клініці та лікуванню червоного плоского лишая. Під її безпосереднім керівництвом співробітниками кафедри були захищені 4 кандидатські дисертації. Професор Н.Г. Бараннік – автор понад 200 наукових праць, створила запорізьку школу терапевтичної стоматології, основним напрямом роботи якої є вивчення та розв'язання однієї з найскладніших проблем терапевтичної стоматології – лікування захво-

ЗАПОРІЖЖЯ

Заняття веде професор Н.Г. Бараннік

рювань слизової оболонки порожнини рота. Наукові розробки співробітників кафедри належать також до розділів пластичної та відновлювальної хірургії, імплантології, лікування запальних захворювань і травм щелепно-лицевої ділянки, патогенезу та лікування одонтогенного гаймориту.

За часи запорізького періоду на кафедрі навчалися понад 50 клінічних ординаторів з різних країн, понад 500 інтернів, тисячі слухачів. Саме колишні випускники кафедри – аспіранти, клінічні ординатори, інтерни – склали ядро нової медичної стоматологічної спільноти – викладачів стоматологічного факультету Запорізького державного медичного університету.

Сьогодення

На сьогодні колектив кафедри складається із 7 викладачів – її завідувача, професора, доктора медичних наук Н.Г. Бараннік, двох доцентів, 4 асистентів. Останні роки розвитку кафедри відзначені розширенням сфери діяльності – окрім традиційної підготовки інтернів та післядипломного навчання стоматологів, хірургів і терапевтів проводяться цикли для дитячих стоматологів і стоматологів-ортопедів.

Ведеться активна співпраця з професійними стоматологічними асоціаціями – Асоціацією лікарів-пародонтологів, Асоціацією щелепно-лицевих хірургів, Асоціацією стоматологів України та іншими медичними спільнотами. Розвивається приватно-державне партнерство: окрім державних закладів клінічні бази кафедри розташовані й у приватних закладах. Співробітники кафедри беруть активну участь у виданні журналів, що впорядковані академією.

Колектив кафедри

Напрями роботи колективу кафедри визначаються вимогами сьогодення – безперервним професійним розвитком, креативним підходом до розв'язання нагальних задач, удосконаленням професійної та викладацької майстерності, створенням нових й удосконаленням існуючих методик лікування і профілактики стоматологічних захворювань згідно із запитами суспільства та медичної спільноти.

Багаторічні традиції гуманізму, високої громадської та професійної відповідальності й надалі будуть основою діяльності та розвитку запорізької стоматологічної школи.

Манухіна О.М.,
кандидат медичних наук, доцент

СТОМАТОЛОГІЧНА ОСВІТА В УНІВЕРСИТЕТАХ МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

У XIX і на початку XX століття класичні університети в своєму складі мали медичні факультети. Тенденцією минулого століття було виокремлення медичних факультетів в інститути, а згодом, у 1950-роках – злиття медичної та стоматологічної освіти в один навчальний заклад зі спільними загальномедичними дисциплінами. На початку XXI століття в Україні спостерігається включення медичних та стоматологічних факультетів до класичної університетської освіти, що підпорядковані Міністерству освіти і науки України. Це зумовлено наявністю добре оснащеної матеріально-технічної бази, наявністю у складі університетів кафедр з біології, філософії, фізики, що можуть забезпечити навчальний процес для майбутніх лікарів. Гортаючи сторінки історії, усвідомлюєш, що «коесо історії» змінило свій

вектор руху. Сто років тому стоматологічна спільнота наштовхувалась на нерозуміння ролі вищої освіти в стоматології зі сторони університетів, про що докладно висвітлено в доповідній записці (1919) професора Титова, голови Вченої комісії зуболікарської секції губвідділу охорони здоров'я. Фундаментальна освіта в класичних університетах повністю відповідає вимогам сьогодення до підготовки сучасного спеціаліста в галузі стоматології. У 2006 році розпочали підготовку стоматологів в Ужгородському національному університеті, у 2017 році – у Сумському державному університеті. Поєднання фундаментальної наукової бази університетів з підготовкою медичних та стоматологічних спеціалістів і надалі сприятиме розвитку наукових досліджень.

СТОМАТОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ УЖГОРОДСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ МОН УКРАЇНИ

Стоматологічний факультет є структурно-функціональним підрозділом Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет», який створено відповідно до рішення вченої ради університету від 31 серпня 2006 року (протокол № 8). Очолює стоматологічний факультет д. мед. н., професор Є.Я. Костенко.

На факультеті здійснюється підготовка лікарів за спеціальністю «Стоматологія». За період свого існування Ужгородський стоматологічний факультет набув статусу відомого в науковому світі не лише на теренах України, а й далеко за її межами.

Основу стоматологічного факультету складають 9 кафедр, з яких 7 відповідають за переддипломну підготовку, а 2 – за післядипломну. Ці кафедри забезпечують навчальний процес понад 1000 студентів, лікарів-інтернів і курсантів.

Кафедри стоматологічного факультету: кафедра хірургічної стоматології, щелепно-лицевої хірургії та онкостоматології (завідувач кафедри – кандидат

медичних наук, доцент П.П. Брехлічук); кафедра терапевтичної стоматології (завідувач кафедри – кандидат медичних наук, доцент М.К. Добровольська); кафедра дитячої стоматології (завідувач кафедри – кандидат медичних наук, доцент В.С. Мельник); кафедра ортопедичної стоматології (завідувач кафедри – кандидат медичних наук, доцент С.Б. Костенко).

До структурних підрозділів післядипломної освіти належать: кафедра стоматології післядипломної освіти з курсом терапевтичної та ортопедичної стоматології (завідувач кафедри – доктор медичних наук, професор А.М. Потапчук), що створена згідно з наказом № 257/01-03 від 14.12.2012 про реорганізацію кафедр; кафедра стоматології дитячого віку (завідувач кафедри – доктор медичних наук, професор О.В. Клітинська).

На кафедрах післядипломної освіти лікарі-курсанти мають змогу проходити безперервне навчання у вигляді спеціалізацій, передатестаційних циклів, тематичних удосконалень та стажувань з таких дис-

циплін: «Терапевтична стоматологія», «Ортопедична стоматологія», «Хірургічна стоматологія», «Дитяча стоматологія» та «Ортодонтія».

На базі 3 навчальних центрів – Науково-дослідного та навчального Центру молекулярної мікробіології та імунології слизових оболонок ДВНЗ «Ужгородський національний університет» Міністерства освіти і науки України, керівником якого є доктор медичних наук, професор Надія Володимирівна Бойко; Науково-навчального центру судової стоматології та Центру імплантології і хірургічної стоматології, які очолює доктор медичних наук, професор Євген Якович Костенко, – проводиться викладання відповідних дисциплін для студентів стоматологічного факультету.

Одним з основних напрямів діяльності факультету є міжнародне співробітництво. Підписані договори про науково-виробничу співпрацю з провідними іноземними вищими навчальними закладами медичного спрямування: факультетом охорони здоров'я Пряшівського університету (Словаччина); кафедрою судової медицини та клінікою стоматології і щелепно-лицевої хірургії університету імені П.Й. Шафарика, м. Кошице (Словаччина); стоматологічним факультетом медичного університету в м. Дебрецен (Угорщина); стоматологічним факультетом Університету Рейк'явіка (Ісландія); кафедрою анатомії, гістології та правової медицини Університету Фірензе (Флоренція, Італія); приватною стоматологічною клінікою «Petramed», м. Чадца (Словаччина) та кафедрою судової медицини НМАПО імені П.Л. Шупика, ведеться активна співпраця з Головним бюро судово-медичної експертизи МОЗ України та Київським міським клінічним бюро судово-медичної експертизи.

Євген Якович Костенко і Мирослав Гончарук-Хомин виступали та брали участь в організації конгресу

Міжнародної асоціації судової одонто-стоматології (IOFOS)-2017.

Уже успішно захищені 19 дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата медичних наук.

Співробітники факультету активно публікуються та беруть участь у видавництві періодичного міжнародного профільного медичного журналу-часопису «Intermedical Journal», який видається з 2014 року (головний редактор – ректор ДВНЗ «УжНУ», д. мед. н., професор В.І. Смоланка, науковий редактор – д. мед. н., професор Є.Я. Костенко, заступник головного редактора – д. мед. н., професор О.В. Клітинська, до членів редакційної колегії журналу входять відомі європейські та вітчизняні фахівці з різних галузей медицини).

У журналі публікуються статті українських та міжнародних фахівців з різних галузей медицини англійською, українською та словацькою мовами.

Працівники стоматологічного факультету є членами таких міжнародних та вітчизняних фахових асоціацій: IOFOS (International Organization of Forensic Odonto-Stomatology – Міжнародна організація судової одонто-стоматології, Італія) та Osteuropa Verein Rechtsmedizin (Німеччина); Асоціація стоматологів України, Асоціація стоматологів-ортопедів та зубних техніків (Президент Асоціації – д. мед. н., професор Є.Я. Костенко), Асоціація судової стоматології – (Президент Асоціації – д. мед. н., професор Є.Я. Костенко), Асоціація лікарів-пародонтологів України, Асоціація профілактичної та дитячої стоматології, Українська асоціація щелепно-лицевих хірургів та хірургів-стоматологів, Асоціація ортодонтів України та Асоціація студентів-стоматологів.

Костенко Є.Я.,

доктор медичних наук, професор

**КАФЕДРА СТОМАТОЛОГІЇ МЕДИЧНОГО ІНСТИТУТУ
СУМСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ –
ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ**

Підготовка спеціалістів у галузі стоматології в Сумах починалася з курсів підвищення кваліфікації для лікарів області, що організовувалися Харківською медичною академією післядипломної освіти. Сьогодні у складі Медичного інституту Сумського державного університету проводять додипломну підготовку лікарів-стоматологів, а також підвищують кваліфікацію лікарів зі стажем на курсах тематичного удосконалення. Поєднання фундаментальних та медичних дисциплін дає поштовх до розвитку наукових досліджень. В університеті побудовано потужну матеріально-технічну базу для забезпечення освітнього процесу та сформовано колектив науково-педагогічних працівників, які виконують освітню і наукову роботу.

Історія підготовки лікарів-стоматологів у Сумському державному університеті тісно пов'язана з відкриттям у 1992 році медичного факультету з підготовки фахівців за спеціальністю «Лікувальна справа» у тогочасному ще Сумському фізико-технологічному інституті.

Восени 2005 року на базі медичного факультету створено Медичний інститут СумДУ, у складі якого відкрито 2 факультети – медичний та післядипломної медичної освіти.

За ініціативи ректора університету професора А.В. Васильєва і директора Медичного інституту д. мед. н., професора В.А. Сміянова в 2013 році було розширено перелік спеціальностей, за якими відбувається підготовка фахівців, у тому числі за спеціальністю «Стоматологія».

Майбутню кафедру стоматології було засновано на базі обласної клінічної, обласної дитячої клінічної і міської клінічної стоматологічних поліклінік м. Суми у вересні 2014 року як курс стоматології у складі кафедри соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я. Згодом, у липні 2015 року, курс стоматології було реорганізовано в секцію «Стоматологія» при кафедрі сімейної та соціальної медицини, а обов'язки завідувача секції покладено на д. мед. н., професора Ю.В. Лахтіна.

Сумським державним університетом були створені відповідні умови для освоєння практичних навичок роботи майбутніх спеціалістів-стоматологів на клінічних базах: відремонтовано клінічний зал, актову залу, студентську роздягальню. Ці приміщен-

ня надало в розпорядження СумДУ та забезпечило навчальними столами керівництво міської клінічної стоматологічної поліклініки. Викладачами курсу було виготовлено фантоми, моделі щелеп із зубами, підготовлено навчальні методичні матеріали для студентів.

Практичні заняття студентів

Першими до занять із пропедевтичної стоматології (терапевтичної, ортопедичної та дитячої терапевтичної) та сестринської практики в стоматології приступили студенти-стоматологи 2-го курсу, вступники 2013 року. На той час заняття проводили висококваліфіковані викладачі-сумісники: д. мед. н. Ю.В. Лахтін (Харківська медична академія післядипломної освіти), к. мед. н. В.В. Савченко (Харківська медична академія післядипломної освіти, головний стоматолог Сумського УОЗ), к. мед. н. Л.М. Карпець

СУМИ

(Харківська медична академія післядипломної освіти), к. мед. н. П.О. Москаленко, головний лікар міської клінічної стоматологічної поліклініки В.В. Кекух, лікар-стоматолог Ю.В. Сміянов.

Ліплення

З початком весняного семестру 2015 року на постійну роботу до СумДУ був запрошений д. мед. н., доцент кафедри стоматології та терапевтичної стоматології ХМАПО Ю.В. Лахтін на посаду професора кафедри сімейної та соціальної медицини.

Кабінет терапевтичної стоматології

У той час керівництво університету, директор Медичного інституту д. мед. н. В.А. Сміянов, головний стоматолог Сумського УОЗ, к. мед. н. В.В. Савченко й асистент кафедри соціальної медицини к. мед. н. П.О. Москаленко доклали неймовірних зусиль для завершення будівництва та оснащення сучасним

обладнанням стоматологічного корпусу. На початку 2015–2016 навчального року відкрито стоматологічний корпус університету, збільшилась кількість студентів, з'явилися нові дисципліни, і для їх викладання за сумісництвом додатково були запрошені фахівці-стоматологи: к. мед. н., завідувач щелепним відділенням Сумської обласної клінічної лікарні А.І. Чередніченко, здобувачі наукового ступеня кандидата наук і заочні аспіранти І.В. Животовський, В.М. Черненко, Д.П. Білецький, обласний ортодонт Л.В. Галич, лікар Н.О. Мещенінова.

Практичні заняття

З березня 2017 року створена самостійна кафедра стоматології як підрозділ СумДУ під керівництвом д. мед. н., професора Ю.В. Лахтіна. Викладацький колектив кафедри представлений досвідченими й авторитетними фахівцями в Сумському регіоні: завуч, асистент, к. мед. н. Л.В. Галич; доцент, к. мед. н. В.В. Савченко; асистент, к. мед. н. П.О. Москаленко; асистент, к. мед. н. О.О. Тимошенко; асистент, к. мед. н. Л.М. Карпець; асистент, к. мед. н. Л.М. Да-

видова; асистент, к. мед. н. Д.П. Білецький; асистент, к. мед. н. А.І. Чередніченко; асистенти І.В. Животовський, В.М. Черненко, Ю.В. Сміянов; ст. лаборанти Н.П. Грошева й О.П. Кукла, лаборант-зубний технік С.В. Басенко. Для проведення занять запрошуються досвідчені спеціалісти-практики, завідувачі стоматологічними відділеннями, обласні й міські спеціалісти зі стоматології управління охорони здоров'я. За час існування кафедри викладачами захищено 4 кандидатські дисертації.

Кафедра стоматології є випусковою для студентів другого (магістерського) освітнього рівня вищої освіти за спеціальністю 221 «Стоматологія», лікарів-

Клінічні бази кафедри представлені стоматологічними кабінетами в стоматологічному корпусі та Університетській клініці СумДУ, КУ «Сумська міська клінічна стоматологічна поліклініка», ОКЗ «Сумська обласна клінічна стоматологічна поліклініка», «Сумська обласна клінічна лікарня», стоматологічному центрі ТОВ «Професорська стоматологія».

Співробітниками кафедри за цей період опубліковано близько 130 наукових праць, у тому числі 44 – за участі студентів, 5 – у виданнях, що індексуються БД Scopus, 15 навчально-методичних праць, 4 патенти, 1 авторське право на твір та 2 інформаційні листи про нововведення у сфері охорони здоров'я.

Зустріч керівництва Медичного інституту, представників Асоціації стоматологів України з викладачами та студентами кафедри стоматології. Суми, 2017 р.

інтернів за спеціальністю «Стоматологія». Започатковано навчання здобувачів вищої освіти на третьому (освітньо-науковому) рівні з підготовки докторів філософії за спеціальністю 221 «Стоматологія», отримано ліцензію на післядипломну підготовку – тематичне удосконалення фахівців стоматологічного профілю.

Викладачі кафедри є співавторами 2 навчальних посібників, 3 збірок тестових завдань для складання ліцензійного іспиту «Крок 3. Стоматологія» (МОЗ України), беруть участь у міжнародному науково-аналітичному проєкті GISAP (London), науково-практичних конференціях, форумах, конгресах, з'їздах, міжнародному стажуванні.

Лактін Ю.В.,

доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри стоматології

Українська військово-медична академія: підготовка військових лікарів-стоматологів

Кафедра щелепно-лицевої хірургії та стоматології Української військово-медичної академії вже 25 років на службі Збройних сил України. Започаткована нова медична дисципліна – «військова стоматологія», за якою здійснюється підготовка та підвищення кваліфікації спеціалістів. Основні етапи розвитку кафедри щелепно-лицевої хірургії та стоматології Української військово-медичної академії, здобутки, плани на майбутнє висвітлено в розділі.

У січні 2018 року кафедрі щелепно-лицевої хірургії та стоматології Української військово-медичної академії виповнилося 25 років. Передумовою її створення стало формування Військово-медичного відділення при Національному медичному університеті. У структурі Військово-медичного відділення почала функціонувати окрема дисципліна «Військова стоматологія». Відповідно до паспорта спеціальності – військова стоматологія вивчає бойові травми щелепно-лицевої ділянки, особливості їх клінічного перебігу, організацію та методи надання допомоги пораненим у щелепно-лицеву ділянку, а також профілактику й лікування стоматологічних захворювань військово-службовців у мирний і воєнний час.

У 1993 році відбувся перший набір слухачів – трьох майбутніх військових лікарів-стоматологів. У цей період навчальний підрозділ очолював (за сумісництвом) начальник клініки щелепно-лицевої хірургії і стоматології ГВКГ полковник медичної служби Володимир Гаврилович Шалига. На постійній основі на кафедрі працював старший викладач, підполковник медичної служби Володимир Борисович Овчинніков.

За короткі терміни підготовчого періоду були розроблені навчальні плани та програми освіти військових стоматологів із фахових дисциплін, до роботи з підготовки слухачів залучалися досвідчені викладачі і клініцисти.

Активну участь у підготовці військових стоматологів брали начальник ЦСП МО України, полковник медичної служби Рафік Ханафійович Камалов, професорсько-викладацький склад стоматологічних кафедр Національного медичного університету імені О.О. Богомольця та кафедри щелепно-лицевої хірургії Київської медичної академії післядипломної освіти імені П.Л. Шупика.

3 вересня 1995 року розпочато підготовку власних педагогічних кадрів через ад'юнктуру.

У процесі реорганізації у 1995 році Військово-медичного відділення в Українську військово-медичну академію була створена кафедра щелепно-лицевої хірургії та стоматології. Актуальним на той час стало питання розширення клінічної бази та комплектування кафедри постійним викладацьким колективом.

У вересні 1998 року кафедру очолив кандидат медичних наук, підполковник медичної служби Андрій Миколайович Лихота, який мав 15-річний досвід науково-педагогічної діяльності у вищих навчальних закладах післядипломної освіти IV рівня акредитації.

За активної підтримки керівництва Збройних сил України, Головного управління військової освіти та командування Академії в 1998 році розпочала свою роботу навчальна лабораторія кафедри – добре обладнана сучасна стоматологічна клініка на три робочі місця із зубопротезною лабораторією. Уведення в дію навчальної лабораторії дало змогу значно поліпшити рівень підготовки слухачів з питань терапевтичної та ортопедичної стоматології, впровадити в навчальний процес сучасні технології. Очолив роботу цього підрозділу В.Б. Овчинніков.

З 1998 по 2002 рік кафедра повністю комплектується постійним професорсько-викладацьким складом.

У різні періоди часу на кафедрі працювали такі досвідчені викладачі, як професор Олексій Михайлович Солнцев; заслужений діяч науки і техніки України, професор Володимир Семенович Процик; доцент Лихота Тамара Фадіївна; к. мед. н. Микола Іванович Бабич; к. мед. н. Юрій Давидович Гершуні; доцент Олена Володимирівна Горобець; професор,

полковник медичної служби Ігор Миколайович Матрос-Таранець; к. мед. н. Алла Василівна Шепеля.

Колектив кафедри щелепно-лицевої хірургії та стоматології, 2001 рік

На сьогодні кафедра посідає особливе місце серед стоматологічних закладів України. Ця специфічність зумовлена її роллю як навчально-методичного, науково-дослідного та клінічного центру з питань військової стоматології та щелепно-лицевої хірургії.

На кафедрі проходять навчання слухачі факультету підготовки військових лікарів і факультету перепідготовки та підвищення кваліфікації. Крім цього проводиться тематичне удосконалення викладачів вищих медичних навчальних закладів з питань військової стоматології та стоматології екстремальних умов.

За 25 років існування Української військово-медичної академії було підготовлено 120 офіцерів медичної служби за спеціальністю «Стоматологія».

Основними напрямками науково-дослідної роботи є удосконалення організації стоматологічної допомоги в Збройних силах України з урахуванням проведення АТО та ООС; проблеми військової стоматології; удосконалення діагностики та лікування військовослужбовців із бойовими ушкодженнями щелепно-лицевої ділянки; застосування сучасних матеріалів у відновній щелепно-лицевій хірургії.

Співробітники кафедри беруть активну участь у роботі наукових конференцій та з'їздів з актуальних

питань стоматології, входять до складу редакційних рад фахових стоматологічних видань.

Наукові досягнення широко впроваджуються в практику військово-медичних закладів, вони узагальнені в підручнику, науково-методичних виданнях, посібниках та статтях.

Значна увага приділяється лікувально-діагностичній роботі. У стаціонарі госпіталю проводяться хірургічні втручання з приводу різноманітних захворювань, пошкоджень та вогнепальних поранень щелепно-лицевої ділянки. У навчальний процес впроваджуються сучасні методи діагностики і лікування, новітні матеріали та інструменти.

Практична підготовка лікарів-стоматологів проводиться у співпраці з провідними спеціалістами військово-медичних закладів України.

Уже сьогодні можна говорити про досягнення кафедри, про її роль та місце у стоматологічній службі України. Більшість військових стоматологів у Збройних силах України – випускники Української військово-медичної академії. Найкращі випускники кафедри обіймають керівні посади у військовій стоматологічній службі. Полковник медичної служби, заслужений лікар України, кандидат медичних наук Михайло Зіновійович Лицишин очолює Центральну стоматологічну поліклініку МО України і є головним стоматологом Збройних сил України. Начальником клініки щелепно-лицевої хірургії і стоматології Головного військового клінічного медичного центру працює колишній випускник, полковник медичної служби, заслужений лікар України, кандидат медичних наук Ігор Володимирович Федірко. Начальниками клінік ВМКЦ регіонів призначені полковник медичної служби Віктор Петрович Мазур і полковник медичної служби Ігор Васильович Бурачок.

Більшість офіцерів медичної служби достойно зарекомендували себе під час ведення бойових дій на Сході України, надаючи медичну допомогу військовослужбовцям із бойовими пораненнями та захворюваннями щелепно-лицевої ділянки.

Та все ж основним досягненням, на нашу думку, стало створення дійсно дружнього згуртованого колективу, в якому поєднані і досвід, і мудрість, і молодість.

Начальник кафедри – полковник медичної служби, доктор медичних наук, професор Лихота Андрій Миколайович має 35-річний досвід науково-педагогічної роботи, пройшов шлях від асистента до начальника кафедри. Він щелепно-лицевий хірург вищої категорії. Автор 192 наукових публікацій, 18 винаходів та патентів.

Полковник медичної служби А.М. Лихота

У 2019 році кафедра щелепно-лицевої хірургії та стоматології відновила власну клінічну базу (180 кв. м).

Для навчального процесу та лікувально-діагностичної роботи кафедра використовує приміщення клініки щелепно-лицевої хірургії і стоматології НВМКЦ (навчальна кімната, конференц-зала, операційна).

Клінічними базами кафедри є Центральна стоматологічна поліклініка МО (стоматологічний кабінет

на 3 стоматологічні установки, хірургічний стоматологічний кабінет), клініки щелепно-лицевої хірургії і стоматології ВМКЦ Центрального та Південного регіонів, стоматологічне відділення ВГ м. Дніпро та приватні стоматологічні клініки м. Києва (згідно з договорами про співпрацю).

Кафедра щелепно-лицевої хірургії та стоматології, 2019 р.

Колектив кафедри не зупиняється на досягнутому. Науково-педагогічним складом постійно проводиться робота з підвищення методичної і наукової підготовки. Велика увага приділяється вивченню, узагальненню і використанню в навчальному процесі, науковій і лікувально-діагностичній роботі передового досвіду інших навчальних та науково-дослідних закладів. У подальших планах – розширення власної сучасної клінічної бази, створення сучасних підручників та посібників з питань військової стоматології, захист докторських та кандидатських дисертацій.

Лихота А.М.,

полковник медичної служби, начальник кафедри щелепно-лицевої хірургії та стоматології Української військово-медичної академії, доктор медичних наук, професор

Коваленко В.В.,

полковник медичної служби, доцент кафедри щелепно-лицевої хірургії та стоматології Української військово-медичної академії, доктор медичних наук, доцент

Лищишина Н.В.,

підполковник медичної служби, старший викладач кафедри щелепно-лицевої хірургії та стоматології Української військово-медичної академії

ПРИВАТНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «КИЇВСЬКИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

Підготовка фахівців у галузі стоматології проводиться в приватних закладах вищої освіти. У 2018 році ПВНЗ «Київський медичний університет» разом зі стоматологічною спільнотою святкував 25-річний ювілей утворення стоматологічного факультету. Навчальний заклад має потужну університетську стоматологічну клініку та 4 кафедри з підготовки спеціалістів. У медичному університеті навчаються як українські, так і іноземні студенти. Протягом 25 років посилюється науково-педагогічний потенціал закладу, проводиться активна співпраця зі стоматологічними громадськими організаціями, науковими установами і навчальними закладами України та інших країн.

Київський медичний університет – один із найбільших українських приватних вузів, єдиний приватний медичний ЗВО в Україні. В університеті навчається близько 2600 осіб, серед них 35% – студенти-іноземці з 56 країн світу. Кількість випусників на сьогодні складає майже 4000 осіб. Напрямок підготовки: медицина, стоматологія, фармація. Післядипломний рівень представлений: 19 спеціальностями інтернатури, 14 спеціальностями докторів філософії (PhD), 124 спеціальностями клінічної ординатури, докторантурою з будь-якої спеціальності. Над впровадженням новітніх освітніх технологій, покращенням клінічних та навчальних баз, оснащенням опорних кафедр, поліпшенням матеріально-технічної бази Університету та комфортом студентів працює близько 400 осіб професорсько-викладацького складу. Підготовку студентів здійснюють понад 350 висококваліфікованих викладачів, серед яких багато відомих вчених.

Київський медичний університет був заснований Валерієм Володимировичем Поканевичем – заслуженим лікарем України, кандидатом медичних наук, доцентом, Генеральним директором Української асоціації народної медицини, головним позаштатним спеціалістом МОЗ України зі спеціальності «Народна і нетрадиційна медицина». В.В. Поканевич у 1973 році закінчив лікувальний факультет Чернівецького медичного інституту. У 1986 році захистив кандидатську дисертацію. З 2003 року – Президент Київського медичного університету УАНМ. За ініціативи та участі В.В. Поканевича була започаткована лікарська спеціальність «Лікар з народної та нетрадиційної медицини». Нагороджений орденом «За заслуги III ступеня» (2000), знаком «Відмінник освіти України» (2000), знаком київського міського голови «Знак пошани», Почесним знаком «Відмінник охорони здоров'я СРСР» та багатьма іншими відзнаками. Автор 200 наукових праць.

Валерій Володимирович Поканевич (1950–2012)

Олександр Валерійович Поканевич

Олександр Валерійович Поканевич – президент Київського медичного університету. У 2005 році закінчив медичний факультет Медичного інституту УАНМ. Післядипломну освіту Олександр Поканевич здобув в інтернатурі МІ УАНМ за спеціалізацією сімейний лікар (2005–2006), а в 2006–2008 рр. навчався в інтернатурі НМАПО за спеціалізацією лікар ортопед-травматолог. У 2006 році вступив до Української академії державного управління при Президентові України та продовжив своє навчання в університеті Брендіз, США (Brandeis University, Heller School for Social Policy & Management) (2009 р.), де здобув ступінь магістра наук у галузі міжнародної політики з питань охорони здоров'я та менеджменту.

Борис Борисович Івнев

Борис Борисович Івнев – ректор Київського медичного університету, д. мед. н., професор, член Європейського суспільства нейронаук, Міжнародної асоціації хвороб Альцгеймера, Українського фізіологічного суспільства, член президії Асоціації психіатрів та психоаналітиків України, член Європейської гіпнозної спілки у медицині, член Міжнародного товариства гіпнозу (ISH). У 1987 році Б.Б. Івнев з відзнакою закінчив Донецький медичний інститут імені М. Горького. З 2001 року – доктор медичних наук. Дисертація присвячена нейрональним механізмам розвитку хвороби Альцгеймера. Працював деканом

медичного факультету № 1, першим проректором Донецького національного медичного університету імені М. Горького, професор кафедри фізіології НМУ імені О.О. Богомольця. Автор 4 наукових монографій, 205 наукових статей.

Стоматологічний факультет

Створено у 1993 році. Перший декан стоматологічного факультету – кандидат медичних наук, доцент Мирон Львович Заксон. Нині на факультеті плідно працюють 4 профільні кафедри, навчається близько 500 студентів. Створена власна стоматологічна клініка – Стоматологічний центр «Університетський».

Кафедри факультету: терапевтична стоматологія, хірургічна стоматологія та щелепно-лицева хірургія, ортопедична стоматологія та ортодонція, дитяча терапевтична стоматологія.

Ірина Миколаївна Тимченко

Декан стоматологічного факультету – Ірина Миколаївна Тимченко, к. мед. н., доцент. У 1998 році закінчила Національний медичний університет імені О.О. Богомольця. У 1998–2006 рр. працювала у КП «Київський центр сучасних технологій в стоматології» на посаді лікаря-стоматолога. У 2012 році захистила кандидатську дисертацію на тему «Оптимізація технологічних процесів створення лікарських плівок на основі математичних моделей». У січні 2017 року була обрана за конкурсом на посаду декана стоматологічного факультету.

Кафедра ортопедичної стоматології та ортодонтії

Кафедра ортопедичної стоматології та ортодонтії ПВНЗ «Київський медичний університет» була створена в 1994 році. З 1994 по 2005 рік кафедрою завідував професор О.І. Мірза, який одночасно був деканом стоматологічного факультету цього ВУЗу. З 2005 по 2007 рік завідувачем кафедри був В.І. Біда.

Світлана Іванівна Дорошенко

З 2007 року по теперішній час кафедрою завідує д. мед. н., професор Світлана Іванівна Дорошенко. У 1969 році вона захистила кандидатську дисертацію, а в 1991 – докторську дисертацію на тему «Подготовка полости рта и ортопедическое лечение при зубочелюстных деформациях». З 1993 по 2005 р. одночасно виконувала обов'язки позаштатного спеціаліста МОЗ України з ортодонтії. С.І. Дорошенко – академік Академії наук вищої школи України й академік Академії наук України, автор та співавтор підручника «Ортопедична стоматологія», 5 навчальних посібників, 4 медичних енциклопедій, понад 200 наукових праць та 102 патентів. Головний редактор журналу «Сучасна ортодонтія», член редакційної ради журналу «Світ ортодонтії», член правління Асоціації ортодонтів України. Нагороджена золотими та срібними медалями ВДНГ СРСР та ВДНГ України, «Винахідник СРСР», «Ветеран праці», «Відмінник охорони здоров'я СРСР», Почесним знаком «Орден Ярослава Мудрого», Почесним знаком АСУ «За вагомий внесок у розвиток української ортодонтії»,

медаллю «До 1500-річчя м. Києва», нагороджена 4 грамотами МОЗ України тощо.

Нині на кафедрі ортопедичної стоматології та ортодонтії працюють 20 викладачів, із них 5 доцентів і 15 асистентів (7 мають ступінь кандидата медичних наук, 5 – магістра медицини). У 2018 році захищена докторська дисертація з державного управління доцентом Є.А. Кульгінським. На сьогодні в аспірантурі навчається 9 аспірантів.

На фото (зліва направо): ас. О.В. Тирон, ас. Д.Д. Коваленко, ст. лаб. Я.Л. Турчина, ас. В.П. Яковчук, ас. І.В. Мельник, доц. С.В. Ірха, ас. О.В. Федорова, ас. А.В. Павлик, ас. О.А. Черепинський, ас. І.М. Черніков, ас. Д.О. Марченко, доц. С.М. Германчук, доц. О.В. Саранчук, проф. С.І. Дорошенко, ас. А.М. Петрушанко, доц. І.М. Печковська

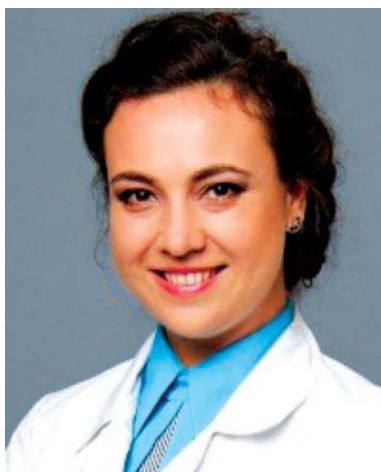
Кафедра терапевтичної стоматології

Кафедра терапевтичної стоматології заснована у 1995 році професором М.А. Кодолою. З 1995 по 2006 р. завідувачем кафедри терапевтичної стоматології був д. мед. н., професор О.І. Марченко.

У 2008–2016 рр. посаду завідувача кафедри терапевтичної стоматології очолювала д. мед. н., професор Антоніна Михайлівна Політун. У 1966 році захистила кандидатську дисертацію, у 1996 – докторську дисертацію на тему «Епідеміологія, особливості розвитку хвороб пародонта і їх профілактика в умовах біогеохімічного дефіциту фтору та йоду». Професор А.М. Політун опублікувала понад 200 наукових праць,

була співавтором 3 томів 4-томного видання підручника «Терапевтична стоматологія», 5 посібників. Вела плідну громадську роботу: як президент очолювала Українську ендодонтичну асоціацію (2006–2016), була членом Правління і Координаційної ради АСУ, науковим керівником Навчального центру АСУ (1996–2013). Була головним редактором журналів «Ендодонтист», «ЕндоFile», «Endodontic practice», «Імплантологія. Пародонтологія. Остеологія». За вклад у розвиток вищої школи та вітчизняної стоматології нагороджена орденами «Знак пошани» (1986), «Золотої Стамил» (Україна), «Золота свічка» (Euro FDI), Почесною нагородою Асоціації стоматологів України (2014) у галузі терапевтичної стоматології – відзнака проф. М.Ф. Данилевського.

На сьогодні кафедру терапевтичної стоматології ПВНЗ «Київський медичний університет» очолює д. мед. н., професор Оксана Вікторівна Копчак. У 2000 році з відзнакою закінчила Національний ме-

Оксана Вікторівна Копчак

дичний університет імені О.О. Богомольця. З 2000 по 2006 р. навчалась в інтернатурі, клінічній ординатурі, аспірантурі на кафедрі терапевтичної стоматології ІС НМАПО імені П.Л. Шупика, яку достроково закінчила захистом кандидатської дисертації. У 2018 році захистила докторську дисертацію на тему «Патогенетичне обґрунтування нових підходів до лікування генералізованих захворювань пародонта у пацієнтів з ендотеліальною дисфункцією при кардіоваскулярній

патології». Член Координаційної ради та член Правління ГО «Асоціація стоматологів України», член Правління ВГО «Асоціація лікарів-пародонтологів України», координатор молодіжної фракції «Асоціація стоматологів України», асоціативний член EFP. Автор 100 праць, із яких 3 навчальні посібники, 3 методичні рекомендації, 11 патентів.

На кафедрі сьогодні працюють: 1 доктор медичних наук, 5 кандидатів медичних наук, 5 магістрів, 6 асистентів кафедри.

Зліва направо: доц. Н.А. Кочкіна, ас. Г.Ю. Григор'єва, доц. Н.С. Марченко, доц. О.В. Азаров, ас. С.Я. Черняк, зав. кафедри, д. мед. н. О.В. Копчак, ас. Є.В. Євсюкова, ас. А.С. Куліш, ас. О.В. Яковець, ас. К.А. Янішевський, ас. Л.М. Янішевська, ас. Р.А. Новіков, ас. В.К. Ваєрикович

Завуч кафедри терапевтичної стоматології – Олексій Вікторович Азаров, доцент, кандидат медичних наук. У 1995 році з відзнакою закінчив Донецький державний медичний університет імені М. Горького. У 1997 році закінчив магістратуру. У 2000 році захистив кандидатську дисертацію на тему «Експериментально-клінічне обґрунтування використання ацетонвмісних та етанолвмісних адгезивних систем при реставраціях зубів». Виконуючий обов'язки завідувача кафедри терапевтичної стоматології (2016–2017). Декан стоматологічного факультету (2016–2017). Автор та співавтор 20 публікацій.

Наукова діяльність кафедри на сьогодні присвячена основним проблемам стоматології, а саме: «Клініко-лабораторне обґрунтування новітніх підходів у діагностиці, профілактиці та лікуванні осно-

вних стоматологічних захворювань» (01180006672). На кафедрі підготовлено 1 доктора медичних наук, 11 кандидатів медичних наук, 11 магістрів. На сьогоднішні дисертаційні роботи виконують: Г.О. Оболонська, О.В. Яковець, А.С. Куліш, О.М. Нагрій.

Кафедра хірургічної стоматології та щелепно-лицевої хірургії

Кафедра хірургічної стоматології та щелепно-лицевої хірургії ПВНЗ «Київський медичний університет» була створена у 1992 році. З 1992 по 1998 р. завідувачем кафедри був кандидат медичних наук, доцент Мирон Львович Заксон. З 1998 року по теперішній час кафедрю очолює доктор медичних наук, заслужений діяч науки і техніки України, професор Олексій Олександрович Тимофєєв.

Олексій Олександрович Тимофєєв

О.О. Тимофєєв – доктор медичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, головний спеціаліст Міністерства охорони здоров'я України за фахом «Щелепно-лицева хірургія», академік Української академії наук, академік Академії медико-технічних наук Російської Федерації, Президент Української асоціації щелепно-лицевих хірургів і хірургів-стоматологів, заступник Генерального директора Міжнародного біографічного центру (Кембридж, Велика Британія (DDG)), DG (Американський біографічний інститут, Північна Кароліна, США), член Європейської

і Міжнародної асоціації щелепно-лицевих хірургів. У 2000 році нагороджений дипломом «За досягнення у ХХ сторіччі» (Велика Британія). Заслужений діяч науки і техніки України (2002). Указом Президента України нагороджений орденом «За заслуги» III ступеня (2008). Людина року – 2009 (за версією АВІ, США). Нагороджений дипломом Президії Академії медичних наук України (2005), Міністерством освіти і науки України – Нагрудним знаком «Петро Могила» (2008), почесними грамотами МОЗ України (2002, 2005, 2009) та Кабінету Міністрів України (2010), золотою медаллю і дипломом «За заслуги» Європейської науково-промислової палати (Бельгія, 2013).

На даний час на кафедрі працюють 3 доктори медичних наук, 5 кандидатів медичних наук, 2 магістри, 6 асистентів кафедри.

Зліва направо: ас. Н.І. Кузнєцова, ас. О.О. Савицький, ас. О.А. Ухарська, ас. О.В., Уміров доц. Н.О. Ушко, ас. А.В. Кучинський, зав. кафедри, проф. О.О. Тимофєєв, ас. Є.І. Фесенко, ас. О.О. Серга, доц. С.В. Максимча, ас. Н.В. Гайдамака, ас. А.І. Кривошеєва

Наталія Олексіївна Ушко – професор кафедри хірургічної стоматології та щелепно-лицевої хірургії, доктор медичних наук, доцент, завуч кафедри, лікар вищої кваліфікаційної категорії. У 1996 році закінчила Санкт-Петербурзький державний медичний університет ім. академіка І.П. Павлова. Кандидат медичних наук з 2011 року. У 2018 році захистила докторську дисертацію на тему «Патогенез, диференційна діагностика, хірургічне лікування та профілактика ускладнень у хворих з амелобластомами щелеп». Має понад 100 друкованих праць. Є членом

редакційної колегії фахових журналів «Современная стоматология» та «Journal of Diagnostics and Treatment of Oral and Maxillofacial Pathology».

Наукова робота кафедри на сьогодні спрямована на «Особливості діагностики, клінічного перебігу, лікування та профілактики ускладнень у хворих з доброякісними пухлинами та пухлиноподібними утвореннями щелеп та навколощелепних м'яких тканин». На кафедрі підготовлено 1 доктора наук, 9 кандидатів наук, 5 магістрів. За останні 10 років викладачами кафедри опубліковано більше ніж 365 статей у фахових журналах, зроблено 95 доповідей на наукових конференціях, отримано 12 патентів.

Кафедра дитячої терапевтичної стоматології

У 2009 році як самостійний структурний підрозділ було організовано кафедру «Дитячої терапевтичної стоматології та профілактики стоматологічних захворювань». Її очолив Ігор Олексійович Моложанов – кандидат медичних наук, доцент. У 1984 році він закінчив Національний медичний університет імені О.О. Богомольця. У 1990 році захистив кандидатську дисертацію на тему «Использование адсорбентов при лечении воспалительно-деструктивных заболеваний слизистой оболочки полости рта». Автор понад 60 публікацій.

З 2012 року по теперішній час завідувачем кафедри є доктор медичних наук, професор Інесса Ігорів-

Інесса Ігорівна Якубова

на Якубова. У 1993 році з відзнакою закінчила Львівський державний медичний інститут ордена Дружби народів. У 2002 році захистила дисертаційну роботу на здобуття наукового ступеня кандидата медичних наук на тему «Ефективність профілактики карієсу зубів у дітей шкільного віку». У 2013 році захистила дисертаційну роботу на здобуття наукового ступеня доктора медичних наук на тему «Вплив аліментарного чинника в антенатальний і постнатальний періоди на виникнення карієсу тимчасових зубів у дітей та його профілактика (клініко-експериментальне дослідження)». З 2015 року присвоєно вчене звання професора. Стаж науково-педагогічної роботи – 15 років. Лікар вищої кваліфікаційної категорії за спеціальністю «Дитяча стоматологія». Під її керівництвом захищено 5 кандидатських дисертацій та 2 магістерські роботи.

Нині на кафедрі працюють 1 доктор медичних наук, 6 кандидатів медичних наук, 8 асистентів кафедри. Науковими інтересами кафедри є вивчення ризику виникнення, визначення особливостей патогенезу, клініки, лікування та профілактики стоматологічних захворювань у дітей із різними класами хвороб. Викладачі кафедри є авторами та співавторами понад 300 наукових публікацій, 5 патентів на винахід, 3 інформаційних листів для МОЗ України, 2 свідоцтв про реєстрацію авторського права на твори, 1 навчально-методичного посібника, учасники понад 50 науково-практичних конференцій в Україні та за її межами.

Випускники приватного вищого навчального закладу «Київський медичний університет» протягом 25 років поповнюють лави висококваліфікованих

спеціалістів зі стоматології в Україні та за її межами. Посилюються співпраця університету з навчально-науковими установами України з проведення науко-

вих досліджень, розроблення та впровадження нових методів діагностики, профілактики та лікування стоматологічних хвороб.

*Відвідування ІХ З'їзду ГО «Асоціація стоматологів України» викладачами та студентами
ПВНЗ «Київський медичний університет», Київ, 2018 р.*

*Дорошенко С.І.,
доктор медичних наук, професор
Копчак О.В.,
доктор медичних наук, професор*

МОЛОДШІ СПЕЦІАЛІСТИ З МЕДИЧНОЮ ОСВІТОЮ ЗА ФАХОМ «СТОМАТОЛОГІЯ» ТА «ОРТОПЕДИЧНА СТОМАТОЛОГІЯ» В СИСТЕМІ СТОМАТОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ

Розширюються функції молодших спеціалістів з медичною освітою в системі охорони здоров'я. Впровадження нових технологій у стоматології, розширення обсягу послуг з профілактики основних стоматологічних захворювань та залучення молодших спеціалістів з медичною освітою за фахом «Стоматологія» до їх проведення підвищують якість надання стоматологічної допомоги. Проведення заходів з інфекційного контролю в стоматологічних закладах, безпечність стоматологічних втручань покладено на медсестринство. Від узгоджених дій і взаємодії лікаря-стоматолога та його помічника залежить якість стоматологічної допомоги. Професійна підготовка, підвищення кваліфікації молодших спеціалістів тісно пов'язані зі стоматологічною освітою та практичною стоматологією.

Підготовка молодших спеціалістів з медичною освітою за фахом «Стоматологія» та «Ортопедична стоматологія» в Україні здійснюється в медичних училищах, коледжах, інститутах медсестринства. Нестача фахівців з вищою освітою в галузі стоматології зумовила прийняття тимчасової постанови 1 листопада 1920 року про відновлення навчання спеціалістів зуболікувальних шкіл в університетських містах. Збільшувалися тривалість навчання і кількість загальнономедичних дисциплін у зуболікарських школах, які готували зубних лікарів із середньою освітою. Реформування професійної середньої освіти в Україні відбувалося разом із трансформацією в медичній і стоматологічній освіті, впровадженням державних програм профілактики стоматологічних захворювань.

Впровадження нових технологій у стоматології збільшує обсяг та складність стоматологічних втручань, перевантаження стоматологів лікувальною роботою скорочує час для проведення профілактичних заходів. Виникла потреба у спеціалістах, які б проводили регулярні огляди порожнини рота та заходи профілактики, спрямовані на запобігання розвитку карієсу, його ускладнень, превенцію хвороб пародонта та слизової оболонки порожнини рота, а за потребою скерували пацієнта на спеціалізовану стоматологічну допомогу. У більшості країн Європи та США сьогодні зменшується кількість підготовлених лікарів-стоматологів і збільшується кількість гігієністів.

З 2006 року Наказом Міністерства охорони здоров'я України №407 від 20.06.2006 «Про затвер-

дження та введення навчального плану підготовки фахівців за спеціальністю 5.110106 «Стоматологія» (кваліфікація – гігієніст зубний) було призупинено підготовку зубних лікарів, а навчальні заклади, що готували таких спеціалістів, розпочали підготовку гігієністів зубних. На виконання Указу Президента України від 21.05.2002 №475/2002 «Про програму профілактики та лікування основних стоматологічних захворювань на 2002–2007 роки», Наказу МОЗ України та Академії медичних наук України від 18.07.02 №272/58 «Про затвердження плану реалізації заходів щодо забезпечення виконання Програми профілактики та лікування основних стоматологічних захворювань на 2002–2007 роки» було введено нову спеціальність – гігієніст зубний, який займається питаннями профілактичної та превентивної стоматології. Стоматологічна спільнота у співпраці з виконавчими органами влади – Міністерством охорони здоров'я України, Центральним методичним кабінетом підготовки молодших спеціалістів МОЗ України, напрацювала необхідну науково-методичну базу для підготовки гігієністів для лікувально-профілактичних закладів охорони здоров'я України.

Для потреб стоматологічних закладів в Україні готують зубних техніків та зубних гігієністів (з 2006 року). Підготовка молодших спеціалістів з медичною освітою за фахом «Стоматологія», а саме зубних гігієністів, проводиться у вищих навчальних закладах I–II рівнів акредитації системи МОЗ України, а саме у двох інститутах медсестринства: Житомирському і Львівському інститутах медсестринства

та лабораторної медицини; 7 медичних коледжів – Рівненському, Харківському, Могилів-Подільському, Херсонському, Ківерцівському, Новоград-Волинському, Львівському приватному коледжі «Монада»; 2 медичних училищах – Шепетівському, Рокитнівському.

Підготовка молодших спеціалістів з медичною освітою за фахом «Ортопедична стоматологія», а саме зубних техніків, проводиться в 21 вищому навчальному закладі I–II рівнів акредитації системи МОЗ України.

Відповідно до Національного класифікатору професій України (ДК 003:2010 від 26.10.2017 р.) стоматологічну допомогу надають молодші спеціалісти з медичною освітою за фахом «Стоматологія»: 3225 лікар зубний, 3222 гігієніст зубний, 3231 сестра медична зі стоматології, 3225 помічник лікаря-стоматолога, а також молодші спеціалісти з медичною освітою за фахом «Ортопедична стоматологія» – 3225 технік зубний.

За даними аналітичного огляду, станом на 2017 рік в Україні працювало 1253 зубних лікарів. Стоматологічну допомогу надавали 866 зубних лікарів у закладах охорони здоров'я МОЗ України та 387 фахівців – у приватних клініках.

За останні 3 роки спостерігається значне скорочення підготовки молодших спеціалістів з медичною освітою за фахом «Стоматологія» (зубних гігієністів) та «Ортопедична стоматологія» (зубних техніків) за рахунок місцевих бюджетів.

Застосування сучасних стоматологічних матеріалів та прогресивних технологій потребують роботи лікаря-стоматолога спільно з асистентом за методикою «у чотири руки», проте таких спеціалістів не готують у медичних навчальних закладах. Для отримання кваліфікації «Сестра медична зі стоматології» такі молодші спеціалісти з медичною освітою, як медичні сестри, фельдшери, акушерки, проходять відповідну спеціалізацію протягом 1,5 місяця в закладах післядипломної освіти. Саме з метою перепідготовки молодших спеціалістів з медичною освітою за фахом «Стоматологія», підвищення їх кваліфікації та лікарів зубних, гігієністів зубних у 2010 році в Національній медичній академії післядипломної освіти

імені П.Л. Шупика був створений Центр профілактичної та превентивної стоматології, згодом перейменований у відділення удосконалення молодших спеціалістів з медичною освітою за фахом «Стоматологія», який є структурним підрозділом Інституту стоматології (наказ ректора НМАПО імені П.Л. Шупика від 01.12.2010 р. № 3846 згідно з дозволом МОЗ України від 25.11.2010 р. № 08.01 – 47/2627). У 2012 році, згідно з наказом ректора НМАПО імені П.Л. Шупика від 25.12.2012 р. № 4605, було внесено зміни в назву структурного підрозділу: відділення удосконалення молодших спеціалістів з медичною освітою за фахом «Стоматологія». Очолює відділення (за сумісництвом) професор Ірина Петрівна Мазур, завуч – Світлана Василівна Хлебас. Слухачі циклів спеціалізації та удосконалення отримують базові знання зі стоматології, а разом з викладачами В.Є. Новошицьким, М.В. Слободяник, В.А. Габаль, Л.О. Щербак розглядають актуальні питання дезінфекції, передстерилізаційної обробки та стерилізації інструментів й обладнання; надання долікарської допомоги при невідкладних станах, а особливості роботи на сучасному обладнанні, з новими матеріалами й інструментами – мають змогу відпрацювати на практичних заняттях. З 2010 року навчання у відділенні пройшли понад 800 молодших медичних працівників.

Практичне заняття для молодших спеціалістів проводить С.В. Хлебас

Під редакцією професора І.П. Мазур викладачами відділення підготовлено навчальний посібник «Медсестринство в стоматології», що вийшов дру-

МОЛОДШІ СПЕЦІАЛІСТИ

ком у 2017 році у Всеукраїнському спеціалізованому видавництві «Медицина». У виданні представлено сучасні аспекти дотримання інфекційного контролю в стоматологічних кабінетах. Посібник користується великим попитом серед медичних працівників.

*Навчальний посібник
«Медсестринство в стоматології», 2018 р.*

Стоматологічна спільнота, зокрема Асоціація стоматологів України активно співпрацює з молодшими спеціалістами з медичною освітою, залучає

їх до роботи національних українських стоматологічних конгресів, науково-практичних конференцій. У 2015 році в рамках 3 Національного українського стоматологічного конгресу було проведено науково-практичний симпозиум «Інфекційний контроль у закладах охорони здоров'я стоматологічного профілю: практичні аспекти».

У 2018 році в рамках ІХ (ХVІ) З'їзду ГО «Асоціація стоматологів України» проведено симпозиум для організаторів стоматологічних клінік, медичних сестер «Інфекційний контроль в стоматологічній практиці: європейські настанови». Це чудовий дискусійний майданчик, де відповіді на питання безпечності стоматологічного прийому (дезінфекція та стерилізація), юридичні питання (правовий захист), питання гігієнічного догляду за порожниною рота в пацієнтів з різними стоматологічними захворюваннями мають змогу отримати всі учасники заходу.

У перспективних планах розвитку відділення удосконалення молодших спеціалістів з медичною освітою за фахом «Стоматологія» при НМАПО імені П.Л. Шупика – розширення обсягу практичних навичок, зокрема відпрацювання надання допомоги при невідкладних станах у симуляційному центрі та робота на фантомах «у чотири руки».

Учасники 3 Національного українського стоматологічного конгресу на науково-практичному симпозиумі «Інфекційний контроль у закладах охорони здоров'я стоматологічного профілю: практичні аспекти»

Хлебас С.В.,
викладач НМАПО імені П.Л. Шупика

УКРАЇНЬКА ШКОЛА ЩЕЛЕПНО-ЛИЦЕВОЇ ХІРУРГІЇ

Фундатором хірургії обличчя і щелеп, лікування вогнепальних поранень в Україні є професор М.І. Пирогов. Події Першої світової війни визначили необхідність такої спеціальності, оскільки поранення щелепно-лицевої ділянки лікували в госпіталях бригади хірургів і дантистів, що стало ще одним поштовхом до загальнономедичної підготовки фахівців у галузі стоматології. Постановою «Про зуболікарську освіту» 1918 року викладення питань хірургії щелеп та порожнини рота мало відбуватися на спеціальних кафедрах медичних університетів. З відкриттям Київського державного одонтологічного інституту, вищого науково-навчального закладу, в Україні готували зуболікарських спеціалістів з фундаментальними знаннями медицини, загальної хірургії, хірургії порожнини рота. Сторічна історія Української школи щелепно-лицевої хірургії збагатила світову медичну науку видатними вченими, щелепно-лицевими хірургами і поповнила скарбницю науково-практичних досягнень в галузі стоматології.

Хірургічна стоматологія і щелепно-лицева хірургія виникли, відколи люди усвідомили себе живими істотами, які потребують отримання допомоги з приводу захворювань та ушкоджень різних частин тіла, у тому числі щелепно-лицевої ділянки. Саме ця частина тіла людини і будь-якої тварини відіграє значну роль у життєдіяльності всього організму – анатомічну, фізіологічну, соціальну, комунікативну, інформаційну тощо. Але за тисячі років існування цей фах (щелепно-лицева хірургія) не був юридично зафіксований в Україні разом з іншими галузями медицини.

Фактично хірургічна стоматологія зародилася в Україні, як і в Європі, водночас із першим лікуванням рани обличчя або з першим видаленням людиною зуба. Перші письмові відомості про хвороби порожнини рота датуються 2500 р. до н. е., хоча пошкодження обличчя лікували і до цього. Про лікування зубів свідчить золотий глечик скіфів з кургану Куль-Оба біля Керчі (IV ст. до н. е.), на якому зображений скіф, який лікує іншого скіфа – робить щось в його порожнині рота. Згодом хвороби зубів лікували знахарі, зубоволоки, ковалі, спеціально підготовлені козаки тощо.

Започаткування хірургічної стоматології та щелепно-лицевої хірургії як спеціальності відбулося в Україні, як і в світі, у першій половині XIX століття, коли М.І. Пирогов розпочав планові операції у щелепно-лицевій ділянці і прочитав про це перші лекції, оперував переломи щелеп та вогнепальні поранення обличчя під час Кримської війни (у Севастополі,

1853–1854 рр.). Наприкінці XIX століття у приватних зуболікарських клініках Києва, Одеси, Харкова проводили видалення зубів і амбулаторні операції, а в зуболікарських школах викладали методику видалення зубів, проведення деяких амбулаторних операцій та основи цього фаху.

Події Першої світової війни, значна кількість поранень голови та шиї визначили необхідність щелепно-лицевої хірургії як спеціальності, оскільки поранення цієї ділянки лікували в госпіталях бригади хірургів і дантистів, що стало ще одним поштовхом до загальнономедичної підготовки фахівців у галузі стоматології. Саме в ці роки Київ, Харків та Одеса стали головними клінічними центрами в Україні, де були створені спеціалізовані щелепно-лицеві ліжка і відбувався розвиток щелепно-лицевої хірургії.

Корифеями спеціальності, які сприяли розвитку Української школи щелепно-лицевої хірургії в минулі роки та примножують науково-практичні здобутки в галузі на сьогодні, є відомі фахівці:

– у Києві: Пирогов М.І., Шимановський Ю.К., Шапіро М.Й., Вайсблат С.Н., Фетісов Н.В., Семенченко Г.І., Великанова М.М., Александрова Е.А., Бернадський Ю.Й., Солнцев О.М., Малевич О.Є., Колесов В.С., Коваленко В.С., Дудко Д.В., Харьков Л.В., Процик В.С., Юсубов Ю.А., Маланчук В.О., Лихота А.М., Коваленко В.В., Воловар О.С., Кульбашна Я.А., Яковенко Л.М., Астапенко О.О., Серенкова-Ціленко О.Л. та ін.;

- в Одесі: Філатов В.П., Соколов Н.Н., Франкенберг Б.Ю., Семенченко Г.І., Вакуленко В.І., Коваленко А.Ф., Крикляс Г.Г., Гулюк А.Г.;
- у Харкові: Фабрикант М.Б., Григорчук Ю.Ф., Куцевляк В.І., Рузін Г.П., Лісова І.Г., Грігоров С.М., Рябокони Є.М.;
- у Донецьку: Грінченко А.А., Самар Е.М., Матрос-Таранець І.М., Центіло В.Г.;
- у Харкові: Лісова Н.Д., Куцевляк В.І., Рузін Г.П.;
- у Полтаві: Рибалов О.В., Ткаченко П.І., Мітченко В.І., Соколов В.М., Аветіков Д.С.;
- у Вінниці: Шувалов С.М.;
- у Дніпропетровську: Малевич Є.С., Малевич О.Є., Левкович А.М., Комський М.П.;
- у Запоріжжі: Бердюк І.В.;
- у Симферополі (АР Крим): Безруков С.Г.;
- у Львові: Коваль А.В., Гоцко Є.В., Готь І.М., Вовк Ю.В., Варес Я.Е.;
- в Івано-Франківську: Рузін Г.П., Пюрик В.П.;
- у Тернополі: Черкашин І.С., Нагірний Я.П.

Наукові напрями, які розробляли науковці України, завжди залежали від рівня розвитку фаху в світі та безпосередніх потреб практичної охорони здоров'я, запитів клінічної практики лікарів і відділень щелепно-лицевої хірургії обласних лікарень, які були створені практично у всіх обласних лікарнях України до 1970–1975 рр.

У розвитку важливих напрямів черепно-щелепно-лицевої хірургії брали участь і фахівці суміжних спеціальностей, які сприяли організаційно і практично проведенню наукових досліджень на стику спеціальностей, проведенню складних хірургічних операцій і лікуванню хворих зі складною патологією. Це, насамперед, анатомія і патологічна анатомія, фізіологія і патологічна фізіологія, біохімія, лабораторна справа, загальна терапія і хірургія, оториноларингологія, нейрохірургія, офтальмологія, неврологія, ендокринологія, педіатрія, імунологія, дерматологія, ембріологія, цитологія, психологія тощо.

Серед практичних напрямів спеціальності важли-

вими є такі:

1. Бібліографія радянської стоматологічної літератури 1917–1956 рр. – (Бернадський Ю.Й.).
2. Знеболення тканин щелепно-лицевої ділянки (Вайсблат С.Н., Семенченко Г.І., Бернадський Ю.Й., Рузін Г.П., Кононенко Ю.Г.).
3. Гнійно-запальні процеси щелепно-лицевої ділянки (Вайсблат С.Н., Семенченко Г.І., Коваленко В.С., Солнцев О.М., Логановська Є.Н., Колесов В.С., Юсубов Ю.А., Ткаченко П.І., Тимофєєв О.О.).
4. Онкологія (Процик В.С., Дудко Д.В., Центіло В.Г., Шувалов С.М.)
5. Травматичні пошкодження кісток лицевого черепа (Малевич Є.С., Малевич О.Є., Батієвська В.П., Гоцко Є.В., Рузін Г.П., Маланчук В.О., Лихота А.М., Матрос-Таранець І.М., Нагірний Я.П., Коваленко В.В., Астапенко О.О., Гусейнов А.Н. та інші).
6. Незрощення верхньої губи, піднебіння (Вакуленко В.І., Семенченко Г.І., Коваль А.В., Бердюк І.В., Готь І.М., Чеховський Р.Н., Харьков Л.В., Маланчук В.О., Гулюк А.Г., Яковенко Л.М. та інші).
7. Захворювання слинних залоз (Коваленко В.С., Коваленко А.Ф., Безруков С.Г., Лісова І.Г., Бродецький І.С. та інші).
8. Реконструктивно-відновна та естетична хірургія обличчя (Франкенберг Б.Ю., Семенченко Г.І., Маланчук В.О., Пюрик В.П., Аветіков Д.С. та інші).
9. Мікрохірургія та пластична хірургія (Короленко А.М., Маланчук В.О., Соколов В.М., Аветіков Д.С., Зубок Д.І.).
10. Черепно-лицева хірургія (Маланчук В.О., Лисенко В.В.).
11. Організація та робота хірургів-стоматологів і щелепно-лицевих хірургів в армії України у мирний та воєнний час, судова стоматологія (Лихота А.М., Маланчук В.О., Коваленко В.В., Камалов Р.Х., Костенко Є.К. та інші).
12. Регенеративна медицина, регенерація тканин при захворюваннях структур щелепно-лицевої ділянки (Бернадський Ю.Й., Маланчук В.О., Астахова В.С., Серенкова-Ціленко О.Л., Пюрик В.П., Вовк Ю.В., Нагірний Я.П., Варес Я.Е., Коваль Н.С. та інші).

13. Передпротезна хірургія (Бернадський Ю.Й., Ковальов Є.В., Пюрик В.П., Маланчук В.О., Потапчук А.М., Варес Я.Е. та інші).

14. Дентальна і щелепно-лицева імплантація (Варес Я.Е., Мудрий С.М., Лось В.В., Маланчук В.О., Пюрик В.П., Потапчук А.М., Боян А.М.).

15. Використання можливостей суміжних спеціальностей і галузей знань – біології, математики, фізики, хімії, біомеханіки, імунології, клітинних, генетичних, наномедичних, цифрових, комп'ютерних і лазерних технологій тощо (усі фахівці України).

Кафедра і щелепно-лицеве відділення Національного медичного університету імені О.О. Богомольця (01.09.1977). 1-й ряд – Д.В. Дудко, зав. відділення В.К. Пелипась, доц. Н.С. Коваль, проф. Ю.Й. Бернадський, доц. П.В. Ходорович, доц. Р.Н. Чеховський, В.Н. Долбілов.

2-й ряд – кл. орд. В.О. Маланчук, Ю.А. Юсубов, Ю.Д. Гершуні, Л.В. Харьков, В.І. Козлюк, М.Л. Заксон, Е.Н. Логановська, Е.В. Дробцюн, Л.Ф. Позняк, І.А. Ракша, Л.В. Дробцюн, Л.Н. Чернишова, кл. орд. Л.Н. Полонська (Яковенко)

Згодом до співпраці зі щелепно-лицевими хірургами разом з медичними працівниками долучилися й фахівці інших спеціальностей з науково-дослідних інститутів МОЗ, МОН, НАМН і НАН України – з техніки, математики, фізики, механіки, біомеханіки, хімії, комп'ютерних і лазерних технологій, матеріалознавства тощо. Усе це сприяло розвитку кожного фаху і дало змогу отримати нові наукові матеріали.

Організаційна робота Української школи щелепно-лицевої хірургії: офіційне впровадження

спеціальності проводилося фахівцями тривалий час, спочатку – професором Вайсблатом С.Н., потім – Бернадським Ю.Й., Маланчуком В.О., Малевичем О.Є., Рузіним Г.П., Вакуленко В.І., Рибаловим О.В., Лукьяненко М.А. Отримано окреме доручення Кабінету Міністрів України № 28531/96 від 29.12.1999 р. до МОЗ: ввести спеціальність «Щелепно-лицева хірургія» та створити Державний центр клінічної бази кафедри НМУ імені О.О. Богомольця, а також Наказ МОЗ України № 9-АДМ від 19.01.2000 р. про створення робочої групи для підготовки документів, що і було виконано робочою групою – підготовлені документи передано в МОЗ (вх. № 22/59 від 09.03.2000 р.).

Організатори Української асоціації черепно-щелепно-лицевих хірургів (1-й ряд: В.О. Маланчук, Ю.В. Вовк, Ю.Й. Бернадський, О.В. Рибалов, В.І. Куцевляк; 2-й ряд: В.Г. Центіло, Г.П. Рузін, В.С. Процик, Л.М. Яковенко, Є.Д. Бабов), 12.01.1996 р.

Утім, робота в інтересах та межах спеціальності на різних рівнях, у тому числі на державному, відбувалася постійно, і прикладами тому є такі події і досягнення:

1. Перша поїздка за кордон у 1964 році (Болгарія) на професійний конгрес із доповіддю про лікування переломів щелеп (проф. Бернадський Ю.Й., доц. Ходорович П.В.).

2. Створення проф. Бернадським Ю.Й. у 1965 році першого україномовного підручника з фаху, у 1970–1972 роках – 2-томного посібника з фаху, у 1980

ЩЕЛЕПНО-ЛИЦЕВА ХІРУРГІЯ

році – першого в Україні щелепно-лицевого відділення для дітей в Києві на 30, а потім на 65 ліжок (1982).

3. Створення проф. Бернадським Ю.Й., Маланчуком В.О. і колегами (Вакуленко В.І., Малевич О.Є., Рузін Г.П., Рибалов О.В., Куцєвляк В.І., Вовк Ю.В., Лукьяненко М.А., Центіло В.Г. та інші) у 1996 році Української асоціації черепно-щелепно-лицевих хірургів (УАЧЩЛХ) як частини Європейської та світової таких же асоціацій.

4. Участь у створенні Асоціації стоматологів України – АСУ (1994), Всеукраїнської асоціації пластичних, реконструктивних та естетичних хірургів – ВАПРЕХ (1999), створення Української асоціації стоматологічної освіти – УАСО (2015).

5. Робота у 1996–1997 рр. у державних комісіях (проф. Ю.П. Шупик, д.мед.н. В.О. Маланчук, д.мед.н. О.В. Філіпчук) із ідентифікації загиблих громадян України в авіакатастрофах на Шпіцбергені (29.08.1996, Норвегія), у Салоніках (20.12.1997, Греція) та Еритреї (1998), причому в роботі брали участь фахівці з Норвегії, Греції та Російської Федерації.

6. У грудні 1999 року – отримано окреме доручення Кабінету Міністрів України до МОЗ (за підписом віцепрем'єр-міністра України з гуманітарних питань) створити спеціальність «Щелепно-лицева хірургія», і такий же Державний центр як клінічну базу головної профільної кафедри НМУ.

7. У 2002–2005 роках – сприяння створенню Інституту генетичної та регенеративної медицини в складі НАМН України та Інституту імунології в складі НМУ імені О.О. Богомольця (Возіанов О.Ф., Маланчук В.О.).

8. Підвищення іміджу лікарів України, збільшення кількості відзначених державними нагородами лікарів у 3,5–4 рази (2002–2005) та ін.

Клінічні розробки, відкриття та впровадження Української школи щелепно-лицевої хірургії, наукових досягнень кафедри та колег університетів України мають різну значущість і рівень наукової новизни, але вони завжди відповідали актуальному на той час рівню розвитку медицини загалом і потреб фаху зокрема. Так, важливий напрям розвитку стоматології в 1919–1940 роках (і нині) – знеболення при операціях у щелепно-лицевій ділянці. У 1925 році виходить

перша фундаментальна праця проф. С.Н. Вайсблата, присвячена цій темі, яка перевидавалася 6 разів.

Премедикація, знеболення і постмедикація – цю

Емблема Української асоціації черепно-щелепно-лицевих хірургів

тему, важливу через недостатнє анестезіологічне забезпечення клінік, розвивали колективи кафедр Семенченко Г.І., Бернадського Ю.Й. та інших.

Наступна вимога часу – лікування запальних процесів, остеомієлітів щелеп, і в 1938 році виходить книга проф. С.Н. Вайсблата «Гнойные остеомиелиты челюстей». У 1958 році на цю тему захищаються кандидатські дисертації Короленка О.М., Коваленко В.С., докторські дисертації Семенченка Г.І. (1958) і Юсубова Ю.А. (1988), згодом – Ткаченко П.І., кандидатська Бродецького І.С. (2013) та інші, в яких вивчали патогенез і методи лікування запальних процесів й остеомієліту.

Водночас розробляли методи лікування травматичних пошкоджень м'яких тканин, переломів, дефектів і деформацій кісток лицевого черепа (способи остеосинтезу, інше), методи кісткової пластики лицевого черепа, що стало вкрай актуальним під час Великої Вітчизняної війни 1941–1945 рр. та після неї. Цьому напряму присвячені роботи Великанової М.М., Малевича О.Є., Александрової Е.А., Назаренко Л.В., Ходоровича П.В., Коваль Н.С., Рузіна Г.П., Маланчука В.О., Пюрика В.П., Матроса-Таранця І.М., Рябокона Є.М., Астапенко О.О., Логвиненко І.П., Тимощенко Н.М., Гусейнова А.Н. та ін.

Після створення кафедр хірургічної стоматології та щелепно-лицевої хірургії співробітниками 14 медичних інститутів країни долучалися до проведення актуальних наукових досліджень з відомих та нових наукових тематик щодо розвитку щелепно-лицевої хірургії.

Захворювання слинних залоз вивчали Коваленко В.С. (обстеження та щадні операції на залозі), Коваленко А.Ф., Колесов В.С. (клініка захворювань слинних залоз та її хірургія), Рибалов О.В. (запальні процеси слинних залоз), Мітченко В.І. (хімічне та радіологічне ушкодження слинних залоз); Безруков С.Г., Лісова І.Г. (значення тропних до залози вірусів) та інші.

Розроблення методів лікування вроджених незрощень обличчя – Семенченко Г.І., Бернадський Ю.Й., Коваль О.В., Бердюк І.В., Малевич О.Є., Вакуленко В.І., Чеховський Р.Н., Харьков Л.В., Гулюк А.Г.

Воловар О.С., Маланчук В.О., Крижанівська О.О. вивчають захворювання щелепно-лицевої ділянки, скронево-нижньощелепного суглоба і внутрішніх органів залежно від стану сполучної тканини хворого.

Фундаментальну інформацію з регенерації кісток людини відкрили Астахова В.С., Маланчук В.О., Ціленко О.Л. (2002) – наявність 6 видів остеогенних клітин-попередників, один з яких є тільки в нижній щелепі, що уможливорює її зростання при переломі лише за 1 місяць, а не за 4–6 місяців, як стегна; розроблена клітинна терапія пошкоджень кісток; використання ряду медикаментозних і біологічних факторів із тромбоцитів для лікування патології тканин; розроблено два нові методи дистракції відламків нижньої щелепи, що дало змогу подовжити нижню щелепу на 81 мм (рекорд кафедри від 1999 р.); впроваджено розсмоктувальні накісткові пластинки з біологічно активною дією та інші.

Пріоритетні наукові розробки отримали статус відкриттів, захищених свідоцтвами, – «Гетерогенність остеобластів кісткового мозку людини» (Астахова В.С., Маланчук В.О., Ціленко О.Л., 2002), «Проекція СНЩС на райдужну оболонку ока» (Воловар О.С., Маланчук В.О., Крижанівська О.О., 2011), і мають значний позитивний вплив на розвиток фаху.

У 1995 році створено нову сучасну програму для

студентів, яка отримала позитивну оцінку Європейської асоціації, а у 2011 році видано 2-томний національний підручник з фаху, чим значно підвищено рівень викладання, розуміння щелепно-лицевої хірургії в країні, обсяг і якість клінічної роботи у профільних відділеннях лікарень.

Міжнародна діяльність. Із 1964 року розвивають прямі міжнародні наукові зв'язки з колегами із Болгарії, Чехословаччини, США, Франції, Німеччини, Японії, Румунії, представники яких відвідували клініки кафедри. Спочатку в 1964 році професор Ю.Й. Бернадський, П.В. Ходорович, а потім колеги інших наукових колективів неодноразово брали участь у міжнародних конгресах щелепно-лицевих хірургів, стажувалися за кордоном, брали участь у тематичних курсах, майстер-класах.

В Одесі з 1990 року працює міжнародний проєкт «Smile train» з лікування дітей із незрощеннями тканин щелепно-лицевої ділянки. Фахівці кафедри здійснили візити до Швеції для обміну досвідом, стажування, проведення сумісних досліджень (проф. А.Г. Гулюк). У 1991 році кафедра отримала 2-томне видання з фаху, видане в Торонто, від україномовного проф. Богдана Криштальського (Канада).

З 1998 року кафедрою та УАЧЩЛХ проведено 25 наукових форумів за участю представників 24 країн світу – США, Канади, Англії, Німеччини, Франції, Росії, Білорусії, Туреччини, Італії, Ізраїлю, Польщі, Таджикистану, Грузії, інших країн. За результатами цих форумів видавалися друковані матеріали.

З 2014 року, після початку АТО-ООС деякі фахівці українського походження, наприклад, проф. О. Антонішин (Канада), відомий кафедрі з 1992 року, за погодженням із керівництвом неодноразово відвідував Україну і допомагав оперувати поранених, дарував шпиталю в Києві й Одесі медичні книжки, інструменти, прилади, читав лекції, чим ефективно сприяв лікуванню поранених, підвищенню кваліфікації фахівців України.

У 2006–2007 роках кафедра щелепно-лицевої хірургії НМУ імені О.О. Богомольця взяла участь в Європейському проєкті, присвяченому вивченню травм обличчя, питань лікування переломів щелеп.

ЩЕЛЕПНО-ЛИЦЕВА ХІРУРГІЯ

Організаційна діяльність Української школи щелепно-лицевої хірургії: з 1992 року забезпечено представництво України в радах (В.О. Маланчук) Інтернаціональної (IAOMFS) та Європейської асоціації черепно-щелепно-лицевих хірургів (EACMFS), Європейської конфедерації національних асоціацій (Л.В. Харьков, В.О. Маланчук), у 1994 році взято участь у створенні Асоціації стоматологів України (АСУ), у 1996 році створено Українську асоціацію черепно-щелепно-лицевих хірургів (УАЧЩЛХ), у 2000 році – взято участь у створенні Всеукраїнської асоціації пластичних, реконструктивних та естетичних хірургів (ВАПРЕХ) з віцепрезидентом від щелепно-лицевих хірургів (В.О. Маланчук), створення у 2015 році Української асоціації стоматологічної освіти – УАСО (В.О. Маланчук, Я.А. Кульбашна).

З 1992 року делегації фахівців беруть участь у конгресах Європейської асоціації черепно-щелепно-лицевих хірургів, локальних курсах, конферен-

ціях. Рекомендовано до вступу до EACMFS понад 50 фахівців України різного віку, 17 з них стажувалися за кордоном протягом 2 тижнів, а 1 – навчався в Каролінському інституті (Швеція, Стокгольм) 5 років і захистив восени 2012 року дисертацію на PhD з оцінкою «високий рівень» – найкраща дисертація у Швеції зі стоматології у 2012 році.

У травні 2019 року кафедра хірургічної стоматології та щелепно-лицевої хірургії НМУ імені О.О. Богомольця відзначила 100 років від дня наказу Наркомздраву України створити 3 кафедри стоматології, у тому числі – кафедру хірургічного зуболікування. З цієї нагоди кафедра і УАЧЩЛХ провели 17 травня 2019 року VI З'їзд Асоціації, де були присутні представники всіх кафедр і профільних відділень країни. З'їзд отримав вітання Президента Європейської асоціації Ж.П. Менінго і був включений у програму заходів цієї асоціації.

Dear colleagues!

It is my pleasure to support your outstanding event, the VI Congress of Ukrainian association of cranio-maxillo-facial surgeons, devoted to 100 years of department of oral and maxillo-facial surgery Bogomolets national medical university.

A one century anniversary is exceptional in our field and has to be praised. The program of your convention encompasses all the main topics of our specialty including some hot ones like war maxillofacial traumatology or cells and 3D CAD/CAE technologies. It will be an important occasion of medical education for trainees in particular and for all maxillofacial surgeons in general. The EACMFS is happy to endorse your scientific meeting. We wish you a wonderful time in Kiev.

Of course, we are happy to invite you to 25th EACMFS Congress, which will be held in 15-18 of September 2019 in Paris, France. See you soon

With kind regards,

Yours sincerely

Professor Jean-Paul Meningaud President

Вітання Президента Європейської асоціації Ж.П. Менінго

Представники кафедр медичних закладів вищої освіти України на VI З'їзді УАЧЩЛХ

Доповідачі з усіх регіонів країни зазначили, що юридично головна кафедра ХС та ЩЛХ НМУ імені О.О. Богомольця МОЗ України фактично і є головною кафедрою країни, з огляду на якість і обсяг проведеної нею за 100 років наукової, педагогічної, лікувальної, організаційної, видавничої, державної, міжнародної роботи, яка спрямована у майбутнє. Щелепно-лицеві хірурги України плідно співпрацюють з вітчизняними (АСУ, ВАПРЕХ, УАСО) та закордонними асоціаціями і реально підвищують рівень вітчизняної науки і практики.

Нині в Україні підвищується інтерес організаторів охорони здоров'я до щелепно-лицевої хірургії, переважно – з боку приватних фірм. Звідси – попит на спеціалістів, яких недостатньо. І приходять у фірми оперувати лікарі, які не мають потрібної кваліфікації з фаху, навіть якщо дехто з них має наукові ступені і вчені звання, отримані на профільних кафедрах медичних університетів. Водночас вони стверджують, що в Україні немає щелепно-лицевої хірургії, і спрямовують пацієнтів оперуватися за кордоном (за

кошти), запрошують читати лекції вітчизняним студентам і фахівцям лекторів із-за кордону, при цьому ніхто не знає наукового і практичного рівня цих фахівців. Більше того, дають можливість візитерам без дозволу оперувати громадян нашої країни і виставляють це як факт великого досягнення, на підставі чого отримують нагороди і відзнаки.

Усе це є результатом юридичної відсутності спеціальності «Щелепно-лицева хірургія» в Україні, що спричинює великі клінічні помилки, ускладнення і страждання пацієнтів, призводить до дискредитації спеціальності та дезорієнтації населення країни щодо реального стану справ у цій галузі.

Проте, за нормалізації всіх сторін життя країни, є підстави сподіватися, що порядок у щелепно-лицевій хірургії, як і в медицині взагалі, буде наведено, а головна кафедра України і надалі, не дивлячись на різні об'єктивні труднощі і штучні перешкоди, буде лідером спеціальності і плідно працюватиме в інтересах народу, держави.

Маланчук В.О.,

доктор медичних наук, член-кореспондент Національної академії медичних наук України, завідувач кафедри хірургічної стоматології та щелепно-лицевої хірургії НМУ імені О.О. Богомольця

Українська школа лазерної стоматології

Стрімкий розвиток нових технологій у середині ХХ століття, впровадження лазерів у медицині були поштовхом для проведення наукових досліджень та обґрунтування доцільності застосування лазерного випромінювання в стоматології. Київська і Львівська стоматологічні школи першими долучилися до науково-практичних досліджень використання гелій-неонових лазерів у стоматології за активної координації Центрального науково-дослідного інституту стоматології. Результати досліджень широко обговорювалися стоматологічною спільнотою на науково-практичних конференціях, нові технології було представлено в численних наукових статтях, навчально-методичних посібниках, монографіях. Нові методи лікування стоматологічних хвороб із використанням лазерного випромінювання впроваджувались у практичну діяльність лікарів-стоматологів. Напрацювання протягом 40 років з наукового вивчення механізмів дії на тканини порожнини рота різних видів лазерних пристроїв представлено в монографіях вітчизняних вчених. На циклах тематичного удосконалення проводиться навчання новим технологіям, лікарі опановують навички роботи з лазерними пристроями.

*Майбутнє народжується в минулому
і проходить через нинішній час*

Революція в техніці, «спровокована» А. Ейнштейном у 1916 році, призвела до революції у світогляді лікарів. Початок «лазерного шляху» у стоматології можна охарактеризувати словами Данте з його «Божественної комедії»:

*... Безмовні, самотні і без свити
Ми йшли шляхом, невідомим для нас
Один одному в слід, як брати-мінорити ..*

В Україні дослідження, спрямовані на вивчення можливості застосування гелій-неонових та інших лазерів у практичній стоматології, проводилися з кінця 60-х років ХХ століття. Вони проходили в містах Києві та Львові, як самостійно, так і в рамках спільних досліджень із Центральним НДІ Стоматології (ЦНДІС, м. Москва).

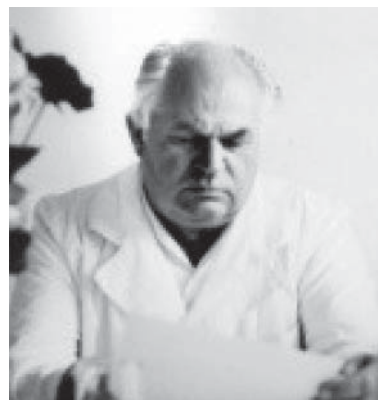
На кафедрі терапевтичної стоматології КДІУЛ (перейменованого у НМАПО імені П.Л. Шупика), під керівництвом проф. Кодоли М.А., доц. Киричинського Б.Р., к. мед. н. Тарнавської М.І., лікарем Тарсисом Е.Є. була виконана і в 1973 році успішно захищена кандидатська дисертація – «Дія випромінювання імпульсних оптичних квантових генераторів (лазерів) на тканини зуба і деякі стоматологічні матеріали в експерименті».

У ЦНДІС на початку 70-х років ХХ століття були

розпочаті експериментально-лабораторні та клінічні дослідження щодо застосування лазерів у стоматології, які проводилися у лабораторії експериментальної і клінічної патофізіології під керівництвом проф. О.О. Прохончукова. Дослідження механізмів терапевтичної дії лазерного випромінювання проводилися згідно з комплексним програмно-цільовим планом, що здійснювався за програмами Наукової ради зі стоматології АМН СРСР і Вченої медичної ради МОЗ СРСР.

Клінічні дослідження проводилися в 28 стоматологічних клініках СРСР за розробленими в ЦНДІС методиками. Від України в спільних дослідженнях взяли участь:

► Школа проф. М.А. Кодоли: на кафедрі терапевтичної стоматології КДІУЛ.

Професор Микола Аврамович Кодола

Керівник досліджень – зав. каф., проф. М.А. Ко-
дола; виконавець – В.Г. Бургонський.

В.Г. Бургонський (у центрі)

Лікар В.Г. Бургонський проводить сеанс
низькоінтенсивної лазерної терапії за допомо-
гою гелій-неонового лазера (1977 рік)

► Школа проф. М.Ф. Данилевського: на кафедрі
терапевтичної стоматології КМІ імені О.О. Богомоль-
ця (переіменованого в НМУ).

Керівник досліджень – зав. каф., проф. – М.Ф. Да-
нилевський; виконавець – О.Ф. Несін.

О.Ф. Несін

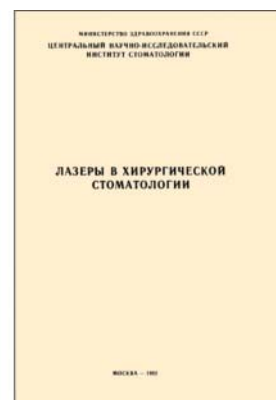
► Школа проф. Г.С. Чучмая: на кафедрі терапев-
тичної стоматології ЛНМУ імені Данила Галицького.

Керівник досліджень – зав. каф., проф. – Г.С. Чуч-
май; виконавець – М.А. Бордовський.

М.А. Бордовський (перший зліва)

Результати досліджень були повідомлені й уза-
гальнені на Всесоюзному семінарі з обміну досвідом
впровадження гелій-неонових лазерів (ГНЛ) для лі-
кування захворювань слизової оболонки порожнини
рота і пародонтозу (ВДНГ, м. Москва, 11–15 лютого
1979 р.).

Від України було представлено 3 доповіді:

► Данилевський М.Ф. та ін. «Досвід застосуван-
ня гелій-неонових лазерів для терапії захворювань
слизової оболонки порожнини рота і пародонтозу»;

► Кодола М.А., Бургонський В.Г., Козлов-
ський С.І. «Результати застосування гелій-неонових
лазерів для лікування захворювань слизової оболон-
ки порожнини рота і пародонтозу»;

► Чучмай Г.С., Бордовський М.А. «Терапія за-

ЛАЗЕРНІ ТЕХНОЛОГІЇ

хворювань слизової оболонки порожнини рота гелій-неоновим лазером».

Результати досліджень 3 українських шкіл були підсумовані з результатами інших 28 клінік СРСР, які взяли участь у комплексних всесоюзних дослідженнях. У результаті розроблення цієї програми МОЗ СРСР видало методичні рекомендації щодо застосування лазерів для лікування стоматологічних захворювань (1980, 1982, 1983) і вперше в світовій практиці був розроблений комплекс методик щодо широкого застосування лазерів для діагностики, профілактики і лікування найважливіших стоматологічних захворювань у всіх розділах стоматології, включаючи лазерну технологію виготовлення зубних протезів і ортодонтичних апаратів.

Проведені клінічні дослідження дали змогу встановити, що випромінювання ГНЛ чинить стимулювальну, протизапальну, анальгезійну, фотодинамічну дію, яка визначається відповідною густиною потужності випромінювання, експозицією, індивідуальними особливостями організму тощо.

Результати дії лазера, отримані в експерименті і клініці, дали підстави рекомендувати застосування ГНЛ для лікування хворих із хронічним рецидивним афтозним стоматитом, десквамативним глоситом і глосалгією, синдромом Мелькерсона–Розенталя, багатформною еритемою, захворюваннями пародонта та ін. Застосування світла ГНЛ як лікувального чинника при захворюваннях СОПР і пародонта у цих спостереженнях не викликало побічних негативних ефектів у хворих і медичного персоналу.

У 1983 році в м. Красноярську відбулася масштабна «лазерна подія» – Всесоюзна конференція з використання лазерів у медицині. Із 44 доповідей, присвячених застосуванню лазерів у стоматології та щелепно-лицевій хірургії, 7 були від України (4 – Львів, 2 – Київ, 1 – Харків):

► Семків І.І., Матвиенко С.В., Служинская А.Б. «Влияние гелий-неонового лазера на митотическую активность и содержание Х-хроматина в слизистой оболочке полости рта» (г. Львов);

► Кодола Н.А., Бургонский В.Г., Козловский С.И. «Лазеропунктура в сочетании с иглорефлексотера-

пией в комплексном лечении пародонтоза» (г. Киев);

► Чучмай Г.С., Боровский М.А. «Лечение воспалительных процессов слизистой оболочки полости рта и пародонта лучами гелий-неонового лазера» (г. Львов);

► Смоляр Н.И., Рыбарт Ю.А. «Применение гелий-неонового лазера в комплексном лечении больных глоссодинией» (г. Львов);

► Данилевский Н.Ф., Хоменко Л.А., Грохольский А.П., Резепова Г.Т., Несин А.Ф. «Экспериментальное изучение гелий-неонового лазера при лечении крионекрозов слизистой оболочки полости рта» (г. Киев);

► Никитин В.А., Божко К.В., Куцевляк В.Ф., Юрченко С.Д. «Комбинированное применение криовоздействия и гелий-неонового лазера при лечении слизистой оболочки полости рта» (г. Харьков);

► Ломницкий И.Я., Агеенко Ю.Э. «Проникновение излучения гелий-неонового лазера в костную ткань нижней челюсти» (г. Львов).

У 1989 році були видані методичні рекомендації «Застосування лазерної рефлексотерапії в лікуванні стоматологічних захворювань» (ЦНДІС, М., 1989. – 30 с.) – Прохончуков О.О., Куклін Г.С., Кодола М.А., Бургонський В.Г.

Надалі учні школи професора М.А. Кодоли (Валерій Георгійович Бургонський зокрема) методично і по-

Доцент В.Г. Бургонський під час практичного заняття з лікарями-курсантами проводить оперативне втручання за допомогою діодного лазера

слідовно продовжували розвивати лазерну тематику.

На цей час на кафедрі стоматології Інституту стоматології НМАПО імені П.Л. Шупика (зав. кафедри проф. О.В. Павленко) учнями проф. М.А. Кодоли та іншими співробітниками проводиться робота з вивчення й активного впровадження лазерних технологій у практичну стоматологію.

Виконуються дослідження в рамках дисертації на здобуття наукового ступеня к. мед. наук: «Оптимізація діагностики та лікування генералізованих захворювань пародонта з використанням лазерних технологій». Виконавець – С.І. Миколайчук, аспірант кафедри стоматології НМАПО імені П.Л. Шупика, науковий керівник – В.Г. Бургонський, доцент, к. мед. н.

Результати цих багаторічних досліджень опубліковані в численних фундаментальних статтях, надрукованих у вітчизняних та зарубіжних фахових виданнях.

Підготовлені та видані:

- ▶ методичні рекомендації «Лазери в стоматології» (2009);
- ▶ навчально-методичний посібник «Фотодинамічна терапія в практичній стоматології» (2012).

Слід зазначити, що ідея написання навчального посібника виникла в 2011 році, під час проведення робочої наради під головуванням лауреата Державної премії М.Ф. Гамалєї (фундатора лазерної медицини в Україні), присвяченої розвитку ФДТ в Україні. Шановний Микола Федорович дав згоду виступити рецензентом цього посібника. Його творчі ідеї та рекомендації із вдячністю були враховані автором.

▶ 40-річний досвід застосування лазерних технологій у практичній стоматології колектив кафедри стоматології Інституту стоматології НМАПО імені П.Л. Шупика послідовно і докладно виклав на

сторінках практичного посібника «Сучасні аспекти профілактики, лікування та реабілітації у стоматології» (К., 2016, 472 с.). Авторський колектив посібника був відзначений першою премією журі конкурсу Академії наук вищої освіти України за номінацією «Навчальний посібник» у 2017 році.

У 2019 році співробітники кафедри стоматології Інституту стоматології НМАПО імені П.Л. Шупика – доц. В.Г. Бургонський і аспірант кафедри С.І. Миколайчук були запрошені оргкомітетом Всесвітнього конгресу з лазерної стоматології – «ЗВУК СВІТЛА»,

ЛАЗЕРНІ ТЕХНОЛОГІЇ

який відбувся 20–22.06.2019 у м. Парма (Італія), для оголошення пленарної доповіді «Концепція застосування фотоактивованої дезінфекції та індикатрис пружного розсіювання в курації та діагностиці генералізованих захворювань пародонта».

Рішенням Координаційної ради АСУ (протокол №4 від 7.12.2011) була створена Робоча група (у 2019 р. реорганізована в комісію) при Координаційній раді АСУ з впровадження лазерних технологій, фізіотерапії і традиційної народної медицини в практичну стоматологію. Керівником групи призначено доцента В.Г. Бургонського.

Головною метою діяльності Робочої групи є розроблення протоколів лікування із застосуванням лазерних технологій, фізіотерапії, традиційної народної медицини (рефлексотерапії та ін.) і впровадження їх у практичну стоматологію.

Основними завданнями Робочої групи є:

- ▶ Проведення моніторингу використовуваних протоколів лікування із відповідних технологій, наявності відповідного обладнання в Україні.

- ▶ Розроблення стандартів лікування стоматологічних захворювань із використанням фізіотерапії, лазерних технологій, традиційної народної медицини (рефлексотерапії та ін.).

- ▶ Проведення громадського обговорення висунутих пропозицій серед стоматологічної спільноти.

- ▶ Подання пропозицій до МОЗ України для затвердження напрацьованих матеріалів.

- ▶ Сумісно з Інститутом стоматології НМАПО імені П.Л. Шупика – створення ефективної моделі організації навчально-лікувального процесу, що дасть змогу здійснювати професійну підготовку лікарів-стоматологів за відповідними технологіями і забезпечить наближення умов навчання до існуючих умов діяльності в практичній охороні здоров'я.

- ▶ Сумісно з ІС НМАПО імені П.Л. Шупика – організація заходів для підвищення ефективності післядипломного навчання викладачів вищих навчальних закладів та закладів післядипломної освіти I–IV рівнів акредитації з питань використання фізіотерапії, лазерних технологій, традиційної народної медицини (рефлексотерапії та ін.) у практичній стоматології.

- ▶ Проведення наукових форумів з питань використання лазерних технологій, фізіотерапії, традиційної народної медицини (рефлексотерапії та ін.), спрямованих на підвищення якості надання стоматологічної допомоги, розширення практичної направленості, удосконалення форм і методів навчання.

За час роботи Робоча група організувала, а також взяла участь в організації та проведенні 15 науково-практичних конференцій із 23 доповідями.

Колективом кафедри стоматології Інституту стоматології НМАПО імені П.Л. Шупика разом з Робочою групою підготовлений і проводиться навчальний цикл ТУ (за очно-заочною формою з елементами дистанційного навчання) «Лазерні технології в прак-

Лікарі-курсанти циклу ТУ «Лазерні технології в практичній стоматології» під керівництвом доц. В.Г. Бургонського опановують практичні навички використання лазерних технологій

тичній стоматології». Тривалість циклу 2 тижні (78 годин).

Слід зазначити, що за останнє десятиліття лазерна стоматологія в Україні переживає піднесення, що зумовлено рядом факторів:

- у науково-навчальних закладах проводяться дослідження, присвячені питанням підвищення ефективності лікування і діагностики стоматологічної патології із застосуванням лазерних технологій (Київ, Харків, Львів, Полтава, Одеса, Ужгород та ін.);
- виконано ряд дисертацій, присвячених питанням лазерної та оптичної стоматології.

У вирішення проблеми лікування різноманітних стоматологічних захворювань за допомогою лазерних технологій важливий внесок було зроблено: М.Ф. Гамалеєю, М.Ф. Данилевським, М.А. Кодолою, Д.Л. Коритним, Е.Є. Тарсісом, В.Г. Бургонським, О.О. Прохончуковим, Н.А. Жижинною, Л.Я. Зазулевською, А.М. Політун, І.П. Мазур, О.В. Павленком, О.Ф. Несіним, В.І. Барановським, С.Є. Григоряном, В.В. Холіним, Ю.Г. Чумаковою, А. Барияляк, Т. Волковинською, Ю. Черепинською та іншими авторами, чиї роботи відіграли важливу роль у створенні наукових і практич-

них основ формування української лазерної стоматології.

На даний час можна констатувати, що лазерна медицина сформувалася в Україні як самостійна наукова дисципліна і як перспективний метод лікування багатьох стоматологічних захворювань.

Разом з тим слід зазначити, що вітчизняна лазерна стоматологія має свої проблеми, для вирішення яких проводиться наполеглива робота:

- ▶ недостатнє фінансування закладів охорони здоров'я;
- ▶ недостатня підготовка та відсутність кваліфікованих кадрів, їх перепідготовка;
- ▶ неприйняття частиною стоматологів лазерних методик лікування;
- ▶ лобіювання деякими фармацевтичними фірмами власних інтересів за рахунок альтернативних методів лікування.

З цього приводу доречною є цитата Конфуція: «Неважливо, як повільно Ви йдете до поставленої мети, до тих пір, поки Ви не зупинитесь».

Тож, дорогу здолає той, хто йде!

Бургонський В.Г.,
кандидат медичних наук, доцент кафедри стоматології ІС НМАПО імені П.Л. Шупика

ПРОФЕСІЙНЕ ОБ'ЄДНАННЯ ЛІКАРІВ-ПАРОДОНТОЛОГІВ УКРАЇНИ

Значна поширеність хвороб тканин пародонта в населення України, багаторічні фундаментальні дослідження українськими стоматологами питань етіології та патогенезу запальних і запально-дистрофічних захворювань пародонта, їх взаємозв'язку із загальним станом організму, впливом на загальносоматичні захворювання – все це зумовило об'єднання зусиль лікарів-пародонтологів та організацію фахової асоціації.

У 2006 році організовано Всеукраїнську громадську організацію «Асоціація лікарів-пародонтологів України» (АЛПУ). Організатором і першим президентом Асоціації стала професор Г.Ф. Білоклицька, завідувач кафедри терапевтичної стоматології ІС НМАПО імені П.Л. Шупика, д. мед. н., професор, заслужений діяч науки і техніки України. У 2016 р. АЛПУ відзначила свій 10-річний ювілей та має 12 регіональних відділень в Україні. В її активі 10 міжнародних конференцій за участю провідних спеціалістів Європи й України, Білорусі, Лівії в галузі пародонтології, понад 70 національних конференцій, майстер-класів та шкіл. У 2013 р. АЛПУ була прийнята як асоціативний член у міжнародне співтовариство – Європейську федерацію пародонтологів (EFP).

*Галина Федорівна Білоклицька,
доктор медичних наук*

Г.Ф. Білоклицька в червні 1974 року закінчила з відзнакою стоматологічний факультет Одеського медичного інституту імені М.І. Пирогова. Почала працювати в Одеському науково-дослідному стоматоло-

гічному інституті, де пройшла шлях від молодшого наукового співробітника до провідного наукового співробітника, завідувача відділом захворювань пародонта. У 1996 році успішно захистила докторську дисертацію на тему «Клініко-патогенетичне обґрунтування диференційованої фармакотерапії генералізованого пародонтиту».

Автор і співавтор понад 382 наукових праць, серед яких 8 підручників і навчальних посібників, 6 методичних рекомендацій, 9 інформаційних листів, 3 авторські свідоцтва, 31 патент. Серед них вперше видані в Україні у співавторстві «Хвороби шкіри обличчя, слизової оболонки ротової порожнини та червоної облямівки губ», «Азбука ручного скейлінгу», «Сучасні пломбувальні матеріали та методи їх використання в терапевтичній стоматології», «Терапевтична стоматологія в тестових питаннях, ситуаційних завданнях» (для лікарів-стоматологів), «Тестові питання і ситуаційні задачі з терапевтичної стоматології» (для лікарів-інтернів), розділ «Невідкладна допомога в терапевтичній стоматології» у підручнику за редакцією професора І.С. Зозулі «Медицина невідкладних станів. Екстрена (швидка) медична допомога».

У 2015 р. професор Г.Ф. Білоклицька на чолі української делегації лікарів-стоматологів брала участь в офіційній церемонії відкриття EuroPerio-8 (Лондон, Велика Британія, 2015 р.), Міжнародного конгресу EuroPerio-9 (Амстердам, Нідерланди, 2018 р.). У 2019 році Президент ВГО «Асоціація лікарів-пародонтологів України» професор Г.Ф. Білоклицька очолила в Україні новий спільний проект EFP-COLGATE, присвячений профілактиці захворювань пародонта і карієсу: PERIO&CARIES.

Професор Г.Ф. Білоклицька – член Правління та Координаційної ради Асоціації стоматологів України, Правління Київського міського осередку АСУ, член атестаційної комісії за спеціальністю «Стоматоло-

гія» при ГУОЗ України м. Києва, член спеціалізованої вченої ради за спеціальністю «Стоматологія» при ІС НМАПО імені П.Л. Шупика та НМУ імені О.О. Богомольця, член вченої ради НМАПО імені П.Л. Шупика і Інституту стоматології НМАПО імені П.Л. Шупика; член редколегій журналів «Современная стоматология» (Україна, Київ), «Новини стоматології» (Україна, Львів), «Імплантологія. Пародонтологія. Остеологія» (Україна, Львів), «Вісник стоматології» (Україна, Одеса), «Рецепт» (Україна, Київ), «Пародонтологія» (Росія, Санкт-Петербург), «Stomatologia Wspolczesna» (Польща).

Міжнародний конгрес EuroPerio–8, Лондон, Велика Британія, 2015 рік

Нагороджена Почесною грамотою Верховної Ради України, двома почесними грамотами та нагрудними значками «Творець», за розвиток післядипломної освіти в Україні – Орденем «Свічки» Міжнародної асоціації стоматологічного розвитку (IADP), вітчизняною професійною нагородою в галузі терапевтичної стоматології – «Медаллю імені професора М.Ф. Данилевського», Почесною відзнакою ГО «АСУ» за досягнення в розвитку стоматології України – Орденем Святої Аполлонії, «Знаком пошани» Національної медичної палати України. Повний кавалер духовного ордена «Свята Анна». Нагороджена Почесною грамотою і медаллю Кабінету Міністрів України за значні особисті трудові здобутки, багаторічну сумлінну працю та високий професіоналізм. Має подяки від Комітету Верховної Ради України з питань охорони здоров'я, міністра МОЗ України, ректора

НМАПО імені П.Л. Шупика, головного стоматолога МОЗ України, Президента Асоціації стоматологів України, генерального директора ТМО «Київська стоматологія» (м. Київ).

Члени Асоціації брали участь із доповідями у фахових заходах України, Польщі, Ізраїлю, Іспанії, Італії, Великої Британії, Нідерландів. Останні закордонні виступи з доповідями професора Г.Ф. Білоклицької та її учнів: д. мед. н. О.В. Копчак, к. мед. н., Е.М. Павленко, аспірантів Н.І. Турянської і М.І. Ковальової були зроблені на науково-практичній конференції «Саміт стоматології та орального здоров'я», Рим, Італія, 27–28 травня 2019 р.

Міжнародний конгрес EuroPerio–9, Амстердам, Нідерланди, 2018 рік

Професор Білоклицька – організатор науково-практичного симпозіуму до 100-річчя НМАПО імені П.Л. Шупика «Актуальні питання стоматології. Сучасні аспекти стоматологічної допомоги в Україні», який проходив у рамках ІХ (ХVІ) З'їзду ГО «Асоціація стоматологів України» (2018 р.) і був присвячений актуальним питанням клінічної пародонтології.

Викликала значний інтерес серед студентів, лікарів-інтернів, науковців, викладачів ВУЗів та лікарів-стоматологів науково-практична конференція «Системний підхід до лікування захворювань тканин пародонта очима практичного лікаря-стоматолога», яка була організована НМАПО імені П.Л. Шупика і ВГО «АЛПУ» 22 березня 2019 року в м. Київ. Дуже важливим є внесення до резолюції 5 Національно-

ПАРОДОНТОЛОГІЯ

го українського стоматологічного конгресу (жовтень 2019 р.) пропозицій проф. Г.Ф. Білоклицької щодо введення в Україні спеціальності лікар-пародонтолог (пропонує з 2008 р.), а також прийняття нової «Класифікації захворювань та станів тканин пародонта і періімплантних тканин» (EuroPerio-9, 2018) для впровадження в практичну діяльність лікарів-стоматологів України як базової для розроблення нових протоколів і стандартів діагностики та лікування захворювань пародонта.

Підвищення кваліфікації лікарів-стоматологів проводиться одночасно на кафедрі терапевтичної стоматології ІС НМАПО імені П.Л.Шупика, а також під час науково-практичних фахових конференцій з демонстрацією клінічних випадків, методів лікування із застосуванням новітніх методик і сучасної апаратури. Такі науково-практичні конференції, в тому числі з міжнародною участю, відбуваються щорічно під егідою ВГО «Асоціація лікарів-пародонтологів України».

Асоціація щорічно, починаючи з 2017 року, втілює проєкт EFP в Україні – «Європейський день здорових ясен – European GumHealth EFP». Для реалізації цього проєкту була розроблена спеціальна програма «День здорових ясен», спрямована на виявлення захворювань тканин пародонта і надання первин-

День здорових ясен у школі

ної пародонтологічної допомоги широким верствам населення України, що потребують допомоги фа-

хівців відповідного профілю. З цією метою на кафедрі терапевтичної стоматології ІС НМАПО імені П.Л. Шупика була розроблена єдина картка пародонтологічного обстеження пацієнтів, яку отримали лікарі-стоматологи СПНМЦ НМАПО імені П.Л. Шупика, 14 державних стоматологічних поліклінік м. Києва й усі регіональні відділення ВГО «АЛПУ», включаючи Одесу, Харків, Львів, Запоріжжя, Ужгород, Білу Церкву, Полтаву, Вінницю, Дніпро, Івано-Франківськ, Краматорськ. Цю програму у 2017–2019 р. підтримали і активно допомогли її реалізації ІС НМАПО імені П.Л. Шупика (директор – професор О.М. Дорошенко), ТМО «Стоматологія», м. Київ (директор О.П. Гуменюк, заступник директора В.П. Мірза), Українська академія стоматологічного здоров'я (Президент – професор Н.О. Савичук), Українська асоціація зубних гігієністів (Президент – професор О.В. Деніга).

Професор Коркуд Демірель

Професор Коркуд Демірель (Туреччина) протягом 8 років читає лекції і проводить майстер-класи для лікарів-стоматологів України. У 2018 році за великий вклад у співпрацю з кафедрою терапевтичної стоматології ІС НМАПО імені П.Л. Шупика йому було присвоєно звання «Почесний професор НМАПО імені П.Л. Шупика».

Білоклицька Г.Ф.,

доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри терапевтичної стоматології НМАПО імені П.Л.Шупика, Президент ВГО «Асоціація лікарів-пародонтологів України»

НАУКА ЯК ПРОДУКТИВНА СИЛА СТОМАТОЛОГІЧНОЇ СПІЛЬНОТИ

Підґрунтя стоматологічної науки, поява фундаментальних наукових досліджень сягають своїм корінням у столітнє минуле, коли стоматологія стала невід'ємною частиною медицини та почала викладатись у вищих навчальних медичних закладах.

За минуле століття відбулося неймовірне піднесення в розвитку медичної та стоматологічної науки. Організація та зміцнення стоматологічних факультетів у медичних університетах, підготовка науково-педагогічних кадрів у галузі стоматології, тісна співпраця з науково-дослідними інститутами Національної академії наук України та Національної академії медичних наук України стимулювали розвиток фундаментальних досліджень у стоматології. Стоматологічна наукова спільнота України тісно співпрацює з міжнародними медичними та стоматологічними організаціями, Всесвітньою федерацією стоматологів, профільними організаціями та асоціаціями. Вітчизняні й світові наукові знання та досягнення, наукові розробки розвиваються у співпраці та впроваджуються в практичну охорону здоров'я.

Персоналії

Історія стоматологічної науки збагатилася плеядою відомих талановитих вчених, професорів, дослідників. В Україні підготовлено значну кількість науково-педагогічних та наукових кадрів, які працювали і продовжують працювати у закладах вищої освіти та наукових установах. На сторінках цього видання представлено вчених, завдяки праці яких ми маємо Українську наукову стоматологічну школу. За значні досягнення в галузі медицини та стоматології, вагомий внесок у розвиток фундаментальних досліджень 6 листопада 2003 року професорів стоматології Маланчука Владислава Олександровича, Косенка Костянтина Миколайовича, Харькова Леоніда Вікторовича обрано до складу Національної академії медичних наук України за фахом «Стоматологія». Без поступу в галузі фундаментальних розробок неможливе розв'язання багатьох прикладних проблем у практичній охороні здоров'я. Обрання трьох членів-кореспондентів до НАМН України серед стома-

тологічної еліти дало поштовх подальшій співпраці стоматологів з академічними науковими установами, розвитку досліджень на стику двох і більше спеціальностей, формуванню інтегрованої медицини та стоматології.

Маланчук Владислав Олександрович (1949 року народження) – український науковець, доктор медичних наук, професор, член-кореспондент НАМН України. Заслужений діяч науки і техніки України. Завідувач кафедри хірургічної стоматології та щелепно-лицевої хірургії Національного медичного університету імені О.О. Богомольця. Автор новітніх наукових досліджень і навчальних посібників. Президент Української асоціації черепно-щелепно-лицевих хірургів, представник України в радах Європейської асоціації черепно-щелепно-лицевих хірургів (EACMF) та Інтернаціональної асоціації щелепно-лицевих хірургів (IAMFS), віцепрезидент Всеукраїнської асоціації пластичних, естетичних та реконструктивних хірургів (ВАПРЕХ). Почесний член Міжнародної асоціації імплантологів (ICOI), Deutsche Gesellschaft für Orale Implantologie (DGOI).

НАУКОВІ ЗДОБУТКИ

Косенко Костянтин Миколайович (1952–2015) – доктор медичних наук, професор, член-кореспондент НАМН України. Заслужений діяч науки і техніки України. Завідувач кафедри терапевтичної стоматології Одеського національного медичного університету, директор ДУ «Інститут стоматології АМН України» (1992–2015). Постійний представник України у Всесвітній федерації стоматологів FDI, Президент Асоціації стоматологів України (2006–2010), голова проблемної комісії МОЗ та АМН України зі стоматології, заступник голови експертної комісії Фармакологічного центру МОЗ України, головний редактор журналу «Вісник стоматології», член редколегії ряду фахових журналів України і Росії.

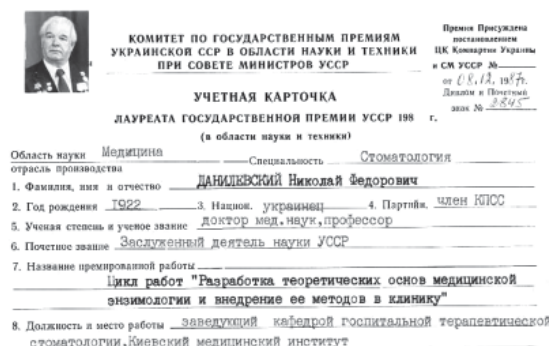
Харьков Леонід Вікторович (1943 року народження) – український науковець, хірург-стоматолог, доктор медичних наук, професор, член-кореспондент НАМН України, завідувач кафедри

(1994–2015) хірургічної стоматології та щелепно-лицевої хірургії дитячого віку Національного медичного університету імені О.О. Богомольця.

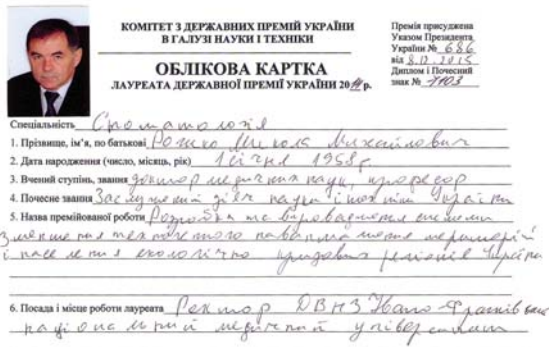
За значний внесок у розвиток науки, фундаментальні наукові дослідження стоматологі стали лауреатами Державної премії України в галузі науки і техніки.

13 грудня 1977 року Постановою № 620 за цикл наукових праць «Розробка, дослідження і впровадження кріохірургічних методів і апаратури в клінічну практику (гінекологію, нейрохірургію, стоматологію, щелепно-лицеву і лор-онкологію) присуджено Державну премію УРСР в галузі науки і техніки за 1977 рік професору Українського інституту удосконалення лікарів **Нікітіну Валерію Олександровичу**.

8 грудня 1987 року за цикл робіт «Розробка теоретичних основ медичної ензимології та впровадження їх методів в клініку» професор **Данилевський Микола Федорович** отримав Державну премію Української РСР в галузі науки і техніки.

8 грудня 2015 року Указом Президента України за цикл робіт «Розробка та впровадження системи зменшення техногенного навантаження на території і на населення екологічно кризових регіонів України» Державну премію України в галузі науки і техніки за 2014 рік отримав ректор Івано-Франківського національного медичного університету, професор **Рожко Микола Михайлович**.

16 травня 2013 року Указом Президента України за розроблення «Системи медичного забезпечення в особливий період» Державну премію України в галузі науки і техніки за 2012 рік отримав кандидат медичних наук, начальник Центральної стоматологічної поліклініки Міністерства оборони України **Камалов Рафік Ханафійович**.

Спеціалізовані професійні видання – важлива ланка наукової комунікації стоматологів

В Україні видається значний обсяг фахової літератури – наукові монографії, довідники, навчальні посібники, методичні розробки, профільні стоматологічні журнали, де публікуються наукові та практичні статті. Наукова література друкується українською, російською, англійською та іншими мовами. В Україні видаються періодичні фахові наукові журнали – «Сучасна стоматологія» (Київ), «Стоматологія. Естетика. Інновації» (Білорусь – Україна), «Вісник стоматології» (Одеса), «Інновації стоматології» (Одеса), «Новини стоматології» (Львів), «Імплантологія. Пародонтологія. Остеологія» (Львів), «Профілактична та дитяча стоматологія» (Львів), «Світ ортодонції» (Львів), «Український стоматологічний альманах» (Полтава), «Клінічна стоматологія» (Тернопіль), «ДентАрт» (Полтава), «Дентаклуб» (Харків).

Мазур І.П.,
доктор медичних наук, професор,
Президент громадської організації «Асоціація стоматологів України»

СВІТОВЕ ВИЗНАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ВЧЕНИХ ТА СПІВПРАЦЯ З МІЖНАРОДНОЮ СТОМАТОЛОГІЧНОЮ СПІЛЬНОТОЮ

Підґрунтям для подальшого розвитку стоматологічної галузі є активна співпраця українських науковців із вченими-стоматологами країн Європи та світу. Після здобуття незалежності Україною, стоматологія отримала поштовх в розвитку науки і практики. В рамках тісної співпраці із Всесвітньою федерацією стоматологів, стоматологічними асоціаціями країн Європи посилюється обмін досвідом та науковим надбанням. В практичну охорону здоров'я впроваджуються сучасні світові розробки, нові технології діагностики та лікування стоматологічних захворювань.

Із проголошенням незалежності України у 1991 році посилюються міжнародні зв'язки науковців, викладачів, лікарів з європейськими та світовими науковими стоматологічними школами. Стрімкими темпами відбувається ознайомлення з новими світовими технологіями та впровадження їх у стоматологічну практику. Все частіше до участі в науково-практичних конференціях, які організують і проводять українські науковці, запрошують європейських та світових вчених. Лікарі-стоматологи мають нагоду знайомитися з новими методами діагностики, профілактики та лікування стоматологічних хвороб на українських і міжнародних конференціях, конгресах, стоматологічних виставках, а науковці – з новими науковими дослідженнями у світі.

Прийняття України членом Всесвітньої федерації стоматологів (FDI) у 1998 році на щорічному Світовому стоматологічному конгресі в Барселоні (Іспанія) дало поштовх у розвитку науки і практики вітчизняної стоматології. Уперше на урочистій це-

ремонії відкриття щорічного Світового стоматологічного конгресу в Парижі у 1999 році було внесено прапор України як повноправного члена FDI. У присутності більше ніж 10 тисяч учасників заходу, серед яких була українська делегація із 80 стоматологів на чолі із Президентом АСУ професором М.Ф. Данилевським, Україна офіційно ввійшла у світове наукове стоматологічне товариство. Представником України у Всесвітній федерації стоматологів тривалий час був професор А.В. Борисенко. З 2010 року інтереси України в FDI представляє професор І.П. Мазур (FDI World Dental Federation National Liaison Officer for Ukrainian Dental Association). У Генеральній Асамблеї FDI, де обговорюються та приймаються стратегічні документи стоматологічної спільноти світу, Асоціація стоматологів України представлена двома особами (відповідно до кількості зареєстрованих членів асоціації та спланичених внесків). Щорічно українська делегація бере активну участь у світових конгресах стоматологів. Делегації у складі видат-

Українська делегація в Дубаї (ОАЕ), 2007 р.

Українська делегація у Стокгольмі (Швеція),
2008 р.

Українська делегація в Сінгапурі, 2009 р.

Українська делегація в Нью-Делі (Індія), 2014 р.

них вчених України брали участь у конгресі в Дубаї (ОАЕ) у 2007 році, Стокгольмі (Швеція) у 2008 році, Сінгапурі у 2009 році, Нью-Делі (Індія) у 2014 році, Бангкоку (Таїланд) у 2015 році.

Наукові досягнення вітчизняної стоматологічної школи неодноразово були представлені світовій спільноті в науковій програмі у вигляді стендових та усних доповідей, результати досліджень опубліковано у фаховому журналі FDI «International Dental Journal». Українські виробники стоматологічної продукції брали участь у виставках, що супроводжують щорічні світові стоматологічні конгреси FDI.

У 2013 році українська делегація була активним учасником щорічного Світового стоматологічного конгресу в Стамбулі (Туреччина). Українські науков-

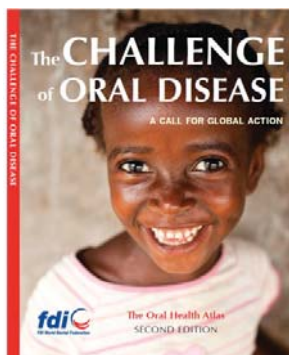

Українська делегація в Стамбулі, 2013 р.

Виступи українських вчених на конгресі
в Стамбулі, 2013 р.

МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ

ці представили свої напрацювання світовій спільноті. З усними та стендовими доповідями англійською мовою виступили професор І.П. Мазур, професор Н.О. Савичук, професор Г.Ф. Білоклицька, професор О.В. Копчак.

У 2015 році під егідою Всесвітньої федерації стоматологів вийшло друком друге видання Атласу здоров'я порожнини рота в країнах світу («The Challenge of Oral Disease – A call for global action. The Oral Health Atlas. Second edition, 120 p., 2015»). У видання увійшли результати моніторингу основних стоматологічних захворювань в Україні, надані Державною установою «Інститут стоматології та щелепно-лицевої хірургії НАМН України» (професор О.В. Деньга), результати епідеміологічних досліджень здоров'я порожнини рота та кісткової тканини в населення України, проведених згідно з науково-технічною програмою Міністерства освіти і науки України – «Розробка нових методів діагностики, профілактики та лікування захворювань пародонта» (професор І.П. Мазур) та інших науковців України.

На щорічному Світовому стоматологічному конгресі FDI, що проходив 7–10 вересня 2016 року в Познані (Польща), уперше було проведено науковий симпозиум – День України. Представляти свої

Українська делегація на конгресі FDI, Познань (Польща), 2016 р.

досягнення на науковому симпозиумі мали честь науковці та практичні лікарі Української наукової стоматологічної школи – професор І.П. Мазур, професор М.С. Дрогомирецька, професор Н.О. Савичук, к.мед.н. А.Я. Бариліак, лікар С.В. Радлінський та інші, а також молоді вчені. Світовій спільноті вперше було представлено досягнення української науки і практики у такому форматі.

Українська делегація брала участь у щорічному Світовому конгресі стоматологів, що проводився 29 серпня – 1 вересня 2017 року в Мадриді (Іспанія).

Про двосторонній обмін досвідом та науковим надбанням під час участі у світових стоматологічних форумах свідчить той факт, що в науковій програмі Конгресу в Мадриді (2017) розглядалися такі важливі питання, як формування антибіотикорезистентності мікробіоти порожнини рота, сучасні аспекти інтегрованої медицини та стоматології. Надалі ці наукові напрями стали поштовхом в організації та проведенні під егідою Асоціації стоматологів України І Українського стоматологічного конгресу «Інтегрована медицина та стоматологія» в лютому 2019 року. Про роль мікробного біофільму порожнини рота у формуванні антибіотикорезистентності доповідали професор І.П. Мазур та її учні М.В. Слободяник,

С.В. Хлебас на міжнародних конгресах «Раціональне використання антибіотиків у сучасному світі. Antibioticresistance STOP!», що проходили в Києві в 2018 і 2019 роках. Разом з науковцями Інституту молекулярної біології і генетики НАН України вивчаються механізми регуляції формування позаклітинного матриксу мікробного біофільму, роль позаклітинної ДНК мікроорганізмів порожнини рота в розвитку антибіотикорезистентності.

На конгресі «Раціональне використання антибіотиків у сучасному світі» професор І.П. Мазур з Юджином Позняком обговорюють питання впровадження міжнародних стандартів безперервного професійного розвитку лікарів в Україні. Київ, 2018 р.

Президенти стоматологічних спільнот (зліва направо): Асоціації стоматологів України – професор О.В. Павленко (2010–2014), професор І.П. Мазур (з 2016 року), Президент FDI Dr. Gerhard Seeberger (2019–2021), Президент – елект Prof. Ihsane Ben Yahya (Morocco) та паст – Президент Dr. Kathryn Kell. Сан-Франциско (США), 2019 р.

МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ

У вересні 2019 року в м. Сан-Франциско (США) відбувся щорічний Світовий стоматологічний конгрес FDI, в якому брала участь українська делегація.

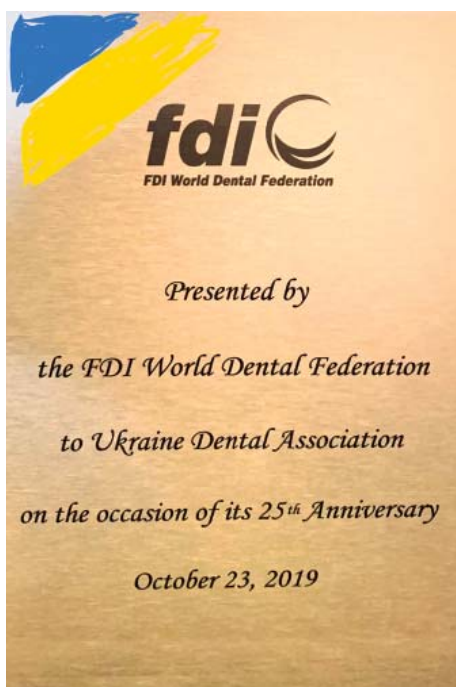

Українська делегація на врученні Почесної відзнаки Всесвітньої федерації стоматологів (FDI). Сан-Франциско (США), 2019 р.

Під час конгресу відбулася зустріч представників ГО «Асоціація стоматологів України» з Американською асоціацією стоматологів, Президентом Всесвітньої федерації стоматологів та обговорення подальшої співпраці.

На Генеральній Асамблеї FDI делегати Асоціації стоматологів України – Президент, професор І.П. Мазур та віцепрезидент, професор О.В. Павленко отримали Почесну відзнаку та привітання від керівництва Всесвітньої федерації стоматологів з нагоди 100-річчя Української наукової стоматологічної школи та 25-річчя заснування організації.

Після засідання представники стоматологічних асоціацій країн Східної Європи отримали запрошення від Президента ГО «Асоціації стоматологів України» взяти участь у роботі 5 Національного українського стоматологічного конгресу 18–19 жовтня 2019 року в Києві.

Зустріч президентів стоматологічних асоціацій Азербайджану, Молдови, Узбекистану з координатором і секретарем FDI Марією Крамаренко на щорічному Світовому стоматологічному конгресі в Сан-Франциско (США), 2019 р.

Співпраця українських стоматологів з фахівцями країн Європи

Асоціація стоматологів України координує наукові програми безперервного професійного розвитку з Європейським регіональним відділенням Всесвітньої федерації стоматологів (ERO FDI). 9–11 грудня 2009 року в Києві науковці й лікарі-стоматологи

Європи зібрались на 3 Конгрес стоматологів Європи (3th Pan-European Dental Congress) під егідою ERO FDI, Асоціації стоматологів України і Міжнародної асоціації стоматологічного просвітництва (IADP) та за підтримки Європейської академії освіти та просвітництва. Міжнародний захід відбувся за ініціативи Президента ERO FDI доктора Патріка Хескота і Президента АСУ, члена-кореспондента НАМН України, професора К.М. Косенка. Міжнародний організацій-

*Гості та учасники 3 Конгресу стоматологів
Європи*

ний комітет очолили професор В.В. Садовський і професор Алекс Мерзель.

Разом зі значною кількістю науковців Європи українські вчені і лікарі ділилися своїми науковими досягненнями, практичними напрацюваннями та новими технологіями в стоматології. Було організовано наукові симпозиуми з консервативної (проф. Білоклицька Г.Ф.), естетичної (Радлінський С.В.), ортопедичної стоматології (проф. Неспрядько В.П.), з менеджменту та електронних видів навчання (проф. Мазур І.П.), профілактики (проф. Хоменко Л.Ф.), дентальної імплантації (проф. Маланчук В.О.), ендодонтії (проф. Політун А.М.) та ортодонтії (проф. Фліс П.С.).

16–18 червня 2011 року в м. Львові відбувся 13 Світовий конгрес Міжнародної академії пародонтології (IAP). За ініціативи Президента Міжнародної академії пародонтології Ніколаса Ланга (Niklaus Lang), активної участі науковців Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, за підтримки Асоціації стоматологів України та Асоціації лікарів-пародонтологів України було проведено світовий форум з питань пародонтології. Науковці в галузі пародонтології з країн Європи, Сполучених Штатів Америки, Азії та України зібралися для обговорення актуальних питань етіології, патогенезу та лікування хвороб пародонта. Вітчизняні вчені – професор І.П. Мазур і професор Г.Ф. Білоклицька – представили досягнення вітчизняної школи пародонтології разом з такими видатними науковцями, як Ніколас Ланг (Гонконг), Антон Скулеан (Швейцарія), Томас Ван Дейк (США) та ін.

Протягом усього періоду незалежності України відбувається тісна співпраця між стоматологічною спільнотою України та країнами Центральної Європи – Польщею, Румунією, Чехією, Словаччиною, Угорщиною. Протягом останнього десятиліття посилюється трудова міграція українських стоматологів у ці країни. За даними Ізби Лекарської, самоврядної організації лікарів Польщі, у 2017 році 20% стоматологів, які працювали в цій країні, були українськими лікарями. Налагоджена активна співпраця між науковцями медичних університетів, навчання та обмін науковими здобутками українських вчених з колегами із країн Центральної Європи.

4–5 жовтня 2013 року в Жешуві (Польща) організовано сумісну польсько-українську стоматологічну конференцію «Сучасна інтегрована стоматологія». Під час конференції вчені Польщі (професор Томаш Конопка, Войцех Беднаш) та України (професори Н.О. Савичук, І.П. Мазур, М.С. Дрогомирецька, Л.В. Смаглюк та інші) представили свої наукові напрацювання. У рамках конференції проведено симпозиум молодих вчених. А в жовтні наступного, 2014 року відбулася українсько-польська стоматологічна конференція у Львові за активної участі науковців Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького.

Співпраця українських стоматологів з фахівцями країн Східної Європи

Тісна професійна співпраця стоматологів за часів Радянського Союзу продовжувалася і з отриманням Україною незалежності. Після руйнування СРСР стоматологічна галузь розвивалась у кожній країні своїм шляхом, і тому вивчення позитивних змін і негативних наслідків реформування, як і наукові здобутки були завжди у фокусі уваги на сумісних конференціях, конгресах стоматологів. Науковці з Росії, Білорусі, Молдови, Казахстану неодноразово відвідували науково-практичні конференції в Києві, Полтаві, Одесі, Львові. З усіх країн Східної Європи збиралися стоматологи на міжнародні науково-практичні конференції в Полтаві, організовані С.В. Радлінським. Крок за кроком з 1996 року Сергій Володимирович передавав свою майстерність стоматологам щодо естетичних аспектів реставрації зубів сучасними фотополімерними матеріалами, організовував конкурси серед молодих лікарів на професійну майстерність.

Українські науковці виступали з лекціями в Росії, Азербайджані, Грузії, Білорусі та проводили майстер-класи для лікарів-стоматологів. Про плідну наукову співпрацю свідчить той факт, що українських вчених запрошували як візитинг-професорів з курсом лекцій і практичних занять. У 2012 році Казахський національний медичний університет імені С.Д. Асфендіярова запросив професора І.П. Мазур (Національна медична академія післядипломної освіти імені П.Л. Шупика) із двотижневим курсом лекцій з питань

пародонтології для студентів, інтернів і викладачів університету. Згодом між двома вищими навчальними закладами було налагоджено тісну співпрацю, заключено меморандум про наукову співпрацю. У рамках меморандуму три стоматологи – здобувачі наукового ступеня доктора філософії (PhD) Казахського національного медичного університету імені С.Д. Асфендіярова проводили дисертаційне дослідження під керівництвом другого наукового керівника – професора І.П. Мазур.

5–6 жовтня 2011 року українська делегація брала участь в ІХ Конгресі стоматологів СНД в Туреччині. Обговорюючи питання впровадження національних програм профілактики основних стоматологічних хвороб, професор О.В. Деняга висвітлювала питання моніторингу стоматологічної захворюваності в різних вікових групах населення України, а професор І.П. Мазур представила шляхи превенції запальних процесів у тканинах пародонта. При обговоренні питань взаємодії стоматологічних асоціацій країн Східної Європи з FDI було висловлено думку щодо об'єднання зусиль та створення Міжнародної стоматологічної асоціації «Содружество». Активно впроваджував цю ідею серед професійної спільноти Східної Європи Олесь В'ячеславович Шевченко, голова Асоціації гігієністів стоматологічних, віцепрезидент Стоматологічної асоціації Росії.

У рамках наступного X Конгресу стоматологів СНД 14–16 листопада 2012 року, що проходив у Москві (Росія), було організовано не тільки наукову програму, де вчені мали змогу представити свої напрацювання в стоматології (проф. І.П. Мазур), а й раду президентів стоматологічних асоціацій.

*Нарада керівництва FDI і ERO FDI
з представниками стоматологічних асоціацій країн Східної Європи, Москва, 2011 р.*

*Нарада керівництва FDI і ERO FDI
з представниками стоматологічних асоціацій
країн Східної Європи, Москва, 2011 р.*

У нараді брали участь керівники Всесвітньої федерації стоматологів (Президент Орландо Монтейро да Сильва), Європейського регіонального відділення ERO FDI, а також президенти стоматологічних асоціацій і представники України, Білорусі, Росії, Казахстану, Узбекистану, Туркменії, Вірменії, Азербайджану, Грузії, Молдови. Стоматологічну спільноту України представляли професор І.П. Мазур і Р.Х. Камалов. З метою налагодження плідної співпраці стоматологічних асоціацій країн Європи О.В. Шевченком було запропоновано створення у складі Європейського регіонального відділення ERO FDI робочої групи «Ін-

теграція», яку мають очолювати представники стоматологічних асоціацій країн Східної Європи із щорічною ротацією. На першу каденцію очільника групи «Інтеграція» було обрано Олену Іванову (Росія).

Політика групи «Інтеграція» передбачала взаємодію і відкритий діалог між FDI, ERO FDI та стоматологічними асоціаціями країн Східної Європи з метою формування сучасної моделі надання стоматологічної допомоги та збереження здоров'я порожнини рота у населення країн Європи. Основними завданнями групи «Інтеграція» були вирішення питань стандартизації діагностики, лікування та профілактики в стоматології, безперервної професійної освіти та організації ліберальної стоматологічної практики – впровадження самоврядування лікарів у країнах Східної Європи. Це був вагомий крок до зближення позицій та подальшої активної співпраці Асоціації стоматологів України зі світовою спільнотою.

15–17 травня 2013 року під гаслом «Інновації в стоматології» проведено XI Конгрес стоматологів країн СНД у Республіці Казахстан, у м. Алмати. Захід був організований за активної участі Президента Єдиної казахської асоціації стоматологів, професора Єсембаєвої Сауле Серіковни та Казахського національного медичного університету імені С.Д. Асфендіярова.

МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ

Українська делегація на Конгресі стоматологів, Алмати (Казахстан), 2012 р.

Наукові досягнення та практичне їх впровадження в Україні представляли професори І.П. Мазур, М.С. Дрогомирецька, В.І. Біда, Н.О. Савичук. У рамках Конгресу відбувся симпозиум «Політика FDI та ERO FDI в галузі інновацій та модернізації системи надання стоматологічної допомоги в країнах – членах FDI», на якому виступив Президент FDI Орландо Монтейро да Сильва і висвітлив програмний документ Всесвітньої федерації стоматологів «Vision-2020». Доповідь про організацію стома-

тологічної допомоги в Україні на нараді представників стоматологічних асоціацій зробив професор О.В. Павленко.

Важливою подією для науковців Східної Європи стало проведення 101-го Світового стоматологічного конгресу FDI 28–31 серпня 2013 року в м. Стамбулі (Туреччина). У тісній співпраці FDI з Міжнародною

Українська делегація на Конгресі стоматологів, Алмати (Казахстан), 2012 р.

На рибалці з Президентом FDI Орландо Монтейру да Сильва, Казахстан, 2012 р.

стоматологічною асоціацією «Содружество» було організовано одноденний захід – симпозіум, де науковці країн Східної Європи представляли свої наукові досягнення, обмінювались інформацією про сучасні підходи до організації системи надання стоматологічної допомоги та вивчення досвіду різних країн. З доповіддю про роль метаболізму кісткової тканини в розвитку генералізованого пародонтиту виступила професор І.П. Мазур.

Доповідь на Конгресі FDI, Туреччина, 2013 р.

За ініціативи професора С.С. Єсембаєвої та Єдиної казахської асоціації стоматологів 16–17 листопада 2016 року було організовано I Міжнародний стоматологічний симпозіум «Сучасні інновації – стоматологія майбутнього» в м. Алмати (Казахстан). У рамках засідання робочої групи ERO FDI «Інтеграція», представників Міжнародної стоматологічної асоціації «Содружество», стоматологічних асоціацій країн Східної Європи відбулося обговорення організаційних питань (статутних документів, подальшого плану співпраці), наукових (порівняльний аналіз програм профілактики основних стоматологічних хвороб) та питань практичної охорони здоров'я (впровадження самоврядування в стоматологічній практиці).

З нагоди святкування 100-річчя Української наукової стоматологічної школи та 25-річчя Асоціації стоматологів України, що відбулося 18–19 жовтня 2019 року в Києві, привітати стоматологів України завітали колеги з Казахстану, Грузії, Азербайджану, Росії, Білорусі, Узбекистану, Німеччини, Туреччини. У рамках пленарного засідання 5 Національного українського стоматологічного конгресу відбулася панельна дискусія щодо шляхів розвитку стоматології в країнах Європи. У ході дискусії лікарі-стоматологи України мали нагоду задати питання і почути вичерпну відповідь колег щодо досвіду реформування стоматології в їх країнах, поради та застереження. На другий день конгресу під головуванням професорів І.П. Мазур, О.В. Деньги, С.С. Єсембаєвої, Г.Ф. Білоключкої відбулося Міжнародне експертне засідання

Панельна дискусія з представниками стоматологічних асоціацій країн Східної Європи, Київ, 2019 р.

з питань профілактики в стоматології, ролі лікаря-стоматолога в превенції основних стоматологічних захворювань. Під час засідання обговорювались моделі профілактичних програм у різних країнах та була затверджена Національна програма профілактики основних стоматологічних захворювань, представлена професором О.В. Денською.

На засіданні Міжнародної стоматологічної асоціації «Содружество» зібралися представники стоматологічних асоціацій країн Східної Європи, затвердили план роботи на наступний період та порядок денний на наступну зустріч у форматі ERO FDI, що відбудеться в Алматі 25–26 квітня 2020 року.

Всесвітній день здоров'я порожнини рота

У жовтні 2007 року на щорічному Світовому стоматологічному конгресі FDI в Дубаї (ОАЕ) було прийнято рішення щодо проведення Всесвітнього дня здоров'я порожнини рота в усіх країнах світу. В Україні проведення цього заходу було ініційовано Президентом «Асоціації стоматологів України», професором

К.М. Косенком і вперше проведено 12 вересня 2008 року. Основною метою Всесвітнього дня здоров'я порожнини рота є роз'яснення ролі задовільного стану порожнини рота в підтриманні фізичного здоров'я і благополуччя людини та формування основних навичок догляду за порожниною рота в дітей. У рамках проведення цього заходу лікарі роз'яснюють роль професійної гігієни порожнини рота, її регулярного проведення для підтримання здорового стану порожнини рота. Наукові дослідження вчених України залучені до формування здорового способу життя, відмови від шкідливих звичок, таких як тютюнопаління, вживання алкоголю, надлишкове споживання цукру. Всесвітньою федерацією стоматологів розроблено відповідні політичні декларації щодо шляхів подолання цих шкідливих звичок та запропоновано впровадження їх у національних стоматологічних організаціях. ГО «Асоціація стоматологів України» разом із Всесвітньою федерацією стоматологів проводить День здоров'я порожнини рота кожного року 20 березня.

Мазур І.П.,

доктор медичних наук, професор, Президент ГО «Асоціація стоматологів України»

Павленко О.В.,

доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри стоматології НМАПО імені П.Л. Шупика

ВИЗНАННЯ НАУКОВИХ ЗДОБУТКІВ СТОМАТОЛОГІВ В УКРАЇНІ

Історичною подією і найвищою оцінкою сторічної діяльності Української наукової стоматологічної школи та нагородою для усієї стоматологічної спільноти було присудження Державної премії України в галузі науки і техніки за 2019 рік за наукові розробки в галузі стоматології.

Для інформування населення України про досягнення стоматологічної науки лікарі-стоматологи, науковці, викладачі беруть участь в інформаційних програмах на телебаченні, друкують статті в науково-популярних виданнях, засобах масової інформації. Широке обговорення наукових здобутків у галузі стоматології, інформування та рекомендації українцям представили 6 листопада 2019 року в телепередачі «Медексперт» каналу «Прямий» вчені-стоматологи: член-кореспондент НАМН України, професор В.О. Маланчук, професор О.В. Деньга, професор І.П. Мазур, професор В.В. Коваленко, викладач С.В. Хлебас. У програмі обговорювали питання поширеності захворювань порожнини рота в Україні, вплив екологічних чинників на здоров'я українців та необхідність впровадження Національної програми профілактики стоматологічних захворювань, питання взаємозв'язку та взаємозумовленості стоматологічних і загальносоматичних захворювань, роль стоматолога у превенції основних неінфекційних хвороб.

За досягнення в розвитку стоматології, науковій та громадській сферах суспільного життя державною нагородою України відзначено науково-педагогічних працівників і лікарів відзнакою Президента України – орденом «За заслуги» різних ступенів. За визнач-

ні заслуги в науковій і освітянській діяльності жінок-стоматологів відзначено державною нагородою – Орденом княгині Ольги. Кавалером Ордена княгині Ольги є український вчений, професор М.С. Дрогомирецька.

Багато українських вчених, наукових працівників отримали почесне звання «Заслужений діяч науки і техніки України» за вагомими науковими здобутками в галузі стоматології, що дістали міжнародне визнання, і підготовку висококваліфікованих наукових кадрів. Українські лікарі-стоматологи за значні успіхи у медичній практиці, підготовку висококваліфікованих лікарських кадрів, вагомий професійний внесок у практичну охорону здоров'я отримали почесне звання «Заслужений лікар України».

У 2017 році державне визнання отримала робота молодого вченого – кандидата медичних наук, асистента кафедри хірургічної стоматології Національного медичного університету імені О.О. Богомольця А.В. Рибачук. «Нові сполуки з рослинних флавоноїдів та субстанцій наночастинок срібла та золота». Указом Президента України № 458/2017 премію Президента України для молодих вчених 2017 року присуджено А.В. Рибачук. У роботі представлено комплексні наукові дослідження в галузі сучасної вірусології, мікробіології та стоматології, що присвячені вивченню властивостей і механізмів противірусної дії нової

Вручення премії Президента України для молодих вчених А.В. Рибачук, 2017 р.

групи препаратів рослинних флавоноїдів на моделях експериментальних вірусних інфекцій – грипу, простого герпесу, гепатиту С, папіломавірусної інфекції *in vitro* й *in vivo* – та механізмів протимікробної, проти-запальної, репаративної дії субстанцій наночастинок срібла і золота.

У квітні 2019 року провідними науковцями стоматологічних закладів науки та освіти представлено цикл наукових робіт «Високотехнологічні методи надання спеціалізованої стоматологічної допомоги в мирний та воєнний час» на здобуття Державної премії України в галузі науки і техніки. Уперше за 50 років існування цієї премії була висунута наукова робота в галузі стоматології. На розгляд усієї наукової спільноти України було представлено результати багаторічних досліджень науковців-стоматологів.

Робота була представлена від наукової установи в галузі стоматології – Державної установи «Інститут стоматології та щелепно-лицевої хірургії НАМН України». Науковий колектив очолив член-кореспондент Національної академії медичних наук, професор Маланчук Владислав Олександрович, завідувач кафедри хірургічної стоматології та щелепно-лицевої хірургії НМУ імені О.О. Богомольця. Своєрідним підсумком 90-річної науково-практичної діяльності колективу ДУ «Інститут стоматології та щелепно-лицевої хірургії НАМН України» було рішення вченої

ради про висунення результатів наукових здобутків професора С.А. Шнайдера, директора Інституту, і професора О.В. Дьєнги на здобуття Державної премії України в галузі науки та техніки.

У тісній співпраці з Інститутом проводили свої наукові дослідження та захистили докторські дисертації на засіданні спеціалізованої вченої ради ДУ «Інститут стоматології НАМН України» професор І.П. Мазур (2006) і професор М.С. Дрогомирецька (2010). Тому до складу колективу були запрошені науково-педагогічні працівники Національної медичної академії післядипломної освіти імені П.Л. Шупика – професори І.П. Мазур і М.С. Дрогомирецька. Новим аспектом наукових досліджень для вчених України стало розроблення сучасних методів реабілітації військовослужбовців унаслідок бойових травм та поранень, тож до складу наукового колективу залучено полковника медичної служби Української військово-медичної академії професора А.М. Лихоту. Фундаментальні дослідження українських вчених-стоматологів проводились у співпраці з Національною академією медичних наук України і Національною академією наук України. Відповідальною за цей на-

Обговорення результатів циклу наукових робіт із стоматології вченими-стоматологами – член-кор., проф. В.О. Маланчуком, проф. М.С. Дрогомирецькою, доц. А.В. Рибачук, проф. І.П. Мазур із Президентом Національної академії медичних наук України, академіком, проф. В.І. Цимбалюком, Київ, 2019 р.

прям роботи була кандидат медичних наук А.В. Рибачук, доцент кафедри хірургічної стоматології та щелепно-лицевої хірургії НМУ імені О.О. Богомольця.

Авторами проведено комплексні дослідження епідеміологічних показників здоров'я порожнини рота і стоматологічних хвороб у населення різних регіонів України та створено банк стоматологічної захворюваності на тлі соматичної патології, різних біогеохімічних особливостей і антропогенного навантаження населення країни з метою обґрунтування та впровадження високотехнологічних методів надання спеціалізованої стоматологічної допомоги в мирний та воєнний час.

Проведені авторами фундаментальні наукові дослідження – експериментальні, клінічні, лабораторні та інші дали змогу розкрити та представити нові механізми патогенезу основних стоматологічних захворювань, розробити експериментальні моделі патологічних станів людини, обґрунтувати високоефективні методи діагностики та лікування, запровадити в практичну діяльність реконструктивно-відновні операції на лицевому черепі людини і методи сучасної дентальної імплантації, з урахуванням метаболізму та регенеративного потенціалу кісткової тканини, запропонувати нові матеріали з біологічноактивною дією для хірургічного лікування травматичних переломів і дефектів кісток, у тому числі для поранених під час військових операцій, а також нові засоби профілактики основних стоматологічних захворювань.

Авторським колективом запропоновано нові матеріали з біологічноактивною дією для хірургічного лікування травматичних переломів і дефектів кісток. Розроблена сучасна схема діагностики та лікування зубо-щелепних аномалій для оптимізації ортодонтичного лікування.

Запропоновано нові організаційні форми надання стоматологічної допомоги військовослужбовцям у польових умовах та для оснащення стоматологічних підрозділів Збройних сил України. Для відновлення здоров'я військовослужбовців після поранень впроваджено сучасні високотехнологічні методи діагностики та лікування – 3D реконструкція кісток лицевого черепа, сучасні засоби посилення регенеративного

потенціалу пошкоджених тканин і кісток. Створено набір стоматологічний польовий (НСП) для надання стоматологічної допомоги військовослужбовцям, пересувний стоматологічний кабінет у спеціальному модульному блоці з рентгенівським обладнанням.

На підставі всебічного аналізу стоматологічної допомоги та захворюваності авторським колективом науково обґрунтовано Національну програму профілактики основних стоматологічних хвороб для поліпшення здоров'я порожнини рота й організму в цілому, зменшення витрат на систему стоматологічної допомоги в Україні та підвищення якості життя людей.

Фундаментальність та високий рівень проведених досліджень підтверджено численними публікаціями, виступами на міжнародних та вітчизняних форумах. Результати досліджень впроваджено в навчально-педагогічний процес у закладах вищої освіти й у практичну систему охорони здоров'я України.

18 вересня 2019 року на вченій раді Української медичної стоматологічної академії відбулося громадське обговорення роботи. У доповіді професора В.О. Маланчука та професора О.В. Деньги викладено основні положення багаторічної роботи колективу авторів. Наукова робота «Високотехнологічні методи надання спеціалізованої стоматологічної допомоги в мирний та воєнний час» отримала схвалення вченою радою, науково-педагогічними працівниками академії та рекомендації до присудження Державної премії України в галузі науки і техніки за 2019 рік.

*Громадське обговорення наукової роботи
в Полтаві, 18 вересня 2019 р.*

*Громадське обговорення наукової роботи
в Полтаві, 18 вересня 2019 р.*

25 листопада 2019 року на засіданні комісії Державного комітету з питань науки і техніки під головуванням Президента Національної академії наук України академіка Є.Б. Патона та В.С. Стогнія було прийнято історичне для стоматологів України рішення про представлення наукового колективу в галузі стоматології на присудження Державної премії України в галузі науки і техніки за 2019 рік. Указом Президента України №4/2020 від 13 січня 2020 року було присуджено Державну премію України в галузі науки і техніки за 2019 рік колективу науковців-стоматологів, до складу якого входили д.мед.н. Маланчук В.О., д.мед.н. Шнайдер С.А., д.мед.н. Деньга О.В., д.мед.н. Мазур І.П., д.мед.н. Дрогомирецька М.С., д.мед.н. Лихота А.М., к.мед.н. Рибачук А.В., за цикл наукових робіт «Високотехнологічні методи надання спеціалізованої стоматологічної допомоги в мирний та воєнний час».

Професійне визнання видатних вчених і лікарів за досягнення в розвитку стоматології України

Протягом століття українські вчені вивчають нові механізми розвитку захворювань і впроваджують наукові розробки, освітяни навчають молоде покоління лікарів, лікарі-практики зміцнюють стоматологічне здоров'я населення України. Щоденна їх праця збагачує науку та суспільство нашої держави. За вагомий внесок у розвиток стоматології професійна спільнота відзначає видатних вчених, лікарів, організаторів охорони здоров'я, громадських діячів України та колективи співробітників й однодумців Почесною відзнакою «Орден Святої Аполлонії».

Дотримуючись основних принципів заснування професійної нагороди та продовжуючи традицію нагородження, з метою відновлення в суспільстві милосердя, гуманізму, любові до ближнього 21 березня 2018 р., згідно з рішенням Координаційної ради ГО «Асоціація стоматологів України», започатковано громадську професійну Почесну відзнаку за досягнення в розвитку стоматології України, професіоналізм та милосердя – «Орден Святої Аполлонії».

Цей орден вручають видатним вченим, лікарям, організаторам охорони здоров'я, громадським діячам України та колективам співробітників і однодумців, яким притаманні високий професіоналізм, духовно-моральні якості та які розробили, впровадили власні наукові здобутки, досягли значних особистих результатів у галузі охорони здоров'я, гуманістичній і громадській діяльності.

Почесна відзнака за досягнення в розвитку стоматології України, професіоналізм та милосердя «Орден Святої Аполлонії» є громадською, має професійно-фахову спрямованість і присуджується за значні успіхи в організації та наданні висококваліфікованої медичної та стоматологічної допомоги, значні досягнення в розвитку освіти, успіхи у професійній підготовці висококваліфікованих медичних і стоматологічних кадрів, вагомий внесок у розвиток вітчизняної і світової науки, видатні праці в галузі науки і техніки, що дістали міжнародне визнання, та позитивно впливають на свідомість й духовний роз-

Почесна відзнака за досягнення в розвитку стоматології України, професіоналізм та милосердя «Орден Святої Аполлонії»

виток українського народу і держави, яка спрямована на збереження та зміцнення стоматологічного здоров'я жителів України, виховує толерантне ставлення один до одного, надихає на нові можливості та за гуманістичну й благородну діяльність у галузі охорони здоров'я. У 2018–2019 роках Почесна відзнака була вручена видатним особистостям у стоматології.

Почесною відзнакою за досягнення в розвитку стоматології України, професіоналізм та милосердя «Орден Святої Аполлонії» **нагороджені**:

1. **Колектив стоматологічного факультету ДВНЗ «Івано-Франківський національний медичний університет»** з нагоди святкування 40-річчя створення (22 березня 2018; номер відзнаки – 33).

2. **Рожко Микола Михайлович**, ректор ДВНЗ «Івано-Франківський національний медичний університет», д. мед.н., професор (22 березня 2018; номер відзнаки – 31).

3. **Ожоган Зіновій Романович**, д.мед.н., професор, зав. кафедри ортопедичної стоматології ДВНЗ «Івано-Франківський національний медичний

університет», Президент Асоціації стоматологів Івано-Франківщини (22 березня 2018; номер відзнаки – 32).

4. **Білоклицька Галина Федорівна**, д. мед.н., професор, зав. кафедри терапевтичної стоматології НМАПО імені П.Л. Шупика, заслужений діяч науки і техніки України, Президент Асоціації лікарів-пародонтологів України (29 березня 2018; номер відзнаки – 34).

5. **Павленко Олексій Володимирович**, д. мед.н., професор, зав. кафедри стоматології НМАПО імені П.Л. Шупика, заслужений діяч науки і техніки України, віцепрезидент ГО «АСУ» (13 квітня 2018; номер відзнаки – 35).

6. **Коваленко Іван Олексійович**, заслужений лікар України (13 квітня 2018; номер відзнаки – 36).

7. **Скульська Світлана Василівна**, заслужений лікар України (13 квітня 2018; номер відзнаки – 37).

8. **Савченко Володимир Віталійович**, заслужений лікар України (13 квітня 2018; номер відзнаки – 38).

9. **Близнюк Валентина Григорівна**, лікар-стоматолог (13 квітня 2018; номер відзнаки – 39).

10. **Шнайдер Станіслав Аркадійович**, д. мед.н., професор, директор ДУ «Інститут стоматології та щелепно-лицевої хірургії НАМН України», заслужений діяч науки і техніки України – з нагоди святкування 90-річчя створення Інституту стоматології (31 травня 2018; номер відзнаки – 40).

11. **Скиба Василь Якович**, д. мед.н., професор, заслужений лікар України (31 травня 2018; номер відзнаки – 41).

12. **Дєньга Оксана Василівна**, д. мед.н., професор, заслужений лікар України (31 травня 2018; номер відзнаки – 42).

13. **Маланчук Владислав Олександрович**, д. мед.н., професор, член-кореспондент НАМН України, зав. кафедри хірургічної стоматології та щелепно-лицевої хірургії Національного медичного

університету імені О.О. Богомольця (19 жовтня 2018; номер відзнаки – 30)

14. **Рожко Павло Дмитрович**, заслужений лікар України, к. мед.н., доцент, завідувач кафедри ортопедичної стоматології Одеського національного медичного університету (19 жовтня 2018; номер відзнаки – 44)

15. **Вахненко Олександр Миколайович**, к. мед.н., віцепрезидент ГО «АСУ» (19 жовтня 2018; номер відзнаки – 45).

16. **Колектив стоматологічного факультету Харківського національного медичного університету з нагоди 40-річчя створення** (14 грудня 2018; номер відзнаки – 49).

17. **Мельник Раїса Олександрівна**, заслужений лікар України (22 травня 2019; номер відзнаки – 43).

18. **Колектив стоматологічного факультету Національного медичного університету імені О.О. Богомольця** (18 жовтня 2019; номер відзнаки – 50).

19. **Радлінський Сергій Володимирович**, к.мед.н., заслужений лікар України (18 жовтня 2019; номер відзнаки – 51).

20. **Лісова Ірина Григорівна**, д.мед.н., професор, завідувач кафедри хірургічної стоматології, щелепно-лицевої хірургії та стоматології ХМАПО (18 жовтня 2019; номер відзнаки – 52).

21. **Ляшенко Анатолій Степанович**, організатор охорони здоров'я (18 жовтня 2019; номер відзнаки – 46)

22. **Леоненко Павло Вікторович**, д.мед.н., професор кафедри ортопедичної стоматології НМАПО імені П.Л. Шупика (18 жовтня 2019; номер відзнаки – 47)

23. **Копчак Андрій Володимирович**, д.мед.н., професор кафедри стоматології НМУ імені О.О. Богомольця (18 жовтня 2019; номер відзнаки – 48)

24. **Люля Ігор Іванович**, заслужений лікар України (13 грудня 2019; номер відзнаки – 54)

25. **Колектив стоматологічного факультету Вінницького національного медичного університету імені М.І. Пирогова** (13 грудня 2019; номер відзнаки – 53).

Юнакова Н.М.,

кандидат медичних наук, доцент Національної медичної академії післядипломної освіти імені П.Л. Шупика

Рибачук А.В.,

кандидат медичних наук, доцент кафедри хірургічної стоматології та щелепно-лицевої хірургії Національного медичного університету імені О.О. Богомольця

ІСТОРІЯ СТОМАТОЛОГІЇ ЯК ФУНДАМЕНТ ДЛЯ ПОДАЛЬШИХ ДОСЯГНЕНЬ ГАЛУЗІ

Сьогодення та майбутнє стоматології в Україні неможливі без вивчення історичного спадку, що ґрунтується на історичних подіях, діяльності визначних постатей у медицині. «Вивчай минуле, щоб передбачити майбутнє» – у словах видатного філософа Конфуція закладено діалектику поступального розвитку професії, науки та освіти. Плеяда видатних науковців і практичних лікарів по перлинці вносила свій творчий доробок в історію стоматології України.

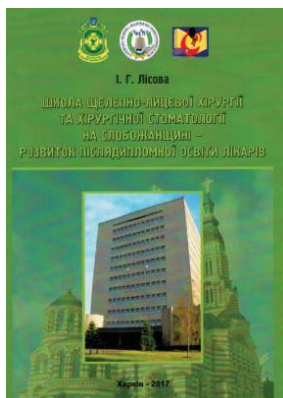
Питанням вивчення історії стоматології займалися багато українських вчених. Одним з перших дослідників був професор Юрій Йосипович Бернадський. Послідовно вивчав історію хірургічної стоматології та щелепно-лицевої хірургії член-кор. НАМН України, професор В.О. Маланчук. Зусиллями Владислава Олександровича і співробітників його кафедри організовувались та проводились науково-практичні конференції пам'яті видатних хірургів стоматології. Також вивчали історію стоматології Києва професор Н.В. Біденко, професор П.В. Куц, К.Є. Печковський. У Харкові історію стоматології вивчали професор Є.М. Рябоконт, професор І.Г. Лісова. Історію Одеського науково-дослідного інституту стоматології вивчав професор В.Я. Скиба.

Зусиллями науковців створено музеї медицини та стоматології в Львівському національному медичному університеті імені Данила Галицького, Івано-Франківському національному медичному університеті. Вивчення історії стоматології Львівщини та України стало підґрунтям створення першого музею стоматології доцентом В.С. Гринівцем у Львівському національному медичному університеті імені Данила Галицького.

Питання про дослідження історії стоматологічної галузі України неодноразово обговорювались на з'їздах, конгресах, наукових форумах Асоціації стоматологів України. Згідно з рішенням Координаційної ради ГО «АСУ», до 100-річчя формування Української наукової стоматологічної школи було підготовлено монографію про історичні події в стоматологічній галузі в різних регіонах України. У жовтні 2017 року на 4 Національному українському стоматологічному конгресі стоматологічної спільноти було презентовано монографію «Стоматологія України. Історичні нариси» за редакцією І.П. Мазур, О.В. Павленка, І.Л. Скрипник та співавторів. Видання підготовлене представниками стоматологічної служби та присвячене історії розвитку стоматології в Україні, висвітлює основні віхи створення мережі лікувально-профілактичних закладів у різних регіонах України, що надають стоматологічну допомогу. В монографії наведено історичні нариси про основні події стоматологічної спільноти України, організацію та проведення з'їздів, національних українських стоматологічних конгресів, про співпрацю із Всесвітньою федерацією стоматологів (FDI). Наведено історичні дані про діяльність стоматологічних осередків у різних регіонах

ІСТОРИЯ СТОМАТОЛОГІЇ

України. Представлено ретельний аналіз сучасного стану стоматологічної служби України.

Один із пунктів Резолюції ІХ (ХVІ) З'їзду ГО «Асоціація стоматологів України» від 19 жовтня 2018 року – звернення до керівництва Національного музею історії медицини з пропозицією про створення експозиції з історії стоматології та участь у роботі щодо практичної її реалізації. 22 травня 2019 року чергове засідання Координаційної ради ГО «АСУ» проведено в Національному музеї історії медицини. Члени Координаційної ради і запрошені особи мали нагоду ознайомитися з експозицією музею медицини, прослухати цікаву інформацію про розвиток медицини в Україні. У подарунок від ГО «Асоціація стоматологів України» у фонди музею передано директору, професору В.П. Шипуліну два томи старовинних книжок ХІХ століття з медицини. Представникам Асоціації з усіх регіонів України запропоновано долучитися до підготовки експозиції про історію стоматології для Національного музею історії медицини.

Засідання Координаційної ради ГО «АСУ» в Національному музеї історії медицини, Київ, 22 травня 2019 р.

У ході підготовки до святкування 100-річчя Української наукової стоматологічної школи одним із рішень Координаційної ради ГО «АСУ» від 4 грудня 2018 року було підготувати документальний фільм про історію стоматології України. Головна мета ство-

ВПРОВАДЖЕННЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В ПРАКТИЧНУ ОХОРОНУ ЗДОРОВ'Я

Запорукою сталого розвитку суспільства є інтеграція науки і практики. Інноваційний розвиток медичної науки, забезпечення державою необхідних обсягів підготовки висококваліфікованих наукових та науково-педагогічних кадрів, тісна співпраця науковців з міжнародною медичною та стоматологічною спільнотою, зарубіжними науковими й освітніми центрами забезпечує впровадження новітніх результатів наукових досліджень, високотехнологічних методів діагностики, лікування та профілактики основних стоматологічних захворювань у практичну охорону здоров'я.

Визначним досягненням української науки стало прийняття Програми профілактики та лікування стоматологічних захворювань на 2000–2007 роки, затвердженої Указом Президента України Л.Д. Кучмою від 21 травня 2002 року за №475/2002, та впровадження її в практичну охорону здоров'я.

На сьогодні стоматологічна спільнота прийняла Національну програму основних стоматологічних захворювань як складову частину державної системи охорони здоров'я України. Програма враховує комплексні наукові дослідження епідеміологічних показників здоров'я порожнини рота і стоматологічних хвороб у населення різних регіонів України, проведених протягом тривалого періоду (1958–2019), та включає створений банк стоматологічної захворюваності на тлі соматичної патології, різних біогеохімічних особливостей, антропогенного навантаження населення країни. Прийняття Програми необхідне для обґрунтування обсягу стоматологічної допомоги населенню України, впровадження високотехнологічних сучасних методів надання спеціалізованої стоматологічної допомоги в практичну охорону здоров'я, а головне – для визначення стратегії формування людського капіталу у сфері медичної стоматології, освіти та науки.

Вплив виробників та імпортерів стоматологічного обладнання на розвиток вітчизняної стоматології

Значний поштовх у розвитку нових технологій вітчизняної стоматології привнесли виробники та імпортери стоматологічного обладнання. Стрімкими темпами розвивається стоматологія в світі, докорінно змінюються методи діагностики, профілактики та лікування карієсу, хвороб пародонта. З 1991 року з різних країн світу в Україну ввозяться нове стома-

тологічне обладнання, матеріали, новітні технології для лікування стоматологічних хворих. Організуються стоматологічні та медичні виставки, де виробники стоматологічного обладнання демонструють стоматологічній спільноті свою продукцію. Для ознайомлення з новітніми технологіями в рамках виставок проводяться лекції, семінари для лікарів. Найбільш масштабні міжнародні стоматологічні виставки організуються з 1994 року компанією «Медвін», за активної участі Едвіна Михайловича Задорожного. Активно працює з компаніями-виробниками та імпортерами стоматологічної продукції в Україні міжнародний виставковий оператор «Прем'єр Експо», який організовує для лікарів-стоматологів практичні семінари, демонстрації сучасних технологій, майстер-класи.

Виробник вітчизняної стоматологічної продукції – компанія «Стаміл» разом з американською компанією «Ультрадент» тривалий час організовувала та проводила науково-практичні конференції з міжнародною участю в Криму (Ялта, Форос), Кемері (Туреччина). Свої професійні знання хіміка Сергія Анатолійович Горбань, очільник компанії «Стаміл», застосовує в процесі створення нової керамічної

маси, нових композицій для лікування ускладненого карієсу – періодонтиту, хвороб пародонта, гіперестезії твердих тканин зубів.

За підтримки Міністерства охорони здоров'я (головний позаштатний стоматолог України проф. О.В. Павленко), Асоціації стоматологів України (Президент проф. К.М. Косенко) та за організації Стоматологічного науково-клінічного центру «Стаміл» (Президент С.А. Горбань) у Криму проведені міжнародні стоматологічні форуми «Дні високої стоматології в Криму. Форос 2007», а в наступному році – «Форос 2008».

У рамках заходу науковці, виробники стоматологічних матеріалів і лікарі-стоматологи обговорюють питання клінічного застосування нових композитних матеріалів, особливості проведення реставрацій зубів, використання допоміжних стоматологічних аксесуарів; проводять майстер-класи щодо клінічного застосування таких нових технологій, як діодні лазери в пародонтології, ендодонтії, естетичній стоматології.

У Кемері (Туреччина) було проведено Міжнародний стоматологічний форум «Дні високої стоматології. Кемер 2009».

Українські виробники стоматологічної та медичної продукції проводять постійний науковий пошук та впровадження інноваційних технологій у практичну охорону здоров'я. Створена українськими виробниками керамічна маса «Ультрапалін» («Джендентал-Україна») для відновлення штучних коронок зубів користується популярністю як в Україні, так і далеко за її межами. Компанія «Джендентал-Україна» закуповує сировину виключно у провідних вироб-

Учасники Міжнародного стоматологічного форуму в Кемері (Туреччина), 2009 р.

ників США, Німеччини, Великої Британії та Японії. Для виробництва стоматологічних матеріалів використовують полімерні смоли і наповнювачі високого ступеня очищення (градацій «стоматологія» та «офтальмологія»). Розроблено та впроваджено в практичну стоматологію нові фотополімерні композиційні матеріали українського виробництва Jen-Radiance та наногібридний композит Jen-Favorite LC «Джендентал-Україна». Медикаментозні композиції, гелі для лікування хронічних періодонтитів на основі хлоргексидину, тетрацикліну користуються популярністю серед лікарів-стоматологів. Українські науковці у співпраці з виробниками проводять лабораторні, клінічні, рентгенологічні, мікробіологічні дослідження

Поеднання навчання з рибалкою. Кемер (Туреччина), 2009 р.

з вивчення ефективності нових засобів для профілактики і лікування стоматологічних хвороб. Крок за кроком в Україні налагоджується виробництво високоякісних стоматологічних матеріалів, що за своїми характеристиками не поступаються іноземним аналогам.

З 1992 року на українському ринку працює підприємство «САТВА І.К.», що виробляє стоматологічне обладнання в Україні, а з 1998 року компанією запроваджено серійне виробництво стоматологічних установок, які за технічними параметрами перевершили колишні радянські та стали конкурентоздатними із чеською і словацькою продукцією. Вироби підприємства органічно об'єднали в собі всі якості, необхідні в роботі лікаря, – це ергономіка, дизайн, багатофункціональність, простота у використанні, надійність та універсальність.

Керуючись 20-річним досвідом у виготовленні стоматологічних установок та обладнання, українська компанія «Галіт» (В.П. Золотий) здобула репутацію надійного партнера на міжнародному та національних ринках стоматологічної індустрії. Вітчизняні спеціалісти у виробництві стоматологічного устаткування поєднують високі стандарти якості, інноваційні підходи у створенні нового обладнання – надійного, комфортного та безпечного при використанні лікарями, а також зручного для пацієнтів.

Вітчизняні підприємства виготовляють сучасне

оснащення для стоматологічних відділень лікувальних закладів, приватних стоматологічних кабінетів, клінік, лікарень тощо.

Українські виробники та імпортери стоматологічної продукції регулярно збираються на виставкових майданчиках, де можуть продемонструвати нові інноваційні стоматологічні технології, устаткування, матеріали. Лікарі-стоматологи під час виставок мають чудову нагоду на стендах компаній не тільки ознайомитися, а й апробувати сучасні матеріали та обладнання.

Виставкові компанії є динамічною сферою сучасної стоматології та дієвим механізмом маркетингової професійної комунікації. Виставкова діяльність об'єднує такі складники, як комунікація між професіоналами і виробниками, міжнародна співпраця, інформування про інновації та навчальний процес, комерційна взаємодія з укладенням угод, маркетинг із формування попиту та стимулювання продажу устаткування.

Вітчизняне виробництво стоматологічного обладнання має макроекономічне та соціальне значення, оскільки формує валовий суспільний продукт, створює нові робочі місця та підвищує національні доходи в країні, у тому числі від експорту товарів.

Стоматологічні виставки – це майданчик для ефективної професійної комунікації, де поєднуються наука, практика і виробництво.

Леоненко П.В.,

доктор медичних наук, професор Національної медичної академії післядипломної освіти імені П.Л. Шупика

НАУКОВІ ФОРУМИ ЯК ДЖЕРЕЛО НАУКОВОГО ТА ПРАКТИЧНОГО СПІЛКУВАННЯ СТОМАТОЛОГІЧНОЇ СПІЛЬНОТИ

Спільним майданчиком для обговорення наукових досягнень, ознайомлення з новими сучасними технологіями та подальшого їх впровадження в практичну охорону здоров'я є науково-практичні стоматологічні форуми, що об'єднують науковців і практичних лікарів, викладачів закладів вищої освіти і молодих науковців, які роблять свої перші кроки в стоматології. Саме на таких форумах спільно обговорюються питання наукових напрямів досліджень і впровадження ефективних моделей надання стоматологічної допомоги.

Об'єднання теоретичних і практичних поглядів, наукових і методологічних підходів до визначення етіології, патогенезу, клініки та диференційної діагностики, класифікації основних стоматологічних захворювань відбувається на науково-практичних конференціях, з'їздах, конгресах, вчених та спеціалізованих радах. З метою інтеграції наукової та практичної думки стоматологічна спільнота обговорює питання наукових напрямів досліджень та їх впровадження в практичну охорону здоров'я на стоматоло-

гічних форумах. За роки незалежної України стоматологічна спільнота під егідою громадської організації «Асоціація стоматологів України», профільних стоматологічних організацій, закладів вищої освіти та наукових установ Національної академії медичних наук України провела п'ять національних українських стоматологічних конгресів. Головною метою організації та проведення національних конгресів є представлення досягнень вітчизняної науки в медичній стоматологічній галузі та їх широке впровадження

1 Національний український стоматологічний конгрес «Стоматологія в Україні: реальність та перспективи», м. Київ, 6–7 вересня 2012 р.

2 Національний український стоматологічний конгрес «Стоматологія в Україні – інновації і перспективи розвитку», м. Київ, 4–6 вересня 2013 р.

НАУКОВІ ФОРУМИ

«СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СТОМАТОЛОГІЇ В УКРАЇНІ»

III Національний український стоматологічний конгрес «Міжнародні стандарти профілактики та лікування і їх впровадження в практику лікаря-стоматолога»

В рамках Конгресу — виставка стоматологічного обладнання
Упорядник — виставкова компанія «Медвін»

ПРОГРАМА КОНГРЕСУ

3 Національний український стоматологічний конгрес «Міжнародні стандарти профілактики та лікування і їх впровадження в практику лікаря-стоматолога», м. Київ, 22–23 жовтня 2015 р.

4-й Національний український стоматологічний конгрес

«Мультидисциплінарний підхід в діагностиці, лікуванні та профілактиці стоматологічних захворювань»

20 - 21 жовтня 2017 р.
(м. Київ, вул. Пастерівська, 12)

ПРОГРАМА КОНГРЕСУ

4 Національний український стоматологічний конгрес «Мультидисциплінарний підхід в діагностиці, лікуванні та профілактиці стоматологічних захворювань», м. Київ, 20–21 жовтня 2017 р.

5-й Національний український стоматологічний конгрес

«Стоматологічне здоров'я – інтегральна складова здоров'я нації»

ПРОГРАМА

5 Національний український стоматологічний конгрес «Стоматологічне здоров'я – інтегральна складова здоров'я нації», м. Київ, 18–19 жовтня 2019 р.

в практичну охорону здоров'я. Наукові дослідження є провідним фактором розвитку практичної охорони здоров'я, основним рушієм докорінних якісних перетворень у підходах і методах діагностики, лікування та профілактики основних стоматологічних хвороб.

18–19 жовтня 2019 року в місті Києві в рамках 5 Національного українського стоматологічного конгресу «Стоматологічне здоров'я — інтегральна складова здоров'я нації» відбулося святкування 100-річного ювілею Української наукової стоматологічної школи та 25-річчя найбільш численного об'єднання стоматологів нашої держави – Асоціації стоматологів України. До роботи Конгресу долучилися більше ніж 2000 учасників – науковці, організатори охорони здоров'я, викладачі вищих навчальних закладів, студенти, лікарі-стоматологи з різних куточків України та іноземні колеги.

Під час пленарного засідання відбулося обговорення перспектив розвитку стоматології та стоматологічної освіти в період реформування системи охорони здоров'я України та прем'єра 25-хвилин-

Привітання Президента Національної академії медичних наук України академіка В.І. Цимбалюка учасників Конгресу

Науковий симпозіум 5 Національного українського стоматологічного конгресу, Київ, 2019 р.

ного документального фільму «Стоматологія України: історичні нариси». Лікарі-стоматологи мали нагоду відвідати 12 науково-практичних симпозіумів: «Сучасні аспекти лікування інфекційно-запальних процесів в порожнині рота та методи профілактики» (модератори: член-кор., проф. В.О. Маланчук, проф. М.В. Хайтович), симпозіум з питань щелепно-лицевої хірургії та імплантації (модератори: проф. А.В. Копчак, проф. П.В. Леоненко), «Мультидисциплінарний підхід до скронево-нижньощелепних розладів» (модератори: проф. В.П. Неспрядько, доц. І.Л. Скрипник), «Естетика та інновації в стоматології в щоденній практиці» (С.В. Радлінський, Н.М. Юна-

кова), «Інноваційні підходи до діагностики, лікування та профілактики захворювань слизової оболонки порожнини рота» (проф. Н.В. Гасюк, проф. І.І. Соколова та проф. О.В. Клітинська), «Сучасні технології в діагностиці, плануванні та лікуванні стоматологічних хворих» (проф. О.В. Копчак, доц. В.Г. Бургонський), «Професійні та правові аспекти діяльності лікарів-стоматологів» та інші.

На Конгресі відбулося міжнародне засідання з питань профілактики в стоматології, ролі лікаря в превенції основних стоматологічних захворювань. Стоматологи України, Казахстану, Німеччини, Азербайджану, Узбекистану, Росії та Білорусі обговорили

Учасники 5 Національного українського стоматологічного конгресу «Стоматологічне здоров'я — інтегральна складова здоров'я нації», м. Київ, 2019 р.

питання профілактики та програми превенції стоматологічних захворювань. Плідна дискусія завершилась прийняттям Національної програми профілактики основних стоматологічних захворювань.

Українські національні стоматологічні конгреси – це не тільки майданчик для спілкування фахової спільноти, а й можливість втілення продуктивних ідей українських талановитих вчених у реальні розробки та інноваційні проекти практичної охорони здоров'я, впровадження нових високоефективних методів діагностики, лікування та профілактики стоматологічних хвороб для процвітання стоматологічної галузі.

Міжпрофесійна взаємодія стоматологів з лікарями загальної практики

На сьогодні хронічні неінфекційні хвороби перебувають у фокусі уваги світової медичної спільноти.

Такі захворювання, як цукровий діабет, серцево-судинні та онкологічні захворювання, хронічні обструктивні захворювання легень, мають спільні чинники ризику із хворобами порожнини рота. Лікар-стоматолог має впливати на ці чинники ризику разом зі спеціалістами загальної практики. Українська наукова стоматологічна школа приділяла значну увагу фундаментальним дослідженням взаємозв'язку та взаємозумовленості стоматологічних і загальносо-

матичних хвороб. Результати численних досліджень науково обґрунтували вплив загального стану організму на перебіг стоматологічних хвороб. В Україні науковці, лікарі-стоматологи проводять спільні конференції із сімейними лікарями, гінекологами, ендокринологами, ревматологами, кардіологами, фармакологами (4 Національний український стоматологічний конгрес) з метою опрацювання спільного бачення причин розвитку деяких захворювань, визначення взаємозв'язку та взаємообтяження стоматологічної патології та системних захворювань, а також шляхів лікування та профілактики цих недуг. Вийшли друком спільні протоколи, національні консенсуси щодо ведення пацієнтів з поліморбідними станами. З метою координації та проведення сумісних досліджень підписано договір між Національною академією медичних наук України та Асоціацією стоматологів України.

Розвиток стоматологічної науки в тісній співпраці із загальною медициною визначив новий напрям спілкування на науково-практичних форумах з інтегрованої медицини та стоматології – міждисциплінарна професійна освіта. Уперше в Києві 8–9 лютого 2019 року відбувся I Український стоматологічний конгрес з міжнародною участю «Інтегрована медицина та стоматологія», де на спільному майданчику стоматологи разом з лікарями загальної практики обговорювали питання міждисциплінарної взаємодії в лікуванні стоматологічних пацієнтів із коморбідними станами. Доповіді робили як стоматологи, так і лікарі інших спеціальностей – гінекологи, кардіологи, ендокринологи, що дало змогу учасникам Конгресу побачити за стоматологічним діагнозом загальносоматичну проблему пацієнта і комплексно підійти до її вирішення. Міждисциплінарна професійна освіта перебуває в фокусі уваги Всесвітньої федерації стоматологів, політичних декларацій FDI, ВООЗ та ООН щодо ролі лікаря-стоматолога в превенції неінфекційних захворювань.

Мазур І.П.,

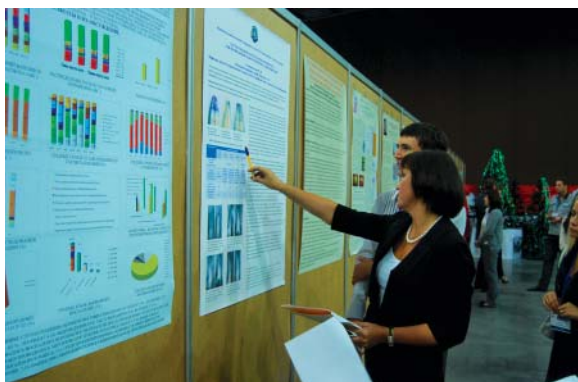
доктор медичних наук, професор, Президент ГО «Асоціація стоматологів України»

УКРАЇНЬСЬКА НАУКОВА СТОМАТОЛОГІЧНА ШКОЛА У ФОРМУВАННІ МОЛОДОГО ПОКОЛІННЯ НАУКОВЦІВ

Професійне та наукове формування молодого покоління лікарів-стоматологів – важлива складова частина діяльності Української наукової стоматологічної школи. Під час наукових заходів Асоціації стоматологів України молоді лікарі і науковці за підтримки видатних вчених України роблять перші кроки у представленні своїх практичних наробок та наукових здобутків, а головне, відбувається передача спадщини Української наукової стоматологічної школи молодому поколінню.

Невід'ємною частиною діяльності Української наукової стоматологічної школи є ґрунтовність формування нового покоління науковців та передача їм наукового досвіду. До складу Асоціації стоматологів України входить Рада молодих вчених, метою якої є сприяння професійному і науковому розвитку талановитої молоді, підтримка їх навчання, в тому числі за межами України. У рамках наукових форумів, з'їздів, національних українських стоматологічних конгресів проводились симпозиуми молодих лікарів і науковців. На таких заходах молоді вчені мали змогу послухати досвідчених фахівців та представити свої наукові наробки.

10 лютого 2012 року відбулася II Міжнародна науково-практична конференція молодих вчених «Інноваційні технології в стоматологічну практику», де поважні професори заслухали доповіді молодих вчених, висловили свої зауваження і побажання. Захід пройшов під гаслом «Вітер дме в підняті паруси». Наукова стоматологічна спільнота підтримала впровадження нових технологій молодих науковців у практичну стоматологію. Організацією конференції опікувалися Правління Асоціації стоматологів України та Рада молодих вчених (аспірант В.Є. Новошицький).

Асоціація стоматологів України організувала наукові форуми для молодих вчених і за межами України: на польсько-українській стоматологічній конференції в Жешуві (2014), у рамках дня України на Світовому конгресі стоматологів (FDI) у Познані (2015).

Традиційно в рамках українських національних стоматологічних конгресів проходили симпозиуми молодих вчених з усними та стендовими доповідями. У програмі 5 Національного українського стоматологічного конгресу відбувся науково-практичний симпо-

МОЛОДІ ВЧЕНІ

зіум молодих вчених і лікарів, модераторами якого були доц. І.Л. Скрипник та к.мед.н. В.Є. Новошицький. Під час заходу молоді вчені мали можливість представити свої здобутки в науці, поділитися практичним досвідом. Найкращі доповіді були відмічені нагородами Асоціації стоматологів України.

Залучення студентів і лікарів-інтернів до освітнього процесу, участі в наукових конференціях перебуває у фокусі уваги Асоціації стоматологів України. В рамках 5 Національного українського стоматологічного конгресу за підтримки компанії 3М для студентів був проведений майстер-ринг від фахівців у галузі естетичної стоматології. Молоді лікарі мали змогу не тільки прослухати лекції досвідчених фахівців про особливості відновлення естетики молярів, премолярів та фронтальної групи зубів фотополімерними матеріалами, а й відпрацювати практичні навички

на моделях. Результати їх роботи було розглянуто відомими фахівцями в галузі естетичної стоматології – С.В. Радлінським і Н.М. Юнаковою, представлено експертну оцінку та ретельний аналіз кожної роботи. На авторів кращих робіт чекали нагородження у вигляді запрошення на наступний майстер-клас «Протетика та імплантологія» від лекторів з Туреччини та науково-практичний симпозіум «Естетика та інновації в стоматології в щоденній практиці».

Залучення молодих вчених до заходів стоматологічної наукової спільноти є проявом глибокої поваги зі сторони Асоціації стоматологів України до молоді, до їхніх перших кроків у науковій роботі, бо саме під час таких заходів відбувається передача наукової спадщини Української наукової стоматологічної школи молодому поколінню лікарів, їх професійне та наукове формування.

Учасники майстер-рингу, викладачі та студенти 5 курсу Національного медичного університету імені О.О.Богомольця. Київ, 2019 р.

Новошицький В.Є.,
*кандидат медичних наук, Національна медична академія післядипломної освіти імені П.Л. Шупика,
голова Ради молодих вчених ГО «Асоціація стоматологів України»*

СТОМАТОЛОГІЧНА ДОПОМОГА В УКРАЇНІ

Створення державної системи організації та регулювання стоматологічної служби України започатковано наказами Народного комісаріату охорони здоров'я України за № 3 від 05.04.1920 року «Про організацію зуболікарських секцій при губернських відділах охорони здоров'я» та № 4 від 10 квітня 1920 року «Про організацію державної зуболікарської допомоги». Законодавчими актами запроваджено принципово нову організаційно-економічну модель стоматологічної допомоги. Стоматологія як галузь медицини стала невід'ємною складовою частиною медичної допомоги, яка побудована на засадах доступності, кваліфікованості, комплексності і профілактики захворювань.

Протягом тривалого часу в Україні створено мережеву систему надання стоматологічної допомоги в державних амбулаторно-поліклінічних закладах та спеціалізованих стоматологічних стаціонарах багатопрофільних лікарень. Запроваджено державне регулювання, планування та контроль системи надання стоматологічної допомоги. Впроваджено систему профілактики основних стоматологічних захворювань, у першу чергу серед дітей. Забезпечено доступність медичної стоматологічної допомоги населенню України незалежно від рівня доходів та місця проживання. Створено систему підготовки стоматологічних кадрів із середньою та вищою освітою.

Сьогодні стоматологічну допомогу населенню України надають 6034 заклади різних форм власності. У системі МОЗ України функціонує потужна мережа медичних стоматологічних закладів: 1445 закладів охорони здоров'я, з них 179 самостійних стоматологічних поліклінік (143 стоматологічні поліклініки для дорослих, 18 поліклінік для дітей, 5 стоматологічних поліклінік ВНМЗ та НДІ, 13 госпрозрахункових поліклінік), та 1266 лікувально-профілактичних закладів, у структурі яких є стоматологічні відділення або кабінети. З кожним роком збільшується кількість приватних стоматологічних закладів.

Ліжковий фонд у закладах охорони здоров'я системи МОЗ України у 2018 році становив 1319 ліжок стоматологічного профілю, у тому числі для дорослих – 1188, для дітей – 131. Із загального числа ліжок 47,2% розгорнуто в обласних лікарнях, 24,6% – у міських лікарнях, 17,1% – у лікарнях швидкої медичної допомоги.

У 4584 закладах приватної форми власності стоматологічну допомогу надавали 669 стоматологічних поліклінік, 3915 приватних стоматологічних кабінетів.

Кадрове забезпечення стоматологічної допомоги

Стоматологічну допомогу (станом на 01.01.2019 р.) надавав 25 651 лікар стоматологічного профілю за шістьма спеціальностями. Внутрішньогалузева спеціалізація була такою: стоматологічну допомогу надавали 17 540 лікарів-стоматологів і лікарів-стоматологів терапевтичного профілю (68,38%). Допомогу дітям і підліткам надавали 1919 стоматологічних фахівців (7,38%). Проводили оперативні втручання

СТОМАТОЛОГІЧНА ДОПОМОГА

у щелепно-лицевій ділянці, видалення зубів – 2113 хірургів-стоматологів (8,24%). Відновлення цілості зубних рядів, протезування зубів проводили 3331 стоматолог-ортопед (12,98%) і 748 стоматологів-ортодонтів (2,92%).

Посилюється авторитет Української наукової стоматологічної школи у світі, про що свідчить затребуваність наших фахівців у зарубіжних країнах та зростання медичного туризму зі стоматології в Україну.

Переважна кількість лікарів-стоматологів залучена у державному секторі охорони здоров'я (68,5%). У закладах системи МОЗ України працювало 16 852 спеціалісти стоматологічного профілю. В інших міністерствах та відомствах у 2018 році стоматологічну допомогу надавали 720 спеціалістів стоматологічного профілю.

У закладах охорони здоров'я приватної форми власності працювало 8079 лікарів стоматологічного профілю, в тому числі: лікарів-стоматологів – 6034, дитячих стоматологів – 223; стоматологів-хірургів – 439, стоматологів-ортопедів – 1073, стоматологів-ортодонтів – 310. Співвідношення лікарів-стоматологів у державному секторі охорони здоров'я і лікарів, які працюють у приватному секторі, становить 68,5% до 31,5%.

Забезпеченість стоматологічними фахівцями

У 2018 році забезпеченість спеціалістами стоматологічного профілю, які працюють у закладах МОЗ України, становила 4,01 на 10 тисяч населення, лікарями-стоматологами – 3,01, стоматологами-ортопедими – 0,52, стоматологами-хірургами – 0,39, стоматологами-ортодонтами – 0,10.

В Україні спостерігається нерівномірний розподіл стоматологічних кадрів: найвищі показники забезпеченості лікарями-стоматологами у м. Києві – 6,85 на 10 тисяч населення, в Івано-Франківській області

– 6,67, у Львівській – 6,58. Значно нижчі показники реєстрували в таких областях: Миколаївській – 2,45, Запорізькій – 2,46, Херсонській – 2,60.

Безперервний професійний розвиток лікарів-стоматологів

Система професійного розвитку лікарів передбачала підвищення кваліфікації та атестацію фахівців кожні 5 років, що було затверджено на законодавчому рівні. Реформування в медичній галузі стосувалося і питання безперервного професійного розвитку. Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України № 302 від 28 березня 2018 року «Про затвердження Положення про систему безперервного професійного розвитку у сфері охорони здоров'я», лікарі мають набирати не менше ніж 50 балів щорічно на курсах тематичного удосконалення, науково-практичних форумах тощо.

Відповідно до Закону України «Про професійний розвиток працівників» організація професійного навчання здійснюється роботодавцями, тому в закладах післядипломної освіти підвищення кваліфікації лікарів-стоматологів, які працюють у закладах охорони здоров'я системи МОЗ України, здійснюється за рахунок державних коштів. Лікарі-стоматологи, які працюють у приватних стоматологічних закладах, проходять підвищення кваліфікації власним коштом або за рахунок клінік, де вони працюють.

Вахненко О.М.,

кандидат медичних наук, віцепрезидент ГО «Асоціація стоматологів України»

Упродовж останнього століття Українська наукова стоматологічна школа гідно пройшла етапи свого формування, становлення та розвитку. Україна має потужний потенціал для підготовки висококваліфікованих спеціалістів та науковців у галузі стоматології.

До сузір'я освітньої системи вітчизняної стоматології входять 13 стоматологічних факультетів медичних університетів Міністерства охорони здоров'я України, 2 заклади вищої освіти Міністерства освіти і науки, приватні медичні інститути, що готують спеціалістів у галузі стоматології не тільки для України, а й для інших країн світу.

В Україні створено систему післядипломної освіти – три навчальні заклади удосконалюють професійну кваліфікацію стоматологів, надають можливість лікарям отримувати високофахову спеціалізацію та здійснюють безперервний професійний розвиток лікарів-стоматологів.

Понад 90 років працює потужний науковий центр зі стоматології – державна установа «Інститут стоматології та щелепно-лицевої хірургії НАМН України», що проводить фундаментальні наукові дослідження, здійснює моніторинг хвороб порожнини рота та впроваджує нові високотехнологічні методи діагностики, профілактики та лікування основних стоматологічних захворювань, що суттєво підвищує рівень надання стоматологічної допомоги та знижує захворюваність населення України.

Запроваджено унікальну організаційно-економічну модель стоматологічної допомоги – невід'ємної частини медичної допомоги, що базується на таких фундаментальних принципах, як безоплатність, доступність, кваліфікованість, комплексність й спрямована на профілактику основних хвороб та причин їх розвитку. Створено мережу стоматологічних поліклінік та відділень з централізованим державним підпорядкуванням та управлінням, де працює достатня кількість добре підготовлених спеціалістів, справжніх професіоналів у своїй сфері.

Стоматологічна спільнота уже багато років об'єднана громадською організацією «Асоціація стоматологів України». Її члени мають можливість спілкуватися з колегами та ділитися досвідом на вітчизняних наукових форумах, національних конгресах, а крім того, представляти наукове надбання країни на світових конгресах.

Військова стоматологія, що започаткована працями професора М.І. Пирогова, набула подальшого розвитку в Українській військово-медичній академії. Впроваджуються нові принципи організації стоматологічної допомоги в Збройних силах України, науково обґрунтовані методи лікування та реабілітації військовослужбовців із бойовими ушкодженнями щелепно-лицевої ділянки.

На 5 Національному українському стоматологічному конгресі професійна спільнота відсвяткувала сторічний ювілей Української наукової стоматологічної школи.

Столітня історія Української наукової стоматологічної школи збагатила українське суспільство, світову медичну науку плеядою видатних науковців, освітян, організаторів охорони здоров'я та практичних лікарів, поповнила скарбницю науковими, педагогічними і практичними досягненнями в галузі медичної стоматології.

Стоматологія України продовжує поступальний розвиток освіти, науки, професійної майстерності, зберігаючи наукову й історичну спадщину, примножуючи накопичений досвід, та впевнено розбудовує стоматологію майбутнього!

ГІМН АСОЦІАЦІЇ СТОМАТОЛОГІВ УКРАЇНИ

Музика *Д. Аветікова*Вірші *Л. Сидоренко*

Асоціація всієї України,
Ти стоматологів єднаєш на добро.
Свята їх праця для дорослого й дитини,
Здоров'я нації – наснаги джерело.

ПРИСПІВ: Асоціація гуртує нас завжди,
Наука нас веде до спільної мети.
І вміння, і знання – це світле майбуття,
Стоматологія – моє життя!
Стоматологія – моє життя!

Ми – стоматологів велика родина
Почесну місію гідно несемо.
Яскрава усмішка здорової людини
Є нагородою за звершене добро.

ПРИСПІВ: Асоціація гуртує нас завжди,
Наука нас веде до спільної мети.
І вміння, і знання – це світле майбуття,
Стоматологія – моє життя!
Стоматологія – моє життя!

Ми присягаємося рідній Батьківщині,
Мистецтво знаємо й цінуємо своє –
І допоможемо кожній ми родині,
Асоціація хай квітне і живе!

ПРИСПІВ.

Гімн громадської організації «Асоціація стоматологів України» затверджено і вперше виконано на III (X) З'їзді Асоціації стоматологів України «Інноваційні технології – в стоматологічну практику», м. Полтава, 2008 р.

**ОЧІЛЬНИКИ РЕСПУБЛІКАНСЬКОГО НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА
СТОМАТОЛОГІВ УКРАЇНИ ТА АСОЦІАЦІЇ СТОМАТОЛОГІВ УКРАЇНИ**

1956–1962 рр. Голова Республіканського наукового товариства стоматологів України, професор Новик Ісак Йосипович, д.мед.н., завідувач кафедри терапевтичної стоматології Київського медичного інституту імені О.О. Богомольця.

1962–1970 рр. Голова Республіканського наукового товариства стоматологів України, професор Бернадський Юрій Йосипович, д.мед.н., завідувач кафедри хірургічної стоматології Київського медичного інституту імені О.О. Богомольця.

1970–1994 рр. Голова Республіканського наукового товариства стоматологів України, професор Данилевський Микола Федорович, завідувач кафедри терапевтичної стоматології Київського медичного інституту імені О.О. Богомольця.

23 жовтня 1994 року на конференції Республіканського наукового товариства стоматологів України в м. Одеса прийнято рішення про реорганізацію його в Асоціацію стоматологів України. Отже, Асоціація стоматологів України є правонаступницею Республіканського наукового товариства стоматологів України.

1994–2004 рр. Президент Асоціації стоматологів України, професор Данилевський Микола Федорович, професор кафедри терапевтичної стоматології Київського медичного інституту імені О.О. Богомольця. Заслужений діяч науки УРСР, лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки (за 1987 рік).

2004–2005 рр. Президент Асоціації стоматологів України, кандидат медичних наук Опанасюк Юрій Володимирович.

2005–2006 рр. Виконуючий обов'язки Президента Асоціації стоматологів України, д. мед. н., професор Борисенко Анатолій Васильович, завідувач кафедри терапевтичної стоматології Національного медичного університету імені О.О. Богомольця.

2006–2010 рр. Президент Асоціації стоматологів України, д. мед. н., професор Косенко Костянтин Миколайович, член-кореспондент Національної академії медичних наук України, директор ДУ «Інститут стоматології НАМН України» (1992–2015). Заслужений діяч науки і техніки України (2003 р.), завідувач кафедри терапевтичної стоматології Одеського національного медичного університету (1993–2015).

2010–2014 рр. Президент Асоціації стоматологів України, д. мед. н., професор Павленко Олексій Володимирович, директор Інституту стоматології Національної медичної академії післядипломної освіти імені П.Л. Шупика (2003–2016), завідувач кафедри стоматології НМАПО імені П.Л. Шупика, заслужений діяч науки і техніки України, головний позаштатний стоматолог МОЗ України (2005–2017).

2014–2016 рр. Президент Асоціації стоматологів України, доцент, к.мед.н., доцент Угрин Мирон Миронович, доцент кафедри ортопедичної стоматології Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького.

З 2016 р. Президент ГО «Асоціація стоматологів України» д. мед. н., професор Мазур Ірина Петрівна, професор кафедри стоматології Національної медичної академії післядипломної освіти імені П.Л. Шупика, представник України у Всесвітній федерації стоматологів (з 2010 р.), голова Правління Національної Лікарської Ради України (2018–2019), експерт Координаційної ради зі стоматології Міністерства охорони здоров'я України (з 2012 р.), експерт Державного експертного центру Міністерства охорони здоров'я України (2006 – 2016 рр.), член Правління Всеукраїнського лікарського товариства (ВУЛТ) (з 2017 р.), Української медичної експертної спільноти (з УМЕС) (з 2018 р.), представник України в Постійному комітеті лікарів Європи (СРМЕ) (з 2017 р.)

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Пашков К.А. О периодизации истории отечественной стоматологии // Естественные науки. – 2011. – №5. – С. 80–86.
2. Мазур І.П. Лікарські товариства у формуванні Української наукової стоматологічної школи: історіографічні нариси // Современная стоматология. – 2017. – №3 (87). – С. 104–107.
3. Мазур І.П. Лікарські товариства у формуванні Української наукової стоматологічної школи: історіографічні нариси // Здоров'я України. – 2017. – № 18 (415) вересень. – С.72–73.
4. Стоматологія України. Історичні нариси / За ред. І.П. Мазур, О.В. Павленка, І.Л. Скрипник. – Харків, «СИМ». — 2017. — 192 с.
5. ЦДІАК України, ф. Р. 342 оп 1., од.3 Б 140 (Реформа зуболікарського освіти).
6. ЦДІАК України, ф. Р. 342 оп 1., од.3 Б 164 (Накази, інструкції і обіжники одонтологічного підвідділу).
7. Печковський К.Є., Печковська І.М. Дискусія 1918–1930-х років про моделі підготовки стоматологічних кадрів // Современная стоматология. – 2015. – № 5. – С.106–108.
8. Дауге П.Г. Социальные основы советской стоматологии. – М.: Медгиз, 1933. – С. 40–58 (388 с.).
9. Труды I-го Всероссийского Одонтологического съезда / Под ред. П. Дауге. – М.: Зубчасьт леч. отд. НКЗ РСФСР. – М., 1924. – С. 28–29 (423 с.).
10. «Зуболікарський ежесюжечник» – 1913. – № 12. – С. 2–8.
11. Советская власть и советская медицина // Известия Народного Комиссариата Здравоохранения. — 1919. — № 1–2. — С. 7.
12. «Общественный врач». – 1918. – №1. – С.1–2.
13. Ціборовський О.М. Становлення системи охорони здоров'я в Українській Соціалістичній Радянській Республіці // Україна. Здоров'я нації. — 2008. — № 2. — С. 211–219.
14. Робак І.Ю., Демочко Г.Л. Охорона здоров'я в першій столиці радянської України (1919–1934 рр.). — Х.: Колегіум, 2012. — 260 с. (іл. 14 с.).
15. Стоматологічна допомога в Україні: основні показники діяльності за 2008–2018 рр.: довідник / За ред. Ю.В. Вороненка, О.В. Павленка, І.П. Мазур. – Кропивницький: Поліум, 2018. – 212 с.
16. Мазур І.П., Павленко О.В., Близнюк В.Г. Сучасний стан стоматологічної допомоги в Україні // Здоров'я України. – 2017. – № 18 (415) вересень. – С.74–75.
17. Мазур І.П., Скрипник І.Л., Павленко О.В., Слободяник М.В. 4 Національний український стоматологічний конгрес: особливості, цілі, здобутки // Сучасна стоматологія. – 2018. – №1. – С.102–106.
18. Стоматологічна допомога в Україні: основні показники діяльності за 2008–2018 роки: довідник. / Ю.В. Вороненко, О.В. Павленко, І.П. Мазур. – Кропивницький: Поліум, 2018. – 212 с.
19. Стоматологічна допомога в Україні: аналіз основних показників діяльності за 2018 рік: довідник. / Ю.В. Вороненко, І.П. Мазур, О.В. Павленко. – Кропивницький: Поліум, 2019. – 176 с.

ЗМІСТ

Передмова	3
Українська наукова стоматологічна школа: етапи формування, становлення і розвитку	9
Стоматологічна освіта в Україні	17
Сузір'я стоматологічних закладів освіти та науки України	18
Стоматологічна освіта – рушійна сила розвитку стоматологічної галузі.....	21
Історичні аспекти організації стоматологічної служби в Україні	28
Асоціація стоматологів України – громадське об'єднання стоматологів України	34
Стоматологічний факультет Національного медичного університету імені О.О. Богомольця	40
Організація та становлення Харківського одонтологічного факультету (1921–1931).....	51
Державна установа «Інститут стоматології та щелепно-лицевої хірургії Національної академії медичних наук України»	56
Університетська школа консервативної стоматології у Львові	63
Львівська університетська школа ортопедичної стоматології	72
Нариси історії організації, розвитку та сьогодення університетської школи дитячої стоматології у Львові	76
Одеський національний медичний університет	80
Стоматологічний факультет та кафедри Донецького національного медичного університету	85
Стоматологічний факультет Дніпропетровської медичної академії	91
Історичні віхи стоматологічного факультету Української медичної стоматологічної академії	96
Івано-Франківський національний медичний університет	102
Стоматологічний факультет Вінницького національного медичного університету імені М.І. Пирогова	108
Стоматологічний факультет ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет імені І.Я. Горбачевського МОЗ України»	114
Запорізький державний медичний університет	119
Стоматологічний факультет вищого навчального закладу України «Буковинський державний медичний університет»	122
Кримський державний медичний університет ім. С.І. Георгієвського	124
Державний заклад «Луганський державний медичний університет», м. Рубіжне.....	124

Післядипломна освіта та безперервний професійний розвиток лікарів-стоматологів в Україні.....	125
Національна медична академія післядипломної освіти імені П.Л. Шупика.....	127
Розвиток післядипломної освіти та безперервний професійний розвиток стоматологів на Слобожанщині	137
Запорізька медична академія післядипломної освіти: сторінки історії.....	146
Стоматологічна освіта в університетах Міністерства освіти і науки України.....	149
Стоматологічний факультет Ужгородського національного університету МОН України	149
Кафедра стоматології Медичного інституту Сумського державного університету – заклад вищої освіти Міністерства освіти та науки України.....	151
Українська військово-медична академія: підготовка військових лікарів-стоматологів.....	154
Приватний вищий навчальний заклад «Київський медичний університет»	157
Молодші спеціалісти з медичною освітою за фахом «стоматологія» та «ортопедична стоматологія» в системі стоматологічної допомоги	164
Українська школа щелепно-лицевої хірургії.....	167
Українська школа лазерної стоматології.....	174
Професійне об'єднання лікарів-пародонтологів України	180
Наука як продуктивна сила стоматологічної спільноти	183
Світове визнання українських вчених та співпраця з міжнародною стоматологічною спільнотою	186
Визнання наукових здобутків стоматології в Україні	197
Історія стоматології як фундамент для подальших досягнень галузі	203
Впровадження наукових досліджень у практичну охорону здоров'я	206
Наукові форуми як джерело наукового та практичного спілкування стоматологічної спільноти	209
Українська наукова стоматологічна школа у формуванні молодого покоління науковців	213
Стоматологічна допомога в Україні.....	215
Епілог	217
Гімн Асоціації стоматологів України.....	218
Очільники Республіканського наукового товариства стоматологів України та Асоціації стоматологів України	219
Список літератури	220

- У45 **Украинская** научная стоматологическая школа: исторические очерки. /Под ред. : И.П. Мазур, О.В. Павленко, И.Л. Скрипник. – Кропивницкий: Полиум, 2020. – 224 с.
ISBN 978-966-8559-72-3

Научно-популярное издание посвящено столетию Украинской научной стоматологической школы. В хронологическом последовательности представлены этапы формирования, становления и развития школы, основные события стоматологического сообщества Украины. Представлены главные составные части Украинской научной стоматологической школы – стоматологическое образование, фундаментальные научные исследования, система оказания стоматологической помощи и организующая деятельность общественных профессиональных организаций.

Книга представлена для организаторов здравоохранения, историков, преподавателей медицинских университетов, врачей – стоматологов, студентов стоматологических факультетов.

УДК 616.31:378.096](477)

- У45 **Ukrainian** Scientific Dental School: historical essays. / Edited by: Mazur I.P., Pavlenko O.V., Skrypnyk I.L. – Kropyvnytskyi: Polium, 2020. – 224 p.
ISBN 978-966-8559-72-3

This book is dedicated to the centenary of the Ukrainian Scientific Dental School. The historical stages of the formation and development of the School are highlighted in chronological sequence. Important events of the dental community of Ukraine were identified. The main components of the Ukrainian Scientific Dental School are presented – dental education, basic scientific research, a dental care system and the unifying activity of public professional organizations. This book is for health care organizers, historians, teachers of university, dentists, students of dental faculties.

УДК 616.31:378.096](477)

Науково-популярне видання

УКРАЇНЬКА НАУКОВА СТОМАТОЛОГІЧНА ШКОЛА
ІСТОРИЧНІ НАРИСИ

Літературний редактор – *Інна Ачкасова*
Дизайн і верстка – *Тетяна Берлін, Олексій Алмазов*
Дизайн суперобкладинки – *Андрій Хворост*

Підписано до друку **25.03.2020** р. Формат **84*108/16**.
Ум.- друк. арк. **20,16**.
Зам. № **62081**. Тираж **300** пр.

Видавець і виготовлювач:

ПП «Поліум»

25006, м. Кропивницький, а/с-1/42,

тел./факс: (0522) 32-09-82, 32-10-53

pp.polium.diz@gmail.com

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів
видавничої справи ДК № 593 від 13.09.2001.